

Yttrande
2024-01-23

Ärendenummer: SLK-2023-0438

Yttrande angående – Samlingsärende inom uppföljning november 2023-återrapportering av kommunfullmäktiges uppdrag till Göteborgs Stads Parkerings AB, några rapporter samt en lägesbeskrivning

Yttrandet:

Rörande uppföljningen av Göteborgs stads avfallsplan 2021–2030 lyfts flera kritiska perspektiv. Enligt uppföljningen av planen fram till och med år 2022 har endast tre av totalt 25 mål och delmål bedömts vara uppnådda. Fyra av målen har inte visat någon positiv utveckling, och ytterligare två mål är svårbedömda. Resterande mål har sett viss förbättring i väldigt generös tolkning. Detta är inte bara en fråga om ineffektivitet, utan också om bristen på rådighet och genomförbara lösningar.

Att utläsa från rapporten har staden haft större möjligheter att påverka och uppnå de mål där de har direkt rådighet, såsom inom egna verksamheter. Däremot har de mål som är mer beroende av konsumtionsbaserade beteenden och samhällsomfattande system varit svårare att uppnå, delvis på grund av mindre direkt kontroll och rådighet.

Enligt rapporten finns inte heller tillräckligt med resurser för att effektivt arbeta med avfallsplanen. Även om planen omfattar områden som förebyggande av avfall, återanvändning och insamling, samt mål som rör minskning av plastavfall, matsvinn, elavfall, och engångsartiklar, visar rapporterna att uppföljningen och utförandet av dessa mål har varit otillräckliga.

Ett exempel på detta är målet att minska avfallet från hushåll med 30 procent. Trots att det har skett en minskning sedan 2008, är den nuvarande trenden inte ens i närheten för att uppnå detta mål redan 2030.

Göteborgs stads nuvarande avfallsplan är välmenande i praktiken men är en otillräcklig och orealistisk strategi. Till framtiden behövs en lokalt förankrad, koncentrerad, resursfokuserad och genomförbar ansats för att uppnå verkliga förbättringar inom avfallshantering och miljöskydd. Det handlar om att skapa en balans mellan ambitiösa miljömål och praktisk genomförbarhet, där varje steg och varje åtgärd ska vara klart definierad och ha en tydlig och mätbar inverkan.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-10-25

Ärendenummer SLK-2023-0438

Handläggare

Christina Bertilson

Telefon: 031-368 02 14

E-post: christina.bertilson@stadshuset.goteborg.se

Samlingsärende inom uppföljning november 2023 - återrapportering av kommunfullmäktiges uppdrag till Göteborgs Stads Parkerings AB, några rapporter samt en lägesbeskrivning

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Samlingsärende inom uppföljning november 2023 – återrapportering av kommunfullmäktiges uppdrag till Göteborgs Stads Parkerings AB, några rapporter samt en lägesbeskrivning, i enlighet med bilaga 1 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, antecknas.
2. Kommunfullmäktiges uppdrag 2022-06-09 § 29 till Göteborgs Stads Parkerings AB att i samverkan med berörda nämnder, undersöka behovet av fler parkeringsplatser och bättre belysning vid fritidsanläggningar och naturområden inom kommunen utan att ianspråkta kvalitativ grönyta samt uppskatta kostnader och andra konsekvenser liksom alternativa lösningar, förklaras fullgjort.
3. Uppföljning av Göteborgs Stads avfallsplan 2021-2030, till och med år 2022, antecknas.
4. Uppföljning av mål och delmål i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030, antecknas.
5. Indikatorrapport 2022, Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026, antecknas.
6. Lägesbeskrivning av uppdrag kopplade till Göteborgs Stads energiförsörjning, antecknas.

Sammanfattning

Samlingsärendet behandlar återrapportering av uppdrag och andra beslut som kommunfullmäktige gett till nämnder och styrelser. Det kan vara uppdrag som givits i kommunfullmäktiges budgetbeslut men även uppdrag som lämnats vid andra tidpunkter.

I rapporten finns ett uppdrag som har förklarats slutfört av ansvarig styrelse och återrapporteras i detta ärende till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

I rapporten finns även en uppföljning av Göteborgs Stads avfallsplan, en uppföljning av mål och delmål i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram, en indikatorrapport enligt

programmet för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning samt en lägesbeskrivning av uppdrag kopplade till stadens energiförsörjning.

Bedömning ur ekonomisk, ekologisk och social dimension

Ärendet bygger på nämnder och styrelser återskottering av uppdrag som erhållits från kommunfullmäktige, återskottering av några planer och program samt en lägesbeskrivning. Den ekonomiska, ekologiska och sociala dimensionen får i det här ärendet ingen påverkan om inte den bilagda rapporten föranleder nya beslut. Det finns delar i rapporten där de ekonomiska, ekologiska och sociala dimensionerna finns belysta.

Bilagor

1. Rapport: Samlingsärende inom uppföljning november 2023 – återskottering av kommunfullmäktiges uppdrag till Göteborgs Stads Parkerings AB, några rapporter samt en lägesbeskrivning.
- 1.1 Uppföljning av Göteborgs Stads avfallsplan 2021-2030, till och med år 2022
- 1.2 Uppföljning av mål och delmål i Göteborgs Stads miljö -och klimatprogram 2021-2030
- 1.3 Indikatorrapport 2022, Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026

Ärendet

Som en del av uppföljningsstrukturen lämnas samlingsärende inom uppföljning november 2023 till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Ärendet är ett led i att följa upp kommunfullmäktiges budget och Göteborgs Stads verksamheter utifrån ett styrningsperspektiv.

Beskrivning av ärendet

Samlingsärendet behandlar återrapporering av uppdrag och andra beslut som kommunfullmäktige gett till nämnder och styrelser. Det kan vara uppdrag som givits i kommunfullmäktiges budgetbeslut men även uppdrag som lämnats vid andra tidpunkter.

I rapporten finns ett uppdrag som har förklarats slutfört av ansvarig styrelse och återrapporeras i detta ärende till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

- Göteborgs Stads Parkerings AB har enligt uppdrag undersökt behovet av fler parkeringsplatser och bättre belysning vid fritidsanläggningar och naturområden. I återrapporeringen anges uppskattade kostnader. Stadsledningskontoret bedömer att uppdraget kan förklaras fullgjort.

I övrigt innehåller samlingsärende per november följande rapportering:

- Uppföljning av Göteborgs Stads avfallsplan 2021-2030.
- Uppföljning av mål och delmål i Göteborgs Stads miljö -och klimatprogram 2021-2030.
- Indikatorrapport 2022 enligt Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026.
- Lägesbeskrivning av uppdrag kopplade till Göteborgs Stads energiförsörjning.

Magnus Andersson

Ekonomidirektör

Eva Hessman

Stadsdirektör

**Samlingsärendet inom uppföljning
november 2023 – återrapportering
av kommunfullmäktiges uppdrag
till Göteborgs Stads
Parkerings AB, några rapporter
samt en lägesbeskrivning**

Göteborgs Stad

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	3
2 Uppdrag till Göteborgs Stads Parkerings AB att undersöka behov av fler parkeringsplatser och bättre belysning vid fritidsanläggningar och naturområden	4
3 Uppföljning av Göteborgs Stads avfallsplan 2021-2030	5
4 Uppföljning av mål och delmål i Göteborgs Stads miljö-och klimatprogram 2021-2030	7
5 Indikatorrapport 2022 enligt Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026.....	9
6 Lägesbeskrivning av uppdrag kopplade till Göteborgs Stads energiförsörjning	11

1 Inledning

Som en del av uppföljningsstrukturen lämnas samlingsärende inom uppföljning november 2023 till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Ärendet är ett led i att följa upp kommunfullmäktiges budget och Göteborgs Stads verksamheter utifrån ett styrningsperspektiv.

Samlingsärendet behandlar återrapportering av uppdrag och andra beslut som kommunfullmäktige gett till nämnder och styrelser. Det kan vara uppdrag som givits i kommunfullmäktiges budgetbeslut men även uppdrag som lämnats vid andra tidpunkter.

I rapporten finns ett uppdrag som har förklarats slutfört av ansvarig styrelse och återrapporteras i detta ärende till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

I rapporten finns även en uppföljning av Göteborgs Stads avfallsplan, en uppföljning av mål och delmål i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram, en indikatorrapport enligt programmet för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning samt en lägesbeskrivning av uppdrag kopplade till Göteborgs Stads energiförsörjning.

2 Uppdrag till Göteborgs Stads Parkerings AB att undersöka behov av fler parkeringsplatser och bättre belysning vid fritidsanläggningar och naturområden

Kommunfullmäktige gav 2022-06-09 § 29 Göteborgs Stads Parkerings AB (parkeringsbolaget) i uppdrag att, i samverkan med berörda nämnder, undersöka behovet av fler parkeringsplatser och bättre belysning vid fritidsanläggningar och naturområden inom kommunen utan att ianspråkta kvalitativ grönyta samt uppskatta kostnader och andra konsekvenser liksom alternativa lösningar. Parkeringsbolaget har tillsammans med idrotts- och föreningsförvaltningen och stadsmiljöförvaltningen undersökt och sammanställt behov i prioriteringsordning samt uppskattat kostnader för att uppnå effekter för uppdraget. Bedömningen är att det behövs åtgärder på fem av idrotts- och föreningsnämndens anläggningar samt fem parkeringsplatser inom stadsmiljönämndens förvaltning. De uppskattade kostnaderna fördelas enligt:

Idrotts- och föreningsnämnden	3 700 000 kr
Stadsmiljönämnden	12 975 000 kr

Ärendet återrappporterades vid Göteborgs Stads Parkerings AB styrelsemöte 2023-06-07 § 58, där styrelsen beslutade att förklara uppdraget som fullgjort.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret bedömer att uppdraget kan förklaras fullgjort.

3 Uppföljning av Göteborgs Stads avfallsplan 2021-2030

Kretslopp- och vattennämnden har i uppdrag att ansvara för stadens samlade uppföljning av planen till Göteborgsregionen och att vartannat år återrapportera till kommunfullmäktige. Kretslopp- och vattennämnden beslutade 2023-06-14 § 117 att översända förvaltningens underlag till kommunstyrelsen som en återrapportering på uppdraget att följa upp avfallsplanen och anser härmed att uppdraget är fullgjort för år 2022, se bilagd rapport "Uppföljning av Göteborgs Stads avfallsplan 2021-2030, till och med år 2022". Det är den första uppföljningen som nämnden återrapporterar till kommunfullmäktige för planperioden 2021-2030. Uppföljningen ska enligt beslut i kommunfullmäktige 2020-12-10 § 18 punkt 2 återrapporteras till kommunfullmäktige vartannat år.

Kommunfullmäktige fattade 2020-12-10 § 18 beslut om Göteborgs Stads avfallsplan 2021-2030. Planen motsvarar program i Göteborgs Stads kategorisering av styrande dokument. Programmet består av en gemensam regional plan med en lokal bilaga som endast gäller för Göteborgs Stad. Avfallsplanen är ett lagstadgat kommunalt ansvar som beslutas av kommunfullmäktige. Enligt den lokala bilagan ska respektive nämnd eller styrelse ta fram åtgärder kopplade till avfallsplanen i den årliga budgetprocessen. Dessa åtgärder ska tillsammans bidra till att uppfylla avfallsplanen.

I samband med kommunfullmäktiges beslut 2020-12-10 § 18 om Avfallsplan 2021-2030, fick kretslopp- och vattennämnden tre uppdrag varav ett ännu inte är fullgjort.

Det återstående uppdraget handlar om att ta fram kostnadsberäknade åtgärder och aktiviteter för ökad måluppfyllelse av planen. Kretslopp och vatten avser att ta fram ett ärende som kan behandlas i nämnd under hösten 2023.

I kretslopp- och vattennämndens uppföljning av avfallsplanen fram till 2022 framgår att av totalt 25 mål och delmål bedöms tre av målen vara uppnådda, fyra av målen har inte haft någon positiv utveckling, två mål är svårbedömda och övriga mål visar på viss förbättring. I prognosen för 2030 är bedömningen att elva av målen kommer att nås och tio av målen är möjliga att uppnå. Detta förutsätter att aktiviteter och åtgärder som vidtas framöver ligger på minst samma ambitionsnivå som hittills och att aviserade förändringar i lagstiftning genomförs. För fyra av målen kommer det att vara svårt att nå måluppfyllelse.

I återrapporteringen framkommer att arbetet med avfallsplanen genom den lokala bilagan till planen, generellt upplevs som ett framgångsrikt koncept och staden ligger väl framme i arbetet med avfallsplanen jämfört med andra kommuner inom Göteborgsregionen. Kretslopp- och vattennämnden bedömer att Göteborgs Stad inte uppnått det resultat som förväntats av avfallsplanen. Det utförs många åtgärder och aktiviteter kopplade till avfallsplanen men de har ännu inte fått någon väsentlig effekt på målen. Nämnden bedömer att staden i val av åtgärder behöver arbeta mer systematiskt och få ut mer effekt. I återrapporteringen konstateras att det för uppföljning av planen krävs en omfattande insamling av statistik. Statistik från arbetet med miljöledningssystemet har inte kunnat användas för planen i den omfattning som det planerades för när planen togs fram. Vidare framkommer att förvaltningar upplever att de inte har tillräckligt med resurser för att arbeta med avfallsplanen. Enligt rapporten saknas resurser bland annat för den praktiska avfallshanteringen och en samlad bild över avfallsmängder som produceras vilket försvårar uppföljningen. Målet om att alla kommunala arbetsplatser ska ha möjlighet att sortera sitt avfall är inte uppfyllt trots att det är ett lagkrav och inte styrt av planen.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret konstaterar att arbetet med avfallsplanen ännu är i början av planperioden. I återrapporteringen samt genom dialog med kretslopp och vatten har framkommit att sammankallande och ansvariga förvaltningar/bolag arbetar för att finna fungerande och effektiva arbetssätt för programmet.

När avfallsplanen togs fram uttryckte remitterande nämnder och styrelser ett behov av stöd inom avfallsområdet. Stadsledningskontorets bedömning är fortsatt att kretslopp och vatten är de som har stadens expertis inom området avfall och avfallsförebyggande och ska stå för det stödet och att andra nämnder bidrar inom sina ansvarsområden så som nedskräpning och fysisk planering. Kretslopp och vatten bedömer att staden behöver arbeta mer systematiskt och få ut mer effekt av åtgärderna.

Stadsledningskontoret förutsätter att kretslopp och vatten, tillsammans med övriga sammankallande parter, tar ansvar för att finna systematiska arbetssätt för staden och för dialog med berörda parter kring vad som krävs för bättre målpuppfyllelse.

Vidare bedömde stadsledningskontoret vid framtagande av avfallsplanen att miljöledningssystemet kommer att vara ett stöd för implementering och genomförande av planen. Miljöförvaltningens och stadsledningskontorets bedömning för år 2022 var att förvaltningar och bolag gör framsteg i implementeringen av miljöledningssystemet men att det går långsamt.

Liksom vid arbetet med övriga planer och program anser stadsledningskontoret att det är av vikt att kretslopp och vattennämnden och övriga sammankallande reflekterar kring uppföljningstrycket som planen innebär och att de undviker uppföljning som är mer frekvent än vad som uttryckligen framgår av planen eller som inte motiveras av uppföljning av planen.

Gällande behov av ett stadengemensamt system för uppföljning, som framkommer av återrapporteringen, har kretslopp och vatten tillsammans med stadsledningskontoret tagit initiativ till en dialog.

Stadsledningskontoret föreslår att rapport Uppföljning av Göteborgs Stads avfallsplan 2021-2030, till och med år 2022, antecknas.

4 Uppföljning av mål och delmål i Göteborgs Stads miljö-och klimatprogram 2021-2030

Miljö- och klimatnämnden godkände 2023-06-20 § 131 rapporten ”Uppföljning av mål och delmål i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030” och fattade beslut om att skicka rapporten vidare som en avrapportering till kommunfullmäktige.

Nämnden beslutade 2023-09-19 § 167 om rättelser av rapporten. Det är den reviderade rapporten som har bilagts samlingsärendet. Rapporten är den första uppföljningen av mål och delmål i miljö och klimatprogrammet. Uppföljningen innehåller bedömning av måluppfyllelse, beskriver övergripande hur staden arbetar för att nå målen samt ger rekommendationer för fortsatt arbete för att målen ska kunna nås. Utöver att skicka rapporten till kommunfullmäktige har miljö- och klimatnämnden beslutat om att skicka rapporten för kännedom till nämnder och styrelser.

Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030 är det övergripande planerande styrande dokumentet för arbetet inom den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling. Programmet fokuserar på de största utmaningarna för ett ekologiskt hållbart Göteborg och innehåller tre miljömål som handlar om Naturen, Klimatet och Människan med fyra delmål för respektive mål. Delmålen fokuserar huvudsakligen på stadens egen verksamhet, där staden har mer direkt rådighet över insatser som kan leda till måluppfyllelse. Att nå de övergripande miljömålen kräver insatser av och samverkan mellan alla samhällsaktörer, inklusive de som är bosatta i staden.

Kommunfullmäktige har tidigare fått del av nedanstående uppföljningar inom programmet:

Uppföljning av miljöledningssystemet

- Kompletterande uppföljning december 2022, kommunfullmäktige 2023-05-25 § 11.
- Kompletterande uppföljning december 2021, kommunfullmäktige 2022-05-19 § 23.

Uppföljning av strategierna

- Samlingsärende inom uppföljning mars 2023 - återrapportering av kommunfullmäktiges uppdrag till nämnder samt rapportering av miljö- och klimatprogrammets strategier 2022, kommunfullmäktige 2023-04-27 § 17.
- Samlingsärende inom uppföljning oktober 2022 – återrapportering av kommunfullmäktiges uppdrag till nämnder och styrelser samt återrapportering av miljö- och klimatprogrammets strategier 2021, kommunfullmäktige 2022-11-24 § 14.

Resultat av uppföljning och analys

För att nå de tre övergripande miljömålen för naturen, klimatet och människan samt fem av delmålen krävs enligt rapporten omställningsarbete med utveckling och implementering av nya lösningar samt ytterligare samverkan med externa aktörer. Sex delmål bedöms vara möjliga att nå om nämnder och styrelser genomför ytterligare insatser utöver det som redan pågår eller planeras, samt i en del fall förändrar befintliga, eller utvecklar nya, arbetssätt. Ett delmål, Göteborgs Stad producerar enbart energi av förnybara källor, bedöms möjligt att nå med de insatser som planeras. Enligt rapporten har Göteborgs Stad generellt kommit längre i sitt arbete med målen för klimatet än för naturen och människan. Det kan bland annat förklaras av större nationellt och internationellt fokus på klimatfrågan.

Rapporten innehåller rekommendationer för stadens fortsatta arbete för att delmål och mål ska kunna uppnås. Delmålens rekommendationer riktar sig alltifrån specifika processer såsom stadsutveckling till rekommendationer som kräver nya politiska

Göteborgs Stad, Samlingsärende inom uppföljning november 2023 - återrapportering av kommunfullmäktiges uppdrag till en styrelse, några rapporter samt en lägesbeskrivning

initiativ och rekommendationer som berör alla nämnder och styrelser. De övergripande rekommendationerna berör strukturella frågor som Göteborgs Stad behöver fokusera på för att förstärka arbetet med att nå målen i programmet. De handlar om att nämnder och styrelser behöver ta ansvar för programmets mål och delmål, implementera och nyttja stadens gemensamma miljöledningssystem samt genomföra stadens styrande dokument. Vidare behöver staden stärka kapaciteten för innovation, utveckling och samverkan internt och med externa parter samt stärka och samordna sitt påverkansarbete. Omställningen behöver finansieras, bland annat med stöd av ett samhällsekonomiskt hållbarhetsperspektiv på kostnader. Dessutom behöver staden säkerställa tillräcklig miljöinformation som hanteras effektivt för fortsatt analys och val av åtgärder.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret delar miljö- och klimatnämndens bedömning av att utvecklingen går åt rätt håll men att programmets ambitiösa mål och delmål kommer att bli svåra att nå till 2030. Stadsledningskontoret konstaterar att den höga ambitionsnivån var känd vid framtagandet av programmet och att inte minst att klimatmålet, att Göteborgs Stad ska leva upp till Parisavtalets mål om att begränsa klimatpåverkan till 1,5 graders uppvärmning, skulle bli mycket svårt att nå och kräva betydande insatser från alla aktörer i samhället. Vid framtagandet av programmet såg stadsledningskontoret en utmaning för uppföljning av måluppfyllelse då det saknades flera indikatorer för beskrivning av nuläget. Miljö- och klimatnämnden beslutade 2023-10-17 § 190 om kompletteringar avseende indikatorer med mera. Ärendet kommer att rapporteras vidare till kommunfullmäktige.

Stadsledningskontoret noterar att uppföljningen visar att staden generellt har kommit längre i måluppfyllelse av mål för klimatet än de andra två målen.

Stadsledningskontoret förutsätter att miljö- och klimatnämnden arbetar för att synliggöra och öka måluppfyllelsen även för målen för människan och naturen.

Tidigare rapportering av de två arbetssätten för att uppnå måluppfyllelse i programmet, miljöledningssystem och strategier, är samstämmig med uppföljningen av programmet. Bedömningen utifrån uppföljningarna är att miljö- och klimatarbetet i staden går framåt men att det går långsamt för att nå stadens mål till programperiodens slut.

Sedan programmet beslutades har miljö- och klimatnämnden infört ett tredje arbetssätt genom klimatomställningsfunktionen för genomförande av programmet.

Stadsledningskontoret bedömer att klimatomställningsfunktionen har en central roll i stadens klimatomställning genom att förse staden med kunskap samt omvärlds- och riskanalyser utifrån nämndens uppdrag. Nämndens kunskap och analyser kan bidra till att klimatomställningen blir en integrerad del i stadens beslutsunderlag för investeringar. Kontoret kommer att fortsätta följa klimatomställningsfunktionens arbete.

Miljö- och klimatnämnden beslutade 2023-08-29 § 150 att ge miljöförvaltningen i uppdrag att utifrån rapporten och redovisningen av miljöledningssystemet förstärka sitt riktade arbete och samverkan med relevanta nämnder och styrelser med syfte att skynda på konkreta åtgärder. Nämnden har i övrigt inte tagit ställning till rekommendationerna som framgår av rapporten. Stadsledningskontoret tolkar därför rekommendationerna som en del av uppföljningen av målen och det fortsatta arbetet inom miljö- och klimatprogrammet. Stadsledningskontoret förutsätter att miljö- och klimatnämnden inom ramen för sitt uppdrag driver och samordnar utvecklingen av den ekologiska dimensionen utifrån det som framkommer av rapporten.

Stadsledningskontoret föreslår att rapporten ”Uppföljning av mål och delmål i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030”, antecknas.

5 Indikatorrapport 2022 enligt Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026

Kommunfullmäktige antog 2020-11-12 §17, Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026. Programmets måloppfyllelse följs upp av ett antal indikatorer på samhälls- och verksamhetsnivå. Stadsledningskontoret har enligt programmet genomfört en basmätning 2020 och följer upp resultaten av indikatorerna vart annat år med start 2022. Basmätningen 2020 visade att alla indikatorerna fungerade enligt beslut i kommunfullmäktige.

Indikatormätning 2022 redovisas i bilagd rapport "Indikatorrapport 2022, Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026". Rapporten innehåller avsnitt om metod, en omvärldsbeskrivning samt resultat på indikatorerna.

Indikatorrapporten har ett brukarperspektiv. Insatser som staden och andra aktörer gör på området ska vara märkbara för dem det berör. Målsättningen med indikatorrapporterna är att rapportera utveckling och ge underlag för vidare beredning i kommunstyrelsen.

Indikatorrapport 2022 baseras på 32 indikatorer av 42. Underlag för beskrivning av levnadsvillkor för barn och unga med funktionsnedsättning är i stort frånvarande i årets rapport utifrån att grundskoleförvaltningen i november 2022 beslutade att ingen fråga om funktionsnedsättning skulle finnas med i 2022/2023 års elevenkät.

Grundskoleförvaltningen anger i dialog att motiv till deras beslut framför allt är att elever inte vill svara på frågor om funktionsnedsättning. I dialog har från Funktionshinderombudsman framförts att brukarorganisationer aktivt efterfrågar fler enkäter med bakgrundsfråga om funktionsnedsättning, att Myndigheten för delaktighet efterfrågar och stödjer att kommuner i sin uppföljning ställer frågor om funktionsnedsättning samt att både FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och EU:s förordning av den 10 oktober 2019 stödjer en sådan tillämpning.

Stadsledningskontoret var en del av samordningen av elevenkäterna läsåret 2020/2021 där bakgrundsfråga om funktionsnedsättning fanns med. Strategi 3:3 i Göteborgs Stads program för full delaktighet 2021-2026 handlar om att stadens verksamheter i sina enkäter och uppföljningar ska samla in underlag på ett sådant sätt att det är möjligt att göra analyser utifrån diskrimineringsgrunderna. Strategi 3:3 gäller samtliga nämnder och styrelser. Grundskoleförvaltningen har inför årets indikatorrapport inte redovisat alternativa indikatorer.

Avsaknaden av underlag från grundskoleförvaltningen har förhindrat möjligheten att avlämna en lägesbild om barn och unga med funktionsnedsättning baserad på indikatorer till kommunstyrelsen enligt beslut i kommunfullmäktige.

Även underlag till indikatorn gällande tillgänglighet kring och till befintligt bostadsbestånd, TIBB, saknas. TIBB är fortsatt under 2023 en del av omorganiseringen av förvaltningsstrukturen gällande stadsutveckling.

Indikatorrapporten är nummer två av fyra vilket gör att ett enskilt år för rapportering inte påverkar slutbedömning genom uppföljningarna 2024 och 2026. Detta under förutsättning att underlag för indikatorerna eller alternativa indikatorer inkommer för återstående uppföljningar.

Den sammanfattande bedömningen av 2022 är att det inte går att fastställa en säkerställd

förändring. De strukturella skillnader vad gäller levnadsvillkoren som tidigare beskrivits kvarstår alltjämt. Levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning är lägre än för övriga befolkningen. Den kvalitetsbedömning av indikatorerna som gjordes vid den första basmätningen 2020 har reviderats utifrån att prognosen för insamling av data framöver blivit mer osäker.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret föreslår att Indikatorrapport 2022, Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026, antecknas.

6 Lägesbeskrivning av uppdrag kopplade till Göteborgs Stads energiförsörjning

Vid återrapportering av fem uppdrag kopplade till energiförsörjningen (givna av kommunfullmäktige 2022-10-27 § 21 punkt 1-5), beslutade kommunfullmäktige 2023-09-07 § 13 punkt 7-11 om fem nya uppdrag inför kommande vinter.

Vid risk för elbrist kommer Svenska kraftnät att uppmana alla till att spara el och skjuta på effektuttag så att det inte sker på höglasttimmar. Detta för att undvika manuell förbrukningsfrånkoppling. Förvarningen sker 24 timmar innan frånkoppling är aktuell. För att kunna agera snabbt och för att undvika en effektbrist behöver staden ha beslutade genomförande- och kommunikationsplaner för hur och i vilka verksamheter förvaltningar och bolag som ska vidta åtgärder och då även sådana där de har stor påverkan på verksamheterna. Vem som har uppdrag att ta beslut om att genomföra åtgärderna, samt vilka dessa är, behöver finnas på plats i ett skarpt läge. Berörda nämnder och styrelser fick därför i uppdrag att tillsammans med nämnder och styrelser som bedriver verksamhet i stadens egna lokaler, identifiera objekt och verksamheter som ska stängas vid förhöjd risk för manuell förbrukningsfrånkoppling. Som stöd för hyresvärdar ska det hos hyresgästerna finnas en kontinuerlig värdering av vilka objekt som ska stängas av.

För att staden ska vara beredd att agera inför kommande vinter ska de två uppdragen nedan riktade till berörda nämnder och styrelser vara fullgjorda senast 2023-10-31:

- Att identifiera objekt i sin egen verksamhet som ska stängas av vid meddelande om risk för manuell förbrukningsfrånkoppling från Svenska kraftnät.
- De nämnder och styrelser som bedriver verksamheter i deras lokaler, fatta ömsesidiga beslut avseende vilka objekt och verksamheter som ska stängas vid meddelande om risk för manuell frånkoppling.

Resterande uppdrag riktade till berörda nämnder och styrelser förväntas återrapporteras i årsrapport 2023:

- Överbygga de administrativa hindren för energi- och effektbesparingsåtgärder som finns i och med att olika nämnder och bolag nyttjar respektive äger olika lokaler.
- Samordna insatser för intern och extern kommunikation i syfte att sänka energiförbrukningen och effektbehovet inför vintern 2023/2024.
- Inom ramen för arbetet med energiplanen och miljöledningssystemet inkludera uppföljning av energi- och effektförbrukning (el och fjärrvärme) för Göteborgs Stads olika verksamheter i syfte att successivt sänka förbrukningen.

Stadsledningskontorets bedömning

Två av uppdragen ska vara fullgjorda 2023-10-31 och stadsledningskontoret vill därför informera om planerad återrapportering. För att möjliggöra för nämnder och styrelser att fullgöra uppdragen med slutdatum 2023-10-31 ska de behandlas på nästkommande nämnd-/styrelsemöte därefter, dvs. november månad. Nämnder och styrelser förväntas återrapportera resterande uppdrag i sin årsrapport för 2023.

Alla uppdragen förväntas återredovisas till fullmäktige i samband med årsrapportering 2023.

Uppföljning av Göteborgs stads avfallsplan 2021 - 2030

Till och med år 2022

2023-05-02

Innehåll

1	Sammanfattning.....	4
2	Bakgrund.....	5
3	Uppföljning av målen och arbetet – resultat och analys.....	5
3.1	Övergripande om arbetet i Göteborgs Stad	5
3.1.1	Arbetsfördelningen i den lokala bilagan	5
3.1.2	Insamling av statistik	7
3.1.3	Tillgängliga resurser	7
3.2	Övergripande om redovisningen av målen.....	8
3.3	Målområde 1 – Förebyggande.....	8
3.3.1	Mål 1. Avfall från hushåll ska minska med 30 % per invånare 8	
3.3.2	Mål 1.1 Plastavfallet från hushåll ska minska med 50 % per invånare 9	
3.3.3	Mål 1.2 Matsvinnet från hushåll ska minska med 50 % per invånare 11	
3.3.4	Mål 1.3 Elavfallet från hushåll ska minska med 50 % per invånare 12	
3.3.5	Mål 2. Avfall från kommunens verksamheter ska minska med 40 % per heltidsanställd	12
3.3.6	Mål 2.1. Matsvinnet från kommunens verksamheter ska minska till maximalt 30 gram per serverat huvudmål.....	14
3.3.7	Mål 2.2. Livslängden på bärbar elektronik inom kommunens verksamheter ska öka	15
3.3.8	Mål 2.3 Mängden engångsartiklar i kommunens verksamheter ska minska med 50 % från år 2019 till år 2025	17
3.4	Målområde 2 – Återanvändning.....	20
3.4.1	Mål 3. Minst 20 % av det grovavfall som kommunen samlar in ska förberedas för återanvändning.....	20
3.4.2	Mål 4. Alla invånare ska ha fastighetsnära möjligheter att lämna produkter till återanvändning	21
3.4.3	Mål 5. Det ska finnas förutsättningar för kommunens verksamheter att återanvända produkter	22
3.5	Målområde 3 - Insamling och återvinning	23
3.5.1	Mål 6. Minst 90 % av allt inlämnat avfall på återvinningscentraler ska vara rätt sorterat, varav inget farligt avfall i fel fraktion	23

3.5.2	Mål 7. Minst 70 % av uppkommet matavfall ska gå till näringsåtervinning och biogasproduktion eller annat miljömässigt motsvarande ändamål	25
3.5.3	Mål 8. Avfallstransporter ska vara 10 % mer energieffektiva	26
3.5.4	Mål 9. Fordon, maskiner och anläggningar inom kommunens avfallsverksamhet ska drivas fossilfritt.....	27
3.5.5	Mål 10. Minst 70 % av innehållet i restavfallet ska vara rätt sorterat. Dessutom får inget av innehållet vara farligt avfall	28
3.5.6	Mål 10.1. Textil i restavfallet ska minska med 60 %	28
3.5.7	Mål 10.2. Alla kommunala arbetsplatser ska sortera sitt avfall	29
3.6	Målområde 4 - Fysisk planering	30
3.6.1	Mål 11. Lokalisering av större avfallsanläggningar för både dagens och framtidens behov säkras genom fysisk planering	30
3.6.2	Mål 12. Plats för avfallets infrastruktur, från uppkomst till mottagningsanläggning, säkras i detaljplaner och bygglov.....	31
3.7	Målområde 5 – Användarfokus	32
3.7.1	Mål 13. Minst 90 % av användarna ska vara nöjda med avfallshanteringen.....	32
3.7.2	Mål 14. Minst 90 % av användarna ska tycka att det är enkelt att förebygga, återanvända och hantera avfall på rätt sätt ..	33
3.7.3	Mål 15. Minst 90 % av användarna ska uppleva ett bra bemötande i kontakt med kommunens avfallsverksamhet	34
3.8	Målområde 6 – Nedskräpning	34
3.8.1	Mål 16. Kommunen ska säkerställa att kustlinjen städas regelbundet.....	35
3.8.2	Mål 17. Skräp på marken ska minska med 50 %	36
3.9	Sammanfattning av resultat	37
3.10	Sammanfattande analys	40

1 Sammanfattning

Denna rapport utgör bilaga till tjänsteutlåtandet ”Uppföljning av Göteborgs stads avfallsplan avseende år 2021 – 2022” med dnr 0259/23 och är tillsammans med tjänsteutlåtandet den första uppföljningen av fem av Göteborgs stads avfallsplan 2021 - 2030.

Rapporten belyser hur det övergripande har gått med arbetet med avfallsplanen samt hur utvecklingen sett ut för de olika enskilda målen och delmålen.

För några av målen har det visat sig vara mycket svårt att få in relevant statistik och det kan ibland vara svårt att dra slutsatser utifrån befintlig statistik.

Uppföljningen av avfallsplanen fram till och med år 2022 visar att av avfallsplanens totalt 25 mål och delmål bedöms tre av målen vara uppnådda, fyra av målen har inte haft någon positiv utveckling, två mål är svårbedömda och övriga mål visar på viss förbättring. I prognosen för 2030 är bedömningen att elva av målen kommer att nås och tio av målen är möjliga att uppnå. Detta förutsätter att aktiviteter och åtgärder som vidtas framöver ligger på minst samma ambitionsnivå som hittills och att aviserade förändringar i lagstiftning genomförs. För fyra av målen kommer det att vara svårt att nå måluppfyllelse.

Arbetet med avfallsplanen genom den lokala bilagan till planen upplevs över lag som ett framgångsrikt koncept som givit staden en bra start i arbete med målen, framför allt jämfört med andra kommuners arbete inom Göteborgsregionen. Med det sagt så bedömer dock Kretslopp och vatten att ambitionsnivån inom staden inte har påverkats så mycket av avfallsplanen som önskat. Det utförs många åtgärder och aktiviteter kopplade till avfallsplanen, men än så länge visar de inte så stor effekt på målen. För att få en bättre måluppfyllnad behöver alla ansvariga parter mer systematiskt arbeta med att ta fram och genomföra åtgärder som har effekt.

I det pågående uppdraget som Kretslopp och vatten har fått för att ta fram nya åtgärder kopplade till avfallsplanens mål bedöms rådighet över målutvecklingen samt effekt och kostnad för utvalda åtgärder. Erfarenheter från detta pågående arbete visar att det framför allt behövs fler och mer genomtänkta åtgärder samt mer arbete och resurser för att nå måluppfyllelse för de mål där rådigheten generellt är låg.

2 Bakgrund

I december 2020 fattade kommunfullmäktige beslut om en ny avfallsplan för Göteborgs stad för åren 2021 - 2030, KF 2020-12-10 §18 (SLK dnr 1192/18), i enlighet med 15 kap 41 § miljöbalken.

I beslutet om Göteborg Stads avfallsplan fick Kretslopp och vattennämnden i uppdrag att ansvara för stadens samlade uppföljning av planen gentemot Göteborgsregionens kommunalförbund och att vartannat år återrapportera till kommunfullmäktige.

Denna rapport utgör bilaga till tjänsteutlåtandet ”Uppföljning av Göteborgs stads avfallsplan avseende år 2021 – 2022” med dnr 0259/23 och utgör den första uppföljningen av fem av Göteborgs stads avfallsplan 2021 - 2030. Tjänsteutlåtandet är svaret på det uppdrag som nämnden fått av kommunfullmäktige i samband med att beslut togs om avfallsplanen i december år 2020. Uppdraget har utförts genom att förvaltningen samlat in underlag för uppföljning och sammanställt samt analyserat underlaget.

Syftet med rapporten är att främst redogöra för hur det har gått med målen fram till och med 2022. Rapporten utgör inte uppföljningen till Göteborgsregionens kommunalförbund som görs varje år då den rapporteringen sker direkt till Göteborgsregionen.

3 Uppföljning av målen och arbetet – resultat och analys

3.1 Övergripande om arbetet i Göteborgs Stad

I detta avsnitt följs arbetet i Göteborgs Stad upp med avseende på hur staden jobbar med planen, resurser etc.

Avfallsplanen är en regional plan som har tagits fram gemensamt av medlemskommunerna i Göteborgsregionens kommunalförbund. I och med detta varierar ambitionsnivån i målen och en del av målen hade Göteborgs Stad kommit längre med redan innan planen antogs än vissa andra mål.

3.1.1 Arbetsfördelningen i den lokala bilagan

Göteborgs Stads avfallsplan är ett planerande styrande dokument som berör hela staden. Målen och identifierade åtgärder är av en bred karaktär

och berör alla stadens verksamheter och alla invånare. För att tydliggöra vilka i staden som ansvarar för att arbeta mot måluppfyllelse inom de olika områdena i planen togs den lokala bilagan för Göteborgs Stad fram. Tydliggörandet innebar att ansvaret för och uppföljning tillhörande respektive mål finns i de nämnder och styrelser som har rådighet att utföra åtgärder eller möjlighet att påverka utformning och genomförande av åtgärder. Det pekades även ut sammankallande för de olika målen där den sammankallande parten har till uppgift att initiera möten och utforma samarbetet med övriga ansvariga parter. Genom att använda det arbetssätt som beskrivs i lokala bilagan följs även strukturen över hur Göteborgs Stad använder styrande dokument. Kretslopp och vatten upplever att detta över lag har varit ett framgångsrikt koncept som givit staden en bra start i arbete med målen, framför allt jämfört med andra kommuners arbete inom Göteborgsregionen. En stor del av staden bedöms vara engagerade och känna till sitt ansvar i arbetet med målen i avfallsplanen.

Enligt den lokala bilagan ska respektive nämnd eller styrelse ta fram åtgärder kopplade till avfallsplanen i den årliga budgetprocessen. Tillsammans utgör dessa åtgärder Göteborgs handlingsplan för att uppfylla avfallsplanen. Det är dock tveksamt om alla förvaltningar och bolag arbetar utifrån detta. De aktiviteter och åtgärder som redovisas till Kretslopp och vatten är många, men än så länge visar de inte så stor effekt på målen.

Det har inkommit synpunkter till Kretslopp och vatten att verksamheterna upplever att det är otydligt vad som ingår i de sammankallandes uppdrag och hur mycket resurser varje förvaltning och bolag förväntas bidra med som sammankallande. Vissa mål omfattar alla förvaltningar och bolag och det är svårt att sammankalla alla då så många är berörda. Det upplevs även som otydligt vem som har mandatet att besluta om att åtgärderna och aktiviteterna som identifieras för respektive mål ska genomföras då sammankallande inte har mandat att ta beslut. Och även om det framgår i den lokala bilaga att alla har ett ansvar så är det ändå otydligt vem som har det övergripande ansvaret att ta fram och genomföra åtgärder i förvaltningarna och bolagen så att målet nås.

I den lokala bilagan framgår att sammankallande parter ansvarar för att lämna över sin sammankallade roll om situationen kräver det, exempelvis vid en omorganisation som medför att målet inte längre relaterar till den egna verksamheten eller rådigheten. I samband med omorganisationen ”Ny organisation för stadsutveckling” under 2022 har det inte varit helt tydligt vem som tar över ansvaret. Detta gäller även för tidigare ansvariga parter.

Övergripande bedömer Kretslopp och vatten att ambitionsnivån inom staden inte har påverkats så mycket av avfallsplanen som önskat.

3.1.2 Insamling av statistik

För att kunna följa upp målen krävs en omfattande insamling av statistik från de som enligt den lokala bilagan är ansvarig för insamling av data och/eller sammanställning.

För flera av målen har det visat sig vara mycket svårt att få in relevant statistik. Några av målen skulle enligt den lokala bilagan följas upp genom de interna miljörevisioner som genomförs kopplat till det kommungemensamma miljöledningssystemet. Det har visat sig inte vara möjligt då revisionerna sker på en mer övergripande nivå och inte ger möjligheter att följa upp på den detaljnivå som krävs för målen.

Kretslopp och vatten ser ett behov av ett kommungemensamt system för insamling och analys av miljö- och mätdata för att underlätta uppföljningen av avfallsplanen. Det har även inkommit synpunkter från förvaltningar och bolag att man önskar ett smidigare system för uppföljningen av avfallsplanen och det föreslås att Stratsys används för detta.

3.1.3 Tillgängliga resurser

Kretslopp och vatten har sedan Göteborgs stads avfallsplan 2021 - 2030 antogs fått till sig från andra förvaltningar att man upplever att det inte finns tillräckligt med resurser för att arbeta med avfallsplanen. Detta trots att det vid framtagningen av avfallsplanen bedömdes att mycket av arbetet kan göras inom ramen för miljöledningssystemet och arbetet med miljö- och klimatprogrammet. Förvaltningar som upplever att de saknar resurser är exempelvis Demokrati- och medborgarservice och Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen. Det bedöms bl.a. saknas resurser som har möjlighet att ta ansvaret för:

- den praktiska avfallshanteringen på verksamheterna hos förvaltningar med många verksamheter i olika lokaler
- kunna se över vilken avfallshantering och utrustning som erbjuds de olika verksamheterna och som informerar den personal som ska utföra sorteringen i sitt dagliga arbete så att utrustning och information matchar behoven
- ha en samlad bild av de avfallsmängder som produceras inom verksamheterna, vilket försvårar arbetet med att minska avfallsmängderna men även uppföljning av avfallsplanen.

Kretslopp och vatten bedömer att det är lämpligt att det finns avfallsansvariga personer inom förvaltningarna för att möta behoven som finns i såväl verksamheterna som utifrån avfallsplanen.

3.2 Övergripande om redovisningen av målen

Nedan redovisas resultat från de olika målområdena och en efterföljande analys. Resultaten är i huvudsak framräknade enligt Göteborgsregionens gemensamma beräkningsmetoder och kan därmed skilja sig från andra tidigare kommunicerade värden eller redovisad statistik i andra rapporter.

För några av målen används plockanalyser för att beräkna avfallsmängder. Plockanalyserna utgör ett stickprov och ger för den stora bilden vanligtvis en bra bild av verkligheten, medan när analyserna används för mindre fraktioner kan resultatet från plockanalysen sticka ut mer vid en enstaka plockanalys.

En del av målen är formulerade så att uppföljningen ska ske utifrån ett startvärde. Ett exempel på det är målet om att minska avfallet från hushåll med 30 procent. Startår för sådana mål är ofta satt till 2019, då detta bedöms vara mer av ett normalår än 2020 eller 2021 eftersom avfallsmängderna påverkades mycket av pandemin. Det förekommer att startåret för målen ligger senare än 2019 vilken kan bero på att det saknas pålitlig statistik för tidigare år.

3.3 Målområde 1 – Förebyggande

Inom målområde ”Förebyggande - Avfallet ska minska – då minskar miljöpåverkan och kostnader” finns mål för avfallsförebyggande i hushåll respektive mål för avfallsförebyggande i kommunens verksamheter.

3.3.1 Mål 1. Avfall från hushåll ska minska med 30 % per invånare

Att förebygga avfall är att minska avfallets mängd och farlighet. Även om materialet i avfallet kan återvinnas är det bättre för klimatet och miljön att undvika att avfallet överhuvudtaget uppstår. Det förebyggande arbetet handlar alltså inte om avfallssortering utan om åtgärder som görs innan avfallet uppstår. Målet om att minska avfallet från hushåll med 30 procent följs upp i kilogram kommunalt avfall per invånare.

I Tabell 1 redogörs för mängden kommunalt avfall per invånare från basåret 2019 till år 2022 samt målvärdet för 2030.

Tabell 1. Mängd kommunalt avfall per invånare år 2019 - 2022 samt målvärde för 2030.

	Startvärde 2019	2020	2021	2022	Målvärde 2030
Mängd kommunalt avfall/invånare (kg)	353	351	351	334	247

Avfallsmängderna har minskat sedan 2008 då göteborgaren genererade i snitt 444 kg kommunalt avfall. Den nuvarande trendlinjen räcker dock inte för att minska avfallsmängden med 30 procent till 2030. Utifrån ovanstående resultat krävs det ytterligare åtgärder och en ambitionshöjning i stadens avfallsförebyggande arbete kopplat till målet i avfallsplanen jämfört med nuläget. Det bedöms dock vara svårt att nå målet på 30 procent.

Avfallsplanen pekar ut ”att skapa förutsättningar för boende i kommunala bostadsbolag”, ”affärsidéer och affärsmodeller inom avfallsförebyggande” och att ”ge användare och avfallskunder råd om enkla åtgärder för att minska sitt avfall” som några åtgärdsområden.

Kretslopp och vatten har utrett och tagit fram förslag på nya åtgärder för ökad måluppfyllelse som kan genomföras av förvaltningen i egen rådighet och i samarbete med andra aktörer i och utanför staden. Förvaltningen har även påbörjar arbetet med fem av de åtgärder som tagits fram som förslag med syfte att bidra till måluppfyllelsen.

Sedan 2020 är det lagkrav på att kommunen ska lämna information till hushållen om avfallsförebyggande åtgärder. Göteborgs Stads efterföljande av lagkravet kommer vara en åtgärd som bidrar till måluppfyllelse.

3.3.2 Mål 1.1 Plastavfallet från hushåll ska minska med 50 % per invånare

Plastanvändningen och plastavfallet ökar i samhället. 2017 användes nästan 30 kg mer plast per svensk och år jämfört med 2010. Målet i avfallsplanen omfattar plastförpackningsavfall och följs upp genom plockanalysresultat av plastförpackningar i restavfallet samt statistik över insamlat plastförpackningsavfall från Förpackningsinsamlingen (FTI) som har till uppdrag att samla in förpackningar så att de kan återvinnas. Plast från återvinningscentraler (ÅVC) inkluderas inte då den plasten i huvudsak inte bedöms bestå av förpackningsplast. Målet mäts i kilogram plastförpackningsavfall per invånare.

I Tabell 2 redogörs för mängden plastförpackningar per invånare från basåret till år 2022 samt målvärdet för 2030.

Tabell 2. Mängd plastförpackningar per invånare under åren 2019 - 2022 samt målvärde för 2030.

	Startvärde 2019	2020	2021	2022	Målvärde 2030
Mängd plastförpacknings- avfall/invånare (kg)	33,3	33,5	33,9	26,7	16,7

EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi pekar ut plast som en av de materialströmmar där det behövs mest åtgärder för att nå de övergripande miljö- och klimatmålen. Det har genomförts en del lagstiftningsändringar som kan komma att bidra till måluppfyllelse. En ny EU-förordning om förpackningsavfall med förslag på mål för minskat förpackningsavfall och skärpta krav på förebyggande åtgärder är under förhandling. Bedömningen är att vi kan få viss men inte tillräcklig draghjälp för att halvera plastavfallet till 2030 av införda och kommande lagstiftningsändringar. För att nå målet att halvera plastavfallet till 2030 behövs ytterligare plastavfallsförebyggande åtgärder.

Det finns stöd bland invånarna för åtgärder som minskar plastavfallet. 53 procent av de svarande göteborgarna i en attitydundersökning som Kretslopp och vatten genomfört angav plastavfall som det avfallsslag de tyckte det var viktigast att minska. Undersökningen visade också att för att invånarna ska genomföra plastavfallsförebyggande åtgärder behöver tillgången till lösningar som minskar plastavfallet bli bättre och invånarna behöver bli påmind om åtgärderna, helst på plats där de ska göras.

Kretslopp och vatten har som nämnt under avsnitt 3.3.1 för måluppfyllelse för förebyggandemålen utrett och tagit fram förslag på nya åtgärder för ökad måluppfyllelse som kan utföras lokalt inom staden.

Sen tidigare har Kretslopp och vatten varit med och initierat ett pantsystem för matlådor och flegångsmuggar för restauranger och kaféer i Göteborg med ambitionen att bli rikstäckande. Göteborgs Stad har också skrivit under EUROCITIES Plastics Declaration samt Kranmärkt stadens egen verksamhet.

En lagändring som påverkar det kommande lokala arbetet är att kommunen årligen, från och med den 1 januari 2024, ska ta fram lättillgänglig information till hushållen och till de verksamheter som har valt kommunal insamling om hur hushållen och verksamheterna kan förebygga förpackningsavfall.

3.3.3 Mål 1.2 Matsvinnet från hushåll ska minska med 50 % per invånare

Matsvinn uppstår i hela livsmedelskedjan men hushållen står för den absolut största delen. Att halvera matsvinnet är prioriterat ända upp på FN-nivå och är ett utpekat område i Klimat 2030. Målet följs upp genom att multiplicera plockanalysresultat som visar matsvinnsandelen i matavfallet i Göteborg med mängden utsorterat matavfall och matavfall i restavfallet.

Av Tabell 3 framgår mängden matsvinn fördelat per invånare från basåret 2019 till 2022 samt målvärdet för 2030. Mängderna är beräknade i kilo matsvinn per invånare och år.

Tabell 3. Mängd matsvinn per invånare under åren 2019 - 2022 samt målvärde för 2030.

	Startvärde 2019	2020	2021	2022	Målvärde 2030
Mängd matsvinn/invånare och år (kg)	17,6	15,2	15,4	21,8	8,8

Matsvinn är mat som skulle kunnat ätas men i stället slängs. Oundvikligt matavfall är sådant som inte kan ätas, till exempel ben, kärnor och kaffesump. Få vill slänga ätbar mat men ändå görs det. För att nå halveringsmålet behöver ytterligare åtgärder genomföras.

Beräkningar indikerar att rent teoretisk skulle det nästan räcka till en halvering av matsvinnet om de göteborgare som ännu inte gör följande åtgärder gör dem: sänka kylskåpstemperaturen till 4 grader, kollar förråden hemma och skriver inköpslista innan inköp, smakar och luktar på maten i stället för att slänga det som passerat bäst före-datum, lagar rätt mängd mat, använder rester samt inte tar mer än hen orkar äta upp på restaurangbufféer.

Kretslopp och vatten har i den tidigare nämnda utredningen för att ta fram förslag på nya åtgärder för ökad måluppfyllelse av förebyggandemålen även tagit fram matsvinnsförebyggande åtgärder som kan genomföras lokalt.

En av dessa åtgärder är att genomföra en pilotkampanj tillsammans med Livsmedelsverket för att halvera hushållens matsvinn till 2030. Kampanjen som heter ”All in mot matsvinn” lanserades i februari 2022.

3.3.4 Mål 1.3 Elavfallet från hushåll ska minska med 50 % per invånare

Elavfallet är ett prioriterat avfallsslag att minska eftersom det är det avfallsslag som har högst klimatpåverkan per viktenhet. Målet mäts i utsorterat elektroniskt avfall per invånare ihopslaget med mängden elavfall i restavfallet utifrån plockanalysresultat.

I Tabell 4 redovisas den totala mängden elektroniskt avfall för Göteborgs stad samt mängden elektroniskt avfall per invånare från startåret 2019 till och med 2022 samt målvärdet för 2030.

Tabell 4. Total mängd elektroniskt avfall i Göteborgs stad samt mängd elektroniskt avfall per invånare under år 2019 - 2022 samt målvärde för 2030.

	Startvärde 2019	2020	2021	2022	Målvärde 2030
Elektroniskt avfall/invånare (kg)	6,4	7,0	6,3	6,5	3,2

Elavfallet följer teknikutvecklingen i samhället i stort, i grova drag med cirka tio års fördröjning. Allt fler produkter innehåller elektronik men samtidigt blir produkterna mindre och lättare. Teknikutvecklingen kan slå åt båda hållen när det gäller elavfallsmängder. Mindre vikt per produkt kan minska avfallet men å andra sidan kan det ökade antalet elprodukter öka elavfallsmängden, inte minst inbyggd elektronik i möbler som väger mycket. Elektrifieringen av samhället som en del av klimatomställningen kan också bidra till en ökning.

De något ökade mängderna år 2020 kan vara en pandemieffekt.

Mängden elavfall per invånare har generellt en minskande trend men räcker inte för måluppfyllelse. För att nå målet om att elavfallsmängden per invånare ska halveras till 2030 behöver ytterligare åtgärder vidtas. Det bedöms dock vara svårt att nå målet till 2030.

Den pågående revideringen av EU:s ekodesigndirektiv kan bidra positivt till minskade elavfallsmängder men eventuella regeländringar hinner troligen inte ge effekt i tid innan 2030.

Kretslopp och vatten har i tidigare nämnd utredning under avsnitt 3.3.1 identifierat elavfallsförebyggande åtgärder som kan genomföras lokalt.

3.3.5 Mål 2. Avfall från kommunens verksamheter ska minska med 40 % per heltidsanställd

Göteborgs stad är en stor organisation med betydande avfallsmängder. Staden har rådighet över sin verksamhet och kan införa rutiner och

åtgärder som minskar avfallet. Samtidigt kan staden föregå med gott exempel för göteborgarna. Därför går målet för att minska kommunens eget avfall lite längre än målet för avfall från hushåll. Målet följs upp i kilogram avfall som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll samt verksamhetsspecifikt avfall, både fördelat per heltidsanställd och år.

För startåret 2019 samlades statistik in från förvaltningar och bolag via en enkät samt genom de kommunala verksamheternas respektive ramavtalade insamlingsentreprenörerna. Avfallet följdes upp i hushållsliknande avfall respektive verksamhetsspecifikt avfall.

För år 2022 har förvaltningarna och bolagen redovisat avfallsstatistik till Kretslopp och vatten.

I Tabell 5 redovisas avfallsmängderna per årsarbetare. Antalet årsarbetare räknas fram med hjälp av den faktiska sysselsättningsgraden för månadsavlönade och arbetade timmar för timavlönade och skiljer sig därmed från heltidsanställda.

Tabell 5. Mängden avfall i kilogram per årsarbetare samt målvärde för 2030.

	Startvärde 2019	2022	Målvärde 2030
Hushållsliknande avfall (kg/årsarbetare)	283	286	170
Verksamhetsspecifikt avfall (kg/årsarbetare)	7558	12 718	4 535

Det är mycket svårt att få en samlad bild av avfallsmängderna från stadens verksamheter då det saknas uppgifter om avfallsmängder för flera förvaltningar och bolag för både 2019 och 2022. Orsaken till detta är ofta att verksamheten bedrivs på många olika ställen, att verksamheter delar hämtställe med någon annan verksamhet eller att avfallshämtningen ingår i lokalhyran varför avfallet blandas med hyresvärdens avfall. Vidare är det flera verksamheter som har bytt lokaler eller avfallsleverantörer under åren vilket ytterligare försvårar möjligheterna att få fram en fullständig avfallsstatistik. Något som ytterligare försvårar är att omfattningen av verksamheternas uppdrag varierar mellan åren. Avfallsmängderna varierar utifrån detta mycket från år till år och det är svårt att avgöra om mängderna verkligen har minskat eller ökat.

Utifrån den statistik som finns tillgänglig idag är det inte möjligt att avgöra med säkerhet om avfallsmängderna per årsarbetare ökar eller minskar. Det går därmed inte att utifrån befintliga resultat att göra en bedömning av måluppfyllelsen. För att få fram bra statistik för målet krävs resurser och det är något som saknas i många av verksamheterna,

vilket tidigare nämnts under avsnitt 3.1.3. Uppföljningen kommer framöver att göras årligen och detta kommer i sig förhoppningsvis bidra till en bättre rapportering från verksamheterna då denna görs på samma sätt från år till år. En värdering av måluppfyllelse kommer att kunna göras utifrån befintlig statistik men denna kommer att vara mer osäker än för flera av de andra målen.

3.3.6 Mål 2.1. Matsvinnet från kommunens verksamheter ska minska till maximalt 30 gram per serverat huvudmål

Matsvinn är mat som skulle kunna ätas men som i stället slängs. Målet följs upp i gram matsvinn per serverat huvudmål i kommunens verksamheter. Då ingår kökssvinn, serveringssvinn och tallrikssvinn.

För att följa upp målet om matsvinn behöver matsvinnet mätas. Några av förvaltningarna använder sig av mätmetoden i den av staden framtagna Göteborgsmodellen för mindre matsvinn. Ingen statistik från mätningar finns rapporterad för år 2021 på grund av nytt kostdatasystem, pandemi och omorganisation. Under 2022 har Förskoleförvaltningen, Grundskoleförvaltningen och Utbildningsförvaltningen dagligen mätt och följt upp mängderna men Förskoleförvaltningen har inte mätt mängden tallrikssvinn. Förvaltningen för funktionsstöd har inte påbörjat arbetet med att mäta matsvinn systematiskt och Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen har endast mätt under en veckas tid på ett vård- och omsorgsboende.

I Tabell 6 redovisas mängden matsvinn för kommunens olika verksamheter under år 2022 fördelat på kökssvinn, serveringssvinn och tallrikssvinn. Statistik för nämnden för funktionsstöd redovisas inte då statistik saknas.

Tabell 6. Mängd matsvinn per serverat huvudmål för kommunens egna verksamheter under 2022.

	FSF	GSF	UBF	ÄVO
Kökssvinn (g)	5	4	8	3
Serveringssvinn (g)	13	19	12	108
Tallrikssvinn (g)	Saknas	21	38	39
Total (g)	18	44	58	150

FSF: Förskoleförvaltningen, GSF: Grundskoleförvaltningen, UBF: Utbildningsförvaltningen, ÄVO: Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen

Under år 2022 är den rapporterade mängden matsvinn, baserad på mätningar från kommunens verksamheter som har rapporterat för de olika typerna av matsvinn och viktat medel utifrån antalet portioner som

serveras i de olika verksamheterna 59 gram matsvinn per serverat huvudmål.

Utifrån de mätningar som gjorts hittills kan slutsatsen ändå dras att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att målet ska nås.

Grundskoleförvaltningen, Utbildningsförvaltningen och Förskoleförvaltningen arbetar med åtgärderna i Göteborgsmodellen för att minska matsvinn i köken.

För att minska matsvinnet framöver har Grundskoleförvaltningen fått i uppdrag av Grundskolenämnden och påbörjat ett arbete med Göteborgsmodellen del 2 för att jobba med åtgärder för att minska tallrikssvinnet tillsammans med den pedagogiska verksamheten.

Uppföljningen av matsvinnet inom kommunens ansvariga nämnder behöver förbättras. Detta kan exempelvis göras genom att alla nämnder följer den tidigare framtagna Göteborgsmodellen för mindre matsvinn. Om Göteborgsmodellen för mindre matsvinn följdes av alla ansvariga nämnder även i andra avseenden än mätning skulle detta även innebära ökade möjligheter att uppnå målet. Det är viktigt med dagliga mätningar men för de verksamheter där det bedöms vara för tidskrävande att mäta dagligen som Göteborgsmodellen beskriver skulle mätningar i stället kunna utföras under olika perioder och resultatet från dessa räknas sedan som ett genomsnitt för övriga delar av året under förutsättning att mätningarna blir representativa.

3.3.7 Mål 2.2. Livslängden på bärbar elektronik inom kommunens verksamheter ska öka

Målet innebär att den bärbara elektroniken ska användas under längre tid i stadens verksamheter. Det görs huvudsakligen genom goda möjligheter till ominstallation, uppgradering och reparation samt att instruera användarna i handhavande för att undvika onödigt slitage och skador.

Uppföljning av målet sker genom mätning av livslängden inom staden i månader för surfplattor, bärbara datorer och mobiltelefoner. Detta görs i huvudsak via Klient som tjänst (KST) som är ett livscykelhanteringssystem på abonnemangsform som Intraservice erbjuder förvaltningar och bolag inom staden. Under garantitiden ingår service, reparation eller ersättning av enheten och materialåtervinning om den går inte att fixa. Efter fyra år återlämnas enheten till leverantören som antingen säljer den vidare eller lämnar den till materialåtervinning.

Nämnden för Intraservice är sammankallande för målet och även ansvarig för uppföljningen.

I Tabell 7 redovisas den rapporterade livslängden inom Göteborgs Stad på surfplattor och bärbara datorer, i de verksamheter som har IT arbetsplats, samt mobiltelefoner år 2020 – 2022.

Tabell 7. Livslängden i antal månader på surfplattor, datorer samt mobiltelefoner inom Göteborgs stad år 2020 – 2022.

Produkt	Startvärde 2020	2021	2022	Målvärde 2030
Mån/bärbar dator (inom IT arbetsplats)	48	48	48	>48
Mån/bärbar dator (Chromebooks)			36	>36
Mån/bärbar dator (Skoldatorer)			36	>36
Mån/surfplatta (Politikers iPad)			48	>48
Mån/surfplatta (Pedagogiska iPad)	36	36	36	>36
Mån/mobiltelefon	24 till 72	24 till 72	24 till 72	>24-72

En del av stadens bärbara datorer hanteras ännu inte inom Klient som tjänst (KST). Livslängden på dessa datorer är därför inte inkluderade i ovanstående uppföljning.

Chromebooks är de datorer som används av Grundskoleförvaltningen och Utbildningsförvaltningen i grundskola, gymnasium samt gymnasiesärskola. De följer eleverna och har en treårig livslängd som motsvarar elevers skolcykler. Skoldatorernas livslängd är också tre år. Utbildningsförvaltningen hanterar sina Chromebooks själva medan övriga hanteras inom KST.

Politikers iPads används under en mandatperiod (fyra år) och hanteras genom ett livscykelhanteringssystem som liknar KST.

Pedagogiska iPads används inom Förskoleförvaltningen, Grundskoleförvaltningen och Utbildningsförvaltningen i deras verksamhet. De flesta följer också elever och används i tre år. Pedagogiska iPads hanteras utanför KST.

Mobiltelefoner hanteras av respektive förvaltning eller bolag. Alla förvaltningar och bolag hanterar telefoner olika, därför är det svårt att få en bild av hur länge de används. Genomsnittslivslängden i olika förvaltningar och bolag är mycket bred och spänner från två till sex år. Sedan 2017 finns ett KST-liknande system för mobiltelefoner som tillhandahålls för de som verkar inom vård och omsorg i staden.

För att målet om att öka den bärbara elektronikens livslängd inom stadens verksamheter ska nås krävs ytterligare åtgärder. Intrastatservice kommer framöver att bl.a. se över möjligheterna att ytterligare förlänga livslängden på datorer inom Klient som tjänst.

Utifrån syftet med målet i avfallsplanen samt ur ett miljöperspektiv anser Intrastatservice att det är att föredra att de bärbara elektroniska enheterna hanteras genom ett livscykelhanteringssystem. Intrastatservice vill därför också föreslå att det skulle bli obligatoriskt att alla förvaltningar och bolag i staden hanterar sina datorer och surfplattor genom Intrastatservice livscykelhanteringssystem för att rationalisera resurser för IT-support och öka andelen bärbara elektroniska enheter i staden som hanteras på bästa miljömässiga sätt. Att ta fram ett system där telefoner hanteras på ett harmoniserat sätt är Intrastatservice första prioritet enligt tjänsteplanen 2023 – 2025.

I Tabell 8 redovisas fördelningen av hur många enheter som idag används inom livscykelhanteringssystemet Klient som tjänst eller motsvarande livscykelhanteringssystem.

Tabell 8. Fördelning av antal enheter som hanteras inom systemet Klient som tjänst (KST) år 2022/2023.

Produkt	Antal som hanteras inom KST	Andel som hanteras inom KST
Bärbara datorer (totalt)	51 501	59 %
Surfplatta (Politikers iPad*)	850	100 %
Mobiltelefon	5000	.*

* Pedagogiska iPads hanteras av andra förvaltningar

** Uppgifter om hur många mobiltelefoner som finns inom staden saknas varav andel inte kan beräknas.

Anledningen till de relativt låga siffrorna för bärbara datorer som är anslutna till KST är att Utbildningsförvaltningen hanterar sina datorer själva (skoldatorer och Chromebooks, både för eleverna och lärarna). Politikerns iPads hanteras genom ett livscykelhanteringssystem som liknar KST medan pedagogiska iPads inte hanteras inom ett livscykelhanteringssystem alls.

3.3.8 Mål 2.3 Mängden engångsartiklar i kommunens verksamheter ska minska med 50 % från år 2019 till år 2025

I en kommun används många olika typer av engångsartiklar, alltså saker som bara används en gång innan de slängs. Att minska mängden engångsartiklar, framför allt sådana av plast, är prioriterat inom EU. För

detta har målet att mängden engångsartiklar i kommunens verksamheter ska minska med 50 procent från år 2019 till år 2025 tagits fram. Tanken med målet var att det skulle uppnås efter halva tiden jämfört med övriga mål i avfallsplanen. Det ska därmed tolkas som att det gäller till och med år 2025 och målet kommer att slutredovisas efter år 2025. Enligt avfallsplanen ska målet följas upp genom redovisning av antal inköpta engångsartiklar per år.

13 engångsartiklar har valts ut för uppföljning. Med dagens inköpssystem och inköpsanalyssystem finns inte möjlighet att följa upp antalet artiklar utan målet följs upp genom spend, d.v.s. kostnad för utvalda produktområden. Spend är också det vedertagna sättet att följa upp inköp på och Inköp och upphandling, som är ansvarig för målet, gör bedömningen att förbrukningen kan följas tillräckligt bra på detta sätt.

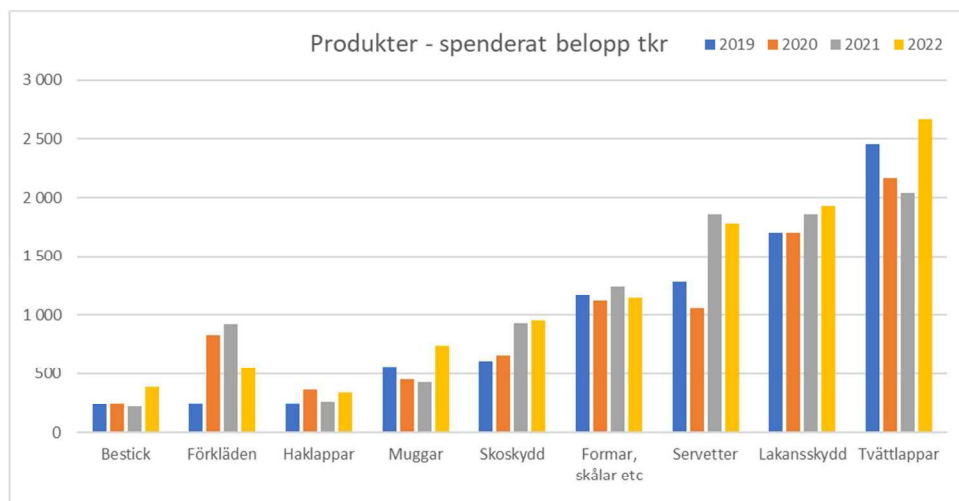
I statistiken ingår Stadens förvaltningar och bolag som är inne i Stadens ekonomisystem Agresso och som gör beställningar genom Proceedo. Eftersom flera bolag succesivt kommer in i dessa system så syns också fler inköp i inköpsanalysen och speglas i denna statistik. Statistiken blir alltså mer tillförlitlig med tiden men detta är också en felkälla i jämförelse mellan åren.

Tabell 9 redovisar total spend för de 13 utvalda engångsartiklarna under år 2019 till 2022 samt målvärdet år 2025.

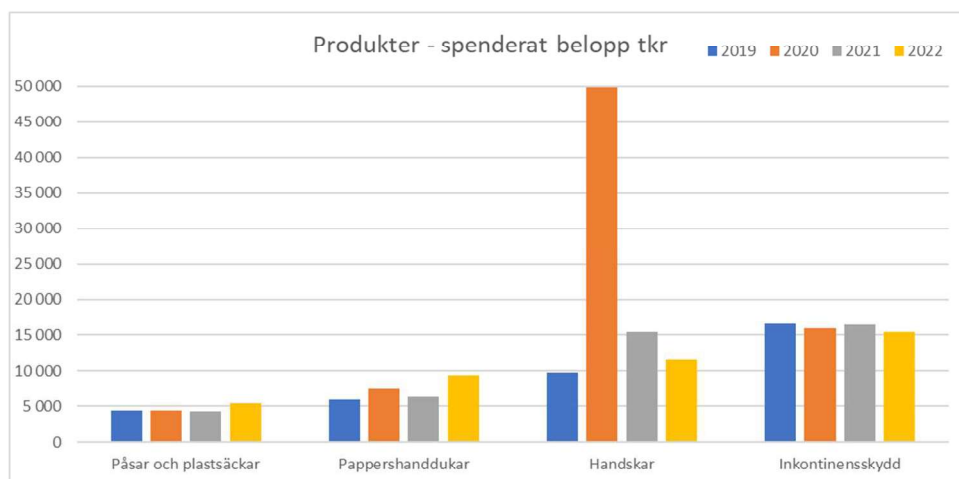
Tabell 9. Redovisning av spend för 13 utvalda engångsartiklar i Göteborgs stad år 2019 – 2022.

	2019	2020	2021	2022	Målvärde 2025
Spend (tkr)	45 285	86 399	52 226	52 418	22 643

I Figur 1 och Figur 2 redovisas spend för de 13 utvalda engångsprodukterna för respektive år under 2019 - 2022.

Figur 1. Redogörelse av spend (tkr) för nio av de tretton utvalda engångsprodukt under åren 2019 till 2022.

Figur 2. Redogörelse av spend (tkr) för fyra av de utvalda engångsprodukterna för åren 2019 till 2022.

Eftersom statistiken följer inköpskostnaden så är den känslig för prisökningar. Under perioden har såväl pandemin som Ukrainakriget och energikrisen påverkat priserna. Mellan 2021 och 2022 uppskattas prisökningen till ett genomsnitt på cirka 30 procent. Vissa produktgrupper har varit mer utsatta än andra för prishöjningar. En sådan är engångshandskar där man under vissa perioder varit tvungen att släppa priset och endast prioritera tillgång.

Om man räknar med en genomsnittlig prisökning på ca 30 procent mellan 2021 och 2022 så innebär detta att spend har minskat med ca 5 mkr, det vill säga ca 11 procent jämfört med startåret. Detta skulle kunna tyda på att antalet engångsprodukter har minskat något. Bedömningen är dock att nuvarande åtgärder inte är tillräckliga för att nå målet till 2025. Ytterligare åtgärder behöver vidtas för att minska användningen av engångsprodukter i staden.

Enligt uppgift ser flera verksamheter att man behöver bli bättre på att ta höjd för ökade kostnader i budget för att kunna köpa in flergångsartiklar i stället för engångsartiklar då budgeten för ett år inte räcker för den satsningen.

För att få en högre måluppfyllelse så är det Inköp och upphandlingsrekommendation att målet görs känt och arbetas med lokalt ute i verksamheter där engångsartiklar används. Ett sätt kan vara att integrera målet i det lokala miljöledningssystemet.

3.4 Målområde 2 – Återanvändning

Målområde 2 är ”Återanvändning – Allt som kan återanvändas ska återanvändas”. Återanvändning av befintliga produkter innebär att nyköp kan undvikas. Då minskar påverkan på klimat och miljö som produktionen gett upphov till samt att miljöbelastningen från avfallshanteringen minskar eftersom det blir mindre avfall att behandla.

3.4.1 Mål 3. Minst 20 % av det grovavfall som kommunen samlar in ska förberedas för återanvändning

En betydande del av grovavfallet består idag av fungerande produkter. Kommunen är ansvarig för insamling av det kommunala avfallet och kan se till att dessa produkter i stället tas om hand och förbereds för återanvändning. För att det ska få någon positiv miljöeffekt krävs att det finns en avsättning för produkterna och aktörer som kan ta hand om dem. Målet följs upp genom att beräkna andel som tas om hand för återanvändning av totalt insamlat grovavfall, inklusive sådant som lämnas till återanvändning, i kommunens system.

I

Tabell 10 redovisas andelen omhändertagna produkter för återanvändning inom kommunens återvinningscentraler under åren 2019 till 2022. I andelen omhändertaget för återanvändning ingår produkter som omhändertagits på Återbruket vid Alelyckans kretsloppspark samt det som har skänkts till secondhand på återvinningscentralerna.

Tabell 10. Andel omhändertagna produkter för återanvändning av totalt insamlat grovavfall under åren 2019 – 2022.

	Startvärde 2019	2020	2021	2022
Andel omhändertaget för återanvändning av totalt insamlat grovavfall (%)	3,2	2,5	2,7	4,2

Kretslopp och vatten har tagit fram ny tjänst där kommuninvånare erbjuds att få sitt grovavfall och produkter hämtade hemma, inklusive bärhjälp, mot en fast taxa. Det som hämtas inom tjänsten och som kan återanvändas lämnas till någon välgörenhetsorganisation för återanvändning.

Som tidigare nämnts så är målet att minst 20 procent av det grovavfall som kommunen samlar in ska förberedas för återanvändning. Resultatet visar på att bara cirka 4 procent förbereds för återanvändning och målet bedöms därmed inte vara uppfyllt och det krävs stora förbättringar för att nå målet.

Kretslopp och vatten gjorde en utredning om återanvändning under 2022 (dnr 0664/22). I den konstateras att för att nå måluppfyllelse behöver insamlingen till återanvändning och förberedelse för återanvändning uppgå till nästan 10 000 ton per år, jämfört med dagens 1 250 ton. För att nå denna ökning behöver Kretslopp och vatten arbeta både med att underlätta för insamling till återanvändning i samband med kommunens tjänster för grovavfall och öka mängden grovavfall som förbereds för återanvändning. Det är även viktigt att jobba med avsättning för produkterna.

3.4.2 Mål 4. Alla invånare ska ha fastighetsnära möjligheter att lämna produkter till återanvändning

Genom att förbättra förutsättningarna för invånarna att lämna produkter till återanvändning kan ännu mer återanvändas. Kommunens avfallsverksamhet och kommunala bostadsbolag är viktiga aktörer som kan bidra till att göra det enkelt att lämna produkter till återanvändning, även för de som inte har tillgång till bil. Målet ”Alla invånare ska ha fastighetsnära möjligheter att lämna produkter till återanvändning” ska följas upp genom andel invånare som har fastighetsnära möjlighet att lämna produkter och material till återanvändning.

Inom staden finns det många second hand-aktörer som erbjuder hämtning av produkter fastighetsnära med eller utan kostnad. Aktörerna hämtar produkter i hela staden. Kretslopp och vattens bedömning är att den större andelen av produkter som hämtas fastighetsnära hämtas av second hand-aktörer. Även Återbruket erbjuder hämtning av byggprodukter utan kostnad i mån av tid.

Utöver ovanstående tjänster erbjuder även Kretslopp och vatten den hämta-hemma-tjänst som nämndes i avsnitt 3.2.1 där kommuninvånare kan få sitt grovavfall och produkter hämtat hemma mot en fast taxa. Tjänsten kan användas av kommuninnevånarna oavsett om de bor i lägenhet eller villa. Det som hämtas inom tjänsten och som kan

återanvändas lämnas till en second handaktör på någon av stadens återvinningscentraler eller kretsloppspark.

Utifrån målets uppföljningsmått ”andel invånare som har fastighetsnära möjlighet att lämna produkter och material till återanvändning” leder ovan

analys till bedömningen att målet för närvarande är uppfyllt.

Med bakgrund i lagstiftningens intention om att öka återanvändningen i samhället bedömer utredningen dock att det är rimligt att Göteborgs Stad fortsätter att arbeta vidare och utveckla åtgärder för att öka återanvändningen av det som hamnar i grovavfallet. Detta kommer i huvudsak att avspeglas i mål 3 ”Minst 20 % av det grovavfall som kommunen samlar in ska förberedas för återanvändning”. Mål fyra uppföljningsmått i sin nuvarande utformning kommer inte att kunna visa på någon utveckling.

3.4.3 Mål 5. Det ska finnas förutsättningar för kommunens verksamheter att återanvända produkter

Kommunens egna verksamheter har möjlighet att styra vad som köps in och vad som händer med det som förbrukats. Det finns en stor potential att öka återanvändningen. Målet om att det ska finnas förutsättningar för kommunens verksamheter att återanvända produkter följs upp genom att redovisa andel nämnder och bolag som har förutsättningar för att återanvända produkter.

Stadens verksamheter i samtliga förvaltningar och bolag har förutsättningar för återanvändning av produkter genom Tage. Tage drivs av Göteborgs Stads Leasing AB (GSL) och är stadens interna sida för återbruk av möbler och inventarier.

GSL har sedan 2021, då ansvaret för Tage togs över från Kretslopp och vatten, arbetat med att utveckla Tage för att underlätta för verksamheter att öka användningsgraden. Bland annat erbjuder GSL numera en särskild ”Tage-transport” genom Stadens Bud för de verksamheter som inte har egna transportmöjligheter. Denna tjänst är i dagsläget kostnadsfri för verksamheterna. GSL har sedan slutet av 2022 också ett mellanlager på ca 2000 kvm för möbler och inventarier som komplement till den digitala återbrukssajten. Från och med mars 2023 testar GSL en ny digital lösning för ökad användarvänlighet och möjlighet att märka upp möblerna.

Utifrån målets uppföljningsmått ”andel nämnder och bolag som har förutsättningar att återanvända produkter” leder ovan analys till bedömningen att målet för närvarande är uppfyllt.

Med bakgrund i lagstiftningens intention om att öka återanvändningen i samhället bedömer utredningen dock att det är rimligt att Göteborgs Stad fortsätter att arbeta vidare och utveckla åtgärder för detta mål. Det finns fortsatt potential att öka återanvändningen i synnerhet för produktergrupper som inte är lika lätta att cirkulera på Tåge så som textilier, förbrukningsprodukter och produkter inom bygg- och anläggning. Arbete med målet görs med fördel inom Miljö- och klimatprogrammets strategi ”Vi driver på Cirkulär Ekonomi” som också samordnas av GSL och inom strategin ”Vi driver på utveckling inom hållbart byggande” som samordnas av Förvaltnings AB Framtiden.

Målets uppföljningsmått i sin nuvarande utformning kommer inte att kunna visa på någon utveckling.

3.5 Målområde 3 - Insamling och återvinning

Målområde 3 är ”Insamling och behandling – Avfallshantering på bästa möjliga vis”. Avfallsplanen innebär att kommunen ska minska avfallet men även att det avfall som ändå uppstår ska tas om hand på bästa möjliga sätt med avseende på miljö, resurseffektivitet och ekonomi. Det avfall som inte kan förebyggas, ska återanvändas, materialåtervinnas och i sista hand energiåtervinnas.

3.5.1 Mål 6. Minst 90 % av allt inlämnat avfall på återvinningscentraler ska vara rätt sorterat, varav inget farligt avfall i fel fraktion

För att avfallet ska kunna omhändertas på bästa möjliga sätt med avseende på miljö, resurseffektivitet och ekonomi är det bl.a. viktigt att avfallet sorteras rätt på kommunens återvinningscentraler. Målet om att minst 90 procent av allt inlämnat avfall på återvinningscentraler ska vara rätt sorterat, varav inget farligt avfall i fel fraktion följs upp genom plockanalyser i brännbar fraktion.

Ingen plockanalys har gjorts av fint brännbart avfall respektive grovt brännbart avfall sedan avfallsplanen infördes. De data som redovisas för målet nedan kommer från plockanalyser som genomfördes 2018.

Den plockanalys som genomfördes på avfall i fraktionen fint brännbart var en blandning av avfall från Högsbo återvinningscentral och återvinningscentraler i Lerum, se Tabell 11 nedan.

Tabell 11. Resultat från plockanalys genomförd av fint brännbart avfall från återvinningscentraler.

	Resultat från plockanalys
Andel rätt sorterat i fraktionen fint brännbart (%)	40,0
Andel farligt avfall i fraktionen fint brännbart (%)	2,9

En plockanalys utfördes även på grovt brännbart avfall från Alelyckans kretsloppscentral, se Tabell 12.

Tabell 12. Resultat från plockanalys genomförd av grovt brännbart avfall från återvinningscentral.

	Resultat från plockanalys
Andel rätt sorterat i grovt brännbart (%)	85,2
Andel farligt avfall i grovt brännbart (%)	0,0

Som resultaten från plockanalyserna visar så skiljer det sig väsentligt mellan de två olika fraktionerna av fint brännbart och grovt brännbart.

I fraktionen för fint brännbart är den större delen, ca. 60 procent felsorterat. Resultatet visar på att ca en fjärde del av det brännbara avfallet bestod av tidningar och förpackningar. Utöver det så innehöll fraktionen nästa 3 procent farligt avfall. För denna fraktion krävs det stora förbättringar för att nå målet på att minst 90 procent ska vara rätt sorterat, varav inget farligt avfall i fel fraktion.

Det grova brännbara avfallet var betydligt bättre sorterat. Här var andelen rätt sorterat ca. 85 procent och andelen farligt avfall var 0 procent. Även i denna fraktion har man inte uppnått målet avseende andelen rätt sorterat, men resultatet visar på att det inte krävs lika stora åtgärder för att nå målet på 90 procent som för fint brännbart avfall.

I fraktionerna ingår en ganska stor andel av textilier. Textilierna har för denna plockanalys räknats som rätt sorterade då det inte har funnits en tydlig anvisning att textil ska sorteras ut. Inför kommande uppföljningar kan det komma att ändras då krav på utsortering införs.

Under 2021 och 2022 har Kretslopp och vatten aktivt arbetat för att förbättra sorteringen på återvinningscentralerna. Bl.a. har ett projekt genomförts som handlar om att säckar som kommer in på återvinningscentralerna ska tömmas. Detta för att det t.ex. ska bli lättare att upptäcka om något sorterats fel. Man har även förbättrat servicegraden genom extra bemanning och därmed möjlighet att öka antalet tillgänglig personal vid ramperna.

Målet bedöms utifrån ovanstående resultat inte vara uppfyllt. Kretslopp och vatten jobbar aktivt med många åtgärder för att uppnå målet. Målet kräver dock att de som nyttjar möjligheten att lämna avfall vid återvinningscentralerna sorterar rätt, vilket har stor betydelse för om målet uppfylls eller inte.

3.5.2 Mål 7. Minst 70 % av uppkommet matavfall ska gå till näringsåtervinning och biogasproduktion eller annat miljömässigt motsvarande ändamål

Matavfall kan flyttas uppåt i avfallstrappan genom att samlas in och behandlas separat. På det sättet kan till exempel biogas utvinnas och näringsrik biogödsel produceras. För att så mycket som möjligt av matavfallet ska kunna tas tillvara krävs det att det är rätt sorterat och behandlas i en optimerad anläggning.

Målet ”Minst 70 % av uppkommet matavfall ska gå till näringsåtervinning och biogasproduktion eller annat miljömässigt motsvarande ändamål” följs upp genom att beräkna mängden insamlat matavfall delat på potentialen för total matavfallsmängd. Potentialen räknas fram genom ett schablonvärde från Naturvårdsverket multiplicerat med antalet innevånare i Göteborg. Matavfall som hemkomposteras räknas inte in i den insamlade mängden då denna inte används till biogasproduktion eller motsvarande ändamål. Mängden rejekt från förbehandling av matavfall inför rötning räknas bort från mängden insamlat matavfall men ingår i potentialen för totalt matavfall. Rejektet består av en blandning av material som ska finnas i rejektet (plastpåsar, rester av förpackningar och andra föroreningar) och material som inte borde finnas där, d.v.s. matavfall.

I Tabell 13 redogörs för andelen matavfall som gick till näringsåtervinning och biogasproduktion under åren 2019 - 2022.

Tabell 13. Resultat av andel matavfall till näringsåtervinning under åren 2019 – 2022.

	2019	2020	2021	2022
Andel till näringsåtervinning och biogasproduktion	35%	30%	29%	32%

Som tidigare har nämnts är målet 70 procent år 2030 vilket gör att det krävs stora förbättringar för att nå målet.

Det är främst två stora förluster som behöver åtgärdas:

1. Minska förlusterna i källsorteringen
2. Förbättra förbehandlingen på Marieholm

Två övergripande åtgärder planeras för att minska förlusterna i källsorteringen. Dels kommer Kretslopp och vatten att arbeta med införande av kommande obligatorisk matavfallsinsamling, dels med att intensifiera informationsinsatser för att minska mängd matavfall som hamnar i restavfallet.

Bedömningen är även att den kommande fastighetsnära insamlingen av förpackningar kommer att positivt påverka målet eftersom en högre servicenivå ofta ger en bättre utsortering av alla avfallsslag.

För att förbättra förbehandlingen på Marieholm pågår genom Renova en utredning för hur Marieholmsanläggningen kan byggas om och förbättras.

För den som vill veta mer om förbättrad matavfallshantering finns en rapport framtagen av Kretslopp och vatten i början av år 2023. Rapporten ”Förbättrad matavfallshantering - Analys och förslag på åtgärder” är en bilaga till tjänsteutlåtande med dnr 0908/22 och i den beskrivs mer i detalj hur man kan öka andelen av matavfallet som går till näringsåtervinning och biogasproduktion.

3.5.3 Mål 8. Avfallstransporter ska vara 10 % mer energieffektiva

Kommunens egna verksamheter bör vara föregångare och visa vägen inom sin egen avfallsverksamhet. När avfallet hanteras bör det ske på ett så effektivt och miljöriktigt sätt som möjligt. Det innebär bland annat att avfallstransporter ska vara så energieffektiva som möjligt. Målet avser avfallstransporter inom kommunalt ansvar, i detta fall avfallstransporter som Göteborgs stad har rådighet över och följs upp i kWh per ton avfall.

I

Tabell 14 redovisas förbrukningen av drivmedel för de avfallstransporter som ligger under kommunalt ansvar i Göteborgs stad för år 2022. Auktoriserade transporter av returpapper ingår inte. Då det saknas kvalitetssäkrade uppgifter för tidigare år utgör siffran för år 2022 även målets startvärde.

Tabell 14. Förbrukning av drivmedel i kWh per ton avfall under år 2022 samt målvärde 2030.

	Startvärde 2022	Målvärde 2030
Förbrukning drivmedel (kWh/ton avfall)	56	50

Utifrån den statistik som finns tillgänglig idag är det inte möjligt att avgöra om energiförbrukningen per ton avfall ökar eller minskar då det

endast finns kvalitetssäkrade uppgifter för det som utgör startåret (år 2022). Det går därmed inte utifrån befintliga resultat att göra en bedömning av måluppfyllelsen för det aktuella målet. Detta kommer i stället att följas upp i kommande uppföljningar av planen. Utifrån att ambitionen i målet är relativt lågt satt är det Kretslopp och vattens bedömning att målet borde vara möjligt att uppfylla till år 2030. Detta bedöms kunna uppnås genom bl.a. övergång till fler eldrivna insamlingsfordon.

3.5.4 Mål 9. Fordon, maskiner och anläggningar inom kommunens avfallsverksamhet ska drivas fossilfritt

När avfallet hanteras bör det ske på ett så effektivt och miljöriktigt sätt som möjligt. Det innebär bland annat att fordon för avfallshantering samt maskiner, arbetsredskap och anläggningar ska drivas fossilfritt.

Kommunen har stor påverkan på val av drivmedel, såväl som inköpare som upphandlare och det finns goda möjligheter att ställa krav på fossilfria drivmedel. Målet avser driften av fordon, maskiner och anläggningen i avfallsverksamheten och följs upp genom andel inköpt fossilfri energi.

Andelen fossilfri förbrukning redovisas i Tabell 15. Förbrukningen avser drivmedel som används i transportmedel för insamling, för fjärrtransporter, på omlastningsstationerna samt på återvinningscentralerna. I drivmedel för insamling ingår endast upphandlade och tilldelade transporter, ej auktoriserade.

Tabell 15. Andel fossilfri förbrukning under år 2022.

	2022
Andel fossilfri förbrukning (%)	90

Ungefär 10 procent av drivmedlet som används i verksamheten har idag fossilt ursprung och det krävs ytterligare arbete för att uppnå målet. Den största andelen av det fossila bidraget kommer från färjeverksamheten i Södra skärgården.

Det jobbas aktivt med att minska andelen fossila bränslen inom stadens avfallsverksamhet. Exempelvis kommer färjan i Södra skärgården att gå över till fossilfritt drivmedel. Utifrån detta bedömer Kretslopp och vatten att det finns goda möjligheter att uppfylla målet till 2030.

3.5.5 Mål 10. Minst 70 % av innehållet i restavfallet ska vara rätt sorterat. Dessutom får inget av innehållet vara farligt avfall

Idag är en stor andel i restavfallet i Sverige inte rätt sorterat. Plockanalyser visar att det är mycket matavfall och förpackningsmaterial kvar i restavfallet. Målet att minst 70 procent av innehållet i restavfallet ska vara rätt sorterat och att det inte får innehålla något farligt avfall följs upp genom plockanalyser i restavfallet från Göteborgs stads hushåll. I plockanalysen görs en uppföljning som visar på andel restavfall i restavfall respektive andel farligt avfall i restavfall.

Plockanalyserna utförs vartannat år. Av denna anledning är värdena för 2020 och 2021 samma. Under 2022 gjordes en ny plockanalys. Precis som nämnts ovan utgjorde matavfallet och förpackningarna den större mängden av det felsorterat avfallet i den plockanalysen.

Resultaten för år 2019, som utgör startvärdet för målet, samt 2020 - 2022 visas i Tabell 16 nedan.

Tabell 16. Andel restavfall i restavfallet respektive andel farligt avfall i restavfallet under 2019 – 2022.

	2019	2020/2021	2022
Andel restavfall i restavfall (%)	34	40	36
Andel farligt avfall i restavfall (%)	0,46	0,22	0,51

Som tidigare har nämnts är målet att minst 70 procent av restavfallet ska vara rätt sorterat och inte innehålla något farligt avfall. Under de senaste åren har andelen restavfall i restavfallet legat runt 35 - 40 procent utan att visa på någon större förbättring. Målet bedöms inte vara uppfyllt och det krävs stora förbättringar för att nå målet.

Bland de kommunala bostadsbolagen pågår ett arbete med att utöka möjligheten till fastighetsnära sortering av förpackningar. År 2024 införs krav i lagstiftningen på att matavfall ska sorteras ut och vidare införs 2027 ett krav på fastighetsnära insamling av förpackningsmaterial i lagstiftningen. Kretslopp och vatten bedömer att detta väsentligt kommer att öka utsorteringen av matavfall och förpackningsmaterial fram till 2030.

3.5.6 Mål 10.1. Textil i restavfallet ska minska med 60 %

Textil har en stor påverkan på miljön, särskilt vid produktionen. En stor andel av den textil som idag slängs i restavfallet hade kunnat leva vidare men slängs i onödan. Det är därför viktigt att arbeta förebyggande med

textil men även förbättra förutsättningarna för att samla in textil separat. Målet följs upp genom plockanalyser och mäts i kilogram textil i restavfall. Plockanalyserna genomförs vartannat år.

I Tabell 17 redovisas mängden textilier i restavfallet under åren 2019, som utgör startvärde för målet, till år 2022. Mängderna redovisas i kilogram per hushåll och år. I tabellen redogörs även för målvärde år 2030 beräknad utifrån startvärdet för år 2019.

Tabell 17. Mängd textilier i restavfallet redovisat i kg per hushåll och år under åren 2019 – 2022.

	Startvärde 2019	2020/ 2021	2022	Målvärde 2030
Mängd textil i restavfall/hushåll och år (kg)	13,7	7,9	8,7	5,5

Under år 2019 var det plockanalysen från en stadsdel som i särklass bidrog med att medelvärdet kraftigt ökade. Enligt resultaten ovan ser textilierna i restavfallet ut att ha minskat med 36 procent mellan startåret 2019 och år 2022. Utifrån detta skulle man kunna utläsa en positiv trend där mängden textilier i restavfallet minskar. Faktorer såsom exempelvis materialtyp i kläderna eller konjunkturer i samhället kan dock påverka resultatet och det är svårt att verifiera att mängderna har minskat.

Kommande revidering av EU:s avfallsdirektiv förväntas ställa krav på producentansvar för textilavfall från och med 1 januari 2025. Utifrån detta förväntas mer textilier att sorteras ut och omhändertas i andra flöden än restavfallet och det bedöms vara goda möjligheter att uppfylla målet till 2030.

3.5.7 Mål 10.2. Alla kommunala arbetsplatser ska sortera sitt avfall

Mycket matavfall och förpackningar hamnar i restavfallet i stället för att lämnas till återvinning. Att förbättra möjligheten till sortering på de kommunala arbetsplatserna bidrar till bättre utsortering med ökad materialåtervinning som följd. Ju bättre sorterat avfall desto effektivare återvinning. Enligt målet ska alla kommunala arbetsplatser sortera sitt avfall. För att målet ska uppfyllas ska det finnas förutsättningar att kunna sortera ut de avfallsfraktioner som enligt lagstiftningen ska sorteras ut under förutsättning att dessa fraktioner kan uppstå vid arbetsplatsen. Målet ska enligt den lokala bilagan till avfallsplanen följas upp genom de interna miljörevisionerna eller via enkät.

Kretslopp och vatten skickade ut en enkät under 2022 till samtliga bolag och förvaltningar. En av frågorna var om förvaltningarna och bolagen har

möjlighet att sortera avfallet på alla arbetsplatser. Svarsfrekvensen var låg men av de 35 bolag och förvaltningar (av totalt 53) som svarade på enkäten svarade 15 av dem att det inte fanns möjlighet att sortera avfallet på alla arbetsplatser.

Utifrån ovanstående bedömer Kretslopp och vatten att målet inte är uppfyllt.

Göteborgs stad har många arbetsplatser. Många av de fraktioner som ska sorteras ut och samlas in separat har dock varit lagstadgade tiotal år och det är anmärkningsvärt att staden, som bör föregå med gott exempel, inte klarar av att följa lagstiftningen. Förvaltningarna och bolagen behöver arbeta med att tillse att det finns förutsättningar att sortera ut lagstadgade fraktioner vid arbetsplatserna.

Målet bedöms vara svårt att följa upp. Detta utifrån den stora mängd arbetsplatser som omfattas av målet och svårigheter att få uppgifter från samtliga bolag och förvaltningar. Den enkät som skickades ut hade låg svarsfrekvens. De miljörevisioner som utförs görs inte på den detaljnivå att målet bedöms kunna följas upp via revisionerna.

3.6 Målområde 4 - Fysisk planering

Målområde 4 är ”Fysisk planering - Avfallshanteringen ska ha en självklar roll i alla skeden av samhällsplaneringen”. Om avfallshanteringen finns med i alla skeden av samhällsplaneringen, från översiktsplan till bygglov, uppnås många fördelar. Det ger en avfallshantering med effektiva transporter, säker arbetsmiljö och ökad återvinning. Avfallshanteringen blir även mer tillgänglig och säker för användarna. Samhällsplaneringen ska också möjliggöra minskade avfallsmängder och ökad återanvändning.

3.6.1 Mål 11. Lokalisering av större avfallsanläggningar för både dagens och framtidens behov säkras genom fysisk planering

Inom Göteborgsregionen finns ett behov av att säkra plats för stora regionala anläggningar som hanterar avfall. Genom samordnad fysisk planering kan lokalisering av stora anläggningar bli möjlig. Enligt mål 11 ska lokalisering av större avfallsanläggningar för både dagens och framtidens behov säkras genom fysisk planering. Målet ska följas upp med om detta finns med i stadens översiktsplan.

Göteborgs stads kommunfullmäktige antog under 2022 en ny översiktsplan för staden. I den nya översiktsplanen har kända behov av större anläggningar, utifrån vad som finns med i avfallsplanen, arbetats

in. Utifrån hur uppföljningsmålet för målet är formulerat är det Kretslopp och vattens bedömning att målet för närvarande är uppfyllt.

Kretslopp och vatten bedömer att det inom ramen för målet kan komma att behöva tas ett mer omfattande grepp om behovet av större avfallsanläggningar såsom exempelvis deponier inom staden och säkerställa lokaliseringar av dessa genom fysisk planering. I den mån anläggningarna inte kan ligga inom den egna kommungränsen är det viktigt att upprätta ett samarbete med kringliggande kommuner för att säkerställa lokaliseringen på annan plats genom den fysiska planeringen i aktuell kommun.

3.6.2 Mål 12. Plats för avfallets infrastruktur, från uppkomst till mottagningsanläggning, säkras i detaljplaner och bygglov

Planeringsprocessen och bygglovshanteringen går snabbare om det görs rätt från början och man slipper bygga om för att lösa avfallshanteringen. Om avfallshanteringen tas hänsyn till tidigt i processen (från översiktsplan till färdigt bygglov) blir det lättare för användare och utförare att göra rätt och därmed bidra till ett mer hållbart samhälle. Av denna anledning finns målet ”Plats för avfallets infrastruktur, från uppkomst till mottagningsanläggning, säkras i detaljplaner och bygglov”. Målet följs upp genom redovisning av andel bygglov som inte behöver kompletteras efter granskning av avfallsavdelningen på Kretslopp och vatten, d.v.s. om den redovisade avfallslösning inte är så bristfällig att den sökande behöver göra större ändringar.

I Tabell 18 nedan redovisades andel bygglov som inte behövde kompletteras efter granskning under år 2021 respektive år 2022.

Tabell 18. Andel bygglov som inte behövde kompletteras efter granskning år 2021 – 2022.

	2021	2022
Andel bygglov som inte behövde kompletteras efter granskning (%)	48	58

Andelen bygglov som inte behövde kompletteras har enligt redovisade siffror ökat med 10 procent mellan år 2021 och 2022. Detta visar på en förbättring, men med få mättillfällen är det svårt att avgöra om det är en bestående trend. Detta kommer att följas upp i kommande uppföljningar av planen.

Förvaltningen har bedrivit ett aktivt arbete för att förbättra kunskapen och förståelsen för behovet av avfallshantering hos nyckelaktörer. Under

2021 och 2022 har exempelvis informationsinsatser om avfall i detaljplanering utförts som riktats mot bl.a. planarkitekter och exploatörer.

Utifrån ovanstående är bedömningen att målet inte är uppfyllt och att det krävs ytterligare arbete för att nå målet.

3.7 Målområde 5 – Användarfokus

Målområde 5 är ”Användarfokus - Användare ska vara nöjda och tycka att det är enkelt att bidra till en hållbar avfallshantering”. Gott bemötande och god service är en förutsättning för att de som använder avfallssystemen i Göteborgsregionen ska vara nöjda. De som är nöjda är mer benägna att göra rätt, alltså hantera sitt avfall på korrekt sätt genom att exempelvis sortera det.

3.7.1 Mål 13. Minst 90 % av användarna ska vara nöjda med avfallshanteringen

Kommunen ska förse sina invånare med god service. Om avfallshanteringen ger god service förväntas invånarna vara nöjda. Utifrån detta har målet att minst 90 procent av användarna ska vara nöjda med avfallshanteringen tagits fram. Målet följs upp genom enkäter som skickas ut till boenden i en- och tvåfamiljshus respektive flerfamiljshus vartannat år och redovisas i andel nöjda användare.

I Tabell 19 redovisas resultaten från den enkätstudie som gjordes år 2021 om kundnöjdhet. Resultaten delas upp i andel nöjda användare i en- och tvåfamiljshus respektive flerfamiljshus samt ett viktat medelvärde av dessa. Medelvärdet är viktat utifrån antalet hushåll i en- och tvåfamiljshus respektive i flerfamiljshus där andelen hushåll i en- och tvåfamiljshus är ca 20 procent och i flerfamiljshus ca 80 procent.

Tabell 19. Andelen användare som är nöjda med avfallshanteringen år 2021.

	2021
Andel nöjda i en- och tvåfamiljshus (%)	82
Andel nöjda i flerbostadshus (%)	62
Andel nöjda användare viktat medelvärde (%)	66

Som tidigare har nämnts är målet 90 procent år 2030. Kretslopp och vatten bedömer därmed att målet inte är uppfyllt och att det krävs stora förbättringar för att nå målet.

Under 2021 och 2022 har Kretslopp och vatten anordnat flera webinarier för fastighetsägare med teman om matavfall, aktuellt inom

avfallsområdet samt om avfallstaxan för att stötta dem att förbättra informationen till boende. Under 2021 har det även startats ett dialogforum om avfallsfrågor för flerbostadshusägare. Exempel på andra åtgärder som har vidtagits är utveckling av återvinningspråmen som ökar tillgängligheten för kommuninvånare i de centrala delarna av Göteborg. Kretslopp och vatten bedömer även att fastighetsnära insamling, som införs innan 2030, skulle kunna öka nöjdheten.

3.7.2 Mål 14. Minst 90 % av användarna ska tycka att det är enkelt att förebygga, återanvända och hantera avfall på rätt sätt

Att invånare tycker att det är enkelt att göra rätt är ett kvitto på att kommunen tillhandahåller tillfredställande och tillgängliga system och god information. Enligt målet ska minst 90 procent av användarna ska tycka att det är enkelt att förebygga, återanvända och hantera avfall på rätt sätt. Målet följs upp genom den enkät som beskrivs ovan i avsnitt 3.7.1.

I Tabell 20 redovisas resultaten från den enkätstudie som gjordes år 2021 om kundnöjdhet. Precis som i avsnitt 3.7.1 redovisas resultaten för en- och tvåfamiljshus respektive flerfamiljshus samt ett viktat medelvärde.

Tabell 20. Andel användare som upplever att det är enkelt att förebygga, återanvända och hantera avfall på rätt sätt år 2021.

	2021
Andel användare i en- och tvåfamiljshus som upplever att det är enkelt (%)	72
Andel användare i flerfamiljshus som upplever att det är enkelt (%)	66
Andel användare som upplever att det är enkelt (viktat medelvärde) (%)	67

Som tidigare har nämnts är målet 90 procent år 2030. Kretslopp och vatten bedömer utifrån det att målet inte är uppfyllt och att det krävs stora förbättringar för att nå målet.

Flera förvaltningar och bolag jobbar aktivt med informationsinsatser till kommuninnevånarna. Allmännyttan jobbar även för att förenkla avfallshanteringen för sina boenden. Bl.a. har man på vissa ställen installerat underjordsbehållare för att ge mer utrymme till exempelvis sortering av förpackningar i miljöhus och det arbetas med att ta fram ett koncept för att renovera soprum till miljörum och införa full sortering där det inte finns i dagsläget. Utöver detta bedöms de nya kraven på fastighetsnära insamling för fler fraktioner kunna bidra positivt till målet.

3.7.3 Mål 15. Minst 90 % av användarna ska uppleva ett bra bemötande i kontakt med kommunens avfallsverksamhet

Kommunen ska som tidigare nämnt förse sina invånare med god service. I begreppet god service är bemötande en viktig del. Målet följs upp genom den enkät som beskrivs i avsnitt 3.7.1. Målet är att minst 90 procent av användarna ska uppleva ett bra bemötande i kontakt med kommunens avfallsverksamhet.

I Tabell 21 redovisas resultaten beträffande kundnöjdhet från den enkätstudie som nämns i 3.7.1 och resultaten är beräknade på samma sätt.

Tabell 21. Andel användare som upplever ett bra bemötande i kontakt med kommunens avfallsverksamhet år 2021.

	2021
Andel användare i en- och tvåfamiljshus som upplever sig bra bemötta (%)	75
Andel användare i flerfamiljshus som upplever sig bra bemötta (%)	82
Andel nöjda användare som upplever sig bra bemötta (viktat medelvärde) (%)	81

Som tidigare har nämnts är målet 90 procent år 2030. Kretslopp och vatten bedömer därmed att målet inte är uppfyllt och att det krävs ytterligare arbete för att nå målet.

Under 2022 har Kretslopp och vatten tagit fram en handlingsplan samt arbetat aktivt med olika åtgärder för att öka kundnöjdhet med bemötandet på återvinningscentralerna. Bl.a. har utbildning av personalen på återvinningscentralerna i kundbemötande genomförts samt åtgärder vidtagits för att förbättra ledningsfunktionen.

3.8 Målområde 6 – Nedskräpning

Målområde 6 är "Nedskräpning - Stränder, naturområden och bebyggda områden ska vara attraktiva miljöer utan skräp". Nedskräpning skadar miljön, djur och människor. De negativa effekterna av nedskräpning påverkar alla aspekter av hållbarhet - miljömässig, social och ekonomisk. Exempelvis kan nedskräpning skapa en känsla av otrygghet och redan nedskräpade områden skräpas ofta ner ännu mer och leder till skadegörelse. Dessutom ser det tråkigt ut. I avfallsplanen behandlas två typer av nedskräpning, dels skräp på marken, dels skräp som finns i havet och som sköljs upp på kusten dvs. marint skräp.

3.8.1 Mål 16. Kommunen ska säkerställa att kustlinjen städas regelbundet

Kommunen har skyldighet att städa platser där allmänheten får vistas fritt. Platser som är nedskräpade, upplevs som oattraktiva och mindre trygga. Marint skräp är skräp som finns i havet och avfallsplanen omfattar detta när det sköljs upp på kusten. Marint skräp är svårare för staden att förebygga eftersom den största delen kommer med strömmar från andra delar av världen. Likväl måste det marina skräpet städas upp för att stränderna och naturen ska vara fria från skräp. Kommunen ska enligt målet säkerställa att kustlinjen städas regelbundet.

Målet ska enligt avfallsplanen följas upp genom andel av kustlinjen och öarna som städats varje år. En metod för uppföljning av målet skulle tas fram inom Göteborgsregionen. Detta har bl.a. drivits inom ett projekt med Västkuststiftelsen där man försökte ta fram en mätmetod. Det visade sig dock bli för komplext och projektet misslyckades med att ta fram en fungerande metod. Göteborgsregionen kommer att arbeta vidare med att ta fram en mätmetod.

Göteborgs stad delar in sin kuststräcka i olika städområden. Staden har därmed valt att för tillfället följa upp målet genom att titta på antal städområden som städats varje år. Städområdena är dock av väldigt olika storlek och har olika städbarhet. Vissa är exempelvis väldigt svåråtkomliga och anses därmed vara svårare att städa.

Under 2022 har 102 städområden av 194 har städats, vilket ger en siffra på 53 procent om man skulle utgå från att områdena hade samma storlek. Under året var Park- och naturförvaltningens ena båt ur funktion, vilket troligen har bidragit till en minskad städning.

Även de skräpmängder som har samlats in årligen har följts upp av Park- och naturförvaltningen. Skräpmängderna varierar från år till år enligt Tabell 22 nedan.

Tabell 22. Mängden skräp (ton) som samlats in åren 2019 – 2022.

	2019	2020	2021	2022
Mängd insamlat skräp (ton)	23	25	23	17

Varken mängden skräp eller andelen städade städområden kan dock anses vara en tillförlitlig mätmetod för att enskilt följa upp det aktuella målet. Detta då mängderna påverkas av densiteten och storlek på det insamlade skräpet och städområden varierar i både storlek och komplexitet. Men gemensamt kan måtten ge en bild av hur städningen gått under året samt ses som ett komplement i uppföljningen.

Målet bedöms enligt resultaten inte vara uppfyllt. Göteborgs stad har dock rådighet över städfrekvensen av kustlinjerna och det bedöms finnas goda möjligheter att uppfylla målet till 2030.

3.8.2 Mål 17. Skräp på marken ska minska med 50 %

Skräp på marken orsakas bland annat av invånare och besökare i Göteborgs stad som slänger skräp på marken och i naturen. Verksamheter, vind och djur kan också bidra till nedskräpning, då ofta kopplat till bristfällig avfallshantering. Skräpet på marken kan förebyggas men måste även hanteras genom städinsatser. Skräp på marken innefattar både skräp i stadsmiljö och naturområden. Enligt målet ska skräp på marken minska med 50 procent. Målet följs upp genom en mätmetod från Håll Sverige Rent och redovisas genom antal skräp per kvadratmeter.

För målet var startåret 2021. I Tabell 23 redovisas antal skräp per kvadratmeter för år 2021 – 2022 samt målvärde för 2030 beräknad utifrån antalet skräp per kvadratmeter år 2021.

Tabell 23. Antal skräp per kvadratmeter under år 2021 – 2022.

	Startvärde 2021	2022	Målvärde 2030
Antal skräp/m ²	0,52	0,49	0,26

Antalet skräp har enligt redovisade siffror minska med drygt fem procent mellan år 2021 och 2022.

Under år 2021 och 2022 har staden jobbat med en mängd olika åtgärder och aktiviteter för att minska skräpmängderna. Exempel på åtgärder är skräpplockardagar med skolor och förskolor, städdagar med föreningsliv ute i Biskopsgården, Hela Sverige plockar skräp dag, Fimpkampen på Kulturkalaset och extrastädningar med feriejobbare. Man har också jobbat förebyggande genom exempelvis Panter som är ett retursystem för matlådor som minskar nedskräpningen, smarta papperskorgar, fimpomater mm. Det har även arbetats med en kampanj om papperskorgar som heter ”Leende Naturen” för att uppmuntra folk att slänga skräp i papperskorgar.

Målet bedöms inte vara uppnått, men staden jobbar aktivt med åtgärder och aktiviteter. Målet påverkas mycket av vad som avsätts på marknaden och bedöms ha en tydlig koppling till bl.a. användningen av engångsförpackningar i stadsmiljöer. Sveriges införande av engångsplastdirektivet bedöms därmed kunna ha en positiv påverkan på målet framöver. Direktivets införande innebär till och exempel att verksamheter som säljer dryck i en engångsmugg eller snabbmat i en

engångslåda ska erbjuda möjligheten att få drycken respektive snabbmaten serverad i en återanvändningsbar mugg eller matlåda.

3.9 Sammanfattning av resultat

Det utförs många åtgärder och aktiviteter kopplade till avfallsplanen. Underlagt från uppföljningen visar på en varierande framgång i uppfyllandet av målen.

I

Tabell 24. Sammanställning av resultat fram till år 2022 samt prognos för måluppfyllelse för 2030.

Mål och delmål	Resultat 2022	Prognos 2030	Kommentar
1. Avfall från hushåll ska minska med 30 % per invånare	☹️	☹️	Små förbättringar som inte räcker.
1.1. Plastavfallet från hushåll ska minska med 50 % per invånare	☹️	☹️	Små förbättringar som eventuellt räcker.
1.2. Matsvinnet från hushåll ska minska med 50 % per invånare	☹️	☹️	Trenden bedöms gå åt rätt håll trots avvikande resultat 2022.
1.3. Elavfallet från hushåll ska minska med 50 % per invånare	☹️	☹️	Ingen förbättring.
2. Avfall från kommunens verksamheter ska minska med 40 % per heltidsanställd	☹️	☹️	Vissa brister i underlaget för 2022 och basår. Långt ifrån målfyllelse.
2.1. Matsvinnet från kommunens verksamheter ska minska till maximalt 30 gram per serverat huvudmål	☹️	☹️	Små förbättringar som eventuellt räcker.
2.2. Livslängden på bärbar elektronik inom kommunens verksamheter ska öka	☹️	😊	Små förbättringar med en positiv trend.
2.3. Mängden engångsartiklar i kommunens verksamheter ska minska med 50 % från år 2019 till år 2025	☹️	☹️	Små förbättringar som inte räcker.
Mål och delmål	Resultat 2022	Prognos 2030	Kommentar
3. Minst 20 % av det grovavfall som kommunen samlar in ska förberedas för återanvändning	☹️	☹️	Små förbättringar som eventuellt räcker.
4. Alla invånare ska ha fastighetsnära möjligheter att lämna produkter till återanvändning	😊	😊	Uppnådd.
5. Det ska finnas förutsättningar för kommunens verksamheter att återanvända produkter	😊	😊	Uppnådd.
6. Minst 90 % av allt inlämnat avfall på återvinningscentraler ska vara rätt sorterat, varav inget farligt avfall i fel fraktion	☹️	☹️	Förbättringar som eventuellt räcker.

7. Minst 70 % av uppkommet matavfall ska gå till näringsåtervinning och biogasproduktion eller annat miljömässigt motsvarande ändamål			Inga förbättringar 2022. Planerade åtgärder som troligen räcker.
8. Avfallstransporter ska vara 10 % mer energieffektiva			Brister i underlaget för basåret. Planerade åtgärder som troligen räcker.
9. Fordon, maskiner och anläggningar inom kommunens avfallsverksamhet ska drivas fossilfritt			Förbättringar som troligen räcker.
10. Minst 70 % av innehållet i restavfallet ska vara rätt sorterat. Dessutom får inget av innehållet vara farligt avfall			Inga förbättringar 2022. Planerade åtgärder som eventuellt räcker.
10.1. Textil i restavfallet ska minska med 60 %			Förbättringar som troligen räcker.
10.2. Alla kommunala arbetsplatser ska sortera sitt avfall			Små förbättringar som eventuellt räcker.
11. Lokalisering av större avfallsanläggningar för både dagens och framtidens behov säkras genom fysisk planering			Uppnådd.
12. Plats för avfallets infrastruktur, från uppkomst till mottagningsanläggning, säkras i detaljplaner och bygglov			Förbättringar som troligen räcker.
13. Minst 90 % av användarna ska vara nöjda med avfallshanteringen			Planerade åtgärder som eventuellt räcker.
14. Minst 90% av användarna ska tycka att det är enkelt att förebygga, återanvända och hantera avfall på rätt sätt			Planerade åtgärder som eventuellt räcker.
15. Minst 90 % av användarna ska uppleva ett bra bemötande i kontakt med kommunens avfallsverksamhet			Planerade åtgärder som troligen räcker.
16. Kommunen ska säkerställa att kustlinjen städas regelbundet			Planerade åtgärder som troligen räcker.
17. Skräp på marken ska minska med 50 %			Förbättringar som eventuellt räcker.

finns en sammanställning över resultatet fram till 2022 samt en prognos för måluppfyllelse 2030. Bedömning av resultatet fram till år 2022 har gjorts genom att resultatet har jämförts med utgångsläget. Grön färg innebär att målet för närvarande har uppfyllts, gul färg att resultatet visar på att det går framåt med målet medan röd färg betyder ingen förändring alternativt en försämring jämfört med utgångsläget.

För prognos 2030 har en bedömning gjorts av måluppfyllelse till år 2030 utifrån resultatet till och med år 2022, att aktiviteter och åtgärder som vidtas framöver ligger på samma ambitionsnivå som tidigare samt kända kommande förändringar i samhället såsom exempelvis lagstiftningsändringar. Grön färg innebär att målet bedöms kunna

uppnås, gul färg att det finns en möjlighet att målet uppnås och röd färg att målet inte bedöms kunna uppnås.

Tabell 24. Sammanställning av resultat fram till år 2022 samt prognos för målfyllelse för 2030.

Mål och delmål	Resultat 2022	Prognos 2030	Kommentar
1. Avfall från hushåll ska minska med 30 % per invånare	☹️	☹️	Små förbättringar som inte räcker.
1.1. Plastavfallet från hushåll ska minska med 50 % per invånare	☹️	☹️	Små förbättringar som eventuellt räcker.
1.2. Matsvinnet från hushåll ska minska med 50 % per invånare	☹️	☹️	Trenden bedöms gå åt rätt håll trots avvikande resultat 2022.
1.3. Elavfallet från hushåll ska minska med 50 % per invånare	☹️	☹️	Ingen förbättring.
2. Avfall från kommunens verksamheter ska minska med 40 % per heltidsanställd	☹️	☹️	Vissa brister i underlaget för 2022 och basår. Långt ifrån målfyllelse.
2.1. Matsvinnet från kommunens verksamheter ska minska till maximalt 30 gram per serverat huvudmål	☹️	☹️	Små förbättringar som eventuellt räcker.
2.2. Livslängden på bärbar elektronik inom kommunens verksamheter ska öka	☹️	😊	Små förbättringar med en positiv trend.
2.3. Mängden engångsartiklar i kommunens verksamheter ska minska med 50 % från år 2019 till år 2025	☹️	☹️	Små förbättringar som inte räcker.
Mål och delmål	Resultat 2022	Prognos 2030	Kommentar
3. Minst 20 % av det grovavfall som kommunen samlar in ska förberedas för återanvändning	☹️	☹️	Små förbättringar som eventuellt räcker.
4. Alla invånare ska ha fastighetsnära möjligheter att lämna produkter till återanvändning	😊	😊	Uppnådd.
5. Det ska finnas förutsättningar för kommunens verksamheter att återanvända produkter	😊	😊	Uppnådd.
6. Minst 90 % av allt inlämnat avfall på återvinningscentraler ska vara rätt sorterat, varav inget farligt avfall i fel fraktion	☹️	☹️	Förbättringar som eventuellt räcker.
7. Minst 70 % av uppkommet matavfall ska gå till näringsåtervinning och biogasproduktion eller annat miljömässigt motsvarande ändamål	☹️	😊	Inga förbättringar 2022. Planerade åtgärder som troligen räcker.
8. Avfallstransporter ska vara 10 % mer energieffektiva	☹️	😊	Bristar i underlaget för basåret. Planerade åtgärder som troligen räcker.

9. Fordon, maskiner och anläggningar inom kommunens avfallsverksamhet ska drivas fossilfritt	☹️	😊	Förbättringar som troligen räcker.
10. Minst 70 % av innehållet i restavfallet ska vara rätt sorterat. Dessutom får inget av innehållet vara farligt avfall	☹️	☹️	Inga förbättringar 2022. Planerade åtgärder som eventuellt räcker.
10.1. Textil i restavfallet ska minska med 60 %	☹️	😊	Förbättringar som troligen räcker.
10.2. Alla kommunala arbetsplatser ska sortera sitt avfall	☹️	☹️	Små förbättringar som eventuellt räcker.
11. Lokalisering av större avfallsanläggningar för både dagens och framtidens behov säkras genom fysisk planering	😊	😊	Uppnådd.
12. Plats för avfallets infrastruktur, från uppkomst till mottagningsanläggning, säkras i detaljplaner och bygglov	☹️	😊	Förbättringar som troligen räcker.
13. Minst 90 % av användarna ska vara nöjda med avfallshanteringen	☹️	☹️	Planerade åtgärder som eventuellt räcker.
14. Minst 90% av användarna ska tycka att det är enkelt att förebygga, återanvända och hantera avfall på rätt sätt	☹️	☹️	Planerade åtgärder som eventuellt räcker.
15. Minst 90 % av användarna ska uppleva ett bra bemötande i kontakt med kommunens avfallsverksamhet	☹️	😊	Planerade åtgärder som troligen räcker.
16. Kommunen ska säkerställa att kustlinjen städas regelbundet	☹️	😊	Planerade åtgärder som troligen räcker.
17. Skräp på marken ska minska med 50 %	☹️	☹️	Förbättringar som eventuellt räcker.

Utifrån ovanstående kan man konstatera att av avfallsplanens totalt 25 mål och delmål bedöms tre av målen vara uppnådda, fyra av målen har inte haft någon positiv utveckling, två mål är svårbedömda och övriga mål visar på viss förbättring. I prognosen för 2030 är bedömningen att elva av målen kommer att nås och tio av målen är möjliga att uppnå. Detta förutsätter att aktiviteter och åtgärder som vidtas framöver ligger på minst samma ambitionsnivå som hittills och att kommande förändringar i samhället såsom exempelvis lagstiftningsändringar genomförs. För fyra av målen kommer det att vara svårt att nå måluuppfyllelse.

3.10 Sammanfattande analys

Arbetet med avfallsplanen genom den lokala bilagan till planen upplevs över lag som ett framgångsrikt koncept som givit staden en bra start i arbete med målen, framför allt jämfört med andra kommuners arbete inom Göteborgsregionen. En stor del av staden bedöms vara engagerade och känna till sitt ansvar i arbetet med målen i avfallsplanen.

Övergripande bedömer dock Kretslopp och vatten att ambitionsnivån inom staden inte har påverkats så mycket av avfallsplanen som önskat. Den lokala bilagan fastslår arbetssättet. För att få en bättre måluppfyllnad behöver alla ansvariga parter mer systematiskt arbeta med att ta fram och genomföra åtgärder som har effekt.

I ett pågående uppdrag tar Kretslopp och vatten fram nya åtgärder kopplade till avfallsplanens mål. I det arbete bedöms rådighet över målutvecklingen samt effekt och kostnad för utvalda åtgärder. Erfarenheter från detta pågående arbete visar att inom målområden med låg rådighet (där beteendepåverkande information och dialog är vanliga åtgärder) ger åtgärder sämre effekt på resultatet än i målområden med hög rådighet (där exempelvis inköpskrav eller nya rutiner är vanliga åtgärder). Vissa mål i avfallsplanen är starkt kopplade till åtgärder med låg effekt och för andra är det tvärtom. Det innebär att det behövs fler och mer genomtänkta åtgärder samt mer arbete och resurser för att nå måluppfyllelse för de mål där rådigheten generellt är låg.

Målet om att alla kommunala arbetsplatser ska ha möjlighet att sortera sitt avfall är inte uppfyllt. Eftersom sortering är ett lagkrav så borde varje enskild förvaltning och bolag vidta de åtgärder som krävs så att lagkraven, och därmed målet, uppfylls.

Rapportnummer 2023:06

Förord

Under våren 2023 har de tre miljömålen för naturen, klimatet och människan samt de tolv delmålen i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030 följts upp för första gången. Det har gått två år sedan kommunfullmäktige i Göteborg antog programmet och arbetet för att nå de ambitiösa målen tog fart, enligt en ny modell för att driva arbetet inom den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling.

Uppföljningen visar att det går åt rätt håll men för långsamt. Vi befinner oss i ett skede där rätt insatser och utveckling har stor betydelse för vår möjlighet att nå både lokala och internationella miljö- och klimatmål. För det krävs ledarskap och innovation – precis det som också krävs för att nå andra målsättningar som är viktiga för staden, och precis det som Göteborg är så bra på. Staden har här en viktig roll att spela i nära samverkan med näringsliv, akademi, medborgare, civilsamhälle och övrig offentlig sektor

Miljöförvaltningen vill rikta ett särskilt tack till alla som bidragit till denna uppföljning. Många sakkunniga tjänstepersoner i staden har delat med sig av sin expertis och tid för att delta i analysen av målens status, vad som görs idag och vad som krävs för att nå målen. Det är den sortens engagemang och kunniga insatser som är grundbulten i stadens förmåga att vara en ledande aktör för samhällets omställning.

Uppföljning av mål och delmål i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030

Göteborgs Stad, miljöförvaltningen

Författare: Mikael Rydberg, Peter Aarsrud, Sophie Rychlik, Emma Rex och Nina Zachrisson, miljöutredare miljöförvaltningen Göteborgs Stad

Foton: Lo Birgersson, Frida Winter

ISBN nr: 1401–2448

Vill du använda text eller bilder ur denna rapport citerar du: Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, Rapportnummer Uppföljning av mål och delmål i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030

Detta är en rapport i miljöförvaltningens rapportserie. Hela rapportserien hittar du på <https://goteborg.se/mfrapporter>

Sammanfattning

Mål och delmål i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030 har följts upp för första gången. Rapporten innehåller bedömning av måluppfyllelse, beskriver övergripande hur staden arbetar för att nå målen samt ger rekommendationer för fortsatt arbete för att målen ska kunna nås.

För att nå de tre övergripande miljömålen för naturen, klimatet och människan samt fem av delmålen krävs ett kraftfullt omställningsarbete med utveckling och implementering av nya lösningar samt ytterligare samverkan med externa aktörer. Sex delmål bedöms vara möjliga att nå om nämnder och styrelser genomför ytterligare insatser utöver det som redan pågår eller planeras, samt i en del fall förändrar befintliga, eller utvecklar nya, arbetssätt. Ett delmål, Göteborgs Stad producerar enbart energi av förnybara källor, bedöms möjligt att nå med de insatser som planeras.

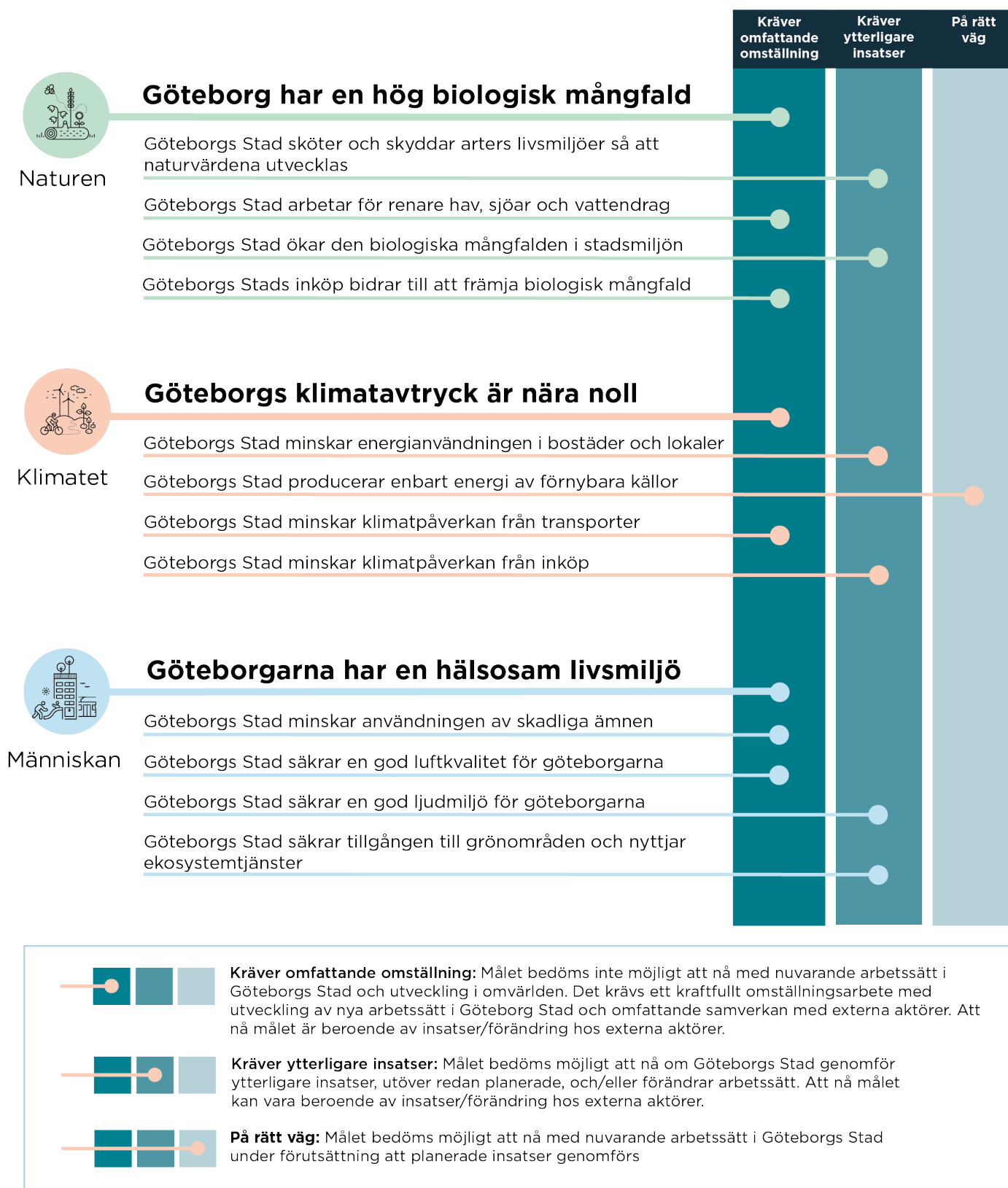
Om det ska vara möjligt att nå målen till 2030 behöver nämnder och styrelser säkerställa att relevanta insatser görs omgående för att få tillräckligt snabb effekt. Vad som krävs för att målen ska nås anges som rekommendationer per mål och delmål.

Dessutom ges rekommendationer om övergripande och strukturella frågor som Göteborgs Stad behöver fokusera på för att förstärka arbetet med att nå målen i programmet: Nämnder och styrelser behöver ta ansvar för programmets mål och delmål, implementera och nyttja stadens gemensamma miljöledningssystem samt följa stadens styrande dokument. Staden behöver stärka kapaciteten för innovation, utveckling och samverkan internt och med externa parter samt stärka och samordna sitt påverkansarbete. Omställningen behöver finansieras, bland annat med stöd av ett samhällsekonomiskt hållbarhetsperspektiv på kostnader. Dessutom behöver staden säkerställa tillräcklig miljöinformation som hanteras effektivt för fortsatt analys och val av åtgärder.

Status för programmets mål och delmål

Figur 1 illustrerar bedömd status för programmets mål och delmål. Ju längre till höger linjen når, desto längre har staden kommit i arbetet med att nå målet.

Alla tre miljömålen för naturen, klimatet respektive människan, samt fem av delmålen (naturens delmål 1 och 4, klimatets delmål 3 och människans delmål 1 och 2) kräver omfattande omställning. Sex av delmålen (naturens delmål 1 och 3, klimatets delmål 1 och 4 samt människans delmål 3 och 4) kräver ytterligare insatser. För ett delmål (klimatets delmål 2) bedöms staden vara på rätt väg.

Figur 1. Översiktssbild av status för miljö- och klimatprogrammets mål och delmål

Innehåll

Om rapporten.....	6
Resultat från uppföljning av mål och delmål	8
Miljömål Naturen.....	9
Miljömål: Göteborg har en hög biologisk mångfald	10
Delmål 1: Göteborgs Stad sköter och skyddar arters livsmiljöer så att naturvärdena utvecklas.....	14
Delmål 2: Göteborgs Stad arbetar för renare hav, sjöar och vattendrag	17
Delmål 3: Göteborgs Stad ökar den biologiska mångfalden i stadsmiljön ...	21
Delmål 4: Göteborgs Stads inköp bidrar till att främja biologisk mångfald ...	24
Miljömål Klimatet	27
Miljömål: Göteborgs klimatavtryck är nära noll.....	28
Delmål 1: Göteborgs Stad minskar energianvändningen i bostäder och lokaler.....	33
Delmål 2: Göteborgs Stad producerar enbart energi av förnybara källor.....	36
Delmål 3: Göteborgs Stad minskar klimatpåverkan från transporter	39
Delmål 4: Göteborgs Stad minskar klimatpåverkan från inköp	43
Miljömål Människan.....	47
Miljömål: Göteborgarna har en hälsosam livsmiljö	48
Delmål 1: Göteborgs Stad minskar användningen av skadliga ämnen.....	53
Delmål 2: Göteborgs Stad säkrar en god luftkvalitet för göteborgarna	56
Delmål 3: Göteborgs Stad säkrar en god ljudmiljö för göteborgarna	60
Delmål 4: Göteborgs Stad säkrar tillgången till grönområden och nyttjar ekosystemtjänster.....	64
Övergripande arbetssätt, slutsatser och rekommendationer.....	67
Övergripande slutsatser.....	68
Så arbetar Göteborgs Stad för att nå programmets mål.....	69
Övergripande rekommendationer för fortsatt arbete	73

Bilaga Status för miljö- och klimatprogrammets indikatorer

Om rapporten

Rapporten innehåller bedömning, analys och rekommendationer för fortsatt arbete för mål och delmål i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030 samt övergripande slutsatser och rekommendationer utifrån resultatet av måluppföljningen.

Hur uppföljningen genomförts

Mål och delmål har följts upp av miljöutredare på miljöförvaltningen vid Göteborgs Stad under våren 2023. Resultat, analys och bedömning har huvudsakligen baserats på underlag, information och data för år 2022. Det som har legat till grund för rapporten är:

- miljö- och klimatprogrammets indikatorer och ytterligare stödindikatorer
- uppföljning av miljö- och klimatprogrammets strategier
- stödjande miljörevisioner inom ramen för Göteborgs Stads miljöledningssystem
- andra rapporter, utredningar och dokumentation med relevans för uppföljningen

Utöver dessa underlag har dialoger och workshops genomförts löpande med flera sakkunniga tjänstepersoner inom Göteborgs Stad. Det hölls även tre större tematräffar, en för respektive miljömål, där flera av Göteborgs Stads tjänstepersoner med en utpekad roll inom miljö- och klimat deltog. Syftet med tematräffarna var att stämma av och kalibrera en första bedömning av miljömålen och delmålen samt samla in information om vad som har genomförts, görs, och planeras att göras, samt vad som krävs för att miljömål och delmål ska kunna nås.

Bedömningskriterier

Följande kriterier har använts för att bedöma miljö- och klimatprogrammets miljömål och delmål:

Kräver omfattande omställning: Målet bedöms inte möjligt att nå med nuvarande arbetssätt i Göteborgs Stad och utveckling i omvärlden. Det krävs ett kraftfullt omställningsarbete med utveckling av nya arbetssätt i Göteborgs Stad och omfattande samverkan med externa aktörer. Att nå målet är beroende av insatser/förändring hos externa aktörer.

Kräver ytterligare insatser: Målet bedöms möjligt att nå om Göteborgs Stad genomför ytterligare insatser, utöver redan planerade, och/eller förändrar arbetssätt. Att nå målet kan vara beroende av insatser/förändring hos externa aktörer.

På rätt väg: Målet bedöms möjligt att nå med nuvarande arbetssätt i Göteborgs Stad under förutsättning att planerade insatser genomförs.

Rapportens upplägg

Resultatet består av två delar: Resultat från uppföljning för respektive mål och delmål samt generella slutsatser och rekommendationer.

Resultat av uppföljning av miljömål och delmål

Avsnittet innehåller resultatet av uppföljningen av miljö- och klimatprogrammets tre miljömål och tolv delmål. Strukturen är densamma för alla mål och delmål:

- **Bedömning:** Bedömning av miljömålet eller delmålet enligt rapportens bedömningskriterier, se nedan.
- **Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet:** Beskrivning av ett urval av de viktigaste insatserna Göteborgs Stad gör och/eller planerar att göra för att nå målen.
- **Vad krävs för att målet ska nås:** Utifrån underlaget identifierade rekommendationer för att programmets mål och delmål ska kunna nås.

Generella slutsatser och rekommendationer

Avsnittet innehåller övergripande slutsatser om resultatet av måluppföljningen och beskrivning av Göteborgs Stads övergripande arbete och styrning för att nå målen. Avslutningsvis ges rekommendationer för fortsatt arbete avseende övergripande och strukturella frågor som staden behöver fokusera på för att nå målen.

Förkortningar

I rapporten förkortas miljö- och klimatprogrammets strategier enligt nedan

Strategins fullständiga namn	Förkortning
Vi agerar som föregångare	Agera föregångare
Vi skapar förutsättningar för att leva hållbart	Leva hållbart
Vi driver på utvecklingen av cirkulär ekonomi	Cirkulär ekonomi
Vi arbetar strategiskt med finansiering för ökad takt i omställningen	Finansiering för omställning
Vi driver på utvecklingen av hållbart byggande	Hållbart byggande
Vi planerar för en grön och robust stad	Grön och robust stad
Vi driver på utvecklingen av hållbara transporter	Hållbara transporter

Resultat från uppföljning av mål och delmål

Foto: Lo Birgersson

Miljömål Naturen

Göteborg har en hög biologisk mångfald

Göteborgs Stad sköter och skyddar arters livsmiljöer så att naturvärdena utvecklas

Göteborgs Stad arbetar för renare hav, sjöar och vattendrag

Göteborgs Stad ökar den biologiska mångfalden i stadsmiljön

Göteborgs Stads inköp bidrar till att främja biologisk mångfald

Kräver omfattande omställning	Kräver ytterligare insatser	På rätt väg

Miljömål: Göteborg har en hög biologisk mångfald

Målet innebär att Göteborg senast 2030 ska ha tillräckliga arealer av naturtyper och livsmiljöer med rätt skötsel för att bevara de arter som finns i kommunen och ge förutsättningar för att utveckla ekosystemtjänster. Göteborgs Stad ska också bidra till den biologiska mångfalden regionalt, nationellt och globalt.

Bedömning: Kräver omfattande omställning

Insatser för att främja biologisk mångfald görs i grönområden och vattenmiljöer, både i och utanför stadsmiljön, men nuvarande arbetssätt och prioriteringar inom Göteborg Stad bedöms inte motsvara vad som krävs för att nå målet. Trenden bedöms som generellt negativ, framför allt för skötselkrävande biotoper. Exploatering av grönområden bedöms hindra måluppfyllelse. Utvecklade arbetssätt och ökad prioritering av biologisk mångfald och vattenfrågor krävs inom planläggning och exploatering, skydd och skötsel av natur samt inköp

Miljömålet följs upp med hjälp av sex indikatorer. Tre indikatorer rör areal livsmiljö (vålhävdade ängs- och betesmarker, naturliga gräsmarker och ädellövskog), två indikatorer gäller skydd av natur (areal skyddad natur och antal kommunala biotopskyddsområden och naturminnen) och en indikator gäller andel vattenmiljöer som uppnår god ekologisk status.

Ängs- och betesmarker, naturliga gräsmarker och ädellövskog

Ängs- och betesmarker fältinventerades år 2022 och resultaten indikerar att arealerna vålhävdade marker successivt minskar. Naturliga gräsmarker är ett bredare begrepp som innefattar såväl ängs- och betesmarker som biotoper som inte kräver så mycket skötsel, till exempel bergiga mosaikmarker i skärgården. Utvecklingen för naturliga gräsmarker är svår att bedöma på grund av osäkerheter i underlagen för indikatorn, men arealerna bedöms vara relativt stabila.

Utvecklingen för ädellövskog bedöms vara negativ, vilket baseras på att mer skog bedöms försvinna på grund av exploatering än vad som tillskapas¹. Göteborgs Stads skötselåtgärder bidrar till att annan skog på sikt utvecklar högre naturvärden och kan komma att klassas som ädellövskog, men det är en långsam process till skillnad från avverkning som har omedelbar effekt.

Skydd av natur

Målvärdena för skydd av natur bedöms möjliga att nå. Ett framsteg är att naturreservatet för Stora Amundön och Billdals skärgård bildades 2018 och vann laga kraft 2020. Om Länsstyrelsens planer för flera marina naturreservat realiserar till år 2030 kommer arealen skyddad natur i Göteborg, som är en av

¹Det saknas data på hur mycket ädellövskog som försvinner på grund av exploatering, men det finns exempel på pågående detaljplaner och byggprojekt där ädellövskog tas i anspråk.

indikatorenmått, att öka betydligt. Sedan åren 2021/2022 har Göteborgs Stads eget arbete med naturskydd dock avstannat. För att kunna uppnå målvärdena, som också innebär att 10 respektive 15 kommunala biotopskyddsområden och naturminnen ska inrättas till år 2030, krävs ökad prioritet och stabilare förutsättningar vad gäller både resurser och kompetens. Målvärdet för skydd av natur kan behöva skärpas inom några år till följd av beslut inom FN och EU om nya målnivåer för skyddad natur². Framsteg i arbetet med att uppnå delmål 1, där det ingår att skydda de livsmiljöer som Göteborgs Stad har särskilt stort ansvar för, kan också föranleda att målvärdet behöver revideras.

Ekologisk status i vattenmiljöer

Idag uppnår endast 17 procent av Göteborgs ytvattenförekomster³ god ekologisk status. Målvärdet är 100 procent. För att uppnå målvärdet krävs omfattande omställning inom bland annat stadsutveckling samt stora insatser och investeringar, vilket kopplar an till arbetet med delmålen, framför allt delmål 2 och 3. Göteborgs Stad saknar full rådighet, då faktorer som påverkar statusen också förekommer uppströms i vattensystemen utanför Göteborg. Det innebär att det krävs fortsatt och utvecklad samverkan med omkringliggande kommuner i flera vattenrelaterade frågor. God ekologisk status kräver också minskade utsläpp av olika förorenande ämnen samt åtgärder för att återställa biotoper och strandmiljöer som på olika sätt påverkats av fysiska förändringar och ingrepp när staden byggts ut.

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet

*Göteborgs Stads översiktsplan*⁴ och *Göteborgs Grönplan*⁵ är de viktigaste styrande dokumenten på övergripande nivå. *Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus*⁶ stärker Göteborgs Stads förutsättningar att nå målet. Inom förvaltning och skötsel av skog och annan naturmark används bland annat Göteborgs Stads *Skogspolicy*⁷ och stadsmiljöförvaltningens *Naturvårdsprogram*⁸ för att bevara och utveckla naturvärden och biologisk mångfald.

Miljö- och klimatnämnden utför ekologisk miljöövervakning med återkommande undersökningar i marin, limnisk och terrester miljö. Övervakningen har olika syften men insamling och analys av miljödata är grundläggande för att få en bild av tillståndet i miljön och dess utveckling samt för att bedöma effekter av Göteborgs Stads insatser. Underlagen är värdefulla för till exempel stadsplanering, miljötillsyn, vattenförvaltningsarbete och uppföljning i olika sammanhang. Även andra förvaltningar och bolag bedriver miljöövervakning eller liknande verksamhet. På uppdrag av miljö- och klimatnämnden⁹ färdigställer miljöförvaltningen under våren 2023 en rapport

² Läs mer om överenskomelser inom [EU](#) och [FN](#)

³ Ytvattenförekomst är sjöar, vattendrag och kustvatten med en viss minimistorlek

⁴ [Göteborgs Stads översiktsplan](#)

⁵ [Göteborgs grönplan för en nära, sammanhållen och robust stad 2022–2030](#)

⁶ [Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027](#)

⁷ Läs mer [Göteborgs Stads Skogspolicy](#)

⁸ Läs mer [Stadsmiljöförvaltningens Naturvårdsprogram](#)

⁹ Uppdrag från miljö- och klimatnämnden i nämndens [Budget 2021 \(goteborg.se\)](#)

som redovisar nuläge och behov samt förslag till utveckling av Göteborgs Stads miljöövervakning.

Göteborgs Stad arbetar med att bilda naturreservat för Lärjeåns dalgång och kulturresevat för Slottsskogen. Sedan år 2017 finns en prioriteringslista som är ett verktyg för att kunna prioritera vilka områden med höga natur-, kultur- och friluftsvärden som ska skyddas, utvecklas och bevaras. Utifrån olika kriterier, exempelvis olika värden, ansvarsarter-/biotoper, grönbå infrastruktur, hot och genomförbarhet, listar den områden som bedöms som mest skyddsvärda.

Under 2020 kartlade tidigare trafiknämnden (nu stadsmiljönämnden), och kretslopp och vattennämnden dagvattenhanteringen från Göteborgs Stads högtrafikerade vägar 2020¹⁰. Utredningen visade att en stor andel trafikdagvatten släpps ut orenat till recipient samt att 30 procent av den undersökta ytan avvattnas till reningsverket Ryaverket, oftast utan rening.

En rad insatser pågår som bidrar till att förbättra vattendragens ekologiska funktion. Till exempel byggs vandringshinder bort i mindre vattendrag och Göteborgs Stad planerar att bygga två omlöp i nedre delen av Lärjeån som kommer att skapa fria vandringsvägar för fisk. I en detaljplan¹¹ vid Mölndalsån anlägger staden en grön kantzon längs med vattnet enligt framtagna principer för blågröna stråk¹² och inriktningar i översiktsplanen.

Arbetet för att nå miljömålet stöds främst av miljö- och klimatprogrammets strategier *Grön och robust stad*, *Hållbart byggande* och *Cirkulär ekonomi* men även arbete inom de övriga strategierna har bäring på miljömålet. Inom strategin *Grön och robust stad* färdigställs under 2023 en färdplan för strategins fortsatta arbete inklusive en åtgärdslista och aktivitetsplan (se mer under delmål 3).

Vad krävs för att målet ska nås?

För att nå miljömålet krävs att Göteborgs Stad följer rekommendationerna inom respektive delmål (se kommande avsnitt). En hög biologisk mångfald kräver ett sammanhängande nätverk av olika naturmiljöer. För att nå målet behöver stadens arbete inom planläggning och exploatering samt skydd och skötsel av natur bli bättre på att ta hänsyn till landskapsperspektivet och den gröna infrastrukturen¹³ i sin helhet.

¹⁰ Kretslopp och vatten, 2020. Trafikdagvatten som avleds till recipient – uppgifter om högtrafikerade gator och nuvarande dagvattenhantering (läs mer om [dagvatten och skyfall](#) i stadsplanering på [goteborg.se](#))

¹¹ Läs mer [Krokslätt - Liseberg öster om Nellickevägen - Plan- och byggprojekt - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](#)

¹² Läs mer [Blågröna stråk kunskapsunderlag till översiktsplan för Göteborg \(goteborg.se\)](#)

¹³ Hur olika livsmiljöer för växter och djur fördelar sig och förhåller sig till varandra i landskapet

Övergripande rekommendationer:

- Förbättra uppföljningen av hur staden efterlever styrande dokument som rör biologisk mångfald och ekosystemtjänster, exempelvis hur översiktsplanens inriktningar och grönplanens strategier används och deras genomslag i stadsutvecklingen.
- Kartlägg den gröna infrastrukturen (hur olika livsmiljöer för växter och djur fördelar sig och förhåller sig till varandra i landskapet) samt var det finns styrkor som behöver bevaras och svagheter som behöver åtgärdas.
- Använd ovan kartläggning konsekvent som underlag vid fysisk planering och andra åtgärder som kan påverka den gröna infrastrukturen.
- Synliggör de sociala och ekonomiska värden som skapas med ökade naturvärden och ökad tillgång till ekosystemtjänster, till exempel genom samhällsekonomiska analyser i beslutsunderlag.
- Prioritera och säkra resurser och kompetens i Göteborgs Stad för ett naturskyddsarbete som omfattar både reservatsbildning och andra skyddsformer, däribland biotopskydd och naturminnen.
- Skapa bättre förutsättningar för kontinuerlig skötsel, genom bland annat ökad och långsiktig tilldelning av resurser, så att hävdberoende gräsmarkens naturvärden kan bevaras och utvecklas.
- Fortsätt utveckla stadens ekologiska miljöövervakning samt utveckla former för kontinuerlig dialog och samarbete mellan förvaltningar som bedriver övervakning.

Rekommendationer kopplat till ekologisk status i vattenmiljöer:

Göteborgs Stad behöver genomföra åtgärderna i åtgärdsplanen för god vattenstatus 2023–2027 samt de åtgärder som strategin *Grön och robust stad* identifierat. Rekommendationerna nedan ingår i åtgärdsplanen eller återfinns i arbetet inom strategin *Grön och robust stad*.

- Prioritera vattenfrågorna högre i stadsutvecklingen och i utveckling och drift av allmän plats. Vattenfrågorna behöver jämsställas med andra frågor vid prioritering av markanvändning på allmän plats.
- Stärk kopplingen mellan planeringsskedet och genomförandeskedet i stadsutvecklingen.
- Ta fram avrinningsområdesvisa lokala åtgärdsprogram för samtliga vattenförekomster.
- Avsätt tillräckligt med resurser för att genomföra åtgärderna i de lokala åtgärdsprogrammen (se punkten ovan).
- Återskapa och restaurera vattenmiljöer i staden, till exempel skapa ekologiskt funktionella kantzoner, öppna kulverterade vattendrag och genomföra biotopvårdande åtgärder.
- Ta fram en handlingsplan för att förbättra dagvattenhanteringen i befintliga trafikmiljöer.

Delmål 1: Göteborgs Stad sköter och skyddar arters livsmiljöer så att naturvärdena utvecklas

Målet innebär att Göteborgs Stad ska sköta och skydda växt- och djurarters livsmiljöer så att naturvärdena utvecklas, med särskilt fokus på Göteborgs ansvarsbiotoper.

Bedömning: Kräver ytterligare insatser

Göteborgs Stad utför naturvårdsinriktad skötsel i många grönområden, men kunskap saknas om ansvarsbiotopernas förekomst och status. Flera biotoper bedöms hotas av exploatering och brist på skötsel. Samarbetet mellan nämnder och styrelser behöver utökas i arbetet med att bedöma biotopernas skydds- och skötselbehov så att insatser prioriteras rätt. I stadens arbete med skydd, skötsel och utveckling av naturvärden behövs mer stabila förutsättningar över tid vad gäller resurser och kompetens

Göteborgs Stad har tolv prioriterade ansvarsbiotoper, vilket definieras som livsmiljöer för växt- och djurarter som en kommun har ett särskilt stort ansvar för att bevara och utveckla ur ett nationellt perspektiv¹⁴. Dessa förekommer både på kommunal mark och på mark som ägs av andra aktörer.

För att uppnå delmålet behöver Göteborgs Stad initialt ta fram ett bättre kunskapsunderlag om förekomsten och utbredningen av de prioriterade ansvarsbiotoperna samt bedöma biotopernas behov av skydd och skötsel. Arbetet med detta pågår, vilket gör målet svårt att bedöma i nuläget. Staden är en stor markägare och har stor rådighet att påverka utvecklingen genom sin förvaltning, skötsel och möjlighet att besluta om skyddade områden. Förutsättningarna för detta arbete behöver förbättras och ytterligare insatser krävs för att bland annat vända den generellt negativa trenden för skötselkrävande biotoper.

Göteborgs Stad har kommit olika långt i arbetet med ansvarsbiotoperna. Ålgräsängar är en av biotoperna som staden har relativt god kunskap om och i budgeten för 2023 gav kommunfullmäktige stadsbyggnadsnämnden i uppdrag att färdigställa skyddade områden för ålgräs¹⁵. Eftersom Länsstyrelsen dessutom planerar för nya marina områdesskydd inom Göteborg bedöms utvecklingen vara positiv för de marina ansvarsbiotoperna, men arbetet med att inrätta skydd måste prioriteras. Framöver behöver även andra ansvarsbiotoper och deras värde, skydds- och skötselbehov uppmärksammas mer.

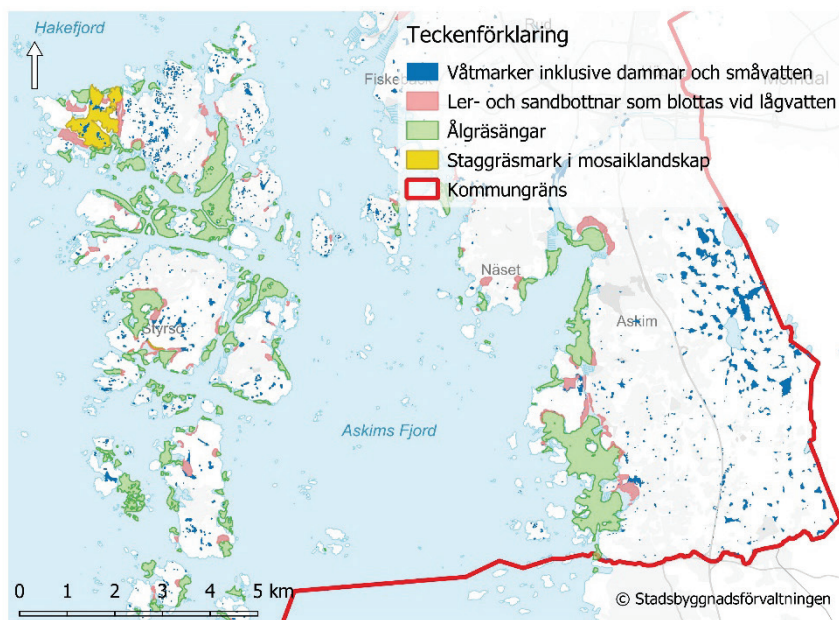
Våren 2023 bedöms fem av tolv ansvarsbiotoper vara tillräckligt väl inventerade, i Figur 2 visas fyra av dessa. För tio biotoper har behovet av skydd och skötsel ännu inte bedömts. Därför saknas målvärden för skydd. I arbetet med skydd och skötsel behöver biotoper generellt länkas samman med liknande

¹⁴ Ansvarsbiotoperna reviderades 2022, läs mer [Ansvarsbiotoper och ansvarsarter i Göteborg. Revidering 2022 \(goteborg.se\)](https://www.goteborg.se/ansvarsbiotoper-och-ansvarsarter-i-goteborg-revidering-2022)

¹⁵ [Beslutad budget för Göteborgs Stad 2023](#)

miljöer för att skapa spridningsvägar och förhindra fragmentering, som är ett hot mot den biologiska mångfalden.

Åtta av ansvarsbiotoperna bedöms gynnas av skötsel i olika omfattning, varav fyra är tydligt beroende av kontinuerlig skötsel. Precis som i frågan om skydd saknas än så länge målvärden för skötsel.

Figur 2. Utbredning av fyra inventerade ansvarsbiotoper i södra Göteborgs kustområde.

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet

Under 2018 till 2020 kartlade miljö- och klimatnämnden de två ansvarsbiotoperna ålgräsängar och blåmusselbankar i kommunen¹⁶. Därefter tog nämnden, i samarbete med dåvarande byggnadsnämnd, fram ett förslag till prioritering av skydd för biotopen ålgräsängar. Under 2021 värderades vattenekosystemtjänster samhällsekonomiskt. Bidraget från ett urval av ekosystemtjänster som ålgräsängar och våtmarker värderades då till 185 respektive 115 miljoner kronor per år¹⁷.

Utöver de ansvarsbiotoper som nämns ovan har biotoperna ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten, våtmarker inklusive dammar och småvatten samt staggräsmarker inventerats. Även andra biotoper är delvis inventerade. Till och med år 2025 planeras samtliga prioriterade ansvarsbiotoper ha inventerats genom en utökning av miljö- och klimatnämndens miljöövervakning.

Flera av nämnder och styrelser arbetar aktivt med att utveckla och sköta Göteborgs Stads naturområden och vattenmiljöer för att gynna den biologiska mångfalden. De insatser som görs utifrån stödjande dokument som Göteborgs Stads *Skogspolicy*¹⁸, stadsmiljöförvaltningens *naturvårdsprogram*¹⁹ och

¹⁶ Läs mer [Kartläggning och skydd av marina ansvarsbiotoper \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/kartlaggning-och-skydd-av-marina-ansvarsbiotoper)

¹⁷ Läs mer [Samhällsekonomisk värdering av vattenekosystemtjänster \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/samhallsekonomisk-vardering-av-vattenekosystemtjanster)

¹⁸ Läs mer [Göteborgs Stads Skogspolicy](https://goteborg.se/skogspolicy)

¹⁹ Läs mer [Stadsmiljöförvaltningens Naturvårdsprogram](https://goteborg.se/stadsmiljoforvaltningens-naturvardsprogram)

*Handbok för ett varierat växt- och djurliv*²⁰ gynnar även ansvarsbiotoper på kommunägd mark. I denna uppföljning användes en enkät för att samla in uppgifter om naturvårdsåtgärder. Enkätsvaren tyder på att naturvårdsinriktad skötsel utförs i miljöer där ansvarsbiotoper kan förekomma, såsom gräsmarker med långvarig bete- och slåtterhåvd, brynmiljöer, ljunghedar och värdefulla lövskogar. Vidare utförs skötsel av värdefulla träd, som kan ingå i ansvarsbiotopen parker och alléer med gamla träd.

Åtgärder för att förhindra att invasiva främmande arter sprids är en annan form av skydds- och skötselarbete som krävs för att säkra naturvärden. Flera nämnder och styrelser utför sådana insatser i olika omfattning. Utöver fysiska åtgärder, har invasiva kärlväxter i staden karterats under 2022²¹ och framöver planeras en kartering av invasiva djurarter. Data tillgängliggörs i Artportalen för att markförvaltare och även privatpersoner, ska få kännedom om var arterna finns.

Vad krävs för att målet ska nås?

För att nå delmålet behöver Göteborgs Stad inventera och bedöma skyddsbehovet för ansvarsbiotoperna för att kunna göra rätt prioriteringar. Därefter behöver staden skapa långsiktigt skydd och skötsel för de biotoper som har behov av det. Flera åtgärder som lyfts under miljömålet för naturen och övriga delmål är relevanta också för detta mål.

Rekommendationer:

- Inventera alla ansvarsbiotoper till och med år 2025.
- Utveckla metoder för att bedöma biotopernas behov av skydd och skötsel, i samarbete mellan flera nämnder.
- Prioritera och säkra resurser och kompetens i Göteborgs Stads naturskyddsarbete för att skapa det skydd som krävs för att långsiktigt bevara biotoperna, till exempel genom naturreservat och biotopskyddsområden.
- Skapa bättre förutsättningar för en systematisk och kontinuerlig naturvårdsinriktad skötsel, genom bland annat ökad och långsiktig tilldelning av resurser, så att biotopernas naturvärden kan bevaras och utvecklas.
- Utveckla Göteborgs Stads processer för att dela och upprätthålla aktuell information om ansvarsbiotopernas utbredning och känslighet, till exempel tillgängliggöra kartmaterial bättre inom staden, för att förhindra negativ påverkan från bland annat exploatering

²⁰ Läs mer [Parker och naturområden – Handbok för ett varierat växt- och djurliv](#)

²¹ Rapport publiceras i [miljöförvaltningens rapportserie](#) under första halvåret 2023

Delmål 2: Göteborgs Stad arbetar för renare hav, sjöar och vattendrag

Målet innebär att Göteborgs Stad ska arbeta för minskade utsläpp av näringsämnen som genom övergödning påverkar vattenlevande växter och djur. Målet omfattar även plastskräp som når ytvatten.

Bedömning: Kräver omfattande omställning

Utsläppen av näringsämnen från Ryaverket minskar. Däremot har utsläppen från bräddning av spillvatten till små och känsliga recipienter inte minskat och åtgärdstakten kopplat till dagvatten är i dagsläget otillräcklig. Göteborg Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027 utgör en grund i arbetet för renare vatten. För att nå målet krävs tillräckliga resurser för fysiska åtgärder och omfattande förändring av arbetssätt som berör flera nämnder och styrelser.

I Göteborg är urban markanvändning och dag- och spillvattenhantering stora påverkanskällor i flera vattenmiljöer. En stor utmaning för Göteborgs Stad är att genomgripande ställa om till gröna och hållbara lösningar för dagvattenhantering och förnya stadens avloppsledningsnät. Stadens nämnder och styrelser behöver gemensamt stärka prioritering och hantering av vattenfrågor i stadsutvecklingen.

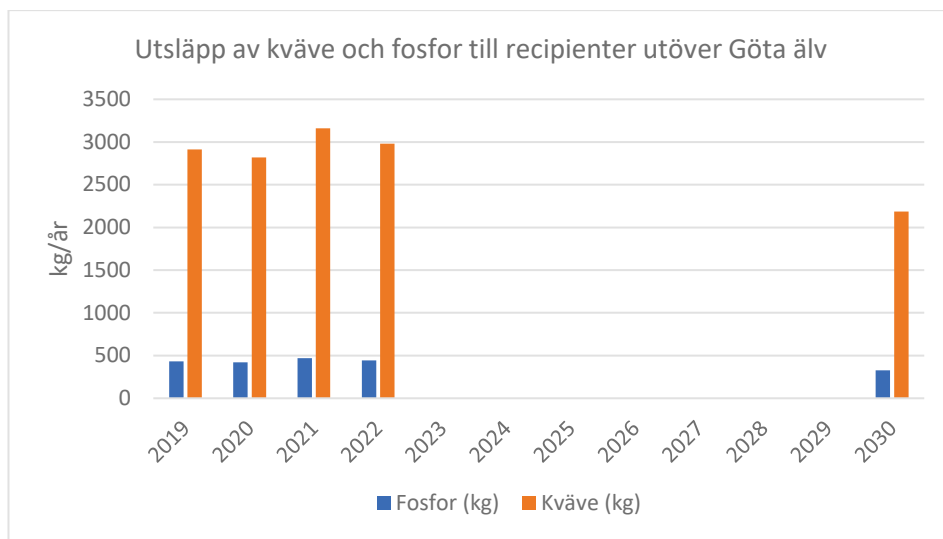
Delmålets två indikatorer visar utvecklingen av mängden kväve och fosfor från spillvattensystemet som släpps ut dels till Göta älv, dels till mindre och mer känsliga recipienter. Utsläppen till Göta älv, som domineras av utsläpp från reningsverket Ryaverket, har minskat betydligt jämfört med 2019. Minskningen beror till stor del på att Gryaab²² under år 2021 tog sitt nya tidsbegränsade miljötillstånd i bruk och därmed började arbeta med nya riktvärden²³. Utsläppen till de mindre recipienterna, genom bräddning och nödutsläpp av spillvatten, är i princip oförändrade. Målvärdet är att utsläppen ska minska med 25 procent till 2030 jämfört med 2019, se Figur 3.

Med planerade åtgärder och en ny styrstrategi för bräddning bedömer kretslopp och vattennämnden att målvärdet för utsläppen till de mindre recipienterna kommer kunna nås till år 2030. Samtidigt har kretslopp och vattennämnden ändrat målet för mängden tillskottsvatten som når reningsverket, från 50 till 53 procent²⁴. Denna ändring innebär bland annat att Gryaab får svårare att uppnå de förväntade framtida skärpta utsläppskraven för reningsverket samt att utvecklingen för indikatorn om utsläpp till Göta älv kan påverkas negativt.

²² Gryaab AB är ett kommunalägt bolag som tar hand om och renar avloppsvatten från Ale, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Mölndal och Partille.

²³ Läs mer [Gryaab AB:s Hållbarhetsredovisning 2022](https://gryaab.se/om-gryaab/hallbarhetsredovisning-2022) (gryaab.se)

²⁴ Läs mer om [revideringen av åtgärdsplan avlopp 2010](#)

Figur 3. Utsläpp av kväve och fosfor till recipienter utöver Göta älv, genom bräddning och nödutsläpp av spillvatten, med målvärden angivna för 2030. Femårsmedelvärden används för att minska påverkan från varierande nederbörd.

Förutom de utsläpp som ingår i indikatorerna, är dagvatten en betydande källa till utsläpp av näringsämnen och andra föroreningar. I dagsläget finns ingen metod för att följa utvecklingen av dessa utsläpp. En kartläggning²⁵ av kretslopp och vattennämnden visar att reningsbehovet av fosfor kan vara uppemot 2 500 kilogram per år i de recipienter som kartlagts, medan planerade åtgärder uppskattas ge en årlig minskning på 20 kilogram fosfor²⁶. För att nå målet krävs insatser från alla nämnder och styrelser med ansvar för stadsplanering, exploatering samt förvaltning och utveckling av stadens mark samt att de prioriterar frågan högt i markanvändningen.

Det saknas metod för att följa mängden plastskräp som når ytvatten och kunskapsluckorna inom området är stora, särskilt vad gäller mikroplast. Plastskräp i vatten är fortsatt problematiskt och insatserna för att begränsa påverkan på vatten är otillräckliga.

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet

Göteborgs Stad har stor rådighet för utsläppen av näringsämnen genom ansvaret som huvudman för ledningsnätet och reningsverket samt som markägare och mark- och fastighetsförvaltare. Dessutom har Göteborgs Stad möjlighet att, genom planläggning av mark och vatten, skapa goda förutsättningar att ta hand om vattnet och minska utsläppen. I detta avsnitt tas ett urval av pågående arbete och insatser upp. Våren år 2023 beslutades *Göteborgs stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027*²⁷ som kommer att stärka Göteborgs Stads förutsättningar att nå delmålet och miljömålet för naturen. För att tillståndet i vattenmiljöerna ska förbättras krävs att resurser avsätts för att öka takten i arbetet med fysiska åtgärder.

²⁵ Kartläggningen finns i rapporten [Åtgärdsförslag för dagvatten](#)

²⁶ [Åtgärdsförslag för dagvatten, Kretslopp och vatten 2019](#)

²⁷ [Handling kommunfullmäktige 2023-04-27, Göteborgs stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027](#)

Parallellt med arbetet med åtgärdsplanen, implementerades under år 2022 en ny förvaltningsöverskridande styrning och samordning av vattenfrågorna i Göteborgs Stad²⁸, Styrgrupp vatten. Målsättningen med den nya styrningen är att politikerna ska få ett samordnat beslutsunderlag för mål, prioriteringar och investeringar som tar hänsyn till de olika perspektiven inom vattenområdet.

Kretslopp och vattennämnden utvecklar och genomför löpande åtgärdsplaner kopplat till bland annat avlopp och dagvatten. Under året 2020 uppdaterades *Åtgärdsplan avlopp*²⁹ (ÅPA) med tydliga satsningar på att förbättra dagvattenkvaliteten i befintliga bebyggda områden. Under 2024 kommer åtgärdsplanen att ersättas med en långsiktig verksamhetsplan med ytterligare mål kopplat till dagvatten. Det stora reningsbehovet kräver att alla nämnder och styrelser med ansvar för stadsplanering, exploatering samt förvaltning och utveckling av stadens mark gör insatser och prioriterar frågan högt i markanvändningen.

I tidiga skeden av planläggning och i detaljplanering finns och utvecklas arbetssätt för att säkerställa en långsiktigt hållbar dagvattenhantering. En utmaning är att ledningsnätet fortfarande till stora delar är kombinerat³⁰ och det händer att dagvattenavledningen från nya planområden leds till Ryaverket trots att dagvattnet har genomgått rening. Ryaverkets nuvarande utsläppsvillkor bestäms av ett tidsbegränsat miljötillstånd som gäller till år 2036. Enligt prognoserna kommer befolkningen, och därmed flödena till Ryaverket, att öka. För att samtidigt kunna möta förväntade skärpta utsläppsvillkor utreder Gryaab hur anläggningen ska anpassas. Bland annat utreds byggnation av en kompletterande anläggning på ny mark. Behovet av, samt storleken och livslängden på, den nya anläggningen beror på hur mängderna tillskottsvatten utvecklas.

Idrott- och föreningsförvaltningen arbetar aktivt med att minska läckage av mikroplast från stadens konstgräsplaner. Till exempel testas nya mindre miljöpåverkande material. På konstgräsplaner som fortfarande har gummigranulat görs åtgärder för att minska spridning av granulaten. Även stadsfastighetsförvaltningen arbetar med frågan och ställer krav på konstgräsplaner utan gummigranulat.

Arbetet inom miljö- och klimatprogrammets strategier *Grön och robust stad* och *Hållbart byggande* bidrar till delmålet. I arbetet med strategierna ingår bland annat att driva på för insatser som ska stärka vattenfrågorna och dess status och roll i stadsutvecklingen.

²⁸ Läs mer i kommunfullmäktiges handling (2023-04-27) [Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus](#)

²⁹ Läs mer om [revideringen av åtgärdsplan avlopp 2010](#)

³⁰ System där spillvatten och dagvatten avleds i en gemensam ledning

Vad krävs för att målet ska nås?

För att nå delmålet krävs framför allt att Göteborgs Stad genomför åtgärderna i *Göteborgs stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027*. Göteborgs Stad behöver öka åtgärdstakten i arbetet med dagvattenhantering och fortsätta minska tillskottsvattenmängden i ledningsnätet genom ledningsförnyelse. Detta kräver tydliga prioriteringar och att det avsätts tillräcklig yta i stadsutvecklingen för att ta hand om vattnet. Utöver det krävs åtgärder för att minska mängden plastskräp samt spridning av mikroplast och mikroskräp från trafik, konstgräsplaner och via reningsverk. Flera av rekommendationerna nedan ingår i åtgärdsplanen för god vattenstatus 2023–2027 eller återfinns i arbetet inom strategin *Grön och robust stad*.

Rekommendationer:

- Fortsätt stärka hanteringen av vattenfrågor på systemnivå. Vatten behöver ses som en strukturell fråga och en grundläggande förutsättning i stadsutvecklingen.
- Ta fram avrinningsområdesvisa lokala åtgärdsprogram för samtliga vattenförekomster.
- Avsätt tillräckliga resurser för att genomföra åtgärderna i de lokala åtgärdsprogrammen (se punkten ovan).
- Utveckla samverkan mellan Gryaabs medlemskommuner om tillskottsvattenhantering.
- Fortsätt utveckla och genomföra planerande styrdokument för vatten, spillvatten och dagvatten så att miljökvalitetsnormerna kan följas.
- Fortsätt utveckla och implementera typlösningar för dagvattenåtgärder på allmän plats, med ökat fokus på gröna naturbaserade lösningar.
- Ta fram riktlinjer och handbok för dagvattenhantering på kommunala fastigheter.
- Utred möjlighet till en differentierad va-taxa som styr mot ökad lokal hantering av dagvatten.
- Fortsätt följa och vara delaktiga i utvecklingen avseende plastskräp och mikroplast som når ytvatten samt testa nya åtgärder.
- Utveckla övervakning av mängden makroplastskräp i och vid vattenmiljöer.

Delmål 3: Göteborgs Stad ökar den biologiska mångfalden i stadsmiljön

Målet innebär att stadsutveckling, från planering till drift och skötsel, ska genomföras så att den biologiska mångfalden ökar och tas tillvara som en resurs för staden och dess invånare.

Bedömning: Kräver ytterligare insatser

Göteborgs Stad har styrande dokument och arbetssätt som stödjer delmålet, men hög konkurrens om mark då staden förtätas innebär att intentionerna i de styrande dokumenten ofta får stå tillbaka för andra intressen. Exploatering av grönområden i stadsmiljön bedöms försvåra måluppfyllelse. För att nå delmålet behöver Göteborgs Stad prioritera biologisk mångfald högre i stadsutvecklingen samt i förvaltning och skötsel av stadens mark.

Delmålet är svårbedömt eftersom det generellt är svårt att kvantifiera och mäta biologisk mångfald. För att kunna göra en bättre analys krävs att stödindikatorer tas fram samt att data över Göteborgs Stads aktiviteter som påverkar biologisk mångfald blir mer tillgängliga än idag. Utvecklingen av den biologiska mångfalden är generellt negativ, sett ur ett omvärldsperspektiv. Göteborgs natur bedöms omfattas av denna trend.

Pågående förtätning av Göteborg innebär fortsatt att grönområden exploateras. I centrala delar av staden påverkas till exempel gamla träd med höga naturvärden. Exploatering av naturmark orsakar också fragmentering av arters livsmiljöer och att livsutrymmet för arter minskar.

Flera av Göteborgs Stads nämnder och styrelser, med ansvar för förvaltning, skötsel och utveckling av stadens gröna ytor, arbetar aktivt med åtgärder för att utveckla naturvärden och gynna biologisk mångfald i befintliga miljöer. Därtill används olika verktyg vid planläggning och nybyggnation som syftar till att antingen kompensera ingrepp i befintliga naturvärden eller skapa miljöer som bidrar till ökad biologisk mångfald. Det är dock osäkert om de positiva insatserna är tillräckliga för att väga upp de ekologiska värden som förloras när Göteborg växer, framför allt där bebyggelsetrycket är stort. Höga naturvärden bygger ofta på lång kontinuitet och är svåra att kompensera om de byggs bort.

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet

De nämnder och styrelser som har störst möjlighet att påverka utvecklingen för att nå målet är de som äger och förvaltar Göteborgs Stads mark och de som ansvarar för stadsutvecklingsfrågor. *Göteborgs Stads översiktsplan*³¹ och *Göteborgs grönplan*³² är de viktigaste styrande dokumenten på övergripande nivå. I stadsutvecklingen används och utvecklas också en rad stödjande dokument och verktyg, till exempel riktlinjer för kompensationsåtgärder och

³¹ Läs mer om [Göteborgs Stads översiktsplan](#)

³² Läs mer [Göteborgs grönplan för en nära, sammanhållen och robust stad 2022–2030](#)

ekosystemtjänster, och metod för att beräkna grönytefaktorer i plan- och exploateringsprocessen³³, *Göteborgs Stads Skogspolicy*³⁴ och stadsmiljöförvaltningens *Naturvårdsprogram*³⁵ samt *Handbok för ett varierat växt- och djurliv*³⁶.

I Göteborgs Stad finns det, och tas regelbundet fram, olika kunskapsunderlag och kartsikt relaterat till naturvärden, biologisk mångfald och vatten. Det sker till exempel genom miljöövervakning, inom stadsplanering och förvaltningskedan. Kartsikten kan tillgängliggöras i Göteborgs Stads interna webbkarta. Under 2023 färdigställde stadsbyggnadsnämnden en kartläggning av ekosystemtjänster som alla förvaltningar och bolag kan ta del av i den interna webbkartan. Flera förvaltningar eller bolag har ofta nytta av samma underlag och Göteborgs Stad behöver fortsätta att arbeta för att bli bättre på att tillgängliggöra befintliga kunskapsunderlag.

I områden där stadens intentioner enligt översiktsplanen är att ändra markanvändningen från industri- och verksamhetsområden till blandad stadsbebyggelse, kan nya parkytor med ekologiska kvaliteter bidra till ökad biologisk mångfald. Höga exploateringsstal i dessa områden innebär en utmaning då olika behov konkurrerar på de gröna ytorna. En lösning kan vara att skapa mer multifunktionella ytor samt att nyttja naturbaserade lösningar, för exempelvis dagvattenhantering, som kan gynna den biologiska mångfalden.

Utöver Göteborgs Stads löpande arbete kopplat till biologisk mångfald bidrar miljö- och klimatprogrammets strategier *Grön och robust stad* och *Hållbart byggande* till delmålet. Inom strategin *Grön och robust stad* färdigställs under 2023 en färdplan för strategins fortsatta arbete inklusive en åtgärdslista och aktivitetsplan. Utvecklingsprojektet *Hela Stadens Grönska*³⁷, som föreslagits inom strategin, syftar till att kraftsamla för att utveckla och stärka Göteborgs gröna och blå struktur utifrån de utmaningar som identifierats. Flera åtgärder är tänkta att samlas i projektet och resultatet ska kunna växlas upp och användas i större skala i hela stadsutvecklingsprocessen.

³³ Läs mer [grönytefaktorer och kompensationsåtgärder](#)

³⁴ Läs mer [Göteborgs Stads Skogspolicy](#)

³⁵ Läs mer [Stadsmiljöförvaltningens Naturvårdsprogram](#)

³⁶ Läs mer om [Parker och naturområden – Handbok för ett varierat växt- och djurliv](#)

³⁷ [Verksamhetsnomineringar stadsbyggnadsnämnden 2024 \(goteborg.se\)](#).

Vad krävs för att målet ska nås?

För att nå delmålet krävs att Göteborgs Stad tydligare prioriterar arbetet med biologisk mångfald i stadsutvecklingen samt i förvaltning och skötsel av stadens mark. Flera av rekommendationerna nedan återfinns i arbetet inom strategin *Grön och robust stad*.

Rekommendationer:

- Stärk styrningen och förbättra samordningen av Göteborgs Stads arbete med biologisk mångfald. Gröna och blå frågor behöver prioriteras lika högt som andra strukturella frågor i stadsutvecklingen.
- Stärk kompetensen om biologisk mångfald, ekosystemtjänster och grön infrastruktur i förvaltningar och bolag med ansvar för stadsutveckling samt förvaltning och skötsel av stadens mark. Detta gäller särskilt för beslutsfattande roller, från politiker till enhetschefer.
- Vidareutveckla och komplettera de metoder som idag används i stadsutvecklingen för att bättre synliggöra värdet på den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster. Det gäller både värden som redan finns och värden som kan skapas i stadsutvecklingsprojekt.
- Utveckla metoder för att arbeta mer aktivt med återkoppling mellan olika skeden i stadsutvecklingen samt erfarenhetsåterföring inom, och mellan, förvaltningar och bolag i frågor som rör biologisk mångfald.
- Säkra resurser för att förvalta och sköta naturvärden i stadsmiljön med god kontinuitet. För detta krävs ökad och mer långsiktig tilldelning av resurser för arbetet.
- Använd det strategiska arbetet med Göteborgs Stads markinnehav för att driva på för ökad biologisk mångfald och ekosystemtjänster, till exempel genom att ställa tydligare krav i markanvisningar och markförsäljningar.
- Utveckla Göteborgs Stads processer för att dela befintliga kunskapsunderlag med koppling till naturvärden och biologisk mångfald, till exempel tillgängliggöra kartmaterial bättre inom staden.

Delmål 4: Göteborgs Stads inköp bidrar till att främja biologisk mångfald

Målet innebär att Göteborgs Stad genom sina inköp av varor och tjänster ska bidra till att främja biologisk mångfald.

Bedömning: Kräver omfattande omställning

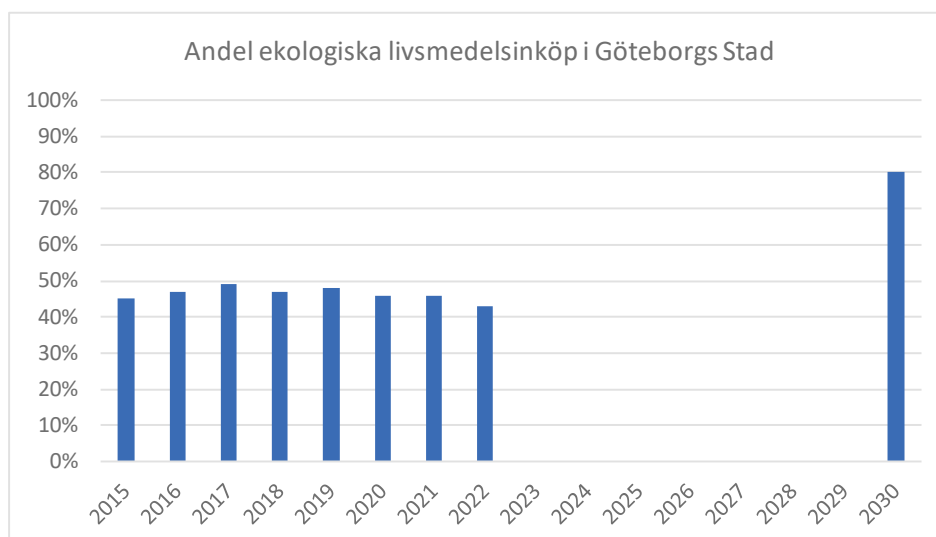

Tillgången till mätmetoder och kunskap om påverkan på biologisk mångfald är bristfällig för de flesta inköpskategorier. Förutsättningarna för att ställa krav och följa upp är bäst för ekologiska livsmedel. Ändå minskar andelen inköp av ekologiska livsmedel. Göteborgs Stad behöver utveckla verktyg och inköpssystem för att påskynda utvecklingen.

Göteborgs Stad är en av Sveriges största offentliga inköpare av varor och tjänster och dessa inköp påverkar den biologiska mångfalden såväl lokalt som globalt. Delmålet är svårt att följa upp som helhet, eftersom kunskapen om hur stadens verksamheter tar hänsyn till biologisk mångfald och den faktiska påverkan på biologisk mångfald är bristfällig för de flesta inköpskategorier. Mätmetoder för uppföljning saknas i dagsläget. Det bedöms krävas omfattande insatser både av staden och externa aktörer för att utveckla nödvändig kunskap och metoder och hinna implementera dessa till 2030.

Det område där arbetet med delmålet har kommit längst och där mätmetod finns är för indikatorn om andelen ekologiska livsmedelsinköp. Målvärdet för indikatorn är 80 procent. Andelen livsmedel med ekologisk märkning som Göteborgs Stads verksamheter köper på ramavtal har minskat från 48 procent under år 2019 till 43 procent under år 2022. Mätningen har pågått i tio år och som högst har nivån legat på 49 procent, se Figur 4. Bidragande orsaker till nedgången kan vara att de offentliga köken, exempelvis inom förskola och skola, har valt att fokusera på svenska produkter i stället för utländsk ekologisk mat samt att vissa produkter som beställs för att minska svinn, till exempel mjölk med längre hållbarhet, inte funnits som ekologiska. Samtidigt har utbudet av tillgängliga ekologiska produkter inom ramavtal ökat. Målvärdet om 80 procent ekologiska livsmedelsinköp till 2030 är ambitiöst och utmanande, bland annat på grund av att ekologisk mat ofta är dyrare än icke-ekologiska matvaror och att utbudet fortfarande är mer begränsat än för konventionella varor.

Göteborgs Stad kommer att fortsätta utreda möjligheten att följa upp delmålet två andra indikatorer, hur inköp av produkter och tjänster samt inköp av bygg- och anläggningsentreprenader kan främja biologisk mångfald.

Figur 4. Utveckling av andelen ekologiska livsmedelsinköp i Göteborgs Stad 2015–2022. Målvärdet för 2030 är 80 procent.

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet

De insatser som idag görs inom Göteborgs Stads förvaltningar och bolag för att minska inköpens påverkan på klimatet kan till stor del också bidra till minskad negativ påverkan på den biologiska mångfalden. Göteborgs Stad arbetar bland annat med kategoristyrning, att ställa krav i upphandlingar och erbjuder miljöutbildning inom inköp och upphandling. I dagsläget saknas generellt både kunskap och verktyg för att förstå och mäta inköpens effekter på biologisk mångfald och denna dimension av hållbarhet tas sällan med i arbetet.

Under år 2022 uppdaterades *Göteborgs Stads riktlinje för inköp och upphandling*³⁸ för att tydligare lyfta vikten av cirkulär ekonomi. Att arbeta för en mer cirkulär ekonomi inom Göteborgs Stad är grundläggande för delmålet eftersom minskad konsumtion och nyproduktion av varor och produkter innebär minskad belastning på naturens ekosystem.

Arbetet med delmålet stöttas främst av miljö- och klimatprogrammets strategier *Cirkulär ekonomi* och *Hållbart byggande*.

Ekologiska livsmedel

Ekologiska matvaror är vanligtvis dyrare än icke-ekologiska alternativ men genom god planering och aktiva val ökar många av stadens verksamheter köputrymmet för ekologiska matvaror. Kostnaderna kan sänkas exempelvis genom att minimera matsvinnet och säsongsanpassa inköpen. Aktiva val och engagemang är en nyckelfaktor i sammanhanget, eftersom det kan vara komplicerat att väga samman olika hållbarhetsaspekter för mat och måltider och samtidigt arbeta för måluppfyllelse.

I Göteborgs Stads inköpssystem är ekologiska varor och produkter på ramavtal markerade med en symbol och filter kan användas vid val av produkter, men det finns behov av att förbättra systemet.

³⁸ [Göteborgs Stads riktlinje för inköp och upphandling](#)

Vad krävs för att målet ska nås

En grundläggande förutsättning för att nå delmålet är att både Göteborgs Stad och leverantörer ökar kunskapen om hur inköp påverkar biologisk mångfald och att staden därigenom kan ställa relevanta krav i upphandlingar. Här behövs ett gemensamt lärande och utvecklingsarbete med externa aktörer för att ta fram verktyg och åtgärder. Göteborgs Stad behöver också, så långt som möjligt, förändra förvaltningars och bolags inköpsmönster till att bli mer cirkulärt (se även åtgärder för klimatet, delmål 4).

Rekommendationer:

- Säkerställ att de cirkulära principerna i Göteborgs Stads riktlinje för inköp och upphandling tillämpas, inklusive att stadens ramavtal anpassas för att möta de nya riktlinjerna.
- Utveckla kunskap och verktyg för att förstå påverkan på och främja biologisk mångfald vid inköp, exempelvis genom att komplettera existerande verktyg som används för att minska miljö- och klimatpåverkan från inköp som miljöspend och byggvarubedömningen.
- Säkra tydligt ledarskap och stöd för stadens verksamheter att arbeta mer aktivt med befintliga målsättningar och målkonflikter kopplat till inköpsens påverkan på biologisk mångfald³⁹.
- Utveckla beställarkompetensen i staden kring inköpsens samlade miljöpåverkan och hur olika hållbarhetsaspekter samspelar med den biologiska mångfalden.
- Öka mängden tillgängliga ekologiska produkter inom ramavtal.
- Involvera matgästerna för att skapa acceptans för stadens höga målsättning gällande hållbarhet, och inspirera till mer hållbara matvanor.
- Utveckla stadens inköpssystem och förfina uppföljningen för att skapa bättre förutsättningar för att göra inköp av ekologiska livsmedel.
- Fortsätt utveckla metoder för att följa upp delmålets två indikatorer som handlar om att öka andelen inköp av produkter och tjänster samt entreprenader för bygg och anläggning som främjar biologisk mångfald.

³⁹ Ett möjligt forum för detta inom livsmedel är exempelvis *samverkansfunktionen för Göteborgs Stads aktörer med koppling till livsmedelsförsörjning*, som pågår sedan 2023.

Foto: Frida Winter

Miljömål Klimatet

Göteborgs klimatavtryck är nära noll

Göteborgs Stad minskar energianvändningen i bostäder och lokaler

Göteborgs Stad producerar enbart energi av förnybara källor

Göteborgs Stad minskar klimatpåverkan från transporter

Göteborgs Stad minskar klimatpåverkan från inköp

Kräver omfattande omställning	Kräver ytterligare insatser	På rätt väg

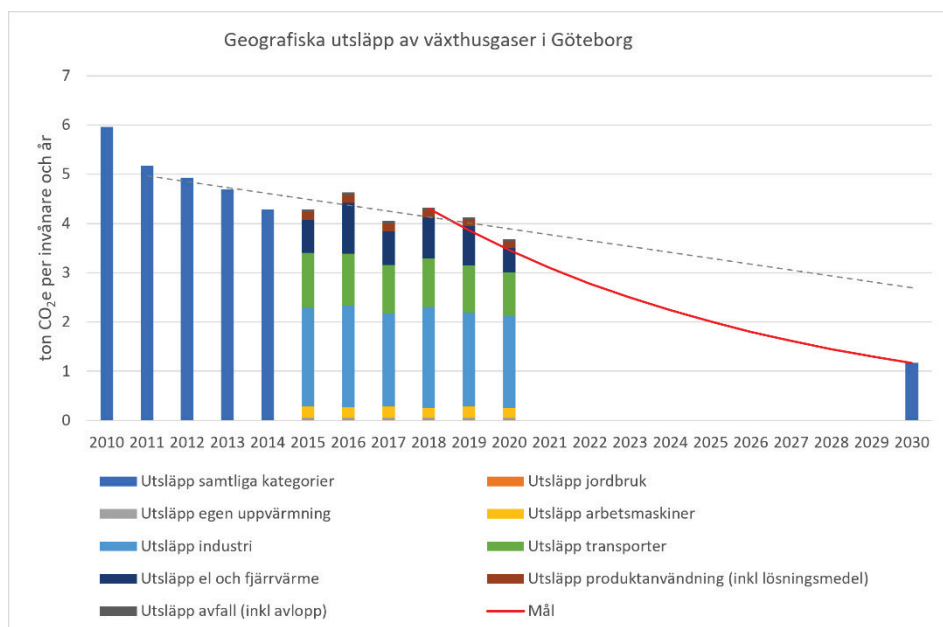
Miljömål: Göteborgs klimatavtryck är nära noll

Målet innebär att Göteborgs klimatavtryck årligen ska minska med sikte på att så snabbt som möjligt nå nollavtryck. Utsläppen inom Göteborgs geografiska område ska minska med minst 10,3 procent per år och de konsumtionsbaserade utsläppen ska minska med minst 7,6 procent per år till 2030. Göteborgs Stad ska minska sina egna utsläpp i högre takt och använda samtliga tillgängliga verktyg och styrmedel för att driva på samhällets omställning.

Bedömning: Kräver omfattande omställning

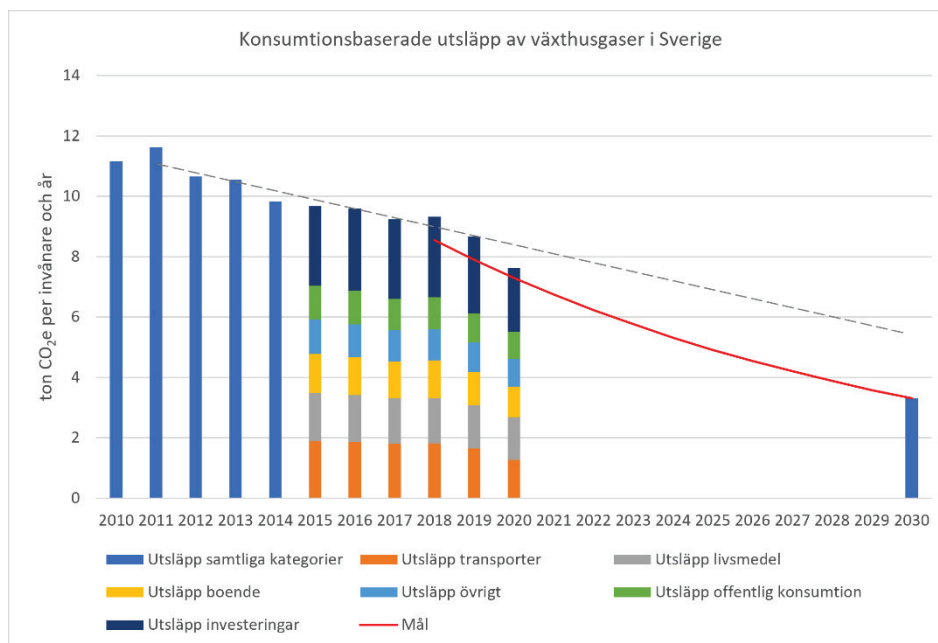
Insatser för minskad klimatpåverkan görs inom olika områden, men sammantaget går utvecklingen för långsamt. Systemförändringar behövs med nya sätt att prioritera, interagera och lösa behov inom såväl offentlig sektor som näringsliv och hushåll. Göteborgs Stad behöver fortsätta utveckla styrning, ansvarsfördelning och samverkansmodeller för att driva på nödvändig systemförändring.

Miljömålet innefattar både geografiska och konsumtionsbaserade utsläpp. År 2020 var de sammanlagda konsumtionsbaserade utsläppen 7,65 ton koldioxidekvivalenter per invånare, medan de geografiska var 3,69 ton koldioxidekvivalenter per invånare. Stora överlapp finns mellan de båda områdena. Utvecklingen för båda kategorierna av utsläpp går åt rätt håll men med för låg takt. Figur 5 och Figur 6 nedan visar historiska data, målutveckling och trend för geografiska och konsumtionsbaserade utsläpp inom Göteborg.

Figur 5. Utveckling av geografiska utsläpp av växthusgaser i Göteborg 2010–2020. Trend baserat på 2011–2019⁴⁰ (grå streckad linje) och den utveckling som krävs för att nå miljömålet (röd linje).

⁴⁰ Trenden är vald under detta intervall för att inte ta med 2010 som var ett ovanligt kallt år, och inte heller 2020 då detta var starkt påverkat av pandemin.

Figur 6. Utveckling av konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser per invånare i Sverige 2010–2020. Trend baserat på 2011–2019 (grå streckad linje) och den utveckling som krävs för att nå miljömålet (röd linje).

För att nå miljömålet behöver klimatutsläppen årligen minska i ungefär samma omfattning som under pandemin⁴¹ (se utvecklingen mellan år 2019 och 2020). Statistiken har idag viss fördröjning men det är inte troligt att utsläppen har fortsatt minska i samma takt efter år 2020. Det behövs omfattande och snabba åtgärder som genomsyrar hela samhället, både tekniskt och beteendemässigt, för att nå målet.

Målet baseras på ett totalt utsläppsutrymme inom Göteborgs geografiska område till år 2030. Göteborg hade vid miljö- och klimatprogrammets början ett utrymme om 12,4 miljoner ton koldioxidkvivalenter att använda totalt under perioden 2021–2030. Minskar inte utsläppen tillräckligt snabbt ett år behöver de minska mer kommande år för att inte överskrida det totala utrymmet. Det går således inte att vänta med utsläppsminskningar till målåret 2030.

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet

Arbetet mot ett klimatavtryck nära noll berör samtliga nämnder och styrelser inom Göteborgs Stad, och omfattar alla aktörer och medborgare i Göteborgssamhället. Miljö- och klimatprogrammets strategier *Agera föregångare* och *Finansiering för omställning* stödjer och stärker stadens och samhällets förmåga att utveckla styrning och kommunikation, bygga kompetens i staden samt öka samverkan med näringsliv, akademi, medborgare, civilsamhälle och övrig offentlig sektor. En del av detta är Göteborgs Stads arbete med finansiering och investeringar. Till exempel har staden gröna obligationer och hållbarhetslänkade lån och det pågår arbete med att ta fram ett gemensamt arbetssätt kring klimatbudget och att synliggöra klimatåtaganden.

⁴¹ Under första pandemiåret 2020 minskade de geografiska utsläppen med 10,7% och de konsumtionsbaserade med 11,6%.

Göteborgs Stad har en klimatomställningsfunktion som skapar nya sätt att arbeta för att nå beslutade klimatmål⁴². Omställningsfunktionen utvecklas nu med en klimatinvesteringsplan för Göteborgs Stad, vilken inkluderar en omvärlds- och riskanalys, en scenariobaserad klimatomställningsstrategi och en klimathandlingsplan.

Göteborg är utvald som en av EU:s 100 klimatneutrala och smarta städer⁴³ som ska leda utvecklingen till år 2030. Göteborgs Stad medverkar även i Viable Cities satsning Klimatneutrala städer 2030 och dess kraftsamling kring klimatkontrakt⁴⁴ mellan de medverkande kommunerna och berörda myndigheter.

Göteborgs Stads rådighet över konsumtionsbaserade och geografiska utsläpp är begränsad. Direkt rådighet finns framför allt inom delmålen. Exempel på hur staden arbetar utöver delmålen presenteras nedan.

Geografiska utsläpp

Industrin och energisystemet står för en betydande del av de geografiska klimatutsläppen och de är även sammankopplade genom fjärrvärmenätet. En dialog om strategiska vägval inom dessa områden förs bland annat inom Göteborgs Stads klimatomställningsfunktion.

*Göteborgs Stads energiplan 2022–2030*⁴⁵ pekar ut flera åtgärder för att säkra ett hållbart, flexibelt och kapacitetssäkert energisystem. I detta arbete ingår att verka för ökad samordning i energisystemet så att produktion, användning samt lagring av el samordnas och laddinfrastruktur samnyttjas. Göteborgs Stad arbetar även aktivt med energieffektivisering av bostäder och lokaler, att jämna ut effektoppar samt att göra stadens egen energiproduktion förnybar. Staden undersöker vidare möjligheten att tillsammans med näringslivsaktörer skapa förutsättningar för koldioxidinfångning och lagring (CCS⁴⁶).

Elektrifieringen är en förutsättning för att etablerad industri ska kunna ställa om till fossilfritt och en möjliggörare för att försörja etableringen av nya industrier med förnybar energi. Prognoser visar idag på ett ökat effektbehov i Göteborg med 55 procent till 2030 och 70 procent till 2035, jämfört med dagens effektbehov. Tillsammans med utveckling inom förnybara bränslen samt nationella och internationella regelverk har elektrifieringen också betydelse för klimatutsläppen från transporter och arbetsmaskiner. Stadens åtgärder inom detta beskrivs under miljömålets delmål 3 och 4.

⁴² [Konkretisering av uppdraget att Göteborg ska ha en klimatomställningsfunktion](#)

⁴³ Läs mer om EU:s 100 klimatneutrala städer [Climate neutral and smart cities, europa.eu](#)

⁴⁴ [Viable Cities klimatkontrakt 2030](#)

⁴⁵ [Göteborgs Stads energiplan 2022–2030](#)

⁴⁶ Läs mer om [Carbon Capture and Storage](#) (Naturvårdsverket)

Konsumtionsbaserade utsläpp

Inom konsumtionsbaserade utsläpp verkar Göteborgs Stad för att ge förutsättningar för mer hållbara livsstilar hos medborgarna⁴⁷. Arbetet stöds av miljö- och klimatprogrammets strategi *Leva hållbart*, i samverkan med strategierna *Hållbart byggande*, *Hållbara transporter* och *Cirkulär ekonomi*⁴⁸.

Göteborgs Stad genomför olika åtgärder för att utveckla stadsrummet, trafiken och de tjänster som staden erbjuder för att underlätta hållbar mobilitet och cirkulär ekonomi. Fritidsbanker och Fixotek har testats i mindre omfattning och initiala tankar finns runt koncept som hållbara torg och platsutveckling. Inom området livsmedel arbetar till exempel Göteborg & Co med att inspirera vid event. Kretslopp och vatten driver 2023 en kampanj för att minska matsvinn. Staden ger också på olika sätt förutsättningar för mer hållbart boende, där bland annat åtgärder för energieffektiva och klimatsmarta byggnader görs inom allmännyttan, vilket även spiller över på den privata sektorn. Privatpersoner och bostadsrättsföreningar kan få hjälp med till exempel energi- och klimatrådgivning⁴⁹.

Vad krävs för att målet ska nås?

För att nå miljömålet krävs både att Göteborgs Stad följer rekommendationerna inom respektive delmål (se kommande avsnitt) och att stora förändringar sker inom energisystemets utformning, näringslivets utveckling samt medborgarnas konsumtionsmönster. Stadens förmåga att driva på och bidra till omställning i områden med mer indirekt rådighet behöver utvecklas och stärkas vidare. I linje med detta utvecklas nu stadens klimatomställningsfunktion i syfte att ytterligare stödja och möjliggöra förändringsprocesser mellan förvaltningar och bolag, och i nära samverkan med stat, näringsliv, akademi, civilsamhälle och medborgare.

Rekommendationer kopplat till geografiska utsläpp:

- Ta fram en klimatbudget och klimathandlingsplan som tydliggör nuläge, åtgärder och investeringsbehov för ett klimatavtryck nära noll från respektive nämnd och styrelse⁵⁰
- Tydliggör vägval och utvecklingsvägar mellan förvaltningar, bolag och näringsliv kring energisystemens utveckling, i en scenariobaserad omställningsstrategi och riskanalys.
- Ta fram en gemensam plan mellan näringsliv, civilsamhälle och nationella och regionala aktörer för hur miljömålet ska nås, exempelvis genom att utveckla klimatkontrakt nationellt och inom EU:s 100 städer.
- Verka för nationella och internationella styrmedel som gynnar minskade utsläpp, inom exempelvis utsläppshandel, reduktionsplikt, trängselskatt och tillståndprocesser.

⁴⁷ Läs mer i kunskapsöversikten [Leva hållbart](#).

⁴⁸ Konsumtionsbaserade utsläpp från Göteborgs Stads egna inköp behandlas i delmål 4.

⁴⁹ Läs mer på: [Energi- och klimatrådgivningen för Göteborgs Stad, Partille kommun och Öckerö kommun - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](#)

⁵⁰ Nuvarande uppdrag kring klimatbudget samt pågående utveckling av klimatomställningsfunktionen kan utgöra en bas för ett sådant arbete

Rekommendationer kopplat till konsumtionsbaserade utsläpp:

- Stärk ansvarstagandet hos, och samverkan mellan, nämnder och styrelser i relation till konsumtionsbaserade utsläpp.
- Utveckla hur staden ska föra dialog med, och involvera, civilsamhälle och medborgare i klimatomställningen.
- Öka samhällsdialogen om värden för livskvalitet och hälsa kopplat till klimatomställning, till exempel genom att använda digitala verktyg för att visualisera en hållbar samhällsutveckling.
- Genomför målgruppsanpassade åtgärder för att främja minskad konsumtion av kött- och mejeriprodukter, minskat resande med bil och flyg samt ökad cirkularitet.
- Utveckla stöd till, och samverkan med, näringslivsaktörer och civilsamhällesaktörer som främjar mer hållbara livsstilar.
- Verka för nationella styrmedel och satsningar för minskade konsumtionsbaserade utsläpp, som ekonomiska styrmedel och infrastruktur för mer hållbar konsumtion och resande.

Delmål 1: Göteborgs Stad minskar energianvändningen i bostäder och lokaler

Målet innebär att primärenergianvändningen ska minska med minst 30 procent per invånare till 2030 jämfört med 2010. Delmålet omfattar energianvändning i bostäder, lokaler, offentlig verksamhet och näringsliv, exklusive industri, lantbruk och transporter. Det är viktigt att Göteborgs Stad gör vad vi kan för att föregå med gott exempel och visa vägen.

Bedömning: Kräver ytterligare insatser

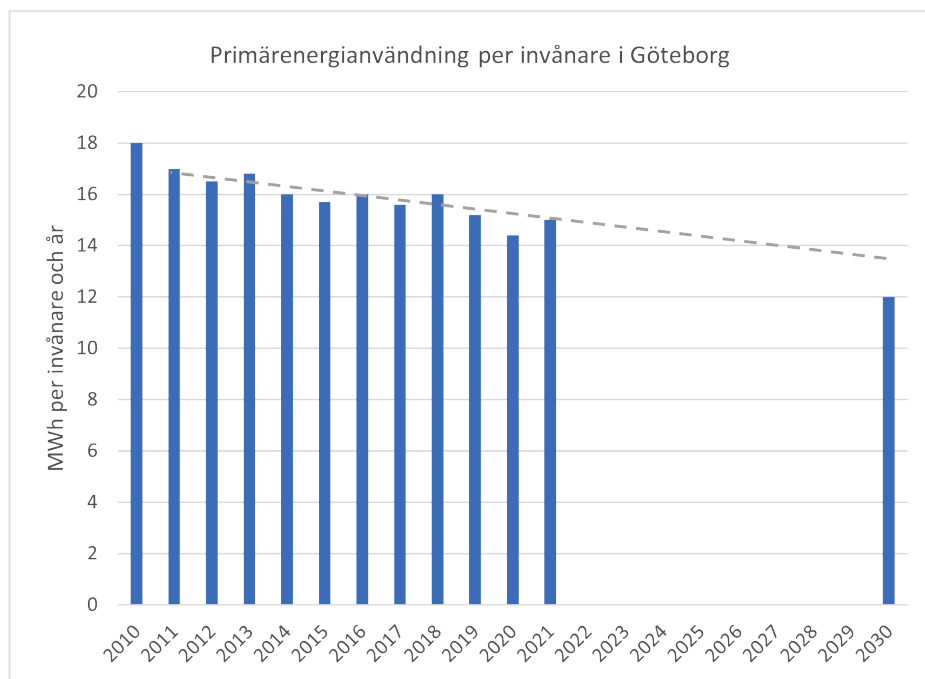

Energianvändningen per invånare i Göteborg har en minskande trend, men behöver minska än mer. För Göteborgs Stads egna lokaler och bostäder finns i många fall planer som styr mot målet. Staden behöver säkra fortsatt framdrift av energisparplaner samt vidareutveckla incitament och kommunikation för fortsatt minskad energianvändning hos hushåll och näringsliv.

Energianvändningen per invånare i Göteborg varierar över tid och med väderlek, men har en generellt minskande trend, se Figur 7. Denna utveckling behöver påskyndas för att delmålet ska nås. Senaste tidens utveckling i omvärlden, med geopolitisk osäkerhet och starkt varierande elpriser, har gjort att intresset för energibesparingar är stort idag. I september 2022 minskade hushåll i Sverige generellt sin elförbrukning med 18 procent, jämfört med samma månad året innan⁵¹. Samtidigt påverkar höga räntor, högre entreprenadpriser och sjunkande fastighetsvärden hushållens intresse och möjlighet att investera i energieffektiviseringsåtgärder. Om detta sammantaget resulterar i åtgärder och beteenden som kommer vara tillräckliga för att nå målvärdet är svårt att bedöma. Utvecklingen behöver följas på nationell och lokal nivå med beredskap att skärpa både egna utvecklingsplaner samt stöd och incitament till näringsliv och hushåll utifrån vilken utveckling som sker.

Delmålet innefattar även att Göteborgs Stad ska vara ett gott exempel. För merparten av bostäder och lokaler inom Göteborgs Stad finns analyser och planer fastställda för minskat energibehov och åtgärder görs som väntas leda till att uppsatta målvärden för det egna beståndet kan nås till 2030, givet att resurser ges till planerade åtgärder.

⁵¹ [Så ska EU-länderna minska energiförbrukningen \(vattenfall.se\)](https://vattenfall.se)

Figur 7. Primärenergianvändning (MWh) per invånare och år i Göteborg⁵² 2010–2021. Trend baserat på 2011–2019⁵³ (grå streckad linje).

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet

*Göteborgs Stads energiplan*⁵⁴ beskriver Göteborgs Stads planerade åtgärder för att minska energianvändningen. Området är också centralt inom miljö- och klimatprogrammets strategi *Hållbart byggande*.

Alla nämnder och styrelser som utför eller beställer bygg- och anläggningsuppdrag ska utreda potential och fastställa mål för energieffektivisering i hela det egna fastighetsbeståndet i linje med miljö- och klimatprogrammet samt upprätta en tillhörande energieffektiviseringsplan för att nå målet. Energieffektiviseringsanalyser ska även göras vid exempelvis underhållsåtgärder.

Framtiden har en strategi för energieffektivisering av bostäder som är utformad utifrån målen i miljö- och klimatprogrammet och även ligger i linje med Allmännyttans klimatinitiativ⁵⁵. Stadsfastighetsförvaltningen har en energieffektiviseringsplan för lokaler som styr mot målen och omfattar merparten av stadens egna lokaler. Övriga förvaltningar och bolag med egna lokaler har kommit olika långt i sina planer beroende på olika typer av avtal och förutsättningar.

Vid nybyggnation ställer Göteborgs Stads fastighetsägare energikrav på byggnader som uppförs i egen regi. Krav ställs även på externa aktörer i markanvisningar, exempelvis att projekt ska genomföras i enlighet med kraven i Göteborgs Stads program för miljöanpassat byggande alternativt att ett

⁵² Värdena är ej normalårskorrigerade.

⁵³ Trendlinjen baseras på samma period för alla diagram för klimatet: 2011–2019. Perioden börjar 2011 eftersom 2010 var ett ovanligt kallt år, och har ej med 2020 och 2021 eftersom dessa år i många kategorier var starkt präglade av pandemin.

⁵⁴ [Göteborgs Stads energiplan 2022–2030](#)

⁵⁵ [Allmännyttans klimatinitiativ | Sveriges Allmännytta \(sverigesallmannnytta.se\)](#)

miljöcertifieringssystem tillämpas där en hög certifieringsnivå uppnås. År 2022 gjordes en pilot av en markanvisning där en utvärderingsmodell för minskad klimatpåverkan testades. Nu pågår ett arbete med att ta fram en ny modell för Göteborgs Stads kravställning vid markanvisning baserat på denna pilot.

För att påverka beteenden hos hyresgäster genomförs informationskampanjer för att spara el och värme från Göteborgs Stads olika fastighetsägare. Ett exempel är stadsfastighetsförvaltningens arbete ”Vi kan påverka” där energipedagoger arbetat med att stödja stadens verksamhet att minska hyresgästernas energianvändning. Göteborg Energi har återkommande dialoger med sina företagskunder kring energianvändning och energieffektivisering. För privatpersoner, bostadsrättsföreningar och små- och medelstora företag erbjuder Göteborgs Stad energi- och klimatrådgivning⁵⁶ med stöd av Energimyndigheten.

Olika ekonomiska incitament har införts av staden för att uppmuntra beteendeförändringar, till exempel gröna hyresavtal, individuell mätning och debitering av varmvatten samt justerade prismodeller för fjärrvärme och kyla.

De senaste åren har flera budgetuppdrag med inriktning på energieffektivisering genomförts, till exempel inom energieffektiva renoveringar. Från oktober år 2022 till mars år 2023 koordinerade stadsledningskontoret en elsparkkampanj inom Göteborgs Stad. Samarbete pågår mellan Göteborg Energi och Göteborgs Stads fastighetsägare för att hitta nya modeller för gemensam systemnytta och minskat effektuttag på såväl el- som värmesidan. Göteborgs Stad medverkar i flera utvecklingsprojekt för att ta fram kunskap och erfarenhet, till exempel inom energipositiva områden och digital modellering. Göteborgs Stad använder även gröna finansieringslösningar⁵⁷ för att finansiera omställning, för exempelvis energieffektivisering och energieffektiv nybyggnation.

Vad krävs för att målet ska nås?

För Göteborgs Stads egna bostäder och lokaler ser utvecklingen god ut men behöver fortsätta enligt uppsatta planer. Beroende på samhällsutveckling kan ytterligare insatser krävas för att hjälpa hushåll och privat sektor att minska sin energianvändning i tillräckligt hög takt.

Rekommendationer:

- Genomför beslutade planer och program, inklusive att resurser ges till de investeringar som krävs.
- Fortsätt utveckla och implementera incitament för energibesparande beteenden.
- Samordna och öka dialogen med förvaltningar, bolag, näringsliv och hushåll för att minska energianvändning och sänka effektoppar.
- Stärk påverkansarbetet för nationella och internationella styrmedel som leder till en effektivare energianvändning inom hushåll och näringsliv.

⁵⁶ Läs mer på: [Energi- och klimatrådgivningen för Göteborgs Stad, Partille kommun och Öckerö kommun - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](https://www.goteborg.se/om-goteborg/om-goteborgs-stad/om-goteborgs-stads-energi-och-klimat/energi-och-klimatr%C3%A5dgivningen-f%C3%B6r-goteborgs-stad-partille-kommun-och-%C3%B6cker%C3%B6-kommun-g%C3%B6teborgs-stad-goteborg.se)

⁵⁷ Se mer inom Göteborgs Stads [Gröna obligationer](#) och [Hållbarhetslänkade lån](#)

Delmål 2: Göteborgs Stad producerar enbart energi av förnybara källor

Målet innebär att de fossildrivna produktionsanläggningarna inom Göteborg Energi ska avvecklas eller konverteras till att använda förnybara bränslen senast år 2025.

Bedömning: På rätt väg

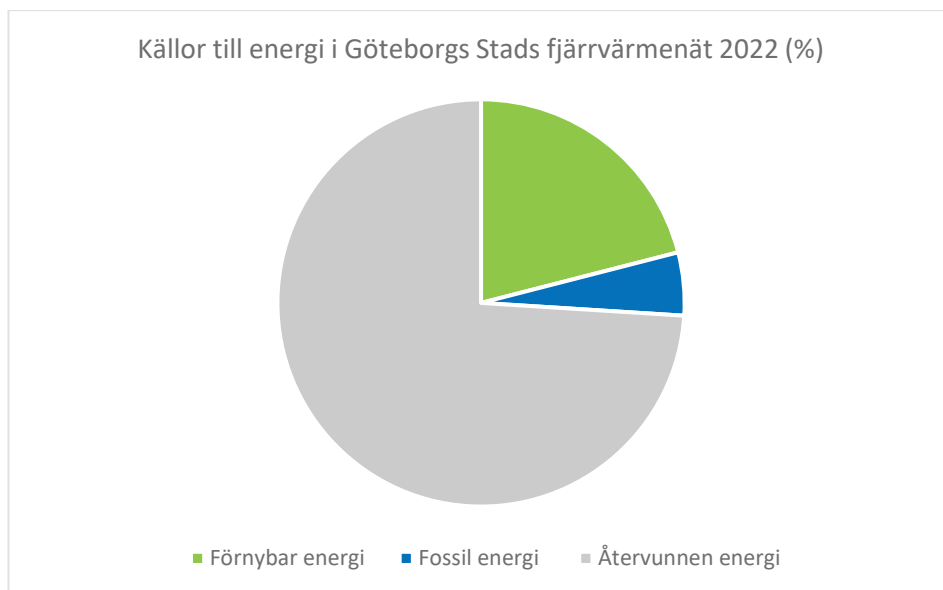
Göteborg Energi ökar successivt kapaciteten för förnybar produktion av el och värme så att den fossila andelen kan minimeras. Om den nya bioångpannan, som nu planeras, kommer i drift kan samtliga anläggningar i Göteborg Energis egen regi drivas med förnybara bränslen

Göteborg Energi har under flera år drivit avveckling och konvertering från fossila bränslen. Med genomförda och planerade investeringar väntas Göteborg Energis egen produktion kunna baseras helt på förnybara bränslen. Eventuellt kan det bli något års fördröjning gentemot målåret 2025, beroende på exempelvis tid för tillståndprocesser. Tillsammans med arbete som gjorts för att säkra avtal för leverans av biobaserade bränslen till befintliga anläggningar kan samtliga anläggningar i Göteborg Energis regi därefter drivas på biobränsle.

Utbud, efterfrågan och prisbild på biobränslen påverkas av många faktorer, till exempel hur olika råvaror klassas och beskattas inom EU. I vilken mån Göteborgs Stad kommer att producera energi enbart från förnybara källor framöver beror av tillgång på tänkt bränsleråvara, att ekonomi och prioritet ges till att enbart förnybara bränslen används samt att behovet av tillförd el och värme inte drastiskt ändras i kommunen som helhet.

Göteborg Energis egen produktion täcker bara en mindre del av det totala behovet av el och fjärrvärme i kommunen. Göteborgs Stad har ett väl utbyggt fjärrvärmenät, som i första hand är inriktat på att ta vara på andra aktörers spillvärme. Under år 2022 kom cirka tre fjärdedelar av fjärrvärmen från återvunnen energi såsom avfallsförbränning och spillvärme från raffinaderier, se Figur 8. Ursprunget till denna återvunna energi ingår inte i delmålet. Av den fjärrvärme som Göteborg Energi producerade i egen regi 2022 bestod 81,4 procent av förnybar energi.

Elproduktionen inom Göteborg Stad är relativt liten. Under ett normalt år produceras max 10 procent av elbehovet lokalt. I ett Göteborg som fortsätter växa, elektrifieras och locka till sig industrier väntas behovet av såväl el som effekt att öka. För att inte ytterligare öka behovet av icke förnybar kraftvärme eller importerad el behöver lokal förnybar elproduktion öka och effektoppar motverkas.

Figur 8. Källor till energi i Göteborgs stads fjärrvärmesystem 2022, med 21 procent baserat på förnybart ursprung (grön) och 5 procent fossilt (blå). Återvunnen energi (grå) avser exempelvis industriell spillvärme och värme från avfallsförbränning, och ingår ej i delmålet. Datakälla: Göteborg Energi Års- och hållbarhetsredovisning⁵⁸

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet

Göteborg Energi arbetar först och främst med att minska behovet av egen produktion av värme, till exempel genom att ansluta nya spillvärmekällor till fjärrvärmesystemet. Bolaget har även investerat i produktionsanläggningar och värmelagring samt infört ekonomiska incitament i prismodeller för att jämna ut effektoppar över tid. Tillsammans med energieffektiviseringsåtgärder hjälper detta till att minska användningen av fossil energi. Eftersom fossila bränslen i princip bara används för spetslast vid kall väderlek, medför ett minskat toppeffektbehov en direkt minskning av behovet av fossil produktion.

Göteborg Energi har under flera år arbetat aktivt med att byta från fossila till förnybara bränslen i de egna värme- och kraftvärmeverken genom tekniska justeringar, utökad produktionskapacitet och avtal för att säkra leveranser av biobaserade bränslen.

Utöver Göteborg Energi bidrar även andra bolag och förvaltningar i Göteborgs Stad till förnybar elproduktion. Enligt *Göteborgs Stads energiplan*⁵⁹ ska alla nämnder och styrelser som utför eller beställer bygg- och anläggningsuppdrag ta fram solenergiplaner samt utreda solenergi vid ny- och ombyggnation. Installationer har också påbörjats i linje med dessa planer. Bland annat har stadsfastighetsförvaltningen solel i all nybyggnation, och installerar 30 till 40 anläggningar årligen. Målet för stadsfastighetsförvaltningen är att år 2030 leverera 35 GWh solel. Även i Framtidenkoncernens plan för solenergi⁶⁰ är målsättningen att all nyproduktion ska förses med solceller samt att alla

⁵⁸ Göteborg Energi [Års och hållbarhetsredovisning 2022](#)

⁵⁹ [Göteborgs Stads energiplan 2022–2030](#)

⁶⁰ [Framtidenkoncernens plan för solenergi 2023–2030](#)

befintliga fastigheter som är väl lämpade för solcellproduktion ska ha solceller monterade år 2030⁶¹.

Hur stor andel av energiproduktionen i Göteborgs Stad som är förnybar påverkas av totalt energi- och effektbehov och samspelar med energisystemets utformning, grad av energieffektivisering samt transportsektorns behov och förutsättningar. Exempel på åtgärder inom dessa områden ges i miljömålet för klimatet samt delmål 1 och 3.

Vad krävs för att målet ska nås?

Med planerade åtgärder väntas delmålet om enbart energi från förnybara källor i Göteborgs Stads egen produktion kunna uppnås. Andelen fossilt bränsle kan däremot fortsätta att variera. Risk för att fossila bränslen används kan finnas vid exempelvis förändringar i industristruktur, geopolitisk osäkerhet och stränga vintrar.

För att behålla måluppfyllelse över tid, och bidra till ett klimatavtryck nära noll, behöver staden utveckla det totala energisystemet i kommunen, även utöver Göteborgs Stads egen produktion. Se även under miljömålet för klimatet.

Rekommendationer:

- Verka för ett energisystem i balans utan något större behov av spetslast.
- Realisera den planerade Bioångpannan år 2025.
- Planera för att endast använda förnybara bränslen.
- Säkra tillgång till förnybart klassad bioråvara för energiproduktion.

⁶¹ Det finns stort nationellt intresse för dessa ambitiösa planer som goda exempel på hur man kan arbeta.

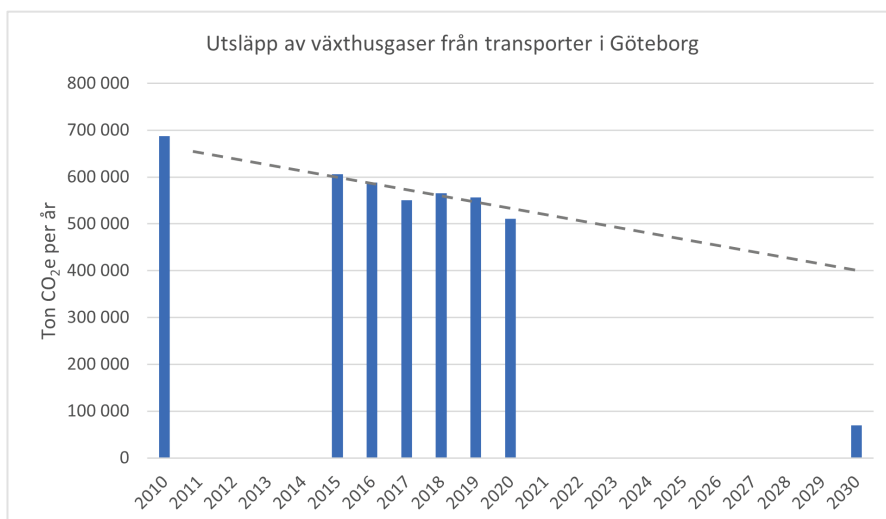
Delmål 3: Göteborgs Stad minskar klimatpåverkan från transporter

Målet innebär att klimatpåverkan från transporter ska minska med minst 90 procent till 2030 jämfört med 2010 och att det motoriserade vägtrafikarbetet⁶² ska minska med 25 procent till 2030 jämfört med 2019. Göteborgs Stads egen fordonsflotta ska vara fossilfri senast 2023.

Bedömning: Kräver omfattande omställning

Transporters klimatpåverkan är beroende av utvecklingen i nationell transportpolitik och individers resvanor och transportval. Kraftfulla åtgärder behöver införas och accepteras både i Göteborg och nationellt för att målet ska kunna nås. Elektrifieringen behöver gynnas och användningen av biodrivmedel öka, samtidigt som omgående åtgärder behöver göras för att minska biltrafiken i befintlig stad.

Vägtrafiken är den näst största källan till geografiska utsläpp av växthusgaser i Göteborg. Under år 2020 gav den upphov till drygt 510 000 ton koldioxidekvivalenter. Utsläppen från transporter minskade något mellan åren 2010 och 2019 men inte alls i den omfattning som krävs för att nå målvärdet. Betydande minskning skedde under pandemin 2020 som resultat av de nationella restriktioner som då fanns. Därefter har en återgång skett för till exempel personbilar och lätta fordon. Tack vare elektrifiering och inblandning av biodrivmedel minskar klimatutsläppen trots en återgång men det sker inte i tillräckligt hög takt. Snabb elektrifiering och övergång till biodrivmedel är viktigt men kommer inte att räcka för att klara målet till 2030⁶³. Resor och transporter med bil och andra motorfordon måste också minska kraftigt.

Figur 9. Utsläpp av växthusgaser från transporter i Göteborg 2010–2020. Trend baserad på 2011–2019 (grå streckad linje). Statistiken har drygt två års fördröjning och saknar värden för 2011–2014.

⁶² Vägtrafikarbete är antal körda kilometer av olika typer av vägfordon.

⁶³ Se [Vägtrafikens utsläpp 2022](#) för resonemang på nationell nivå.

Behovet av åtgärder i Göteborgs Stad samspelar med vilken transportpolitik som förs nationellt. När reduktionsplikten nu sänks nationellt behöver vägtrafikarbetet i Göteborg minska mer än vad miljö- och klimatprogrammet säger för att kunna nå klimatmålet, eftersom målvärdet för indikatorn för vägtrafikarbetet utgår från reduktionspliktens tidigare utformning. Minskat trafikarbete och minskade ytor för motoriserad trafik i staden har tydliga synergieffekter med mål inom naturen och människan som luftkvalitet, buller och biologisk mångfald.

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet

Arbetet med att minska klimatpåverkan från vägtransporter stöttas av miljö- och klimatprogrammets strategier *Hållbara transporter* samt *Hållbart byggande*. Området har flera kopplade styrande dokument, till exempel *Göteborgs Stads översiktsplan*⁶⁴, *Göteborgs Trafikstrategi för en nära storstad*⁶⁵, *Göteborgs Stads elektrifieringsplan*⁶⁶, *Göteborgs Stads energiplan*⁶⁷, *Cykelprogram för en nära storstad*⁶⁸ och *parkeringspolicy för Göteborgs Stad*⁶⁹.

Under 2023 finns uppdrag att samordna styrningen av stadsplaneringen för att få en mer effektiv stadsbyggnadsprocess där trafikstrategiska frågor inkluderas, vilket bland annat ska leda till bättre måluppfyllelse gällande hållbara transporter. I Göteborgs Stads budget för 2023⁷⁰ finns även uppdrag om att belysa nya infrastrukturprojekt utifrån ett nyttokostnadsperspektiv inklusive klimatpåverkan och social hänsyn.

En del i att minska transporterens klimatpåverkan är att ge göteborgarna förutsättningar för hållbar mobilitet genom stadsplanering och nya mobilitetslösningar. Översiktsplanens strategi om en nära stad syftar till att skapa korta avstånd mellan människor och till de funktioner som behövs för vardagslivet, vilket kan minska behovet av att resa och medföra att fler kan klara vardagen genom att gå eller cykla. Göteborgs Stad har också under flera år arbetat för att öka prioritet och attraktivitet för gång, cykel och kollektivtrafik; till exempel genom åtgärder för en mer attraktiv cykelstad utifrån trafiknämndens beslutade *Cykelprogram för en nära storstad* och genomförandestudier för trafikkonceptet "Metrobuss" inom arbetet med *Målbild Koll 2035*⁷¹.

Sammantaget har fokus varit att öka gång, cykel och kollektivtrafik, snarare än att minska attraktiviteten för biltrafiken. Under år 2023 finns flera politiska uppdrag där även detta börjar utredas, till exempel genom parkeringsåtgärder, att använda miljözon 3 i vissa områden, att sänka hastigheter och att utreda

⁶⁴ [Göteborgs Stads översiktsplan](#)

⁶⁵ [Trafikstrategi för en nära storstad](#)

⁶⁶ [Göteborgs Stads elektrifieringsplan 2022–2030](#)

⁶⁷ [Göteborgs Stads energiplan 2022–2030](#)

⁶⁸ [Cykelprogram för en nära storstad 2015–2025](#)

⁶⁹ [Parkeringspolicy för Göteborgs Stad](#)

⁷⁰ [Göteborgs Stads budget 2023](#)

⁷¹ [Målbild Koll 2035](#) är en gemensam vision och förslag på satsningar i kollektivtrafiken ihop med VGR och närliggande kommuner.

eventuellt möjliga justeringar av avgiftsnivåer för trängselskatten inom Västsvenska paketet.

Göteborgs Stad verkar för elektrifiering av både sin egen fordonsflotta och elektrifiering av transportsystemet i stort. En *Elektrifieringsplan*⁷² är framtagen med tillhörande handlingsplan där satsningar bland annat görs på ökad laddinfrastruktur. Aktiviteter görs också för ökad andel fossilfria drivmedel, som biogas och vätgas. Bland annat ska ett kunskapsunderlag som tydliggör stadens roll för att introducera förnybar vätgas tas fram.

Inom gods och logistik har Göteborgs Hamn under många år arbetat för att en stor del av containertrafiken ska ske på järnväg i stället för med vägtransporter. Nu byggs hamnbanan ut med dubbelspår som ett led i detta arbete. Business Region Göteborg stödjer ett framväxande mikromobilitetskluster i Göteborg för hållbara logistiklösningar och näringslivsutveckling i kombination⁷³ och stadsbyggnadsförvaltningen tar fram en godsplan för effektiva godslösningar.

Ett flertal större utvecklingsprojekt görs för att minska transportbehov och klimatpåverkan i Göteborgs Stad, tillsammans med akademi, näringsliv och boende i Göteborg. Några exempel är samarbetsarenan *ElectriCity*⁷⁴ kring morgondagens elektrifierade transporter, projektet *Transzero initiative*⁷⁵ som verkar för fossilfria godstransporter på sjö, hamn och land samt *Gothenburg Green City Zone*⁷⁶, där företag, samhällsaktörer och akademi samverkar för utsläppsfria zoner i staden år 2030.

Stora investeringar görs för kollektivtrafik i och kring Göteborg, vilka är viktiga för hållbart resande på sikt, men tar tid innan de är färdiga och kommer ha begränsad effekt för klimatpåverkan till år 2030.

Vad krävs för att målet ska nås?

Åtgärder inom infrastruktur, stadsbyggnad och elektrifiering är viktiga för att minska klimatpåverkan från transporter, men räcker inte för att nå delmålet till 2030. Åtgärder behövs också för att omgående minska trafikarbetet i befintlig stad. Samtidigt behöver arbete fortsätta inom stadsplanering och påverkansarbete för minskat resbehov, ökad attraktionskraft för gång-, cykel- och kollektivtrafik, samt elektrifiering, fossilfria drivmedel och hållbar logistik.

⁷² [Göteborgs Stads elektrifieringsplan 2022–2030](#)

⁷³ Se till exempel [Klusteranalys mikromobilitet 2022](#)

⁷⁴ Läs mer om [Electricity.se](#)

⁷⁵ Läs mer om [The Tranzero Initiative](#)

⁷⁶ [Gothenburg Green City Zone – möjligheternas zon](#)

Rekommendationer:

- Samla, konkretisera och prioritera åtgärder som behövs för att nå miljö- och klimatprogrammets mål och utvärdera åtgärdernas effekter löpande.
- Vidta åtgärder för att snabbt minska biltrafiken, genom exempelvis ekonomiska incitament eller kapacitetsbegränsningar till förmån för gång, cykel och kollektivtrafik.
- Utveckla och förankra bilden av ett Göteborg med hållbara transporter och hur vägen dit ser ut för att skapa dialog, engagemang och acceptans för de förändringar som behöver göras.
- Säkra ett brett engagemang bland förvaltningar och bolag för att bidra till hållbara transporter för boende, besökare och näringsliv i dess olika roller – som arbetsgivare, beställare, hyresvärd, servicegivare, besöksmål och liknande.
- Stärk påverkansarbetet för nationella styrmedel och satsningar i syfte att minska klimatpåverkan från transporter i och genom Göteborg. Exempelvis trängselskattens avgiftsnivå, reduktionsplikten omfattning och samsyn med Trafikverket kring utveckling av statliga vägar.

Delmål 4: Göteborgs Stad minskar klimatpåverkan från inköp

Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från Göteborgs Stads inköp ur ett livscykelperspektiv ska minska med cirka 30 procent för livsmedel och med minst 90 procent för övriga inköp samt för byggnader och anläggningar.

Bedömning: Kräver ytterligare insatser

Delmålet bedöms inte möjligt att nå med nuvarande rutiner och markandsutbud, men stort utvecklingsarbete sker internt i staden och hos marknadsaktörerna med potential att nå målet. Förvaltningar och bolag behöver styra mot minskad volym av nyköp, långtgående leverantörskrav och bättre uppföljningssystem. Parallellt behövs samverkan med marknaden och fortsatt innovation i produkter, tjänster, material och affärsmodeller.

Göteborgs Stad är en av Sveriges största offentliga inköpare. År 2020 gjordes inköp för 26 miljarder kronor med en uppskattad klimatbelastning om 427 000 ton koldioxidekvivalenter⁷⁷. Byggnader, väg, mark och anläggning, IT, fordon, livsmedel samt lokaler stod för de största bidragen, se Figur 10.

Figur 10. Klimatpåverkan från Göteborgs Stads inköp 2020, fördelat på olika inköpskategorier. Data enligt Miljöspendanalys för 2020⁷⁸.

En minskad klimatpåverkan från inköp med 90 procent kräver genomgripande förändringar av Göteborgs Stads egna rutiner. I nuläget saknas data för att följa upp utvecklingen generellt. En analys av möjlig utveckling inom

⁷⁷ [Miljöspendanalys för Göteborgs Stad år 2020 - Kartläggning av klimatpåverkan från Göteborgs Stads inköp år 2020](#)

⁷⁸ Se Miljöspendanalys ovan

produktgrupperna IT, fordon, arbetskläder och möbler⁷⁹ visar att klimatpåverkan förväntas minska med 30 till 50 procent till år 2030 om alla aktörer i kedjan fortsätter med stegvisa förbättringar. Samma analys visar att 90 procents minskning är möjlig för dessa produktgrupper om Göteborgs Stad ökar produkters livslängd och ställer om till cirkulära flöden. Det behövs dessutom tydliga krav på leverantörer och samverkan med marknaden för att driva på innovation av produkter, tjänster och affärsmodeller, där lösningar saknas idag.

Inom nybyggnation finns ett aktivt arbete med kravställning till marknaden och goda utsikter att nå en halvering av klimatpåverkan per kvadratmeter till 2025, om det höga engagemanget fortsätter i dessa frågor. För att nå 90 procents minskning till år 2030 behövs ytterligare krav och innovation av produkter, material och affärsmodeller. Inom renovering och anläggningsarbeten är arbetet med kravställning och klimatberäkning mindre utvecklat jämfört med nybyggnation. Det innebär en längre startsträcka för stadens aktörer som först behöver driva på denna utveckling för att sedan på ett mer heltäckande sätt kunna ställa krav i linje med miljö- och klimatmålen.

Inom livsmedel är målvärdet 30 procents minskning, vilket också är utmanande men mindre än för övriga inköpskategorier. Göteborgs Stad bedöms ha förutsättningar att nå målet förutsatt att påbörjade åtgärder fortsätter och intensifieras i hela organisationen. Ett system för att följa upp livsmedelsinköpsens klimatavtryck behöver implementeras, vilket saknas idag och gör att indikatorn för livsmedel inte går att följa upp.

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet

Klimatpåverkan från inköp involverar samtliga förvaltningar och bolags arbete och stöts av miljö- och klimatprogrammets strategier *Cirkulär ekonomi* och *Hållbart byggande*. Göteborgs Stad ställer krav i ramavtal och upphandlingar för att minska klimatpåverkan från inköp. Inom till exempel nybyggnation är arbetet långt framme och krav ställs idag för en halverad klimatpåverkan i kommande byggprojekt. Inom livsmedel klimatberäknas menyer inom skola och vård. Menyer och recept utvecklas för att minska andelen livsmedel med högt klimatavtryck.

Att ställa om till en cirkulär ekonomi är nödvändigt för att minska klimatpåverkan från inköp i tillräcklig omfattning. Nyinköp och nyproduktion måste ersättas med större andel delande, reparation och återbruk för att målvärdena ska kunna nås. Stadens riktlinje för inköp och upphandling⁸⁰ uppdaterades 2022 för att tydligare poängtera vikten av cirkulär ekonomi. Fortsatt arbete pågår för att förändra arbetsmetoder och förhållningssätt för att Göteborgs Stad ska bli en ”cirkulär kund”, både avseende inköp och organisering för att säkra cirkulära flöden. Göteborgs Stad är också utvald som

⁷⁹ Anthesis, konsultuppdrag på uppdrag av Göteborgs Stads Leasing: *Tolka hur cirkulär ekonomi bidrar till att staden ska minska sin klimatpåverkan med 90%*

⁸⁰ [Göteborgs Stads riktlinje för inköp och upphandling](#)

en av tolv cirkulära pilotstäder inom EU:s Circular Cities and Region Initiative (CCRI)⁸¹.

Marknadens eget hållbarhetsarbete är avgörande för att Göteborgs Stad ska nå sina mål. I Göteborgs stad finns ett system för kategoristyrning, där förvaltningar och bolag kan mötas för att tillsammans analysera behov och möjligheter och föra dialog med marknadsaktörer, för till exempel ökade produktlivslängder och skarpare hållbarhetskrav. Exempel på kategoristyrning som gjorts med fokus på klimat finns inom tunga fordon. Inom IT har ett kategoristyrningsarbete påbörjats med fokus på ökad cirkularitet.

Flera förvaltningar och bolag har utvecklings- och forskningsprojekt med akademi och näringsliv. Strukturer för systematisk samverkan finns exempelvis inom bygg- och anläggningssektorn genom *Plattformen för klimatneutralt byggande*⁸² och *Handslaget för cirkulärt byggande i Göteborg*⁸³.

Vad krävs för att målet ska nås?

För att nå delmålet behöver Göteborgs Stad samverka med leverantörer samt medvetet och systematiskt övergå från nyinköp och nyproduktion till storskaligt återbruk, delande, reparation, hyr- och designtjänster.

Rekommendationer:

- Säkra tydligt ledarskap och stöd för verksamheterna för att skifta fokus från att köpa nytt till att agera cirkulärt och köp enbart in eller nyproducera om det verkligen behövs.
- Säkerställ att de cirkulära principerna i Göteborgs Stads riktlinje för inköp och upphandling tillämpas, inklusive att stadens ramavtal anpassas för att möta de nya riktlinjerna.
- Justera beställarorganisationen i förvaltningar och bolag mot ett mindre antal beställare med bättre förutsättningar (kompetens och resurser) att anskaffa och följa upp enligt målen.
- Säkerställ att inköp i förvaltningar och bolag totalt sett genomförs i linje med miljö- och klimatprogrammets mål.
- Tydliggör ansvar för att driva kategoristyrning och marknadsdialog för minskad klimatpåverkan och ökad cirkularitet i linje med beslutade miljö- och klimatmål.
- Ställ tydliga och långsiktiga krav på marknaden i upphandlingar och markanvisningar, som löpande följs upp, och som motsvarar miljö- och klimatprogrammets mål.
- Utöka samverkan med marknadsaktörer för att driva på utveckling av material, produkter, tjänster och systemlösningar med radikalt minskad klimatpåverkan.

⁸¹ Läs mer om EU:s [Circular Cities and Region Initiative](#)

⁸² Läs mer om [plattformen för klimatneutralt byggande](#)

⁸³ Läs mer om [Handslag Återbruk](#)

- Utveckla och/eller upphandla verktyg och data för leverantörsspecifik uppföljning av klimatpåverkan, gärna i samverkan med andra kommuner och myndigheter.
- Säkerställ att ett system för att följa upp de faktiska livsmedelinköps klimatavtryck per kilogram livsmedel är driftsatt innan uppföljningen 2025⁸⁴

⁸⁴ Systemet ska ha möjlighet att ge data på enhetsnivå, samt att se effekten av förändrade inköp på nivån av enskilda livsmedel. Förvaltningen för inköp och upphandling utreder inom kategoristyrningsarbetet möjligheterna till ett upphandlings- och uppföljningssystem för livsmedel. Denna utredning är en möjlighet att ta fram en lösning.

Foto: Lo Birgersson

Miljömål Människan

Göteborgarna har en hälsosam livsmiljö

Göteborgs Stad minskar användningen av skadliga ämnen

Göteborgs Stad säkrar en god luftkvalitet för göteborgarna

Göteborgs Stad säkrar en god ljudmiljö för göteborgarna

Göteborgs Stad säkrar tillgången till grönområden och nyttjar ekosystemtjänster

Kräver omfattande omställning	Kräver ytterligare insatser	På rätt väg
●		
●		
●		
	●	
	●	

Miljömål: Göteborgarna har en hälsosam livsmiljö

Målet innebär att göteborgarnas hälsa och välbefinnande ska främjas genom bättre luftkvalitet och ljudmiljö samt minskad användning av skadliga ämnen. Göteborg ska vara en grön och robust stad där ekosystemtjänster nyttjas för att tillgodose människors behov, nu och i framtiden.

Bedömning: Kräver omfattande omställning

Insatser görs för att minska luftföroreningar och buller från vägtrafik samt begränsa förekomsten av skadliga ämnen i samhället. Insatser görs också för att främja gröna och blå strukturer samt ekosystemtjänster i Göteborg. Sammantaget bedöms nuvarande arbete inte vara tillräckligt för att nå målet. Omfattande omställning med utvecklade arbetssätt och prioriteringsmodeller krävs inom stadsutvecklingen och markanvändning, både vad gäller vägtrafik och grönblå struktur. Det krävs även beteendeförändringar kopplat till hushållens konsumtion och mobilitet.

Miljömålet omfattar miljöhälsofaktorer i stadsmiljön som kan påverka göteborgarnas hälsa, det vill säga luftkvalitet, ljudmiljö, exponering för skadliga ämnen samt tillgång till natur i form av grönområden och vatten i staden. Det omfattar också nyttor som naturen ger i form av ekosystemtjänster, exempelvis rening och reglering av vatten och reglering av lokalklimat. För analysen har målet delats in i tre övergripande teman: vägtrafik (påverkan på luftkvalitet, ljudmiljö samt markanvändning), grön och blå struktur (för rekreation och andra ekosystemtjänster) samt skadliga ämnen (exponering som kan ge negativa hälsoeffekter).

Vägtrafik

Uppföljning av indikatorn för årligt vägtrafikarbete visar att trafikarbetet har minskat något sedan miljö- och klimatprogrammet antogs. Vägtrafiken är den enskilt största källan till både luftföroreningar och buller i Göteborg och det krävs omfattande trafikminskningar för att ge väsentlig effekt på luftkvalitet och ljudmiljö. En stor andel av göteborgarna utsätts för luftföroreningshalter och bullernivåer som kan vara hälsoskadliga. Allt fler människor bor också i områden med sämre luftkvalitet och ljudmiljö, vilket kan leda till att de negativa hälsoeffekterna ökar. Minskat trafikarbete och minskade ytor för vägtrafik i Göteborg har tydliga synergieffekter med mål inom naturen och klimatet, såsom biologisk mångfald och klimatpåverkan.

Grön och blå struktur

Målet har tre indikatorer för att följa upp gröna strukturer i Göteborg; andel grön och blå yta i sammanhängande stadsmiljö, tillgång till svala öar samt användning av grönytefaktor i detaljplaner. Syftet med grönytefaktorer är att säkerställa tillgång till grönska och ekosystemtjänster när Göteborg växer. Arbetssättet med grönytefaktorer i detaljplaner⁸⁵ var nytt vid miljö- och

⁸⁵ [Grönytefaktorer i plan- och exploateringsprojekt i Göteborgs Stad](#)

klimatprogrammets antagande och indikatorvärdet har ökat sedan dess, från 3 till 30 procent. I övrigt är det inte möjligt att dra några slutsatser från den första indikatoruppföljningen. Miljöförvaltningen bedömer i dagsläget att andelen gröna ytor i staden har minskat och fortsatt kommer att minska.

Tillgången till grönområden är ojämnt fördelad i Göteborg. Krontäckningsgrad är ett exempel på mått för grönska i städer. En analys av miljöförvaltningen visar att av de femton mest befolkningstäta stadsdelarna når endast en upp till en krontäckningsgrad på minst 30 procent⁸⁶. Göteborgs Stad har inget mål för krontäckningsgrad idag utan behöver utveckla metoden och hur den kan användas. Förutom rekreativa värden har trädbevuxna grönytor bland annat potential att fungera som svala öar, både genom skugga och en kylande effekt från trädens avdunstning. Av den anledningen är de betydelsefulla för Göteborgs förmåga att klara ett ändrat klimat med bland annat fler värmeböljor.

Skadliga ämnen

Läget när det gäller skadliga ämnen i Göteborg bedöms inte skilja sig från den nationella situationen. Konsumtion och produktion av exempelvis möbler, elektronik, kläder, leksaker, hygienprodukter och läkemedel påverkar förekomsten av skadliga ämnen i samhället. Enligt Kemikalieinspektionen har förutsättningarna att nå det nationella miljökvalitetsmålet Giftfri miljö förbättrats, bland annat på grund av EU:s kemikaliestrategi. Däremot bedömer Kemikalieinspektionen att åtgärderna inte kommer hinna få tillräckligt genomslag för att ge tydlig effekt i miljön till år 2030⁸⁷.

Göteborg är historiskt en industristad och har många förorenade områden. I kommunen finns 1470 objekt i EBH-stödet⁸⁸, den nationella databasen över potentiellt förorenade områden⁸⁹. Till dessa kommer områden som förorenats på annat sätt än genom industriell verksamhet, exempelvis med utfyllnadsmassor, brandsläckskum med PFAS, läckage från PCB-fogar med mera. Endast ett fåtal objekt i EBH-stödet undersöks eller åtgärdas årligen. På grund av att ansvarsutredningar, markundersökningar och efterbehandlingsåtgärder ofta tar lång tid är det inte möjligt att åtgärda alla förorenade områden till år 2030. Miljöförvaltningen tillämpar därför det nationella miljökvalitetsmålet Giftfri miljö:s målår 2050 för förorenade områden. Med en tydlig prioritering av objekten kommer riskerna successivt att minska.

⁸⁶ Internationellt mått för vegetation i städer, ingår i den s.k. [3-30-300-regeln](#). Göteborgs Stad har inte antagit ett målvärde för krontäckningsgrad.

⁸⁷ [Miljökvalitetsmålet Giftfri miljö – Fördjupad utvärdering av miljömålen 2023](#), Kemikalieinspektionen

⁸⁸ Läs mer om [Länsstyrelsens register över potentiella och konstaterade förorenade områden](#)

⁸⁹ [Miljö- och klimatnämndens handlingsplan för förorenade områden 2023–2028](#)

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet

Här presenteras ett urval av det arbete som bedrivs i Göteborgs Stads och som påverkar måluppfyllelse. Läs mer om arbetet som bedrivs under respektive delmål.

Arbetet för att nå miljömålet stöds av det utvecklande arbete som sker inom ramen för miljö- och klimatprogrammets strategier *Hållbara transporter*, *Grön och robust stad*, *Hållbart byggande* och *Cirkulär ekonomi*. Även arbete inom de övriga strategierna har bäring på målet.

De nämnder och styrelser som har störst påverkan på utvecklingen för att nå målet är de som äger och förvaltar stadens mark och de som ansvarar för stadsutvecklingsfrågor. *Översiktsplan för Göteborg*⁹⁰, *Trafikstrategi för en nära storstad*⁹¹, *Cykelprogram för en nära storstad*⁹², samt *Göteborgs grönplan för en nära, sammanhållen och robust stad*⁹³ är styrande dokument som är relevanta för målet. I stadsutvecklingen används och utvecklas även flera stödjande dokument och verktyg, exempelvis *riktlinjer för kompensationsåtgärder för ekosystemtjänster*⁹⁴ och metod för att beräkna *grönytefaktorer i plan- och exploateringsprojekt*⁹⁵.

Göteborgs Stad har länge arbetat för att öka attraktiviteten för gång, cykel och kollektivtrafik, till exempel genom åtgärder i cykelprogrammet. Ett flertal större utvecklingsprojekt pågår också för att minska transportbehov i Göteborg tillsammans med akademi, näringsliv och medborgare. Några exempel är samarbetsarenan *ElectriCity*⁹⁶ för utveckling av och lösningar för elektrifierade transporter samt *Gothenburg Green City Zone*⁹⁷ med samverkan för utsläppsfria zoner i Göteborg år 2030.

Översiktsplanen, *grönplanen* samt den nyligen antagna *åtgärdsplanen för god vattenstatus*⁹⁸ är, tillsammans med miljö- och klimatprogrammet viktiga styrande och vägledande dokument för arbetet med att utveckla gröna och blå strukturer samt ekosystemtjänster. Stadsbyggnadsnämnden har nyligen kartlagt ekosystemtjänster. Resultatet är tillgängligt för alla förvaltningar och bolag genom stadens interna webbkarta. Under år 2023 arbetar stadsledningskontoret tillsammans med förvaltningar och bolag för att ta fram en klimatanpassningsplan med syfte att rusta stadens verksamheter och fastigheter mot klimatförändringar kopplade till skyfall, översvämning och värmeböljor.

Miljöförvaltningens tillsyn och kontroll säkerställer att lagstiftning kopplad till skadliga ämnen efterlevs och omfattar både stadens egna verksamheter och näringslivet. Det handlar exempelvis om industriens kemikaliehantering, förskolors arbete för giftfri förskola, lakvatten från deponier, sanering av förorenade områden, ekologiska livsmedel och kemiska faror i

⁹⁰ [Översiktsplan för Göteborg \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/oversiktsplan-for-goteborg)

⁹¹ [Göteborg 2035 Trafikstrategi för en nära storstad](https://goteborg.se/2035-trafikstrategi-for-en-nara-storstad)

⁹² [Cykelprogram antagen web FINAL.pdf \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/cykelprogram-antagen-web-final-pdf)

⁹³ [Göteborgs grönplan för en nära, sammanhållen och robust stad 2022–2030 \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/groenplan-for-en-nara-sammanhallen-och-robust-stad-2022-2030)

⁹⁴ [Kompensationsåtgärder för ekosystemtjänster i plan- och exploateringsprojekt i Göteborgs Stad](https://goteborg.se/kompensationsatgarder-for-ekosystemtjanster-i-plan-och-exploateringsprojekt-i-goteborgs-stad)

⁹⁵ [Grönytefaktorer i plan- och exploateringsprojekt i Göteborgs Stad](https://goteborg.se/gronytefaktorer-i-plan-och-exploateringsprojekt-i-goteborgs-stad)

⁹⁶ [Följ med på resan till framtidens stad | Electricity \(electricitygoteborg.se\)](https://electricitygoteborg.se/)

⁹⁷ [Gothenburg Green City Zone](https://gothenburggreen.cityzone.se/)

⁹⁸ [Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027](https://goteborg.se/atgardsplan-for-god-vattenstatus-2023-2027)

dricksvattenproduktion. I slutet av 2022 beslutades miljö- och klimatnämndens handlingsplan för förorenade områden⁹⁹ som ska ge bättre förutsättningar för nämndens strategiska arbete med förorenade områden. Översiktsplanens tematiska tillägg för förorenade områden¹⁰⁰ är också relevant för målet och omfattar riktlinjer för att kunna ta hänsyn till föroreningsituationen i planeringsprocesser.

Vad krävs för att målet ska nås?

För att nå miljömålet krävs att Göteborgs Stad följer rekommendationerna inom respektive delmål (se kommande avsnitt). Förändring krävs också där Göteborgs Stad saknar direkt rådighet, som till exempel göteborgarnas konsumtionsmönster och transportval. Stadsutvecklande nämnder och styrelser behöver genomföra åtgärder för minskad vägtrafik samt prioritera och stärka hanteringen av frågor om gröna och blå strukturer och ekosystemtjänster.

Rekommendationer kopplat till vägtrafik:

- Utveckla och förankra bilden av ett framtida Göteborg med hållbara transporter, och hur vägen dit ser ut, för att skapa dialog, engagemang och acceptans för de förändringar som behöver göras.
- Samla, konkretisera och prioritera åtgärder som behövs för att nå Göteborgs Stads mål för hållbar mobilitet och minskat vägtrafikarbete.
- Vidta åtgärder för att snabbt minska biltrafiken, genom till exempel ekonomiska incitament eller kapacitetsbegränsningar till förmån för gång, cykel och kollektivtrafik. Begränsning av yta för vägtrafik kan även ge möjlighet för mer gröna och blå ytor i staden.
- Säkra ett brett engagemang bland förvaltningar och bolag för att bidra till hållbara transporter för boende, besökare och näringsliv.
- Stärk påverkansarbetet för nationella styrmedel och satsningar i syfte att minska vägtrafiken i och genom Göteborg. Exempelvis trängselskattens avgiftsnivå och samsyn med Trafikverket kring utveckling av statliga vägar.

Rekommendationer kopplat till grön och blå struktur:

- Utarbeta och förankra en gemensam bild av hur stadens gröna och blå strukturer ska utvecklas för att tydliggöra prioriteringar i stadsutveckling i alla led, både internt i staden och med göteborgarna.
- Utveckla mer långsiktiga värderings- eller visualiseringsmodeller, som inte primärt bygger på exploateringsekonomi, för att synliggöra och prioritera gröna och blå värden.
- Öka kunskapen om, och förståelsen för, gröna och blå frågor samt ekosystemtjänster hos stadsutvecklande förvaltningar och bolag, genom att nyttja befintlig kompetens i Göteborgs Stad.

⁹⁹ [Miljö- och klimatnämndens handlingsplan för förorenade områden 2023–2028](#)

¹⁰⁰ [Förorenade områden i Göteborg](#)

- Verka för att Göteborgs Stad som markägare ställer krav på grön och blå struktur vid nyexploatering genom markanvisningsavtal och genomförandeavtal.

Rekommendationer kopplat till skadliga ämnen:

- Verka för beteendeförändring och normförskjutning kring privatkonsumtion och hållbara val hos göteborgarna genom stadens olika roller – som arbetsgivare, utbildningsansvarig, hyresvärd, evenemangsvärd och liknande.
- Genomför målgruppsanpassade åtgärder för att främja cirkulär konsumtion samt ökad medvetenhet om kemikalier i varor.
- Verka för nationella och internationella styrmedel som begränsar användning av skadliga ämnen samt styrmedel för hållbar konsumtion.
- Ta fram och genomför en stadengemensam handlingsplan för förorenade områden som kan driva på och utgöra underlag för prioritering i arbetet med att åtgärda förorenade områden.

Delmål 1: Göteborgs Stad minskar användningen av skadliga ämnen

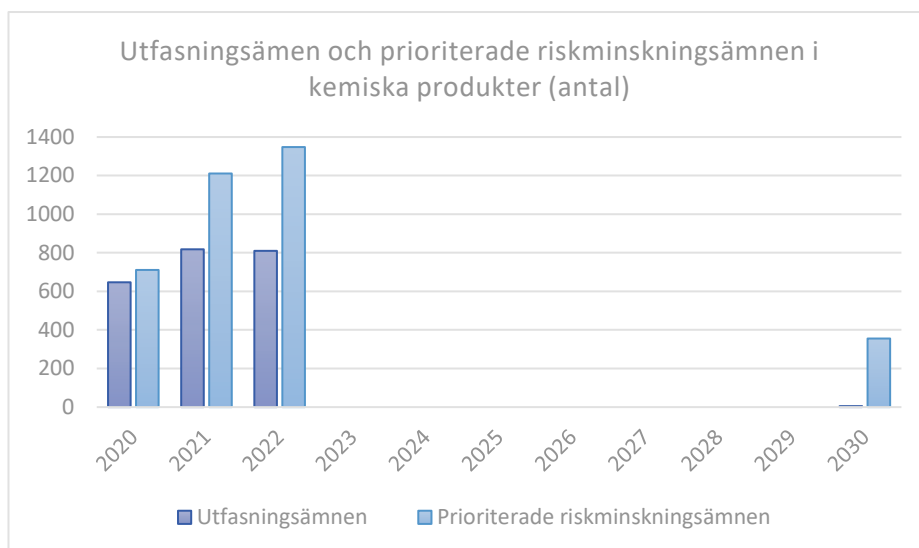
Målet innebär att stadens förvaltningar och bolag ska sluta använda utfasningsämnen, samt halvera användningen av prioriterade riskminskningsämnen. Det gäller ämnen i kemiska produkter och varor som används antingen direkt av stadens verksamheter, eller i tjänster och entreprenader som upphandlas.

Bedömning: Kräver omfattande omställning

Antalet kemiska produkter med utfasningsämnen ökar i Göteborgs Stads verksamheter. Luckor i kemikalielagstiftningen gör det svårt och resurskrävande att säkerställa att det staden köper in är fritt från skadliga ämnen. Måluppfyllelse är beroende av att stadens verksamheter säkerställer att de har tillräcklig kunskap om kemikalier samt att resurser avsätts för att följa upp kemikaliekrav i upphandlingar. Det krävs också att internationell kemikaliepolitik skärps och att näringslivet aktivt arbetar med att fasa ut skadliga ämnen.

I dagsläget kan delmålet inte nås utan att helt sluta köpa varor och produkter¹⁰¹. Utfasningsämnen och riskminskningsämnen finns i vanliga konsumentprodukter, även miljömärkta. Uppföljning av indikatorer för Göteborgs Stads användning av kemiska produkter med utfasningsämnen och riskminskningsämnen visar att antalet produkter är oförändrat respektive har ökat mellan 2021 och 2022, se Figur 11.

Figur 11. Antal unika kemiska produkter innehållande utfasningsämnen respektive prioriterade riskminskningsämnen i Göteborgs Stads verksamheter med målvärden angivna för 2030.

¹⁰¹ Kemikalielagstiftningen skiljer på [varor och produkter](#) (Kemi.se, kemikalieinspektionen). Det är också stora skillnader i regleringen av skadliga ämnen i varor respektive produkter, där kraven för produkter generellt är striktare. I miljö- och klimatprogrammet tillämpas samma begrepp och definition som i lagstiftningen.

Det är i många fall svårt att hitta ersättningsprodukter till vanliga produkter som målarfärg, lim, diskmedel med mera. I kombination med att det kontinuerligt tillkommer ämnen som klassas som skadliga gör det målet svårt att nå. Trots att Göteborgs Stad inte på egen hand kan fasa ut alla skadliga ämnen är substitutionsarbetet betydelsefullt. Genom att kontinuerligt byta ut mot mindre skadliga produkter minskar riskerna för hälsoskadlig exponering för stadens medarbetare och andra personer som vistas i stadens lokaler. Staden driver också på utvecklingen för säkrare produkter genom att efterfråga bättre alternativ.

Göteborgs Stads förvaltningar och bolag inom bygg och anläggning har kommit långt med att säkerställa att material som byggs in i stadens lokaler och bostäder når upp till miljö- och klimatprogrammets kemikaliekrav. Uppföljning av indikatorn för byggvaror och produkter visar att 92 procent klarar Göteborgs Stads krav på kemikalieinnehåll. I dagsläget är det däremot bara möjligt att följa upp byggmaterial som används i större bygg- och anläggningsprojekt. För mindre entreprenader saknas information eftersom förvaltningarna och bolagen inte har tillräckliga resurser för att säkerställa att kraven följs.

För varor (möbler, kläder, leksaker, husgeråd, elektronik med mera) bedöms målet vara svårt att nå i dagsläget. Trots aktivt arbete med kravställning och uppföljning är det inte möjligt att säkerställa att de varor staden köper in är fria från skadliga ämnen. Lagstiftningen är bristfällig och leverantörer saknar ofta tillräcklig kunskap för att säkerställa kemikalieinnehåll i varor på grund av långa produktionskedjor.

Inköp av ekologisk mat är relevant för delmålet eftersom livsmedel är en betydande källa till många av de skadliga ämnen människor får i sig. Målvärdet för indikatorn om andel ekologiska livsmedel bedöms inte nås till år 2030 med nuvarande arbete. Läs mer under naturen, delmål 4.

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet

Arbetet med delmålet berör samtliga av Göteborgs Stads förvaltningar och bolag. Merparten av förvaltningarna och bolagen använder kemikaliehanteringssystemet Chemsoft¹⁰² för att registrera sina kemiska produkter. Drygt 80 procent (år 2021) av Göteborgs Stads förvaltningar och bolag inom bygg och anläggning använder, eller har börjat använda, loggboks- och granskningssystemet Byggvarubedömningen. Förutom att vara ett stöd i förvaltningarnas och bolagens kemikaliearbete används de båda systemen också för att följa upp målets indikatorer.

Miljöförvaltningen samordnar och stödjer Göteborgs Stads förvaltningar och bolag i arbetet med att fasa ut och ersätta skadliga kemikalier för att uppnå en giftfri miljö. Till förvaltningarnas och bolagens förfogande finns verktyg, som digitala samarbetsytor och nätverk för information, inspiration samt kunskaps- och erfarenhetsutbyte. De ger även möjlighet för diskussion kring gemensamma

¹⁰² Läs mer om [Göteborgs Stads hantering av kemiska produkter](#)

frågeställningar mellan stadens kemikalieintensiva verksamheter samt mellan förvaltningar och bolag inom bygg och anläggning.

Förvaltningen för inköp och upphandling driver Göteborgs Stads strategiska inköpsarbete och ställer kemikaliekrav i prioriterade upphandlingar, särskilt i ramavtal som på olika sätt berör barns miljöer. Förvaltningen samarbetar även med andra kommuner och regioner kring kemikaliekrav i upphandling.

Göteborgs Stads förvaltningar och bolag inom bygg och anläggning ställer kemikaliekrav enligt miljö- och klimatprogrammet i upphandling av entreprenader. Till exempel ställer stadsfastighetsförvaltningen krav utifrån deras *Tekniska krav och anvisningar (TKA)*¹⁰³, som bland annat omfattar skadliga ämnen. TKA bygger på, och kompletterar, lagkrav, miljö- och klimatprogrammet, miljöcertifieringen Miljöbyggnad samt branschstandarder och -praxis.

Många förvaltningar och bolag i Göteborgs Stad arbetar med att skärpa sina inköpsprocesser och rutiner för att bland annat säkerställa att endast produkter och varor som uppfyller stadens kemikaliekrav köps in.

Vad krävs för att målet ska nås?

Göteborgs Stad behöver ökad kunskap och resurser för att begränsa användningen av skadliga ämnen. Genom krav i upphandling kan staden driva på leverantörer att ta fram säkrare alternativ men kraven måste också följas upp i större omfattning. För att nå delmålet behövs dessutom starkare internationell reglering samt att näringslivet arbetar aktivt med att fasa ut och hitta alternativ till skadliga ämnen.

Rekommendationer:

- Ställ tydliga krav i upphandlingar och samordna uppföljning för entreprenader, framför allt inom bygg och anläggning.
- Säkerställ att kemikaliekrav i upphandlingar efterlevs och får effekt på marknaden genom att avsätta ytterligare resurser för uppföljning.
- Rusta beställarorganisationen i förvaltningar och bolag med ökad kompetens kring kemikalier i varor och produkter och minska antalet beställare för att säkerställa att inköpen följer stadens kemikaliekrav.
- Samarbeta i staden för att öka substitutionstakten av kemiska produkter med skadliga ämnen i alla förvaltningar och bolag. Stadens kemikalieintensiva verksamheter har ett särskilt ansvar eftersom de har flest kemiska produkter och högst förekomst av utfasningsämnen.
- Tydliggör styrning och stöd i Göteborgs Stad kring chefers ansvar för krav på kemikaliehantering i miljö- och arbetsmiljölagstiftningen.
- Verka för skärpt styrning och reglering på nationell och europeisk nivå, bland annat i relevanta remisser och EU-samråd.

¹⁰³ Läs mer om Stadsfastighetsförvaltningens [Tekniska Krav och Anvisningar](#)

Delmål 2: Göteborgs Stad säkrar en god luftkvalitet för göteborgarna

Målet innebär att luftkvaliteten vid förskolegårdar och bostäder uppfyller det nationella miljömålet för frisk luft med avseende på kvävedioxid och partiklar.

Bedömning: Kräver omfattande omställning

Vägtrafiken är den enskilt största källan till höga halter av luftföroreningar i Göteborg. Delmålet är beroende av utvecklingen i nationell transportpolitik och individers ändrade resvanor och transportval. Kraftfulla åtgärder för att minska biltrafiken i befintlig stad behöver införas och accepteras i Göteborg för att målet ska kunna nås.

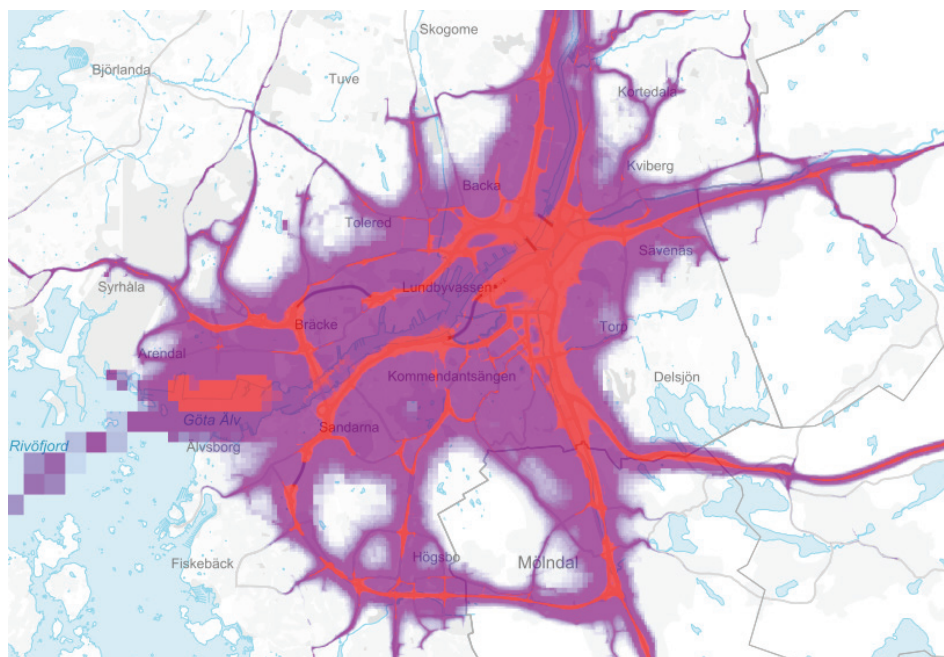
Göteborg är en trafikintensiv stad med många hårt trafikerade vägar. Luftföroreningar påverkar människors hälsa negativt och uppskattas orsaka cirka 300 förtida dödsfall årligen i Göteborg¹⁰⁴. Det finns ingen tröskelhalt under vilken luftföroreningar inte riskerar att medföra negativa hälsoeffekter. Ökade transporter och förtätning, där allt fler människor bor i områden med höga luftföroreningshalter, riskerar att leda till att andelen göteborgare som utsätts för höga halter ökar. I ett kortare perspektiv finns därmed en målkonflikt mellan förtätning och god luftkvalitet. Långsiktigt har förtätningen av Göteborg potential att leda till en minskning av luftföroreningar genom att möjliggöra mer hållbara mobilitetslösningar.

Göteborg har idag problem med höga halter av kvävedioxid (NO₂) och inandningsbara partiklar (PM₁₀). Delmålets indikatorer omfattar luftkvaliteten på platser där människor bor och vistas, som förskolor, bostäder och sammanhängande bebyggelse. Uppföljning av delmålets indikator för NO₂-halt på förskolegårdar visar en stor skillnad mellan 2018 och 2019. År 2018 klarade endast 57 procent indikatorns riktvärde för NO₂. Kvävedioxidhalten var betydligt lägre 2019 och 99 procent av förskolegårdarna klarade då riktvärdet för NO₂. Den stora skillnaden kan delvis förklaras med gynnsamt väder men det är även troligt att en renare fordonsflotta har spelat in. Under 2018 hade stora områden i staden halter som låg strax över riktvärdet och det krävdes bara en liten minskning för att få stort genomslag på indikatorvärdet. I Figur 12 visas de områden i Göteborg som 2018 hade halter mellan riktvärdet 20 och 25 µg/m³.

Enligt Göteborgs Stads luftövervakning låg PM₁₀-halterna under 2022 strax under miljökvalitetsnormen och var de högsta sedan år 2006. Under 2000-talet har det framför allt varit miljökvalitetsnormer för kvävedioxid som riskerat att överskridas men luftövervakningen visar minskande halter. Enligt prognoser för trafikflöden och fordonsflotta är det troligt att PM₁₀ framöver kommer kräva mest insatser för att nå godtagbara nivåer. Det kan delvis förklaras med att kvävedioxidutsläppen sjunker med ökande elektrifiering. Däremot ger elfordonens högre vikt ett ökat vägslitage, det vill säga att däckerna river upp asfalt och mer partiklar som frisätts till luften. Luftövervakningen visar att

¹⁰⁴ Miljöförvaltningen, [Luften i Göteborg – Årsrapport 2022](#). Rapporten publiceras i [miljöförvaltningens rapportserie](#) under första halvåret 2023.

partikelhalterna idag ligger nära, eller över, det nationella miljömålet för frisk luft.

Figur 12. Beräknade halter av kvävedioxid i Göteborg för 2018. Färgskalan är vald för att belysa att stora områden hade halter strax över målvärdet $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Ej färgsatta områden har halter under $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$, lila områden halter mellan 20 och $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$ och röda områden halter över $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet

Det pågår mycket arbete i Göteborgs Stad kopplat till hållbar mobilitet samt transportsystemet och dess användning. I detta avsnitt beskrivs kortfattat delar av stadens arbete som är kopplat till luftföroreningar. Se även klimatet, delmål 3.

Miljöförvaltningen samt Luftvårdsförbundet i Göteborgsregionen mäter och beräknar löpande luftföroreningar i Göteborg. Förutom att utgöra underlag till den nationella rapporteringen av luftföroreningar används mätningarna som underlag i plan- och bygglovsärenden.

Under 2021 och 2022 utredde miljöförvaltningen och trafikkontoret vilka åtgärder som har potential att sänka kvävedioxidhalterna i Göteborg. I rapporterna *Sänkta kvävedioxidhalter i Göteborg*¹⁰⁵ och *Åtgärder för minskade luftföroreningar och buller i Göteborg*¹⁰⁶ föreslås åtgärder som syftar till att minska luftföroreningar i Göteborg, exempelvis parkeringsåtgärder, hastighetsbegränsning och miljözoner.

¹⁰⁵ [Sänkta kvävedioxidhalter i Göteborg – Analys av ett antal åtgärder](#)

¹⁰⁶ [Åtgärder för minskade luftföroreningar och buller i Göteborg – Ett urval av konkreta åtgärder](#)

*Göteborgs Stads trafikstrategi för en nära storstad*¹⁰⁷ har som mål att öka andelen hållbara resor och minska biltrafiken med 25 procent till år 2035. Strategin är vägledande för trafiksystemets utveckling och gatuutrymmets användning i Göteborg.

Sedan 2006, med revidering 2018, finns *Åtgärdsprogram för kvävedioxid i Göteborgsregionen* som är fastställt av Länsstyrelsen. Syftet med åtgärdsprogrammet är att sänka kvävedioxidhalterna för att klara miljökvalitetsnormen. Merparten av åtgärderna gäller förändringar på nationell nivå, bland annat ändring av skatter eller lagar. Arbete pågår med de åtgärder som staden ansvarar för, exempelvis miljökrav vid entreprenader och utbyggnad av laddinfrastruktur.

Miljöförvaltningen har våren 2023 påbörjat arbetet med att ta fram ett åtgärdsprogram för inandningsbara partiklar. På grund av höga halter PM₁₀ under 2022 har Naturvårdsverket beslutat att ett åtgärdsprogram ska tas fram till juni 2024.

Göteborgs Stad deltar i flera utvecklingsprojekt kopplat till god luftkvalitet. Ett exempel på ett utvecklingsprojekt är projektet *Kartläggning och åtgärder för bättre luftkvalitet och ljudmiljö på förskolegårdar* som genomförs i ett samarbete mellan Göteborgs Stad, Göteborgs universitet och Svenska Miljöinstitutet (IVL). Projektet syftar till att undersöka hur naturbaserade åtgärder kan minska buller- och luftföroreningar och beräknas vara klart i slutet av 2023¹⁰⁸.

Vad krävs för att målet ska nås?

Vägtrafikarbetet behöver minska samtidigt som Göteborg fortsätter växa. Göteborgs Stad har rådighet över åtgärder på kommunala vägar och bör implementera de åtgärder som föreslås i rapporterna *Sänkta kvävedioxidhalter i Göteborg* och *Åtgärder för minskade luftföroreningar och buller i Göteborg*. Det handlar exempelvis om åtgärder kring skatter och avgifter, miljözoner och minskad parkeringsyta. För att få tillräcklig effekt bör en kombination av de föreslagna åtgärderna genomföras.

Parkeringsåtgärder är ett effektivt sätt att minska biltrafiken i städer, då kostnad och tillgång till parkering har betydelse för färdmedelsval och bilinnehav. Bilägan, antal bilresor och körd sträcka ökar också om det finns många parkeringsplatser nära bostaden¹⁰⁹. Miljözon för lätta fordon leder inte nödvändigtvis till minskad vägtrafik men ger lägre utsläpp från de enskilda fordonen, vilket minskar kvävedioxidhalterna i hela staden. Luftföroreningshalterna i Göteborg, samt möjligheter att minska vägtrafiken beror även i stor utsträckning på trafikutvecklingen på de stora statliga

¹⁰⁷ [Trafikstrategi för en nära storstad](#)

¹⁰⁸ [Kartläggning och åtgärder för bättre luftkvalitet och ljudmiljö på förskolegårdar](#), IVL Svenska miljöinstitutet

¹⁰⁹ [Sänkt p-tal som drivkraft för attraktiv stadsbyggnad och hållbar mobilitet](#), IVL Svenska miljöinstitutet

trafiklederna. En ökning av trängselskatten beräknas leda till minskad trafik på dessa¹¹⁰.

Rekommendationer:

- Verka för att införa miljödifferenterad trängselskatt.
- Inför miljözon för lätta fordon.
- Fortsätt skapa förutsättningar för och uppmuntra till ökat resande med gång, cykel och kollektivtrafik samt genomför åtgärder som leder till minskad biltrafik.
- Genomför åtgärder kopplat till parkering, bland annat genom att minska antalet parkeringsplatser, höja parkeringsavgifter samt sänka p-talen.
- Verka för att ändra den lagstiftning som begränsar stadens möjlighet att höja parkeringsavgifter på allmän plats.

¹¹⁰ [Sänkta kvävedioxidhalter i Göteborg – Analys av ett antal åtgärder](#)

Delmål 3: Göteborgs Stad säkrar en god ljudmiljö för göteborgarna

Målet innebär att alla förskolegårdar har en ljudnivå enligt Naturvårdsverkets riktlinjer. Det innebär även att de bostäder som är mest bullerutsatta har en ljudnivå under 50 dBA på minst en sida, samt att det finns tillgång till grönområden med en ljudnivå under 50 dBA.

Bedömning: Kräver ytterligare insatser

Omgivningsbuller påverkar många göteborgare och vägtrafiken är den enskilt största källan. Göteborgs Stad kan, genom sin rådighet över det kommunala vägnätet samt stadsplanering, genomföra åtgärder som ger en bättre ljudmiljö i bullerutsatta områden, bland annat genom sänkta hastigheter.

Ungefär 136 000 göteborgare bedöms vara utsatta för höga nivåer vägtrafikbuller. Buller påverkar hälsan och miljöförvaltningen beräknar¹¹¹ att nedsatt hälsa på grund av bullerstörning från vägtrafik i Göteborg uppgår till cirka 1 800 funktionsjusterade levnadsår¹¹² per år. Uppföljningen av delmålens indikator för ljudnivåer på nya förskolor visar att utvecklingen går åt fel håll sedan miljö- och klimatprogrammet antogs. Färre nya förskolegårdar når riktvärdet på en ljudnivå under 50 dBA på de delar av gården som är avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet vid årets uppföljning.

Bullernivåerna i Göteborg är konstanta till svagt ökande. Utvecklingen med fler människor som bor i bullerutsatta områden medför att andelen göteborgare som utsätts för buller ökar. Den ökande befolkningen innebär också att fler förskolor och grundskolor behöver byggas i staden, ofta i mer bullerutsatta områden där avsteg från bullerriktvärden behöver göras. För att hantera sådana avsteg har en ny riktlinje för hantering av trafikbuller på skolans och förskolors friytor tagits fram¹¹³. I ett kortare perspektiv finns en målkonflikt mellan förtätning och god ljudmiljö. Långsiktigt har förtätningen av Göteborg potential att minska bullerproblemen genom att möjliggöra mer hållbara mobilitetslösningar.

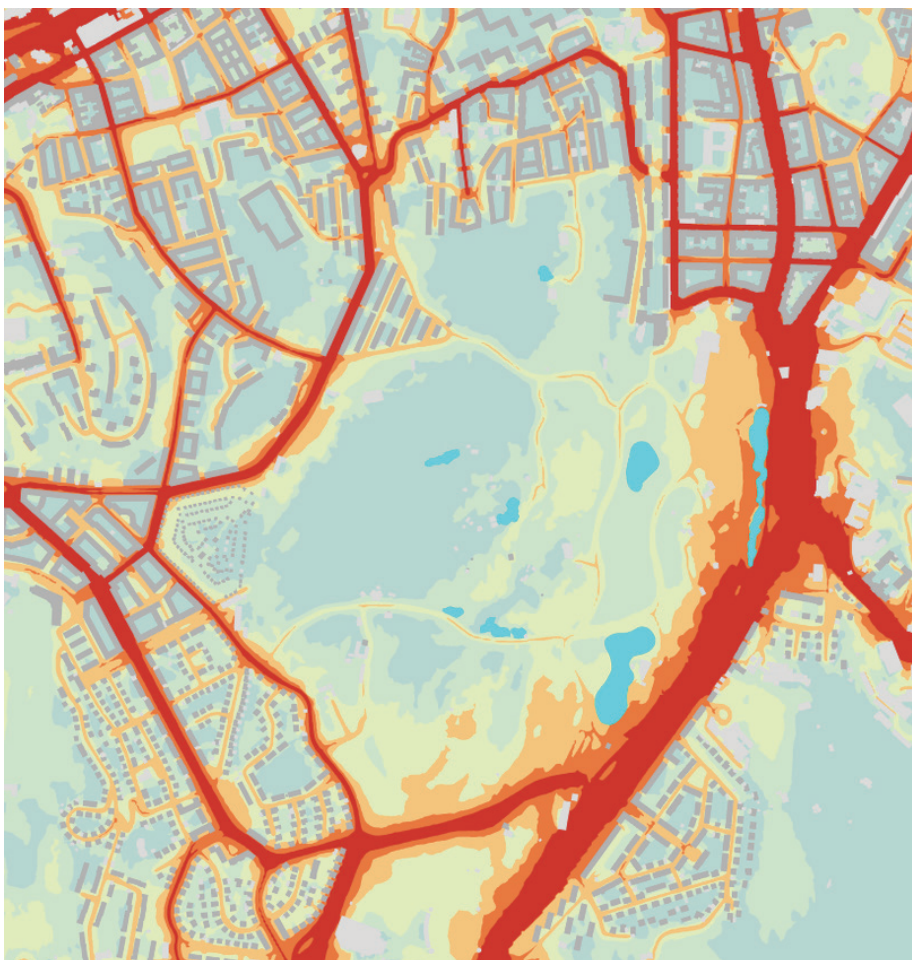
Förtätningen kan även innebära en risk för att grönområden med god ljudmiljö tas i anspråk för byggnation. Stadsparker, som exempelvis Slottsskogen, se Figur 13, och andra större naturområden i staden utgör relativt tysta miljöer i staden och behöver bevaras. Även mindre, bostadnära grönområden är betydelsefulla som komplement för att skapa goda ljudmiljöer i bostadsområden. En studie av grönskans effekter på hälsotillstånd och bullerstörning i Göteborg har visat samband mellan andel grönska nära hemmet och en minskad upplevd störning av buller vid samma bullernivå¹¹⁴.

¹¹¹ Miljöförvaltningen, 2022. [Trafikbuller i Göteborg – Kartläggning 2021](#), Rapportnummer 2022:16

¹¹² Funktionsjusterade levnadsår är ett mått utvecklat av Världshälsoorganisationen (WHO) för att beräkna sjukdomsburden på populationsnivå. Hänsyn tas både till tidig död och funktionsnedsättning

¹¹³ [Göteborgs Stads riktlinje för hantering av trafikbuller på skolans och förskolors friytor](#)

¹¹⁴ [Grönska i relation till hälsa](#), Miljömedicinskt centrum, Västra Götalandsregionen

Figur 13. Utsnitt från Göteborgs Stads bullerkartläggning, området kring Slottsskogen. Kartbilden visar höga bullernivåer i anslutning till vägar och att grönområden utgör relativt tysta områden mitt i stadsmiljön.

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet

Göteborgs Stads åtgärdsprogram mot buller¹¹⁵ syftar till att minska effekterna av trafikbuller från väg- och spårtrafik. Inom ramen för nuvarande åtgärdsprogram har Göteborgs Stad bland annat genomfört lokala åtgärder vid några av de mest bullerutsatta förskolorna. Åtgärdsprogrammet kommer att revideras under åren 2023 till 2024.

Göteborgs Stad har länge arbetat med hastighetsdämpande åtgärder i trafiken. Trafiknämnden antog år 2022 en ny riktlinje för hastighetsgränser i Göteborg¹¹⁶. Riktlinjen kan användas i stadsutvecklingsarbetet och innebär en sänkning av den skyltade hastigheten i utpekade områden. Sänkta hastigheter bidrar till minskat buller och förstärker dessutom elektrifieringens positiva effekt på buller.

¹¹⁵ [Göteborgs Stads åtgärdsprogram mot buller 2019–2023](#)

¹¹⁶ [Riktlinje för hastighetsgränser i Göteborg](#)

Göteborgs Stad deltar i flera utvecklingsprojekt kopplat till god ljudmiljö. Ett exempel på ett utvecklingsprojekt är projektet *Kartläggning och åtgärder för bättre luftkvalitet och ljudmiljö på förskolegårdar* som genomförs i ett samarbete mellan Göteborgs Stad, Göteborgs universitet och Svenska Miljöinstitutet (IVL). I projektet undersöks hur naturbaserade åtgärder kan minska buller- och luftföroreningar och det beräknas vara klart i slutet av 2023¹¹⁷.

*ElectriCity*¹¹⁸ är en samarbetsarena som skapar förutsättningar för Göteborgs Stad att delta i utvecklings- och innovationsprojekt med möjlighet att utforska elektrifieringens effekter på bland annat luft och buller. Utifrån resultaten kan Göteborgs Stad utveckla sina arbetssätt och prioritera effektfulla åtgärder.

Under 2022 utredde trafikkontoret tillsammans med miljöförvaltningen vilka åtgärder som har potential att minska luftföroreningar och buller i Göteborg. I rapporten *Åtgärder för minskade luftföroreningar och buller i Göteborg*¹¹⁹ finns konkreta åtgärder som syftar till att minska trafikbuller, till exempel genom parkeringsåtgärder, hastighetsbegränsning och införande av miljözoner. I Göteborgs Stads budget för 2023 finns flera uppdrag som bland annat syftar till att minska buller, till exempel att påskynda arbetet med att sänka hastighetsgränser för trafiken, genomföra sänkt hastighet i pilotområde, höja parkeringsavgifter samt använda miljözon 3 i bullerutsatta nybyggnadsområden.

Vad krävs för att målet ska nås?

Det krävs en kombination av åtgärder för att nå delmålet. Sänkt hastighet för vägtrafik är en effektiv åtgärd för att sänka bullernivåerna. Låg hastighet förstärker även den bullerminskande effekten av elektrifiering av fordonsflottan. Hastighetssänkning leder också till ökad trafiksäkerhet, möjlighet till jämnare flöde, samt ökad attraktivitet för gång, cykel och kollektivtrafik.

Miljözon 3 är en åtgärd som kraftigt kan förbättra ljudmiljön i specifika områden. Förbättringen kommer både av minskad trafik i området samt att de elfordon som trafikerar området är relativt tysta vid låga hastigheter.

Vid planering av bostäder i bullerutsatta lägen är lagkravet att minst hälften av bostadsrummen ska vara vända mot en tyst sida, där 55 dBA inte överskrids vid fasaden. WHO:s rekommenderade riktvärde motsvarar cirka 50 dBA vid bullerutsatt fasad. Att sträva efter högst 50 dBA vid den tysta sidan är därför ett sätt att närma sig WHO:s rekommendation och försöka skapa goda ljudmiljöer även för bostäder i bullerutsatta lägen.

¹¹⁷ [Kartläggning och åtgärder för bättre luftkvalitet och ljudmiljö på förskolegårdar](#), IVL Svenska miljöinstitutet

¹¹⁸ [ElectriCity](#)

¹¹⁹ [Åtgärder för minskade luftföroreningar och buller i Göteborg – Ett urval av konkreta åtgärder](#)

Rekommendationer:

- Påskynda implementeringen av *Riktlinje för hastighetsgränser i Göteborg*¹²⁰.
- Inför miljözon 3 för lätta fordon i bullerutsatta områden.
- Se över och ta fram en ny riktlinje för hantering av trafikbuller i stadsplaneringen, exempelvis hur staden kan tillämpa riktvärdet 50 dBA dygnsekvivalent ljudnivå på tyst sida i detaljplanearbetet.
- Säkerställ att såväl befintliga som nya förskolor planeras enligt *Göteborgs Stads riktlinje för trafikbuller på skolor och förskolors friytor*¹²¹, samt fortsatt arbetet med lokala åtgärder vid bullerutsatta förskolor, exempelvis barriäråtgärder och bilfria zoner.
- Säkerställ att befintliga parker och grönområden med god ljudmiljö bevaras och inte ianspråkats för exploatering.

Figur 14. Bullerskärm vid förskolegård, exempel på lokal åtgärd vid bullerutsatt läge.

¹²⁰ [Riktlinje för hastighetsgränser i Göteborg \(goteborg.se\)](https://www.goteborg.se/om-goteborg/plan-och-utveckling/planering-och-utveckling/planering-och-utveckling)

¹²¹ Göteborgs Stads riktlinje för hantering av trafikbuller på skolors och förskolors friytor

Delmål 4: Göteborgs Stad säkrar tillgången till grönområden och nyttjar ekosystemtjänster

Målet innebär att Göteborgs Stad ska säkra tillgången till grönytor, såväl bostadsnära områden som parker och förskolegårdar, och därigenom gynna göteborgarnas fysiska och psykiska hälsa. Målet handlar också om att nyttja, bevara och utveckla de ekosystemtjänster som naturen ger, som att omhänderta nederbörd, ha en temperaturutjämnande effekt, dämpa buller, rena luft samt naturupplevelser och möjlighet till rekreation.

Bedömning: Kräver ytterligare insatser

Tillgången till grönområden är ojämnt fördelad i Göteborg och inte tillräckligt god i många områden, framför allt i centrala staden. Göteborgs Stad har styrande dokument och arbetssätt som främjar utvecklingen av grönområden och ekosystemtjänster. Hög konkurrens om mark då staden förtätas innebär att intentionerna i de styrande dokumenten ofta får stå tillbaka för andra intressen, vilket bedöms försvåra måluppfyllelse. Delmålet bedöms möjligt att nå om grönfrågor prioriteras och värderas högre i stadsutvecklingen samt att befintliga grönytor skyddas och utvecklas.

Bedömningen av måluppfyllelse baseras på att tillgången till grönområden brister i delar av Göteborg och att få grönområden tillkommer jämfört med vad som tas i anspråk för byggnation.

Uppföljningen av delmålets indikator för tillgång till grönområden visar att indikatorvärdet är högt och ligger nära målvärdet. Uppföljningsmetoden tar dock inte hänsyn till grönområdets rekreativvärde eller den faktiska möjligheten att kunna vistas där. Miljöförvaltningen bedömer i dagsläget att andelen invånare med tillgång till grönområde har minskat och fortsatt kommer att minska. Det baseras på att antalet planerings- och bygglovsärenden som hanterats under de senaste åren övervägande har inneburit exploatering av grönområden jämfört med antalet ärenden där grönområden tillkommit. En fördjupad genomgång behöver göras.

Otillräcklig tillgång till grönområden finns framför allt i centrala Göteborg, där exploateringstrycket är högt och förtätning eftersträvas. Dessutom är användningsgraden och slitaget större på de befintliga ytorna på grund av hög befolkningstäthet och många besökare. Bristområden finns även i omvandlingsområden, till exempel tidigare industrimark. I sådana områden finns ofta stora möjligheter att tillföra grönområden i planeringsskedet. Göteborgs Stad har genom det kommunala planmonopolet samt i sin roll som markägare hög rådighet och möjlighet att påverka utvecklingen mot måluppfyllelse. Det finns möjlighet att stärka tillgången till grönområden i staden, bland annat genom gemensamma arbetssätt med *Göteborgs grönplan*¹²² som mer styrande i planprocessen, samt exempelvis grönytefaktorer som verktyg i plan- och exploateringsprojekt. Det är främst på kommunalt ägd mark

¹²² [Göteborgs grönplan för en nära, sammanhållen och robust stad 2022–2030](#)

som staden har möjlighet att ställa krav på att tillföra grönområden. Staden kan, med utvecklade metoder och högre ställda krav på privata exploatörer vid exempelvis markanvisning och markförsäljning, i viss mån även påverka utvecklingen på privat mark.

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå målet

*Göteborgs översiktsplan*¹²³ och *Göteborgs grönplan*¹²⁴ är tillsammans med miljö- och klimatprogrammet de viktigaste styrande dokumenten för grönfrågor i stadsutvecklingen. *Göteborgs översiktsplan* omfattar all mark i Göteborg och lyfter bland annat blågröna strukturer och ekosystemtjänster som en förutsättning för en robust stad. *Göteborgs grönplan* syftar till att stärka Göteborgs gröna kvaliteter samtidigt som Göteborg utvecklas.

Göteborgs Stad har flera verktyg för att säkerställa tillgången till natur- och rekreationsområden och andra ekosystemtjänster. Bland annat finns *riktlinjer för kompensationsåtgärder*¹²⁵ samt en metod för att tillämpa *grönytefaktorer i plan- och exploateringsarbete*¹²⁶. En kartläggning av ekosystemtjänster har nyligen genomförts och är tillgänglig för alla förvaltningar och bolag genom stadens interna webbkarta.

Miljö- och klimatprogrammets strategi *Grön och robust stad* har sedan programmet antogs arbetat aktivt med att ta fram åtgärder och har bland annat tagit fram en färdplan för hur Göteborgs Stads stadsutvecklande förvaltningar och bolag ska arbeta tillsammans med grönfrågor i stadsutvecklingen. Strategin *Grön och robust stad* har tillsammans med strategin *Hållbart byggande* tagit initiativ till utvecklingsprojektet Hela stadens grönska¹²⁷ som syftar till att kraftsamla kring utmaningar för att utveckla och stärka Göteborgs blågröna struktur.

Göteborgs Stad tillför och utvecklar grönområden i stadsplaneringen. Jubileumsparken är ett exempel på hur staden kan skapa nya grönområden i utvecklingsområden. I utvecklingen av Masthuggskajen finns planer på nya parker för att säkerställa tillgång till grönområden. Även befintliga parker och grönområden i Göteborg utvecklas, till exempel Färjenäsparken.

¹²³ [Göteborgs Översiktsplan](#)

¹²⁴ [Göteborgs grönplan för en nära, sammanhållen robust stad 2022–2030](#)

¹²⁵ [Kompensationsåtgärder för ekosystemtjänster i plan- och exploateringsprojekt i Göteborgs Stad](#)

¹²⁶ [Grönytefaktorer i plan- och exploateringsprojekt i Göteborgs Stad](#)

¹²⁷ [Verksamhetsnomineringar stadsbyggnadsnämnden 2024 \(goteborg.se\)](#).

Vad krävs för att målet ska nås?

Göteborgs Stad behöver en helhetssyn kring stadsutvecklingen där grönfrågor värderas och prioriteras högre, bland annat i markanvändningen. Merparten av Göteborg är redan byggd och de befintliga grönområdena behöver bevaras samt utvecklas så att deras kvaliteter ökar. Många av rekommendationerna återfinns i arbetet inom miljö- och klimatprogrammets strategi *Grön och robust stad*.

Rekommendationer:

- Stärk styrningen och förbättra samordningen av Göteborgs Stads arbete med gröna och blå frågor. Gröna och blå frågor behöver prioriteras minst lika högt som andra strukturella frågor i stadsutvecklingen.
- Prioritera och bevaka grönfrågor i tidiga skeden i planprocessen för att säkerställa att gröna miljöer tillskapas eller bevaras från början.
- Tillför resurser för att bevara, utveckla samt förvalta grönområden i den byggda staden.
- Använd det strategiska arbetet med Göteborgs Stads markinnehav för att främja grönområden och ekosystemtjänster, till exempel genom att ställa tydligare krav i markanvisningar och markförsäljningar
- Genomför utvecklingsprojektet Hela stadens grönska inom de stadsutvecklande förvaltningarna och bolagen samt säkerställ att resultatet omhändertas och att framgångsrika arbetssätt implementeras i ordinarie verksamhet.
- Vidareutveckla och komplettera de metoder som idag används i stadsutvecklingen för att bättre synliggöra värdet på ekosystemtjänster. Det gäller både värden som redan finns och värden som kan, och behöver, skapas i stadsutvecklingsprojekt.

**Övergripande arbetssätt,
slutsatser och
rekommendationer**

A vibrant, hand-drawn illustration in a flat, modern style. The background is white. The illustration is composed of numerous icons and shapes in a palette of teal, orange, and light blue. At the top left, there are two wind turbines. Next to them is a solar panel array. To the right, a person is pushing a stroller, and further right, a person is climbing a ladder. Below the wind turbines, there are several green trees of different shapes. A cow is depicted on the left side. In the center, a person is climbing a ladder. Below that, a train is shown. To the right of the train, there are two buildings: one orange and one green. A water tap is on the left, with a drop of water falling from it. A bicycle is in the center. A handshake icon is on the right. A lightbulb is below the handshake. A recycling symbol is on the far right. A car is at the bottom right. Various other shapes like circles, squares, and lines are scattered throughout, creating a busy, interconnected visual field.

I detta avsnitt presenteras övergripande slutsatser, beskrivning av stadens övergripande arbete samt rekommendationer om vilka övergripande och strukturella frågor som Göteborgs Stad behöver fokusera på för att förstärka arbetet med att nå målen i programmet

Övergripande slutsatser

Uppföljningen visar att det är möjligt att nå programmets mål, men att flertalet mål kommer att vara svåra att nå med befintliga arbetssätt, planerade insatser samt nuvarande utveckling i omvärlden. Göteborgs Stads styrning av den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling behöver följas och fortsätta utvecklas om staden ska kunna nå målen till 2030. Dessutom behöver nämnder och styrelser säkerställa att relevanta åtgärder görs omgående för att få snabb och tillräcklig effekt.

De tre övergripande miljömålen för naturen, klimatet och människan samt fem av delmålen bedöms inte kunna nås med nuvarande arbetssätt och tempo. Det krävs ett kraftfullt omställningsarbete med utveckling och implementering av nya lösningar samt ytterligare samverkan med externa aktörer för att nå dessa mål. Sex delmål bedöms vara möjliga att nå om nämnder och styrelser genomför ytterligare insatser utöver det som redan pågår eller planeras, samt i en del fall förändrar befintliga, eller utvecklar nya, arbetssätt. Ett delmål, Göteborgs Stad producerar enbart energi av förnybara källor, bedöms möjligt att nå med de insatser som planeras.

Det är generellt svårare att nå de tre miljömålen än delmålen eftersom de har ett bredare samhällsperspektiv och omfattar hela göteborgsamhället, inte bara Göteborgs Stad. Delmålen fokuserar huvudsakligen på stadens egen verksamhet, där staden har mer direkt rådighet över insatser som kan leda till måluppfyllelse. Att nå de övergripande miljömålen kräver insatser av och samverkan mellan alla samhällsaktörer, inklusive de som är bosatta i staden. Även för dessa mål har Göteborgs Stad en central roll. Staden har möjlighet att påverka inom flera områden, till exempel genom stadsutveckling, kravställan vid inköp och upphandling, bostadsbyggande, energiproduktion och myndighetsutövning.

Att Göteborgs Stad generellt har kommit längre i sitt arbete med målen för klimatet än för naturen och människan kan bland annat förklaras av större nationellt och internationellt fokus på klimatfrågan. Det finns en tydligare ”sense of urgency”¹²⁸ för klimatet jämfört med de andra två målen, något som också återspeglas i vad som prioriteras i Göteborgs Stad.

¹²⁸ En känsla av brådska eller angelägenhet

Så arbetar Göteborgs Stad för att nå programmets mål

Miljö- och klimatprogrammet är det övergripande planerande styrande dokumentet för arbetet inom den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling i Göteborgs Stad och fokuserar på de största utmaningarna för ett ekologiskt hållbart Göteborg¹²⁹. Att nå programmets mål förutsätter att de arbetssätt och verktyg som beskrivs i programmet används och fungerar, samt att ytterligare styrdokument i staden efterlevs, framför allt de planerande och reglerande styrdokument som relaterar till stadens miljö- och klimatarbete.

De två huvudsakliga arbetssätten för att nå målen är Göteborgs Stads miljöledningssystem¹³⁰ och miljö- och klimatprogrammets programms sju strategier¹³¹. Miljöledningssystemet underlättar för stadens nämnder och styrelser att arbeta systematiskt och samordnat med ständiga förbättringar. Arbetet inom strategierna är av mer utforskande karaktär och utgår från utmaningar i staden som kräver tvärgående samverkan. Strategierna ska genom bred samverkan, inom och utanför stadens organisation, utveckla nya lösningar och arbetssätt för att öka stadens kapacitet att nå miljömålen. Miljöledningssystemet och strategierna kompletterar varandra och bidrar, både var för sig och tillsammans, till att målen kan nås.

Miljöledningssystemet erbjuder verktyg och stöd för att bedöma miljöpåverkan, fastställa lokala mål samt planera, genomföra och följa upp åtgärder för att nå målen. Nämnder och styrelser ska identifiera vilka mål i miljö- och klimatprogrammet de bidrar till och på vilket sätt, direkt eller indirekt, utifrån den verksamhet de bedriver och den miljöpåverkan det ger upphov till. Varje nämnd och styrelse har själv den bästa kunskapen om sin verksamhet och är därmed bäst lämpad att bedöma sin miljöpåverkan. De ska prioritera sitt bidrag till miljö- och klimatmålen genom lokala mål och åtgärder och genomföra de åtgärder de har identifierat.

En verksamhets indirekta miljöpåverkan är ofta minst lika viktig som den direkta och behöver inkluderas när verksamheter prioriterar mål och åtgärder. Exempel på indirekt miljöpåverkan med stor betydelse är hur hållbarhetsaspekter lyfts i utbildningen av Göteborgs skolelever. Ett annat exempel är hur stadsbyggnadsprocessen styr mot miljömålen när planprogram och detaljplaner tas fram och beslutas.

Sedan en tid tillbaka utvecklas också ett tredje arbetssätt för att ytterligare driva på omställningen inom strategiska områden med stor påverkan, till exempel energisystemets och industrins geografiska klimatutsläpp – Göteborgs Stads klimatomställningsfunktion¹³². Arbetet inom klimatomställningsfunktionen ska resultera i en klimatinvesteringsplan, bestående av en strategisk omvärlds- och riskanalys som beskriver hur förändringar i omvärlden kan komma att påverka stadens vägval i klimatomställningen, en scenariobaserad omställningsstrategi

¹²⁹ [Miljö- och klimatprogrammet - Miljö och klimat Göteborg 2030 - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](#)

¹³⁰ [Miljöledningssystem - Miljö och klimat Göteborg 2030 - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](#)

¹³¹ [Strategiarbetet - Miljö och klimat Göteborg 2030 - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](#)

¹³² [Konkretisering av uppdraget att Göteborg ska ha en klimatomställningsfunktion](#)

som tydliggör de grundläggande vägval som staden står inför, samt en sammanställning av stadens portfölj av investerings- och utvecklingsprojekt som ska utgöra Göteborgs Stads klimathandlingsplan.

Uppföljning inom den ekologiska dimensionen av hållbarutveckling

Uppföljning används som ett centralt verktyg för att aktivt driva på och öka takten i stadens miljöarbete. Genom att regelbundet följa upp och analysera resultatet undersöker staden miljöarbetets utveckling, till exempel om fokus läggs på rätt saker och om staden prioriterat det som ger störst effekt. Stadens gemensamma miljöledningssystem och programmets strategier följs upp varje år, medan miljö- och klimatprogrammets mål följs upp vartannat år.

Uppföljningen av stadens miljöledningssystem 2022 visade att endast cirka 25 procent av förvaltningarna och cirka 50 procent av bolagen hade ett systematiskt miljöarbete¹³³. Flera förvaltningar och bolag höll på att implementera miljöledningssystem, men arbetet bedömdes gå för långsamt. Uppföljningen visade också att flera förvaltningar och bolag brast i kunskapen om sin egen verksamhets miljöpåverkan. Det förekom bland annat att verksamheter bortsåg från sin indirekta påverkan. Under 2023 genomför miljöförvaltningen riktade stödinsatser till utvalda verksamheter som behöver utveckla sitt systematiska miljöarbete.

Uppföljningen av programmets strategier 2022 visade att strategiarbetet var inriktat på rätt typ av frågor med fokus på att undanröja hinder mot att genomföra åtgärder som är nödvändiga för att nå målen i programmet¹³⁴. Strategiarbetet hade kommit till fasen att identifiera lösningar för att övervinna hinder. Flera av strategierna drev även på för att lösningar skulle implementeras. Inom ramen för strategierna fortgår arbetet med att samla kunskap och identifiera lösningar som nämnder och styrelser behöver ta emot och implementera.

Göteborgs Stad har ett stort antal styrande dokument som styr mot måluppfyllelse inom flera olika områden inom den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling. Flera av dessa hänvisas till både i miljö- och klimatprogrammet samt i måltexterna i denna rapport som viktiga att följa för att målen ska nås. Exempelvis ska staden enligt *Göteborgs Stads riktlinje för inköp och upphandling*¹³⁵ ”aktivt använda inköp och upphandling som verktyg för att positivt bidra till en hållbar utveckling och minimera negativ påverkan från varor och tjänster sett till hela livscykeln”- något som när riktlinjen följs i praktiken påverkar samtliga miljömål i rätt riktning. Ett annat exempel är att *Göteborgs Stads avfallsplan 2021–2030* bidrar till flera av stadens miljö- och klimatmål¹³⁶.

¹³³ [Uppföljning av Göteborgs Stads miljöledningssystem 2022 \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/om-goteborgs-stad/rapporter-och-statistik/rapporter/uppfoljning-av-goteborgs-stads-miljoledningssystem-2022)

¹³⁴ [Uppföljning av miljö- och klimatprogrammets strategier 2022 \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/om-goteborgs-stad/rapporter-och-statistik/rapporter/uppfoljning-av-miljo-och-klimatprogrammets-strategier-2022)

¹³⁵ [Göteborgs Stads riktlinje för inköp och upphandling \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/om-goteborgs-stad/rapporter-och-statistik/rapporter/goteborgs-stads-riktlinje-for-inkop-och-upphandling)

¹³⁶ [Avfallsplan för Göteborg - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/om-goteborgs-stad/rapporter-och-statistik/rapporter/avfallsplan-for-goteborg)

Förväntningarna på att nämnder och styrelser ska prioritera miljömålsarbetet har förtydligats genom att programmets tre miljömål finns med i stadens budget 2023¹³⁷. Budgeten har också, under våren 2023, kompletterats med fördelning av ansvar för miljömålen. Flera uppdrag i stadens budget relaterar till målen i miljö- och klimatprogrammet. Till exempel har kommunfullmäktige gett miljö- och klimatnämnden i uppdrag att under 2023 föreslå hur Göteborgs Stads nämnder och styrelser ska synliggöra sina klimatåtaganden och vilka, som utöver detta, även ska upprätta klimatbudget. Inom ramen för uppdraget tas riktlinjer för en klimatbudget fram.

Göteborgs Stad samverkar med och påverkar omvärlden

För att nå målen behövs insatser från näringsliv, myndigheter, akademi, medborgare och civilsamhälle. Det gäller särskilt de mål som avser Göteborg som geografiskt område. Det finns goda exempel i staden där nämnder och styrelser, genom samverkan med externa parter, lyckats åstadkomma förändringar, till exempel genom marknadsdialog, kategoristyrning i upphandlingsprocessen, forskningssamarbeten samt olika former av utvecklingspiloter.

Miljö- och klimatnämndens tillsyn och kontroll säkerställer att miljölagstiftningen efterlevs och omfattar både stadens egna verksamheter¹³⁸ och näringslivet¹³⁹. Tillsyn och kontroll är därmed viktiga verktyg för att påverka företag, organisationer med flera inom göteborgssamhället för att nå miljömålen för naturen, klimatet och människan.

Göteborg är utvald som en av EU:s 100 klimatneutrala och smarta städer¹⁴⁰ som ska leda utvecklingen till år 2030. Staden medverkar även i den nationella Viable Cities-satsningen Klimatneutrala städer 2030 och dess kraftsamling kring klimatkontrakt¹⁴¹ mellan de medverkande kommunerna och berörda myndigheter. Kopplat till dessa sammanhang utvecklas bland annat Göteborgs Stads klimatomställningsfunktion¹⁴² liksom ett nytt koncept för det nationella klimatkontraktet i nära samverkan med flera myndigheter.

Göteborgs Stad utvecklar, implementerar och skalar upp

Stadens förmåga att driva på omställning inom områden med mer indirekt rådighet är avgörande för att nå målen och håller på att stärkas och vidareutvecklas. Detta sker bland annat i arbetet med programmets strategier. Till exempel stödjer strategierna *Agera föregångare* och *Finansiering för omställning* stadens och samhällets förmåga att utveckla styrning och kommunikation, bygga kompetens i staden samt öka samverkan med näringsliv, akademi, medborgare, civilsamhälle och övrig offentlig sektor. I linje med detta vidareutvecklas också stadens klimatomställningsfunktion, för att ytterligare

¹³⁷ [Budget 2023, Göteborgs Stad](#)

¹³⁸ [Tillsyn över bostadsmiljö och offentliga lokaler - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](#)

¹³⁹ [Tillsyn över miljöfarliga verksamheter - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](#)

¹⁴⁰ Läs mer om EU:s 100 klimatneutrala städer [Climate neutral and smart cities, europa.eu](#)

¹⁴¹ [Viable Cities klimatkontrakt 2030](#)

¹⁴² [Konkretisering av uppdraget att Göteborg ska ha en klimatomställningsfunktion](#)

stödja och möjliggöra förändringsprocesser i nära samverkan med stat, näringsliv, akademi, civilsamhälle och medborgare.

För att omställningsarbetet ska lyckas behöver goda exempel från lyckade utvecklingsarbeten skalas upp och ersätta befintliga lösningar. Ett exempel är innovationsprogrammet Hoppet för klimatneutralt byggande, där lärdomar från den första förskolan nu tas vidare i nya byggprojekt¹⁴³. Utvecklingsprojektet Hållbarhet blir standard, som Göteborgs Stad deltar i, belyser vikten av att framgångsrika pilotprojekt skalas upp och ersätter mindre hållbara lösningar. Inom projektet har ett verktyg för att skala upp och standardisera hållbara innovativa lösningar tagits fram¹⁴⁴.

Att finansiera omställningen

Det pågår idag olika uppdrag och projekt i Göteborgs Stad för att utveckla perspektiven på och värdera kostnader. Exempelvis har stadsmiljönämnden i samverkan med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden, i uppdrag att belysa nya infrastrukturprojekt utifrån ett nyttokostnadsperspektiv inklusive klimatpåverkan och social hänsyn.

Att bygga den hållbara staden kräver resurser, både för de investeringar som behöver göras och för att ta fram och implementera nya arbetssätt och metoder. Hållbara lösningar är vanligtvis kostnadseffektiva över tid, till exempel genom att vara i linje med kommande lagstiftningar, effektivare resursutnyttjande eller ökat välbefinnande som i sin tur leder till lägre sociala kostnader.

Det pågår utvecklingsarbete inom strategierna *Grön och robust stad* och *Finansiering för omställning* samt klimatomställningsfunktionen kopplat till de stora utmaningar som Göteborgs Stad står inför som kan kräva stora investeringar och andra sätt att hantera kostnader. Göteborgs Stads klimatinvesteringsplan, som utvecklas inom ramen för klimatomställningsfunktionen, består av omvärlds- och riskanalys, klimatomställningsstrategi och klimathandlingsplan¹⁴⁵. Klimatinvesteringsplanen kan bland annat användas för att prioritera investerings-, innovations- och utvecklingssatsningar.

Göteborgs Stad är sedan tio år tillbaka en pionjär inom området gröna obligationer¹⁴⁶, ett begrepp som syftar till att få fram kapital som kan finansiera satsningar som bidrar till hållbar utveckling. Göteborgs Stad är också den första kommunen i Sverige som kopplat ihop finansiering med hållbarhetsmål vid omförhandling av lån¹⁴⁷. Detta så kallade hållbarhetslänkade lån innebär att staden får ränterabatt om delmål i miljö- och klimatprogrammet uppnås. Om de inte uppnås får staden straffränta.

¹⁴³ [Hoppet - ett innovationsprogram för klimatneutralt byggande - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](#)

¹⁴⁴ [Hållbarhet blir standard - IVL.se](#)

¹⁴⁵ [Göteborgs Stad Miljöförvaltningen, tjänsteutlåtande \(goteborg.se\)](#)

¹⁴⁶ [Gröna obligationer - Göteborgs Stads finansverksamhet - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](#)

¹⁴⁷ [Lyckat resultat för Göteborgs Stads hållbarhetslänkade lån » Vårt Göteborg \(vartgoteborg.se\)](#)

Hantera och visualisera miljöinformation

Under 2021 och 2022 har miljö- och klimatnämnden undersökt hur miljöinformation inklusive miljödata kan hanteras säkert och effektivt samt visualiseras utifrån de tre perspektiven miljö- och klimatprogrammet, miljöledningssystemet och miljöövervakningen. Till att börja med identifierades de viktigaste behoven; bland annat att data ska vara tillgänglig och transparent, kunna visualiseras och hanteras säkert. Därefter påbörjades arbetet med att utveckla säkra och effektiva metoder för att följa upp miljö- och klimatprogrammets indikatorer. Dessutom undersöktes Stratsys som en möjlig lösning för viss miljöinformation, vilket resulterade i förslaget att planering och uppföljning inom stadens miljöledningsarbete bör integreras med övrig uppföljning i Stratsys.

Miljö- och klimatnämndens uppdrag 2023 om att ta fram ett gemensamt arbetssätt kring klimatbudget och att synliggöra klimatåtaganden förväntas föreslå ytterligare lösningar för pådrivande datahantering och visualisering inom klimatområdet, som sannolikt även kan nyttjas för målen om naturen och människan.

Övergripande rekommendationer för fortsatt arbete

Vad som krävs för att respektive mål ska nås anges som rekommendationer i avsnittet *Resultat av uppföljningen av mål och delmål*. Utöver det ges här ett antal rekommendationer om övergripande och strukturella frågor som Göteborgs Stad behöver fokusera på för att nå målen i programmet.

Ta ansvar för programmets mål och delmål

Precis som miljömålsuppföljningen visar att staden är på rätt väg, men att det går för långsamt, visade även uppföljningarna av det gemensamma miljöledningssystemet och strategiarbetet att nämnder och styrelser behöver öka takten i sitt miljöarbete för att målen i programmet ska nås. Varje nämnd och styrelse behöver prioritera sitt bidrag till miljö- och klimatmålen genom lokala mål och åtgärder och genomföra de åtgärder de har identifierat.

De nämnder och styrelser som ansvarar för programmets strategier behöver ta ansvar för framdriften av dem. Övriga verksamheter behöver avsätta resurser för att stötta strategiarbetet vid behov. Klimatfrågan bedöms ha fått störst politiskt fokus hittills i Göteborgs Stad, jämfört med frågor som rör målen för naturen och människan. Uppdrag inom klimatområdet har genererat ansvarstagande och konkret handling i nämnder och styrelser. En liknande prioritering av målen för människan och naturen krävs för att öka takten även för dessa.

Implementera och nyttja stadens gemensamma miljöledningssystem

Syftet med att införa ett miljöledningssystem är att arbeta systematiskt med organisationens miljöpåverkan för att nå ständiga förbättringar på bred front. Enligt Göteborgs Stads miljöledningssystem ska samtliga nämnder och styrelser skaffa rätt kompetens och avsätta tillräckliga resurser för att systematiskt kunna minska sin negativa och öka sin positiva miljöpåverkan i tillräcklig omfattning och takt¹⁴⁸. Att miljöledningssystemet inte är tillräckligt implementerat innebär att vissa verksamheter riskerar att ha för låg kunskap om sin miljöpåverkan, ha ett ineffektivt miljöarbete samt sakna eller göra fel prioritering av mål och åtgärder. För att staden som helhet ska kunna arbeta systematiskt för att nå miljömålen behöver alla nämnder och styrelser följa stadens gemensamma miljöledningssystem.

Följ stadens styrande dokument

Förbättrad efterlevnad av stadens styrande planerande och reglerande dokument innebär ytterligare steg mot måluppfyllelse oavsett om det gäller direkt miljöpåverkan som resor, energi eller inköp eller indirekt miljöpåverkan. I en stor och komplex organisation som Göteborgs Stad kan det vara svårt att säkerställa att verksamheten känner till och följer den samlade styrningen. Det löpande arbetet med att identifiera vilken styrning en verksamhet berörs av inom miljöområdet och att säkerställa att den följs stöds av miljöledningssystemets systematik. Ett implementerat miljöledningssystem är alltså hjälpsamt även i detta avseende.

Stärk kapaciteten för innovation, utveckling och systemförändrande arbete

För att nå miljö- och klimatprogrammets mål krävs omfattande omställning och snabba förändringar. För att identifiera och implementera lösningar på mål- och intressekonflikter och andra utmaningar behövs innovation och nytänkande.

Nämnder och styrelser behöver dels definiera vilket utvecklingsarbete den egna verksamheten behöver, dels bidra till att utveckla stadengemensamma lösningar för att nå målen. Dessutom behöver de ta om hand och implementera resultat från olika utvecklingsarbeten. Nämnder och styrelser behöver därmed säkerställa att det finns resurser, kunskap och kompetens för att delta i stadens omställningsarbete. I detta ingår att säkerställa resurser för att driva eller bidra till programmets strategiarbete.

De arbetssätt och lösningar som utvecklas inom ramen för strategiarbetet, såväl som av klimatomställningsfunktionen, behöver tas emot och implementeras i berörda verksamheter. För att lyckas krävs omställningskompetens, förmåga att driva och delta i utvecklingen samt resurser för att anpassa verksamheten utifrån de lärdomar som görs.

¹⁴⁸ [Miljöledningssystem - Miljö och klimat Göteborg 2030 - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/miljoledningssystem)

Stärk samverkan internt i staden och med externa parter

Det behöver ske förändringar i samhället för att målen i miljö- och klimatprogrammet ska kunna nås. Göteborgs Stad kan bidra till dessa samhällsförändringar på olika sätt och med varierande rådighet. Dessutom behövs insatser från näringsliv, myndigheter, akademi, medborgare och civilsamhälle. Här har strategier och klimatomställningsfunktion en viktig roll, vilken också behöver utvecklas vidare tillsammans med förvaltningar och bolag.

För att interaktionen med externa parter ska bli fruktbar behöver nämnder och styrelser säkerställa att det finns kompetens och kapacitet att leda och medverka i samskapande processer när olika intressen möts i tvärgående samverkan. Dessutom behöver resultatet av utvecklingsarbetet implementeras och lyckade pilotprojekt skalas upp.

Utveckla formerna för samverkan och dialog mellan politiker och tjänstepersoner

Ibland är det oklart vilken eller vilka av stadens nämnder och styrelser som ska vara drivande inom ett specifikt område. Exempelvis behöver ansvarstagande och samordning tydliggöras mellan nämnder och styrelser i relation till konsumtionsbaserade utsläpp. Utvecklad samverkan kan också behövas där samlade åtgärder räcker för att nå målen, och när vägval och investeringar behöver samordnas. Här har klimatomställningsfunktionen en roll i att bereda övergripande scenarier, omvärlds- och riskanalyser.

Det behöver finnas samsyn mellan politiker och tjänstepersoner samt mellan förvaltningar och bolag avseende ansvarsfördelning och åtgärder. För att stärka det gemensamma arbetet behövs dialog mellan politiker och tjänstepersoner. En snabb omställning för att nå målen kräver sannolikt kompletterande mötesplatser mellan politiker och tjänstepersoner utöver de ordinarie nämndprocesserna och kommunikationsvägarna; dock utan att införa kortare beslutsvägar som riskerar att förbigå de demokratiska processerna.

Stärk och samordna stadens påverkansarbete mot nationella och internationella myndigheter

Beslut, inklusive lagstiftning på nationell och internationell nivå, påverkar Göteborgs Stads förutsättningar att lyckas, särskilt i arbetet med de övergripande miljömålen för naturen, klimatet och människan. Staden behöver samordna och stärka sitt påverkansarbete gentemot nationella och internationella myndigheter, bland annat för att bidra aktivt i utvecklingen av ny och befintlig lagstiftning. Det kan till exempel göras med stöd av forskning.

Det behövs både kunskap och förståelse inom staden och hos externa aktörer om Göteborgs Stads ambitioner och vilka insatser, åtgärder och förändringar som behöver ske. Arbetet med att utveckla klimatkontrakt mellan städer och statliga aktörer inom klimatomställningsfunktionen spelar en viktig roll för

klimatmålet. Att utveckla liknande överenskommelser kopplat till målen för naturen och människan skulle kunna gynna framgångsrika samarbeten.

Finansiera omställningen och värdera kostnader ur ett samhällsekonomiskt hållbarhetsperspektiv

Att bygga den hållbara staden kräver resurser, både för de investeringar som behöver göras och för att identifiera och implementera nya arbetssätt. Göteborgs Stad behöver därför stärka kapaciteten att använda ekonomiskt stöd från nationella och internationella finansieringskällor för att klara omställningen.

Även om hållbara lösningar vanligtvis är kostnadseffektiva över tid, är vissa åtgärder initialt dyrare. Nämnder och styrelser behöver planera och avsätta resurser för att införa nya arbetssätt eller testa och utvärdera nya produkter.

Nämnder och styrelser behöver utveckla och efterfråga ett samhällsekonomiskt perspektiv på kostnader och nyttor vid investeringar, där både kort- och långsiktiga effekter utifrån alla tre dimensioner av hållbarhet vägs in - ekologiska, ekonomiska och sociala. Framtida risker med traditionella lösningar behöver också beaktas, som ökade kostnader för klimatanpassning och minskande ekosystemtjänster.

Säkerställ tillräcklig miljöinformation för att kunna bedöma nuläge och framdrift samt prioritera rätt åtgärder

För flera av programmets mål saknas fortfarande mätmetoder, information och data för att bedöma nuläge och framdrift tillräckligt bra, vilket i förlängningen gör det svårare att identifiera och prioritera effektiva åtgärder för att nå målen.

Det saknas i flera fall data för att följa upp miljöpåverkan från stadens inköp, vilket gör det svårt att prioritera rätt åtgärder för att minska såväl klimtpåverkan som påverkan på biologisk mångfald eller minska användningen av skadliga ämnen. Brist på information från leverantörer om deras produkter försvårar en effektiv kravställning, uppföljning och samverkan med externa parter. Göteborgs Stad kan som stor kund driva på en utveckling av marknaden där denna typ av information finns tillgänglig.

Utveckla en effektiv gemensam hantering av miljödata i staden

Det saknas idag en effektiv gemensam rapportering i staden om vilka åtgärder som görs och deras förväntade effekter. Sammantaget leder det till en tidsödande och mindre träffsäker uppföljning och målstyrning samt sämre förutsättningar för samverkan mellan nämnder och styrelser.

Arbetet med att implementera lösningar för samlad, gemensam och systematisk delning av data och information behöver stärkas. Nämnder och styrelser behöver bli bättre på att använda de system som finns i Göteborgs Stad idag. Staden behöver också utveckla system för att uppskatta och visualisera effekter av planerade åtgärder som underlag för olika scenarier och bedömningar. Detta

skulle underlätta gemensam analys och fördelning av ansvar och åtgärder samt tvärgående och systemomställande arbete. Resultatet av uppdraget att ta fram förslag på hur nämnder och styrelser ska synliggöra sina klimatåtaganden och riktlinjer för klimatbudget kan bli vägledande även för miljömålen för naturen och människan.

Rapport 2023:06 Uppföljning av mål och delmål i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030

Rapport 2023:06 Uppföljning av mål och delmål i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030

Innehåll

Om bilagan	3
Naturen – indikatorer för miljömål och delmål	4
Klimatet – indikatorer för miljömål och delmål.....	7
Människan – indikatorer för miljömål och delmål	10

Om bilagan

Detta är en bilaga till miljöförvaltningens rapport *Uppföljning av mål och delmål i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030*. I bilagan redovisas startvärde, status vid uppföljning 2023 och målvärde för indikatorerna i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram¹.

Förklaring till rubrikerna i tabellerna som visar indikatorer för mål och delmål:

- **Indikator** – Varje mål och delmål har en eller flera indikatorer som ska stödja uppföljningen av mål och delmål.²
- **Startvärde** - Är de värden som kallas nuläge i miljö- och klimatprogrammet. Dessa har olika årtal. Under 2023 pågår ett arbete med att uppdatera ett antal av indikatorerna. I bilagan används uppdaterade uppgifter, vilket innebär att data för ett antal indikatorer skiljer sig från den version av miljö- och klimatprogrammet som gäller då denna rapport publiceras.
- **Status uppföljning 2023** – Är det värde som användes för uppföljningen våren 2023. Dessa har olika årtal beroende på eftersläpning i viss statistik.
- **Målvärde 2025/2030** – Konkretiserar vad som ska uppnås till angivet årtal. Miljö- och klimatprogrammet gäller till 2030 och det är också det målar som gäller för de tre miljömålen och för de flesta av delmålen. Några av delmålen indikatorer har 2023 och 2025 som målar.³
- **Kommentar** – Kort om metod, utfallet och/eller förtydliganden om indikatorn.

¹ [Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030](#)

² Läs mer om detaljerade beskrivningar av programmets indikatorer i miljö- och klimatprogrammets Bilaga 2: Fördjupad beskrivning av mål och indikatorer

³ Läs mer om målvärde och målar under rubriken Miljömål för naturen, klimatet och människan, i avsnitt En ekologisk hållbar stad – för naturen, klimatet och människan, i miljö- och klimatprogrammet

Naturen – indikatorer för miljömål och delmål

Tabell 1. Uppföljning av indikatorer för miljömål och delmål, Naturen.

Indikator	Startvärde	Status uppföljning 2023	Målvärde 2030	Kommentar
Miljömål: Göteborg har en hög biologisk mångfald				
Andel välhävdade ängs- och betesmarker	55 procent (2017)	36 procent (2022)	90 procent	Andelen som tagits fram för år 2022 är inte helt jämförbar med startvärdet.
Areal skyddad natur	13 230 hektar (2019)	14 794 hektar (2022)	Minst 16 200 hektar	Uppgifter hämtade från Statistiska centralbyrån.
Antal kommunala biotopskydd och naturminnen	0	0	10 respektive 15	
Areal naturliga gräsmarker	2 112 hektar (2018)	2180 hektar (2022)	Inte minskat jämfört med startvärde	På grund av osäkerheter i dataunderlaget är det osäkert om resultatet speglar en verklig förändring av arealen naturliga gräsmarker.
Areal ädellövskog	1734 hektar (2011)	Areal är inte fastställd	Inte minska jämfört med startvärde	Metoden är inte fastställd. Under uppföljningen har det visat sig att det inte går att ta fram nya uppgifter på areal ädellövskog som är jämförbar med ursprungsvärdet i miljö- och klimatprogrammet. Nytt startvärde kommer att tas fram.
Andel ytvattenförekomster med god ekologisk status	17 procent (2019)	17 procent (2019)	100 procent	Statusbedömningarna görs vart sjätte år av Vattenmyndigheten. Eftersom ingen ny bedömning gjorts sedan miljö- och klimatprogrammet antogs är nuläget oförändrat.
Delmål 1: Göteborgs Stad sköter och skyddar arters livsmiljöer så att naturvärdena utvecklas				
Andel inventerade ansvarsbiotoper (totalt 12 stycken)	Ej relevant då ansvarsbiotoperna har reviderats	5 av 12 (2022)	12 av 12	De ansvarsbiotoper som bedöms tillräckligt väl inventerade med avseende på indikatorn är: ålgräsängar, biogena rev (blåmusselbankar), ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten, våtmarker inklusive dammar och småvatten samt staggräsmarker.
Andel skyddsbedömda ansvarsbiotoper	0	2 av 12 (2022)	12 av 12	Skyddsbedömning har gjorts för ansvarsbiotoperna ålgräsängar och biogena rev (blåmusselbankar).
Areal ansvarsbiotoper, totalt samt på kommunal mark	Ej relevant då ansvarsbiotoperna har reviderats	Se tabell 2 nedan	Kompletteras senast 2025 utifrån inventeringar	Fem av tolv ansvarsbiotoper har inventerats. Arealerna och andel skyddad areal av de inventerade ansvarsbiotoperna redovisas separat, se tabell 2 nedan.

Indikator	Startvärde	Status uppföljning 2023	Målvärde 2030	Kommentar
Andel ansvarsbiotoper med naturvårdsinriktad skötsel och andel med formellt skydd, totalt samt på kommunal mark	Ej relevant då ansvarsbiotoperna har reviderats	Se tabell 2 nedan	Kompletteras senast 2025 utifrån inventeringar	Fem av tolv ansvarsbiotoper har inventerats. Arealerna och andel skyddad areal av de inventerade ansvarsbiotoperna redovisas separat, se tabell 2 nedan.
Delmål 2: Göteborgs Stad arbetar för renare hav, sjöar och vattendrag				
Bräddad mängd spillvatten samt utsläpp av kväve och fosfor, till recipienter utöver Göta Älv	62 000 kubikmeter kväve 2,9 ton fosfor 0,43 ton (medelvärden 2015–2019)	63 000 kubikmeter kväve 3,0 ton fosfor 0,44 ton (medelvärden 2018–2022)	Minskning av medelvärde per femårsperiod, dock lägst en minskning med 25 procent	Startvärde är uppdaterat jämfört med ursprungliga värden i miljö- och klimatprogrammet. I samband med denna uppföljning upptäcktes ett fel i beräkningarna som nu korrigerats. Bräddning från Kodammarnas pumpstation, som går till Gullbergsån, räknades tidigare som utsläpp till Göta älv. Detta har ändrats, så att dessa utsläpp räknas som utsläpp till recipienter utöver Göta älv.
Utsläpp av kväve och fosfor från avloppssystemet (Ryaverket och bräddat spillvatten) till Göta Älv	kväve 992 ton fosfor 29,2 ton (medelvärden 2015–2019)	kväve 846 ton fosfor 26,9 ton (medelvärden 2018–2022)	Minskning av medelvärde per femårsperiod	Startvärde är uppdaterat jämfört med ursprungliga värden i miljö- och klimatprogrammet. I samband med denna uppföljning upptäcktes ett fel i beräkningarna som nu korrigerats. Bräddning från Kodammarnas pumpstation, som går till Gullbergsån, räknades tidigare som utsläpp till Göta älv. Detta har ändrats, så att dessa utsläpp räknas som utsläpp till recipienter utöver Göta älv.
Naturen: Delmål 3 Göteborgs Stad ökar den biologiska mångfalden i stadsmiljö				
Andel allmän plats med markanvändning "Natur" av total detaljplanerad yta	3,7 procent (2020)	4 procent (2022)	Inte minskat jämfört med startläge	Indikatorn baseras på ett kartsikt som visar detaljplanerad mark (från tidigare fastighetskontoret). Kartsiktet innehåller osäkerheter. Även uppdateringsfrekvensen är osäker.
Andel kommunala bolag och förvaltningar som arbetar med skötsel och utveckling av utemiljöer, i syfte att främja biologisk mångfald	Data saknas	cirka 70 procent (2022)	100 procent	Indikatorn baseras på en enkät. Indikatorn visar att cirka 70 procent av de tillfrågade förvaltningarna och bolagen utförde någon form av skötsel eller utveckling av utemiljöer under år 2022.
Areal våtmarker (i stadsmiljö)	Data saknas	201 hektar (data från olika år)	årlig ökning	Metoden använder grunddata från tre olika källor. Grunddata är framtagna olika år, 2017–2022.

Indikator	Startvärde	Status uppföljning 2023	Målvärde 2030	Kommentar
Delmål 4: Göteborgs Stads inköp bidrar till att främja biologisk mångfald				
<i>Arbetsnamn enl. TU Dnr 2022–18896: Andel inköp av utvalda produkter och tjänster som bidrar till att främja biologisk mångfald</i>	79,7 procent (2019)	79,9 procent (2022)	årlig ökning	Avser endast miljöcertifierad fisk- och skaldjur. Statistiken baseras på den försäljning som Göteborgs Stads ramavtalsleverantörer rapporterar in till förvaltningen inköp och upphandling. Indikatorn är fortsatt under utveckling.
Andel ekologiska livsmedelsinköp	48 procent (2019)	43 procent (2022)	80 procent	Statistiken baseras på den försäljning som Göteborgs Stads ramavtalsleverantörer rapporterar in till förvaltningen inköp och upphandling.
Andel inköp av bygg- och anläggningsentreprenader enligt kriterier om betydelsefull påverkan som bidrar till att främja biologisk mångfald				Indikatorn är fortsatt under utveckling.

Tabell 2. Komplettering av indikatorer för delmål 1. Areal ansvarsbiotop och andel ansvarsbiotop med formellt skydd, totalt och på kommunal mark, för de biotoperna som i dagsläget bedöms tillräckligt väl inventerade.

Ansvarsbiotop	Total areal inom kommunen	Areal på kommunal mark	Skyddad andel totalt	Andel skyddad areal på kommunal mark	Kommentar
Staggräsmarker	26,3 hektar	15,6 hektar	82 procent	76 procent	Bygger på inventeringsdata från 2022.
Ålgräsängar	996 hektar	169 hektar	53 procent	43 procent	I analysen har data från 2020 och 2022 använts.
Biogena rev (blåmusselbankar)	4 objekt (ej arealsatta)	3 av 4 objekt	0 procent	0 procent	Bygger på inventeringsdata från 2019.
Ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten	159 hektar	63 hektar	51 procent	41 procent	Bygger på inventeringsdata från 2020.
Våtmarker inklusive dammar och småvatten	1984 hektar	1315,5 hektar	42 procent	43 procent	Metoden använder grunddata från tre olika källor. Grunddata är framtagna olika år, 2017–2022.

Klimatet – indikatorer för miljömål och delmål

Tabell 3. Uppföljning av indikatorer för miljömål och delmål, Klimatet.

Indikator	Startvärde	Status uppföljning 2023	Målvärde 2023/ 2025	Målvärde 2030	Kommentar
Miljömål: Göteborgs klimatavtryck är nära noll					
Utsläpp av växthusgaser per invånare och år inom Göteborgs geografiska område (inkluderar både utsläpp från den handlande och icke handlande sektorn)	4,3 ton koldioxidekvivalenter per invånare och år (2018)	3,69 ton koldioxidekvivalenter per invånare och år (2020)		1,2 ton koldioxid-ekvivalenter per invånare och år	Startvärde är uppdaterat jämfört med ursprungliga värdet i miljö- och klimatprogrammet eftersom datakällan (Kolada) justerat sina historiska data. Målvärde är därför också uppdaterat för att motsvara samma minskningstakt.
Konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser per invånare i Sverige	9,25 ton koldioxidekvivalenter per invånare och år (2017)	7,65 ton koldioxidekvivalenter per invånare och år (2020)		3,3 ton koldioxid-ekvivalenter per invånare och år	Startvärdet är uppdaterat jämfört med ursprungliga värden i miljö- och klimatprogrammet eftersom datakällan (Naturvårdsverket) justerat sina historiska data.
Delmål 1: Göteborgs Stad minskar energianvändningen i bostäder och lokaler					
Primärenergianvändning per invånare inom kommunens gränser	18 MWh per invånare (2010) 16 MWh per invånare (2018)	15,1 MWh per invånare (2021)		12 MWh per invånare	
Genomsnittlig primärenergianvändning per kvadratmeter i Göteborgs Stads lokaler och bostäder där verksamheten kan relateras till yta	Lokaler: 186 kWh/m ² (2010) Bostäder: 120 kWh/ m ² (2010)	Lokaler 168 kWh/m ² (2022) Bostäder 106 kWh/m ² (2022)		Lokaler 130 kWh/ m ² Bostäder 84 kWh/ m ²	På grund av uppdaterad beräkningsmetod och tolkning har startvärde och målvärde justerats jämfört med ursprungliga värden i miljö- och klimatprogrammet, med samma minskningsmål om 30 procent. I status för 2022 saknas data för vissa lokaler, och en liten andel lokaler finns i värdet för bostäder. Fortsatt behov finns av att harmonisera vad som ska räknas in i indikatorn.

Indikator	Startvärde	Status uppföljning 2023	Målvärde 2023/2025	Målvärde 2030	Kommentar
Delmål 2: Göteborgs Stad producerar enbart energi av förnybara källor					
Andelen el och fjärrvärme som produceras av förnybara bränslen i Göteborg Energi AB:s produktionsanläggningar	El: 1,6 procent (2010) 20 procent (2018) Fjärrvärme: 35 procent (2010) 69 procent (2018)	El: 48,2 procent (2022) Fjärrvärme: 81,4 procent (2022)	El: 100 procent (2025) Fjärrvärme: 100 procent (2025)		Indikatorn är en kvot mellan förnybar och total produktion. Göteborg Energi strävar efter att öka andelen återvunnen energi och minska den egna produktionen. Därmed kan indikatorn "andelen förnybart" minska, även om användandet av fossila bränslen inte ökat, eftersom total egen produktion minskar.
Delmål 3: Göteborgs Stad minskar klimatpåverkan från transporter					
Utsläpp av växthusgaser från transporter i Göteborg	687 246 ton koldioxidekvivalenter per år (2010) 550 067 ton koldioxidekvivalenter per år (2017)	510 801 ton koldioxidekvivalenter per år (2020)		Minst 90 procent lägre jämfört med 2010	Startvärde och beräkningsmetod är justerade jämfört med ursprungliga värden i miljö- och klimatprogrammet, och utgår idag från SMHI:s statistik vilken är nationellt jämförbar. Indikatorn inkluderar inte arbetsmaskiner.
Årligt vägtrafikarbete, det vill säga antal körda kilometer med alla typer av motoriserade vägfordon, i Göteborg	7 262 000 fordonskilometer (2019)	6 procent lägre jämfört med 2019 (2022)		25 procent lägre jämfört med 2019	Nuvärdet för 2022 innehåller extra osäkerheter på grund av rådande trafikomläggningar. Beräkningsmetoden har anpassats då ombyggnationen av Tingstadstunneln omfördelat flödet, vilket inte fullt ut kunnat fångats av metoden. En justering av beräkningsmetoden kan behöva göras framöver för att på ett bättre sätt kunna hantera liknande omfördelningar i vägnätet i framtiden.
Andel av Göteborgs Stads fordon som är fossilfria	55 procent (2019)	69 procent (2022)	100 procent (2023)		Utbytet sker succesivt och var i maj 2023 75 procent. Göteborgs Stads Leasing bedömer att det kommer vara 85 procent vid årets slut.

Indikator	Startvärde	Status uppföljning 2023	Målvärde 2023/2025	Målvärde 2030	Kommentar
Delmål 4: Göteborgs Stad minskar klimatpåverkan från inköp					
Utsläpp av växthusgaser ur ett livscykelperspektiv från inköpta inventarier, produkter, material och tjänster (Gäller inte inköp av livsmedel och måltider)	376 000 ton koldioxidekvivalenter (2020)	Kan inte få nuvärde i denna uppföljning		Minst 90 procent lägre jämfört med 2020	Data för den använda metoden (miljöspendanalys) behöver uppdateras på nationell nivå samt kompletteras med mer leverantörsspecifika data för att kunna ge ett relevant nuvärde där aktiva leverantörsval från staden avseende klimat också ger utslag när indikatorn följs upp.
Utsläpp av växthusgaser ur ett livscykelperspektiv från ny- och ombyggda byggnader i egen regi samt vid nyexploatering på mark med markanvisningar	Nybyggda byggnader (koldioxidekvivalenter/m² BTA) (2020): Flerbostadshus: 400 Småhus: 170 Kontorsbyggnader: 390 Skolor: 360 Förskolor: 360 BmSS: 360 Äldreboenden: 390 Ombyggda byggnader: Kräver utveckling	Nybyggda byggnader: Ej relevant med status i denna uppföljning då ledtiderna är långa och krav om minskad klimatpåverkan måste ställas tidigt i processen. Ombyggda byggnader: Kan inte få nuvärde i denna uppföljning	Minst 50 procent lägre jämfört med 2020 (2025)	Minst 90 procent lägre jämfört med 2020	Nybyggda byggnader: En prognos visar att majoriteten av de nybyggnadsprojekt som påbörjas 2025 kommer byggas med klimatpåverkan enligt målvärdet. I markanvisningar har projektambitionerna inte anpassats i lika stor utsträckning. När det gäller målvärdet om minus 90 procent för 2030 kommer ytterligare teknisk och organisatorisk innovation behövas. Ombyggda byggnader: Indikatorn och metoden för beräkning behöver vidare utveckling. Trenden uppskattas vara att utsläppen av växthusgaser minskar marginellt och inte alls i den takt som krävs.
Utsläpp av växthusgaser ur ett livscykelperspektiv från anläggningar i egen regi samt vid nyexploatering på mark med markanvisningar	Kräver utveckling	Kan inte få nuvärde i denna uppföljning	Minst 50 procent lägre jämfört med 2020 (2025)	Minst 90 procent lägre jämfört med 2020	Metod för att beräkna indikatorn saknas. Dialog med berörda förvaltningar och bolag pekar på att utsläppen av växthusgaser minskar, men inte i den takt som krävs.
Utsläpp av växthusgaser ur ett livscykelperspektiv från inköpta livsmedel (2019)	1,9 kg koldioxidekvivalenter/kg livsmedel (2019)	Kan inte få nuvärde i denna uppföljning		1,3 kg koldioxidekvivalenter/kg livsmedel	Staden saknar verktyg för att ta fram nödvändigt dataunderlag för ett nuvärde. Med en alternativ metod för att ge en grov prognos i denna uppföljning bedöms nuvärdet ligga närmare startvärdet än målvärdet.

Människan – indikatorer för miljömål och delmål

Tabell 4. Uppföljning av indikatorer för miljömål och delmål, Människan.

Indikator	Startvärde	Status uppföljning 2023	Målvärde 2030	Kommentar
Miljömål: Göteborgarna har en hälsosam livsmiljö				
Årligt vägtrafikarbete, det vill säga antal körda kilometer med alla typer av motoriserade vägfordon, i Göteborg	7 262 000 fordonskilometer (2019)	6 procent lägre jämfört med 2019 (2022)	25 procent lägre jämfört med 2019	Nuvärdet för 2022 innehåller extra osäkerheter på grund av rådande trafikomläggningar. Beräkningsmetoden har anpassats då ombyggnationen av Tingstadstunneln omfördelat flödet, vilket inte fullt ut kunnat fångats av metoden. En justering av beräkningsmetoden kan behöva göras framöver för att på ett bättre sätt kunna hantera liknande omfördelningar i vägnätet i framtiden.
Andel grön och blå yta i sammanhängande stadsbebyggelse (eller motsvarande benämning i kommande översiktsplan)	55 procent (2018)	66 procent (2022)	Inte minskat jämfört med startläge	Startvärdet är inte jämförbart med värdet för status vid uppföljning 2023, eftersom beräkningarna gjorts utifrån olika urval av data. Indikatorvärdet för denna uppföljning ses som nytt startvärde.
Tillgång till "svala öar"	-	66 procent (2022)	Inte minskat jämfört med startläge	Startvärde saknades när miljö- och klimatprogrammet antogs. Värdet från denna uppföljning utgör därmed startvärde för indikatorn.
Andel detaljplaner på kommunal mark där grönytefaktorer är satta i samrådet (procent/år)	3 procent (2019)	30 procent (2022)	100 procent	Värdet för status vid uppföljning 2023 behöver följas upp och eventuellt justeras, eftersom urvalsmetoden kan skilja sig från startvärde. Indikatorvärde kan också variera mellan utvärderingar på grund av att antalet aktuella detaljplaner är relativt litet, samt kan även variera mellan åren.
Delmål 1: Göteborgs Stad minskar användningen av skadliga ämnen				
Antal kemiska produkter innehållande utfasningsämnen som används i stadens verksamheter	818 unika produkter (2021)	810 unika produkter (2022)	Nära noll	Startvärdet är uppdaterat sedan miljö- och klimatprogrammet antogs på grund av att underlaget för utsökning av produkter var felaktigt. Dessutom har metoden ändrats eftersom endast kemiska produkter som var förtecknade i Chemsoft ingick i den första utsökningen. Sammantaget medförde detta att antalet produkter underskattades. Det nya startvärdet och värdet för 2023 omfattar även produkter förtecknade i andra system som används i staden.
Antal kemiska produkter innehållande prioriterade riskminskningsämnen som används i stadens verksamheter	1211 unika produkter (2021)	1348 unika produkter (2022)	Minskning med 50 procent	Startvärdet är uppdaterat sedan miljö- och klimatprogrammet antogs på grund av att metoden ändrats. I den första utsökningen ingick endast kemiska produkter som var förtecknade i Chemsoft vilket medförde att antalet produkter underskattades. Det nya startvärdet och värdet för 2023 omfattar även produkter förtecknade i andra system som används i staden.

Indikator	Startvärde	Status uppföljning 2023	Målvärde 2030	Kommentar
Andel byggvaror och produkter i stadens loggböcker i Byggsvarubedömningen som har totalbedömningen rekommenderas eller accepteras	Rekommenderas: 14 procent Accepteras: 77 procent (2020)	Rekommenderas: 12 procent Accepteras: 80 procent (2021)	Årlig ökning	Uppföljning sker årligen av projekt som slutbesiktigats under föregående år. För att säkerställa att alla loggböcker hunnit uppdaterats sker uppföljningen på hösten. Därav blir det en viss fördröjning. På grund av svårighet att få in byggvaror och produkter som används i mindre entreprenader i loggböcker kan uppföljning i nuläget endast göras av större bygg- och anläggningsprojekt där det exempelvis görs en öppen upphandling eller förnyad konkurrensutsättning på befintliga ramavtal.
Delmål 2: Göteborgs Stad säkrar en god luftkvalitet för göteborgarna				
Andel förskolegårdar och bostäder med en kvävedioxidhalt (NO ₂) understigande 20 mikrogram per kubikmeter	Förskolegårdar: 57 procent (2018) Bostäder: 63 procent (2018)	Förskolegårdar: 99 procent (2019) Bostäder: 97 procent (2019)	100 procent	Startvärdet är uppdaterat sedan miljö- och klimatprogrammet antogs på grund av att metod för spridningsberäkningar har ändrats. Fördröjningen i indikatorvärde beror på att det i regel tar minst ett och ett halvt år från slutet av året innan beräkningarna är klara.
Andel förskolegårdar och bostäder med en partikelhalt (PM ₁₀) understigande 15 mikrogram per kubikmeter	-	Förskolegårdar: 47 procent (2018) Bostäder: 51 procent (2018)	Årlig ökning	Fördröjningen i indikatorvärde beror på att det i regel tar minst ett och ett halvt år från slutet av året innan beräkningarna är klara. I nuläget är det även ytterligare fördröjning av beräkningarna på grund av byte av beräkningsmetodik.
Andel yta i sammanhängande stadsbebyggelse (eller motsvarande benämning i kommande översiktsplan) med en kvävedioxidhalt (NO ₂) understigande 20 mikrogram per kubikmeter	58 procent (2018)	92 procent (2019)	Årlig ökning	Startvärdet är uppdaterat sedan miljö- och klimatprogrammet antogs på grund av att metod för spridningsberäkningar har ändrats. Fördröjningen i indikatorvärde beror på att det i regel tar minst ett och ett halvt år från slutet av året innan beräkningarna är klara.
Andel yta i sammanhängande stadsbebyggelse (eller motsvarande benämning i kommande översiktsplan) med en partikelhalt (PM ₁₀) understigande 15 mikrogram per kubikmeter	-	50 procent (2018)	Årlig ökning	Fördröjningen i indikatorvärde beror på att det i regel tar minst ett och ett halvt år från slutet av året innan beräkningarna är klara. I nuläget är det även ytterligare fördröjning av beräkningarna på grund av byte av beräkningsmetodik.

Indikator	Startvärde	Status uppföljning 2023	Målvärde 2030	Kommentar
Delmål 3: Göteborgs Stad säkrar en god ljudmiljö för göteborgarna				
Andel nya förskolegårdar med en ekvivalent ljudnivå underskridande 50 dBA	80 procent (2020)	60 procent (2021)	100 procent	Minskningen kan delvis förklaras med att avsteg görs från bullerriktvärden och att staden har blivit tvungen att planera för förskolegårdar i bullerutsatta lägen. Indikatorresultatet kan också variera mycket mellan olika år på grund av att få förskolegårdar byggs varje år.
Andel äldre förskolegårdar med en ekvivalent ljudnivå underskridande 55 dBA	75 procent (2020)	77 procent (2021)	100 procent	
Andel bostäder med en bullerexponerad bostadsfasad som överskrider 60 dBA i ekvivalent ljudnivå, som har tillgång till en luddämpad sida underskridande 50 dBA i ekvivalent ljudnivå	60 procent (2020)	52 procent (2021)	Årlig ökning	Metod för uppföljning är uppdaterad, delvis med jämförbara siffror men kan skilja något baserat på att urvalet av bostäder ser annorlunda ut i den nya analysen. Ändringen är liten och analysen baseras på ett litet antal bostäder. Därför kan det antas att det inte skett någon större förändring kopplat till denna indikator.
Andel invånare med tillgång till grönområde, större än 0,2 hektar och inom 300 meter, med en ekvivalent ljudnivå underskridande 50 dBA	75 procent (2018)	92 procent (2021)	Årlig ökning	Metoden för grönytor är ändrad och startvärde och värde för status vid uppföljning 2023 är inte jämförbara. Se även kommentar för motsvarande indikator under delmål 4.
Delmål 4: Göteborgs Stad säkrar tillgången till grönområden och nyttjar ekosystemtjänster				
Andel förskolegårdar med en grönytefaktor som är högre än 0,45	21 procent (2015)	27 procent (2022)	Årlig ökning	Uppgifterna baseras på de beräkningar och inventeringar av utemiljöer vid stadens förskolor som genomfördes 2015 (304 stycken) med komplettering år 2021 (69 stycken).
Andel invånare med tillgång till grönområde större än 0,2 hektar inom 300 meter	93 procent (2018)	97 procent (2022)	100 procent	Startvärdet är inte jämförbart med värdet för status vid uppföljning 2023, eftersom beräkningarna baseras på olika urval. Nuvärdet ses därmed som det nya startvärdet. Indikatorn bör kompletteras med stödindikatorer då den idag inte säger något om områdenas rekreativa värden eller faktisk tillgänglighet.

Miljöförvaltningen

Telefon: 031-365 00 00 (kontaktcenter)

E-post: miljoforvaltningen@miljo.goteborg.se

Indikatorrapport 2022

**Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer
med funktionsnedsättning 2021–2026**

2023-10-01

1 Sammanfattning

Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026 sätter fokus på att förbättra levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga. En förutsättning för att kunna följa upp levnadsförhållanden är att det är möjligt att samla in data på ändamålsenligt sätt. Göteborgs Stad har olika planer och program för att säkerställa förbättrade levnadsvillkor för invånarna. Insamling av data gällande funktionsnedsättning är en balans mellan den personliga integriteten, uppfattning av livssituationen och möjligheten att göra verksamhetsuppföljningar.

Det här är den andra indikatorrapporten i en serie av fyra för Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026. Den första 2020 var en basmätning. Basmätningen rapporterade att alla indikatorerna gick att samla in och mäta och bedömdes också kunna följas över tid. Indikatorrapporten har ett brukarperspektiv. Insatser som staden och andra aktörer gör på området ska leda till förbättrade levnadsvillkor för dem det berör. Indikatorrapporten ska rapportera utveckling och ge underlag för vidare beredning i kommunstyrelsen.

Göteborg Stads program för full delaktighet omfattar tio rättighetsområden. Indikatorerna, 42 till antalet, mäter brukarperspektivet på en samhällsnivå, övergripande kommunal nivå och kommunens verksamhet som specifikt riktar sig till personer med funktionsnedsättning.

Den sammanfattande bedömningen 2022 är att det efter två inledande år inte kan dras några slutsatser om utvecklingen generellt i staden utifrån rapporterade data. På enskilda indikatorer kan man se mindre förändringar, andra inte. De strukturella skillnaderna som beskrivits i tidigare rapporter att levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning behöver förbättras kvarstår alltså. Majoriteten av förvaltningarna och bolagen är aktiva inom de ansvarsområden som är utdelade men effekten på en övergripande nivå går ännu inte att avläsa i de brukarundersökningar som genomförts.

Insamlingen har fungerat enligt plan för 32 av 42 indikatorer. Röster från barn med funktionsnedsättning har inte kunnat redovisas i planerad utsträckning då det saknas underlag från en förvaltning.

Rapporten innehåller avsnitt om metod, en övergripande omvärldsbevakning samt resultat på indikatorerna. Den kvalitetsbedömning av indikatorerna som gjordes vid den första basmätningen 2020 har under avsnitt fyra kommenterats utifrån en ökad osäkerhet om huruvida insamlingssystematiken kan upprätthållas och att alla indikatorer inte varit tillgängliga i årets rapport.

Ola Hendar

Funktionshinderombudsman

Innehåll

1	Sammanfattning.....	2
2	Uppdrag om indikatorrapport	4
2.1	Disposition.....	4
3	Inledning	5
3.1	Omvärldsbeskrivning	5
4	Indikatorer 2022 - Insamling.....	7
5	Indikatorer 2022 - Utfall	10
5.1	Rätten till ett självständigt liv	11
5.2	Rätten till information och kommunikation.....	14
5.3	Rätten till demokratisk delaktighet	16
5.4	Rätten till ett tryggt liv	19
5.5	Rätten till bästa möjliga hälsa	23
5.6	Rätten till utbildning	25
5.7	Rätten till arbete och sysselsättning.....	28
5.8	Rätten till fungerande bostad	30
5.9	Rätten att kunna förflytta sig i och använda Göteborgs inne- och utemiljöer.....	32
5.10	Rätten till en meningsfull fritid	34
6	Analys och slutsats	37
7	Underlag i framtagandet av den här rapporten.....	39
8	Bilagor	41
8.1	TIBB	41
8.2	Hållplatser	42
8.3	Källor till indikatorerna	43

2 Uppdrag om indikatorrapport

Stadsledningskontoret fick i uppgift att utifrån beslut i kommunfullmäktige den 12 november 2020, §17, sammanställa rapporter på beslutade indikatorer vartannat år som en del av uppföljningen av Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026.

Funktionshinderombudsmannen samordnar stadsledningskontorets genomförande av indikatorrapporterna. En första baslinjemätning genomfördes 2020

Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026 är ett styrande dokument och gäller samtliga nämnder och styrelser. Förvaltningar och bolag rapporterar årligen om sina aktiviteter kopplade till programmets strategier till Funktionshinderombudsmannen.

Med programmet synliggörs funktionshinderperspektivet i stadens verksamheter. Ett flertal av programmets indikatorer kan utgöra en del av verksamhetsuppföljning i stadens bolag och förvaltningar.

Rapporten kan ge en indikation om utvecklingen inom de områden programmet fokuserar på. De tio rättighetsområden som programmet omfattar utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt de nationella målen på det funktionshinderpolitiska området.

Funktionshinderombudsmannen rapporterar i sin årsrapport för 2022 om att kännedomen om programmet är etablerad i alla bolag och förvaltningar. Samtliga nämnder och styrelser rapporterar aktiviteter kopplat till programmet. Inrapporterade aktiviteter är i huvudsak av god kvalitet men flera varierar vad gäller i vilken utsträckning de riktar sig till målgruppen, riktar sig mot målen eller tydlighet vad gäller genomförande.

2.1 Disposition

Indikatorrapporten för 2022 är den första deluppföljningen av programmet och det andra tillfället för kvalitetsbedömning av metoden för insamling av data. Rättighetsområdena redovisas i den följd som finns i programmet för full delaktighet. Varje avsnitt inleds med en beskrivning av området samt en sammanfattning av de strategier som staden ska arbeta med för att uppnå målen. För varje område redovisas data för 2022 i jämförelse med 2020.

Omvärldsbevakning i den här rapporten handlar i avsnitt tre om en övergripande beskrivning. Under respektive rättighetsområden lyfts sådan information som kompletterar och fördjupar utfallet på indikatorerna. Rapporten handlar om utfall på indikatorer 2022 men innehåller kompletterande information och tillgängliga rapporteringar på området fram till och med augusti 2023.

3 Inledning

Programmet för full delaktighet sätter fokus på att förbättra levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga. För att kunna följa utvecklingen på området behövs underlag och data. Insamling av data gällande funktionsnedsättning är en balans mellan den personliga integriteten, uppfattning om levnadsvillkor och möjligheten att göra verksamhetsuppföljningar. I verksamheter där individer söker stöd utifrån sin funktionsnedsättning är det relativt enkelt att följa upp. Exempel på det är bostadsanpassningsbidrag, deltagare i daglig verksamhet och färdtjänstresor. Men för flertalet medborgare med funktionsnedsättning finns det ingen automatisk koppling mellan funktionsnedsättning och de tjänster kommunen erbjuder. Nyttjande av anpassade bad- och fritidsanläggningar, utbildning, arbetsplatser, kulturarrangemang etcetera syns inte i våra besöks- eller personregister. De här grupperna behöver vi nå genom exempelvis olika anonyma enkäter där man kan ange förekomst av funktionsnedsättning för att säkerställa att stadens ambition om att vara till för alla också omfattar personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga. För individen handlar det om att på ett betryggande sätt kunna lämna synpunkter på sådant som påverkar ens levnadsförhållanden och som kan förbättras. För Göteborgs Stad handlar det om att på det här sättet säkerställa att beslutade resurser används på ett sätt att det leder till det som medlen är avsatta för. Den här rapporten syftar till att ge en återslag till dem det berör, medborgarna som har en funktionsnedsättning, och lämna underlag till kommunstyrelsen för bedömning och vidare handläggning. Även stadens nämnder och styrelser har möjlighet att ta del av rapporten, som en sammanställning av utveckling i staden och underlag för vidare utveckling.

3.1 Omvärldsbeskrivning

Myndigheten för delaktighet (MFD) konkluderar i sin återslag om utvecklingen på det funktionshinderpolitiska området till regeringen att det finns flera utmaningar vad gäller levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning. Samhällsutvecklingen, enligt MFD, riskerar att påverka levnadsvillkoren i negativ riktning. De områden som MFD lyfter under 2022 är utbildning, bostadsmarknaden, den enskildes ekonomi, digital tillgänglighet, våldutsatthet, hälsa och arbetsmarknaden. Områden med negativ utveckling kan påverka den enskilde under hela livet. Myndigheten lyfter också upp att den snabba utvecklingen av digitaliseringen av välfärdstjänster riskerar att utestänga personer med funktionsnedsättning om de inte görs tillgängliga. När det gäller den nationella strategin för uppföljning av funktionshinderspolitiken rapporterar MFD att det är få av de myndigheter som ska vara drivande i genomförandet som utvecklat en systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken. Det gäller både myndigheternas uppföljning av genomförda åtgärder, liksom uppföljning av levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning.

Arbetet med aktiv involvering kan förbättras. Flera myndigheter rapporterar till MFD att det finns samråd med civilsamhället men få kan beskriva hur de bidrar till de nationella funktionshinderpolitiska målen.

Boverket har lämnat ut förslag på förändringar av byggregler. Tidigare reglerades bostadens utformande enligt standardregler för tillgänglighet. I författningsförslaget har hänvisningar till standarden inte införts. Kraven på funktionalitet föreslås finnas kvar men förslaget öppnar för andra lösningar än dagens standardregler. Funktionsrättsrörelsen har angett att om förslagen genomförs kommer möjligheten att nå de funktionshinderpolitiska målen inom tillgängliga bostäder inte att nås. Man pekar på att det kan bli färre byggnader som blir tillgängliga och samhällets kostnader för efteranpassningar ökar – om de ens blir möjliga att göra.

Socialstyrelsen har rapporterat på en nationell nivå en ökning av antalet personer inom personkrets 1¹ enligt Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). En ökning som enligt uppgift från förvaltningen för funktionsstöd även märks i Göteborgs Stad. Ökningen har skett succesivt över en tioårsperiod och gäller framför allt män i åldersintervallet 20–40 år. Den här förändringen av antalet personer inom personkretsen i Göteborgs Stad påverkar stadens planering av insatser inom exempelvis boende och sysselsättning. Det kan vara en signal att målgruppen har förändrats. Enskilda som tidigare eventuellt fick stöd från annat håll och inte ansågs tillhöra målgruppen idag bedöms göra det. Det är eventuellt en förändring i hur diagnoser och behov bedöms. Socialstyrelsen har för avsikt att återkomma med en fördjupad analys.

Myndigheten för vårdanalys och inspektionen för socialförsäkringen föreslås få rätt att behandla personuppgifter på ett mer ändamålsenligt sätt så att myndigheterna kan fullfölja sitt uppdrag. Förslaget innebär om det genomförs att den övergripande samhällsbilden av hur levnadsvillkoren ser ut för personer med funktionsnedsättning inom vård och omsorg samt socialförsäkringen kommer att förbättras.

Trafikanalys har till regeringen lämnat förslag på ändringar i Lag (1997:737) om färdtjänst vad gäller definition av funktionsnedsättning. Detta för att färdtjänsten ska kunna bli det komplement till kollektivtrafiken som var avsikten vid lagens tillkomst. Likaså anger Trafikanalys att den praxis som utvecklats vad gäller ledsagning och reseträning särskilt drabbat synskadade. Synskadades riksförbund har framfört liknande synpunkter till regeringen.

I maj 2023 antog riksdagen den nya lagen om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet, tillgänglighetsdirektivet. Lagen syftar till att undanröja hinder för framför allt personer med funktionsnedsättning genom att öka tillgängligheten till digitala produkter och tjänster såsom elektronisk kommunikation och åtkomst till audiovisuella medietjänster. Den nya lagen börjar gälla den 28 juni 2025.

¹ Med personkrets 1 avses utvecklingsstörning, autism eller autismsliknande tillstånd.

4 Indikatorer 2022 - Insamling

Det här är den andra rapporten av fyra planerade. Rapporten innehåller data för året 2022. Redovisningen sker på en övergripande nivå för att följa utvecklingen på området enligt Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026. Indikatorrapporten kompletterar redovisning av egen verksamhet som bolag och förvaltningar sammanställer i respektive årsrapport. Indikatorrapporten har ett brukarperspektiv från skolåldern och uppåt.

Programmet för full delaktighet är ett styrande program som har till uppgift att konkretisera reglementen och ägardirektiv vad gäller arbetet med att förbättra levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga.

Funktionshinderombudsmannen har till uppgift att verka för att varje nämnd och styrelse genomför de strategier där verksamheten har rådighet och enligt programmet är ansvariga. Arbetet redovisas årligen till kommunfullmäktige. Indikatorrapporterna visar på vissa utvalda områden om och hur levnadsvillkoren utvecklas bland dem det berör.

I indikatorrapporterna ingår data från olika källor, exempelvis brukarundersökningar. Datainsamlingen genomförs på en samhälls-, staden- och specifik verksamhetsnivå. Datainsamlingen är oberoende då det inte är verksamheterna själva som avgör vilka data som används. Det är i första hand brukarnas egen upplevelse som är i fokus.

I tabellen nedan beskrivs fördelningen av de 42 beslutade indikatorer utifrån de tre nivåerna och vilka informanterna är som svarar (vuxna, barn eller data från stadens egna register). Exempel på stadens egna register är andelen anläggningar som är åtgärdade med avseende på enkelt avhjälpna hinder och andelen kommunikationsplaner som beaktar hinder och villkor för personer med funktionsnedsättning. Information på samhällsnivå erhålls ur Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät, Hälsa på lika villkor, där ett befolkningsurval mellan 16-84 år ges möjlighet att svara på hälsofrågor samt huruvida de har en funktionsnedsättning eller ej. I de indikatorer där det varit möjligt har data delats upp i kön. Tre indikatorer används flera gånger i rapporten under tre olika rättighetsområden.

	Vuxna	Barn/Ungdomar	Stadens register	Summa
1. Samhällsnivå	15			15
2. Stadennivå	1	6	11	18
3. Stadens specifika verksamhet	4	5		9
Summa	20	11	11	42

I basmätningen 2020 beskrevs de metodologiska utmaningar vid beskrivning av levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning i termer av brist på data, oklara definitioner och brister i täckningsgrad.

Definition av funktionsnedsättning har sin grund i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I diskrimineringslagen anges funktionsnedsättning som varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller sjukdom som fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå.

Statistiska centralbyrån (SCB) har genomfört ett regeringsuppdrag gällande definition av funktionsnedsättning kopplat till myndighetens medborgarundersökning ULF. Ett arbete som skapat en struktur för en mer ändamålsenlig och hållbar definition. Andra aktörer kan med utgångspunkt i SCB:s arbete genomföra mer kvalitativa undersökningar.

Det finns behov av och det förekommer olika definitioner av funktionsnedsättning beroende på verksamhet och syfte. Inom skolan till exempel används idag tre olika definitioner. En som används baseras på folkhälsomyndigheten och definierar gruppen med funktionsnedsättning och/eller långvariga hälsoproblem. Den tillämpas framför allt inom elevhälsan. En andra definition gäller de elever som utifrån intellektuell funktionsnedsättning går i den anpassade grundskolan (tidigare grundsärskola) eller anpassade gymnasieskolan (tidigare gymnasiesärskolan). Den tredje är de som har en långvarig fysiska, psykiska och intellektuella funktionsnedsättning men som med hjälpmedel och stöd går i den vanliga grundskolan eller gymnasieskolan. Storleksmässig är det skillnad mellan de olika definitionerna. Den första gruppen omfattar omkring 25 till 30 procent av elevgruppen. Den andra mellan 1 till 2 procent och den tredje mellan 10 och 15 procent. De tre definitionerna utesluter inte varandra. I elevhälsans målgrupp ingår därför även elever som ingår i någon av de andra definitionerna.

Barnkonventionens artikel om att barns röster ska bli hörda i frågor som berör dem gäller även barn och unga med funktionsnedsättning. För att möta den rättigheten och fånga behov hos dem det berör behöver verksamheter använda olika metoder. Likaså behöver olika avgränsningar användas utifrån ansvar för olika verksamheter. Det handlar om att kunna göra ändamålsenliga verksamhetsuppföljningar utan att äventyra den personliga integriteten.

Insamling av data för 2022 har fungerat enligt planering för 32 av 42 indikatorer. Huvudskälet att det saknas utfall på flera indikatorer är att en förvaltning fattade beslut om att inte ta med en fråga om funktionsnedsättning i elevenkäten. Det har inneburit att det nästa helt saknas underlag vad gäller barn och unga. En bakgrundsfråga om funktionsnedsättning användes läsåret 2020/2021 i det årets enkätutskick med resultat redovisade i Fritidsvaneundersökningen 2021 och Indikatorrapporten 2020.

Det har utöver avsaknaden av data från en förvaltning inte gjorts någon uppdatering, nulägesbeskrivning, i staden av tillgängligheten i den yttre miljön kopplat till befintliga bostäder (TIBB). Uteblivande av data i årets rapport från elevenkäten och avsaknaden av TIBB påverkar inte möjligheten att följa programmets utveckling på lång sikt enligt beslut i kommunfullmäktige under förutsättning att underlag till indikatorerna inkommer till rapporterna 2024 och 2026.

5 Indikatorer 2022 - Utfall

Det här avsnittet handlar om utfall. Varje rättighetsområde inleds med ett avsnitt från programmet om vad rättighetsområdet handlar om samt de strategier som staden beslutat om. Därefter följer en kompletterande och fördjupande bild av vad omvärlden i vissa delar rapporterar på området. Varje avsnitt avslutas med tabeller för respektive indikator.

Tabellen nedan visar antalet indikatorer som samlades in för 2022 i förhållande till antalet beslutade inom varje rättighetsområde.

Rättighetsområde	Antal insamlade indikatorer 2022	Antal beslutade indikatorer
5.1 Självständighet	3	3
5.2 Information	3	3
5.3 Demokratisk delaktighet	4	6
5.4 Trygghet	5	7
5.5 Hälsa	3	3
5.6 Utbildning	0	5
5.7 Arbete/ Sysselsättning	3	3
5.8 Bostad	2	3
5.9 Tillgänglighet	3	3
5.10 Fritid	6	6

5.1 Rätten till ett självständigt liv

För att personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga ska kunna ha möjlighet att leva ett så självständigt liv som möjligt behöver nämnder och styrelserns insatser nå ut till dem det berör. Personer med funktionsnedsättning i Göteborg anger i lägre utsträckning än övriga att de kan påverka sin situation och att de har svårare att betala en oförutsedd utgift. För att nå målet med rättighetsområdet ska verksamheterna bland annat säkerställa att information som berör målgruppen är tillgänglig, att insatser har ett helhetsperspektiv, att stadens verksamheter samverkar vid insatser och att individens behov är i centrum.

Området följs upp på en samhällsnivå utifrån vad personer i Göteborg mellan 16-84 år anger på den nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor.

Resultaten på indikatorerna visar ingen förändring mellan åren 2020 och 2022. Ett undantag. Kvinnor med funktionsnedsättning anger i ökad utsträckning under 2022 att de klarar av en oväntad utgift. Andelen är fortsatt signifikant lägre jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning i Göteborg.

I det här avsnittet lyfts även data från funktionshinderombudsmannens årsrapport 2022 gällande disponibel inkomst för personer med funktionsnedsättning som får sin försörjning helt eller delvis via socialförsäkringssystemet. Skälet till det är att under programperioden på ett kompletterande sätt beskriva de ekonomiska förutsättningarna som personer med funktionsnedsättning lever under.

Disponibel inkomst för de personer som utifrån sin funktionsnedsättning har hela eller delar av sin försörjning via något av tre socialförsäkringar och/eller ett arbetsmarknadsstöd.

Ersättningstyp	Antal	Andel av åldersgruppen	Disponibel inkomst per månad. (Median)
Handikappersättning inkl. merkostnadsersättning 18-64 år	2 161	0,6%	12 953 kr
Aktivitetsersättning 19-30 år	1 982	1,8%	10 027 kr
Sjukersättning 30-64 år	12 295	4,6%	12 857 kr
Lönebidrag OSA 18-64 år	3 603	1,0%	17 871 kr
Samtliga 18-64 år	376 804	-	22 100 kr

Källa: Funktionshinderombudsmannen årsrapport 2022. Underlag från SCB, bearbetad av stadsledningskontoret. Avser Göteborg. Samtliga belopp i 2020 års nivå. Gräns för relativ fattigdom 2020 var 13 300 kronor.

SCB skriver 2023 om den ekonomiska situationen för personer i bostad med särskild service, BmSS för inkomståret 2020. Median nettoinkomst för personer i boende med särskild service är ca 12 250 kronor per månad för män och ca 12 300 kronor per månad för kvinnor. Bland övriga befolkningen, 16-64 år, var mediannettoinkomsten ca 21 750 för kvinnor och ca 23 333 kronor för män. Nettoinkomst, som är inkomst efter skatt och avdrag, ska inte förväxlas med disponibel inkomst som är nettoinkomst plus eventuella bidrag och stöd. SCB skriver också att spridningen inom gruppen personer boende i bostad med särskild service är liten jämfört med övriga befolkningen där inkomstklyftan mellan de som tjänar minst och mest är betydligt större.

5.1.1 Resultat

Indikator 1: Andel (%) som är nöjda med det liv de lever, 16-84 år

	Samtliga		Med funktionsnedsättning	
	2020	2022	2020	2022
Göteborg	87	87	71	69
- varav kvinnor	88	88	71	69
- varav män	87	87	71	69
Regionen	90	89	76	74

Källa: Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

Indikator 2: Andel (%) som har någon att vända sig till vid praktiska problem eller sjukdom, 16-84 år.

	Samtliga		Med funktionsnedsättning	
	2020	2022	2020	2022
Göteborg	92	92	85	86
- varav kvinnor	93	93	88	89
- varav män	91	90	83	83
Regionen	94	94	89	90

Källa: Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

Indikator 3: Andel (%) som kan klara av att betala en oväntad ekonomisk utgift, 16-84 år.

	Samtliga		Med funktionsnedsättning	
	2020	2022	2020	2022
Göteborg	77	79	61	65
- varav kvinnor	75	78	57	64
- varav män	79	80	65	67
Regionen	80	82	67	70

Källa: Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

5.2 Rätten till information och kommunikation

Att kommunicera för att förstå och göra sig förstådd är en viktig förutsättning för full delaktighet. Staden arbetar med att tillgängliggöra information och kommunikation. Information som är avsedd för allmänheten ska publiceras i tillgängligt format och vid behov kompletteras med bland annat teckenspråk, bilder, punktskrift och alternativ kompletterande kommunikation. För att nå målet ska stadens verksamheter anpassa och utveckla sin kommunikation så att alla personer med funktionsnedsättning kan förstå informationen och uttrycka behov och synpunkter. Stadens verksamheter ska även utveckla och använda digitala och tekniska lösningar när det gynnar tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning i kommunikation med staden.

Introduktionen av stadens nya ärendehanteringssystem är försenat och med det även arbetet att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning att lämna synpunkter. Enligt uppgift är det nu beräknat att arbetet med en gemensam synpunktshantering påbörjas under 2024. Ett införande av en samlad synpunktshantering beräknas därefter finnas på plats 2025.

5.2.1 Resultat

Indikator 1: Andel (%) av Göteborgs Stads kommunikationsplaner*, som beaktar hinder och villkor för personer med funktionsnedsättning.

	2020	2022
JA, kommunikationsplanen omfattar funktionsnedsättning	45	43
Svarsfrekvens som andel (%) av inskickade underlag från förvaltningar och bolag.	39	56

*Insamlingsmetoden är ändrad. Under 2020 samlades kommunikationsplaner in och analyserades. Från och med 2022 skickar stadsledningskontoret ut en enkät till förvaltningar och bolag.

Indikator 2: Upplevelse av tillgänglighet på tre av stadens webbplatser. Ett samlat Tillgänglighetsindex utifrån SiteImprove².

	2020	2022
Goteborg.se Vårt Göteborg Ungdomsfullmäktige	98	87

Källa: Demokrati och Medborgarservice

² SiteImprove är det verktyg staden har för att kunna mäta tillgängligheten på webbplatsen. Skalan går från 0-100. Skalan ger en bild av tillgänglighet baserat på WCAG 2.1. Under 2022 ändrade Siteimprove sättet de räknar ut indexet på webbplatserna vilket innebär att jämförelse med 2020 inte kan göras. Likaså ingår från och med 2022 inga förvaltningar och bolag utan enbart Stadens externa hemsida, Vårt Göteborg och valappen till Ungdomsfullmäktige.

Indikator 3: Andel (%) vuxna som förstått informationen från socialsekreterare, Göteborgs Stad.

	2020	2022
Samtliga	72	76
Personer med funktionsnedsättning	78	80

Källa: Brukarenkät myndighet. Institutet för kvalitetsindikatorer

5.3 Rätten till demokratisk delaktighet

Med demokratisk delaktighet menas rätten att kunna vara delaktig och utöva inflytande i det politiska och offentliga livet på lika villkor som andra. Barn med funktionsnedsättning har rätt att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör barn, och har rätt till stöd i det för att nå lika villkor som andra barn.

För att nå målet inom det här rättighetsområdet ska stadens verksamheter säkerställa att personer med funktionsnedsättning kan rösta, påverka stadens utveckling, delta i förenings- och övrigt samhällsliv, genomföra enkäter och uppföljningar så att analyser utifrån diskrimineringsgrunderna kan göras samt samråda och aktivt involvera intresseorganisationer i åtgärder som berör personer med funktionsnedsättning.

Förvaltningen för demokrati och medborgarservice har under 2022 genomfört flera olika stöd och främjandeinsatser för att möjliggöra övriga förvaltningar och bolags genomförande av det generella uppdraget i staden att förbättra den demokratiska delaktigheten. Delar av insatserna har även riktats till personer med funktionsnedsättning.

Inför och under valet 2022 var det många aktiviteter i staden som syftade till att öka valdeltagandet. Efter valet och inför kommande val pågår ett kontinuerligt arbete för att förbättra den demokratiska delaktigheten. Stadens arbete med att samråda och aktivt involvera civilsamhället är ett exempel på ett sådant kontinuerligt arbete.

SCB rapporterar från valet 2022 att valdeltagandet på riksplanet var lägre för personer med funktionsnedsättning. Valdeltagandet skiljer sig mellan personer med olika typ av funktionsnedsättning och grad av svårigheter.

SOM-Institutet rapporterar från sin demokratiundersökning från 2022 data om hur delaktigheten ser ut för de som i undersökningen angett att de har en funktionsnedsättning. Resultatet visar att personer med funktionsnedsättning har ett lägre förtroende för politiker och är mindre nöjda med hur demokratin fungerar i Göteborg än de som inte har en funktionsnedsättning.

Valkansliet i Göteborgs Stad hade inför valet ökat sin ambitionsnivå för att skapa ett tillgängligt val för alla. Stadsrevisionen fann i sin granskning av genomförandet att det arbetet är bra men kan utvecklas för bland annat personer med synnedsättning. Det nationella arbetet vid valmyndigheten om att förbättra tillgängligheten för personer med synnedsättning och garantera valhemligheten har pausats av regeringen. Synskadades riksförbund har till regeringen framfört att arbetet med att garantera valhemligheten för personer med synnedsättning behöver genomföras.

Förvaltningen för demokrati och medborgarservice rapporterar att förvaltningar och bostadsbolag ser ett behov av att göra riktade insatser för att nå vissa målgrupper, såsom personer med funktionsnedsättning, minoriteter, boende i vissa geografiska områden. För att nå de här grupperna anger förvaltningarna och bolagen behov av bland annat uppsökande aktiviteter.

Det är endast en liten del av stadens förvaltningar och bolag som har synliggjort aktiviteter för att säkerställa att enkäter och uppföljningar kan analyseras utifrån diskrimineringsgrunderna. I årets indikatorrapporteringen saknas det underlag och röster från barn och unga i skolåldern. De har inte på ett likvärdigt sätt fått sina behov synliggjorda i den här indikatorrapporten inom områdena trygghet, delaktighet och möjlighet att nå kunskapskraven.

5.3.1 Resultat

Indikator 1: Öppen ungdomsverksamhet³ Mötesplatsenkät – Delaktighetsindex

Skolform	Kön	Samtliga		Ungdomar med funktionsnedsättning	
		2020	2022	2020	2022
Gymnasieskolan	Flickor	74	71	78	74
	Pojkar	71	72	75	78
Grundskolan	Flickor	64	64	66	67
	Pojkar	65	64	67	72

Källa: KEKS. Skalan är 0 - 100 där 100 är bästa värde.

Indikator 2: Elever med funktionsnedsättning - Index delaktighet och inflytande.

Kön	Årskurs	2020	2022
Flickor	2	76	*
	5	63	*
	9	49	*
Pojkar	2	76	*
	5	65	*
	9	55	*

Källa: Elevenkät-skola. Data saknas för 2022

³ Det är omkring 1000 elever och ungdomar i Göteborg som svarar på enkäten varav omkring 20 procent anger att de har en funktionsnedsättning. Det är KEKS som organisation som administrerar mötesplatsenkäten. KEKS är ett nätverk för kommunala förvaltningar. KEKS driver öppen ungdomsverksamhet utifrån Europarådets rekommendation om ungdomsarbete.

Indikator 3: Anpassad grundskola - Index delaktighet och inflytande.

	2020	2022
Samtliga	70	*
- varav flickor	74	*
- varav pojkar	65	*

Källa: Elevenkät. Data saknas för 2022

Indikator 4: Brukarenkät Funktionsnedsättning – Delaktighetsindex Vuxna

Göteborgs Stad	2020	2022
Samtliga	62	69
Personer med funktionsnedsättning	69	73

Källa: Institutet för kvalitetsindikatorer. Myndighetsenkäten 2021

Indikator 5: Andel (%) som utövat demokratiska rättigheter senaste året, 16-84 år.

	Samtliga		Med funktionsnedsättning	
	2020	2022	2020	2022
Göteborg	62	53	52	47
- varav kvinnor	62	50	52	44
- varav män	63	56	52	49
Regionen	59	50	51	44

Källa: Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

Indikator 6: Upplevelse av tillgänglighet på tre av stadens webbplatser. Ett samlat Tillgänglighetsindex utifrån SiteImprove

	2020	2022
Goteborg.se Vårt Göteborg Ungdomsfullmäktige	98	87

Källa och förklaring: Se avsnitt 5.2.1 fotnot nummer 2.

5.4 Rätten till ett tryggt liv

Med ett tryggt liv menas rätten att kunna leva fritt och säkert utan att behöva bli utsatt för olika former av förtryck och diskriminering. Det menas också att man kan röra sig säkert ute och inne.

För att tillgodose rätten till ett tryggt liv för personer med funktionsnedsättning ska staden upptäcka och förebygga diskriminering och förtryck samt ge ett individanpassat stöd till de som behöver det. Krisberedskapen i alla verksamheter ska omfatta personer med funktionsnedsättning. Information till medborgarna vid kris och allvarliga händelser ska vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.

Att personer med funktionsnedsättning är särskilt utsatta när det gäller otrygghet är känt. Det gäller i hemmet, i skolan, på fritiden och arbetet.

Myndigheten för delaktighet skriver i sin rapport om trygghetsvandringar i skolan ”att skolans lokaler inte skapar tillräckligt goda förutsättningar för trygghet. De är utformade på ett sätt som vi vuxna aldrig skulle acceptera på våra arbetsplatser. Skolans lokaler öppnar upp för utsatthet och stress. Många elever går varje dag till skolan med en stor klump i magen inför att gå över skolgården, gå på toaletten, äta lunch eller byta om inför idrotten. För elever med funktionsnedsättning förvärras ofta problemet ytterligare då de är i en mer utsatt situation och många gånger har större behov av exempelvis avskildhet, återhämtning eller förutsägbarhet än övriga elever.”

Dialoga, Göteborgs Stads kompetenscentrum för våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck skriver 2022 om den utsatthet personer med funktionsnedsättning har när det gäller våld och förtryck. Personer med intellektuell funktionsnedsättning är mer utsatta då de ofta är beroende av och behöver lita på sin omgivning. Målgruppen som är i en sådan beroendeställning blir lätt vilseledda och har i den situationen svårt att göra sin röst hörd. I många familjer är det fortfarande en skam att ha ett barn med funktionsnedsättning vilket kan leda till att barnets utsatthet förnekas och att man inte uppmärksammar deras behov.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) skriver 2023 att en relativt stor andel unga hbtq-personer uppger att de är mer otrygga i skolan, i synnerhet gäller det unga hbtq-personer med funktionsnedsättning.

5.4.1 Resultat

Indikator 1: Andel (%) som avstått från att gå ut av rädsla för överfall, rån eller ofredande, 16–84 år.

	Samtliga		Med funktionsnedsättning	
	2020	2022	2020	2022
Göteborg	30	30	43	41
- varav kvinnor	43	44	54	52
- varav män	17	17	31	29
Regionen	28	29	39	38

Källa: Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

Indikator 2: Andel (%) elever med funktionsnedsättning som känner sig trygga i grundskolan, Göteborgs Stad

Kön	Årskurs	2020	2022
Flickor	2	80	*
	5	72	*
	9	72	*
Pojkar	2	84	*
	5	79	*
	9	78	*

Källa: Elevenkät skola. Data saknas för 2022

Indikator 3: Andel (%) elever som känner sig trygga i anpassad grundskola

	2020	2022
Göteborg	90	*
-varav flickor	88	*
-varav pojkar	92	*
Regionen	91	89
-varav flickor		90
-varav pojkar		88

Källa: Elevenkät. Data saknas för Göteborg 2022.

Indikator 4: Enkät öppen ungdomsverksamhet – Trygghetsindex

Skolform	Kön	Samtliga		Ungdomar med funktionsnedsättning	
		2020	2022	2020	2022
Gymnasieskolan	Flickor	95	94	96	93
	Pojkar	94	92	95	93
Grundskolan	Flickor	97	91	90	89
	Pojkar	93	92	90	91

Källa: KEKS - Enkät öppen ungdomsverksamhet. För mer information om KEKS, se avsnitt 5.3.1.

Indikator 5: Andel (%) som upplever att de känner sig trygga, Vuxna

Verksamhet	Kön	2020	2022
Daglig verksamhet			
Göteborg	Alla	75	79
	Kvinnor	70	76
	Män	79	81
Boende med särskild service			
Göteborg	Alla	63	68
	Kvinnor	56	62
	Män	67	74

Källa: RKA Kolada – Brukarenkät

Indikator 6: Andel (%) som blivit utsatta för fysiskt våld senaste året, 16-84 år

	Samtliga		Med funktionsnedsättning	
	2020	2022	2020	2022
Göteborg	4	3	6	5
- varav kvinnor	3	2	5	5
- varav män	4	3	6	4
Regionen	3	2	5	5

Källa: Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

Indikator 7: Andel (%) som upplever att man kan lita på de flesta människor, 16-84 år

	Samtliga		Med funktionsnedsättning	
	2020	2022	2020	2022
Göteborg	70	70	58	56
- varav kvinnor	70	70	57	55
- varav män	71	70	60	57
Regionen	72	71	60	59

Källa: Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

5.5 Rätten till bästa möjliga hälsa

Med rätt till bästa möjliga hälsa menas hälsa utan diskriminering. Det omfattar fysiska, psykiska och sociala dimensioner. Rätt till bästa möjliga hälsa förutsätter tillgång till hälso- och sjukvårdsinsatser av god kvalitet, hjälpmedel samt rehabilitering och habilitering.

Staden tillgodoser den här rättigheten genom att ha kunskap om funktionsnedsättningar och livsvillkoren som påverkar hälsan för personer med funktionsnedsättning, samt genom att samverka internt och externt underlätta för personer med funktionsnedsättning att uppnå bästa möjliga hälsa på lika villkor som andra. Staden medverkar också till att personer med funktionsnedsättning har tillgång till hälso- och sjukvård med god kvalitet samt standard, hälsofrämjande och förebyggande insatser på lika villkor som andra.

Myndigheten för delaktighet redovisar i sin uppföljning av funktionshinderpolitiken att bara omkring 35 procent av personer med funktionsnedsättning rapporterar att de har en bra hälsa jämfört med omkring 80 procent för övriga befolkningen.

Folkhälsomyndigheten rapporterar att elever med funktionsnedsättning skattar sin hälsa sämre. De har oftare psykisk ohälsa och fler stressrelaterade symtom i sin vardag. Myndigheten rapporterar att det finns ett samband mellan funktionsnedsättning, nedsatt allmänt välbefinnande och förekomst av psykosomatiska besvär.

Stiftelsen Friends skriver att av de elever som anger att de har adhd, add, autism, språkstörning eller tourettes syndrom har 40 procent återkommande psykiska besvär, att jämföra med 24 procent bland övriga elever.

5.5.1 Resultat

Indikator 1: Andel (%) som upplever sitt hälsotillstånd som bra, 16–84 år

	Samtliga		Med funktionsnedsättning	
	2020	2022	2020	2022
Göteborg	74	73	40	41
- varav kvinnor	72	70	35	37
- varav män	76	76	45	45
Regionen	73	72	39	40

Källa: Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

Indikator 2: Andel (%) som bedöms ha gott psykiskt välbefinnande, 16–84 år

	Samtliga		Med funktionsnedsättning	
	2020	2022	2020	2022
Göteborg	84	84	62	62
- varav kvinnor	83	84	59	61
- varav män	84	85	65	64
Regionen	86	86	67	67

Källa: Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

Indikator 3: Andel (%) som övervägt att ta sitt liv senaste året, 16–84 år

	Samtliga		Med funktionsnedsättning	
	2020	2022	2020	2022
Göteborg	4	4	10	9
- varav kvinnor	4	4	12	10
- varav män	4	4	9	7
Regionen	4	4	9	9

Källa: Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

5.6 Rätten till utbildning

Rätten till utbildning handlar om att skapa en möjlighet på lika villkor. Det förutsätter fysisk, pedagogisk och social tillgänglighet samt samverkan vid övergångar mellan skolformerna. Måluppfyllelsen förutsätter att individen ges möjlighet till delaktighet hela skoldagen och i fritidshemmet eller korttidstillsynen. Det förutsätter också individuellt stöd och trygghet. Barn och unga ska ges möjlighet att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.

För att tillgodose de mänskliga rättigheterna på utbildningsområde ska stadens verksamheter säkerställa ett sammanhållet utbildningssystem för personer med funktionsnedsättning. Likaså ska samverkan ske för att underlätta övergång från skola till arbetsliv. Staden ska säkerställa kunskap för att tidigt kunna uppmärksamma behov av stöd samt ge individanpassat stöd så att elever med funktionsnedsättning kan ges möjlighet till full utveckling av sina personliga färdigheter och att nå utbildningsmålen. Stadens verksamheter ska arbeta med aktiva åtgärder för att skapa trygga, tillgängliga och icke-diskriminerande miljöer.

Skolgången för elever med funktionsnedsättning är ofta förknippad med misslyckanden, otrygghet och utanförskap. Enligt Skolverkets statistik för 2022 på nationell nivå saknar 15 procent av eleverna som lämnar grundskolan behörighet till nationella program på gymnasiet.

Diskrimineringsombudsmannen, DO, rapporterar på nationell nivå för 2023 om bristande stöd i skolan för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. DO skriver att elever inte får det stöd som de behöver och att de med sämre förutsättningar därmed frångår möjligheten att nå kunskapsmålen. Samma bild ger föräldrar till elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning att stödet brister eller helt uteblir. Elever som inte kommer till undervisningen under en lägre period, hemmasittare, är en särskilt utsatt grupp elever. Bland dem finns det många som har en funktionsnedsättning.

Folkhälsomyndigheten rapporterar på en nationell nivå att 25 till 30 procent av elever i åldrarna 11, 13 och 15 år har en livslång hälsoproblematik eller funktionsnedsättning. Av dem är det 30 till 50 procent som anger att det påverkar deras närvaro och delaktighet i skolan. Det vill säga eleverna upplever inte att skolans anpassning och insatser möter deras behov. I Göteborg fanns det 2022 omkring 50 000 elever i kommunal grundskola och ytterligare drygt 10 000 elever i fristående grundskolor. Om utfallet på Folkhälsomyndighetens enkät även gäller för Göteborg kan det vara så många som 9000 elever vars funktionsnedsättning eller livslånga sjukdom påverkar deras närvaro och delaktighet. Folkhälsomyndigheten skriver också att sedan 2013/14 har andelen med en långvarig sjukdom, funktionsnedsättning eller annat långvarigt hälsoproblem ökat för både flickor och pojkar.

Stiftelsen Friends skriver i sin rapport att elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, NPF, ofta är utsatta för mobbning och kränkning. Hälften av elever med NPF svarar att de utsätts oftare än två till tre gånger per månad.

Den statliga utredningen gällande mer kunskap om barn och elever i skolan med funktionsnedsättning har fått förlängd utredningstid och ska redovisa sitt uppdrag senast 15 december 2023. Utredningen har bland annat att analysera och föreslå vilka typer av uppgifter som bör samlas in för uppföljning av barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet och hur insamlandet av sådana uppgifter ska organiseras och genomföras.

I basmätningen 2020 genomfördes fritidsvaneundersökningen och elevenkäten samtidigt. Eleverna fick där svara på om de hade en funktionsnedsättning eller ej.

Underlag för beskrivning av situationen för barn och unga med funktionsnedsättning i Göteborgs Stad är för det här rättighetsområdet frånvarande utifrån att en förvaltning beslutat att ingen fråga om funktionsnedsättning skulle finnas med i elevenkäten. Det här förhindrar möjligheten att avlämna en komplett lägesbild till kommunstyrelsen enligt beslut i kommunfullmäktige. När det gäller underlag för elever i den anpassade grundskolan har förvaltningen inte inkommit med underlag till indikatorerna.

5.6.1 Resultat

Indikator 1: Andel (%) elever i grundskolan med funktionsnedsättning som upplever att de kan nå kunskapskraven

Kön	Årskurs	2020	2022
Flickor	5	85	*
	9	71	*
Pojkar	5	84	*
	9	82	*

Källa: Elevenkät skola. Data saknas för 2022

Indikator 2: Index Kunskap och lärande, anpassad grundskola

	2020	2022
Göteborg	89	*
-varav flickor	92	*
-varav pojkar	86	*
Regionen	85	87

Källa: Elevenkät anpassad grundskola. Data saknas för Göteborg 2022

Indikator 3: Andel (%) elever med funktionsnedsättning i grundskolan som känner sig trygga

Kön	Årskurs	2020	2022
Flickor	2	80	*
	5	72	*
	9	72	*
Pojkar	2	84	*
	5	79	*
	9	78	*

Källa: Elevenkät skola. Data saknas för 2022

Indikator 4: Andel (%) elever som känner sig trygga i anpassad grundskola

	2020	2022
Göteborg	90	*
-varav flickor	88	*
-varav pojkar	92	*
Regionen	95	87

Källa: Elevenkät anpassad grundskola. Data saknas för 2022

Indikator 5: Andel (%) elever i anpassad grundskolan som upplever att chaufförerna i skolskjuts bemöter dem på ett bra sätt

	2020	2022
Göteborg	88	*
-varav flickor	89	*
-varav pojkar	83	*
Regionen	96	96

Källa: Elevenkät anpassad grundskola. Data saknas för Göteborg 2022

5.7 Rätten till arbete och sysselsättning

Med rätten till arbete och sysselsättning avses rätten att delta på arbetsmarknaden eller annan meningsfull sysselsättning. För att fler personer med funktionsnedsättning ska kunna arbeta behövs ett systematiskt arbete med aktiva åtgärder mot diskriminering i samband med bland annat rekryterings- och anställningsvillkor. Arbete och sysselsättning bidrar till ekonomisk självständighet och delaktighet i samhället.

För att tillgodose den här rättigheten ska staden anställa fler personer med funktionsnedsättning och arbetsplatserna ska göras tillgängliga. Staden ska samverka med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och privata företag. Staden ska ta fram praktikplatser och meningsfull sysselsättning för personer med funktionsnedsättning. Staden ska även arbeta aktivt för att förhindra diskriminering.

Förvaltningen för arbetsmarknad och vuxenutbildning rapporterar att antalet anställda inom OSA, offentligt skyddade anställningar, har ökat med 35 procent under perioden 2020 till 2022. Från 163 till 220 personer. Antal anställda med lönebidrag minskar i staden med 18 procent, se tabell nedan.

Arbetsförmedlingen för i sin statistik in antalet personer som har en funktionsnedsättning. Arbetsförmedlingens statistik består av de som anmäler sig som arbetssökande och de som utifrån en funktionsnedsättning söker om ett stöd i arbetslivet. Då många personer med funktionsnedsättning får sitt arbetsmarknadsstöd via arbetsförmedlingen trots att de inte är arbetslösa blir antalet inskrivna vid arbetsförmedlingen missvisande som mått. För den här rapporten används antalet inskrivna arbetslösa. Under perioden januari 2021 till december 2022 utvecklas arbetsmarknaden positivt i Sverige. Antalet inskrivna arbetslösa sjönk på en nationell nivå. Den positiva utvecklingen var i förhållande till riksgenomsnittet högre i Göteborgs stad för personer utan funktionsnedsättning där inskrivna arbetslösa minskade med 32 procent. Men för gruppen personer med funktionsnedsättning var det i stället tvärt om. Antalet inskrivna arbetslösa minskade endast med 13 procent vilket var lägre än riksgenomsnittet.

SCB skriver i sin lägesrapport på nationell nivå att andelen sysselsatta 2022 är lägre för personer med funktionsnedsättning. För personer med funktionsnedsättning som påverkar deras arbetsförmåga är sysselsättningsgraden endast 44 procent. Bland övriga befolkningen är den 81 procent. Andelen arbetslösa bland personer med funktionsnedsättning är 17 procent. För övriga befolkningen var motsvarande siffra 8 procent som var arbetslösa.

Inspektionen för vård och omsorg, IVO, rapporterar att Göteborgs Stad under 2022 hade 133 ej verkställda beslut gällande daglig verksamhet. Förvaltningen för funktionsstöd skriver med anledning av det här i årsrapporten för 2022 att det är brist på lediga platser som vänder sig till individer med behov av särskilt

anpassade lokaler samt att det finns ett antal ärenden där den enskilde inte har valt utförare eller avvaktar en specifik verksamhet.

I samband med antagande av funktionshinderombudsmannens årsrapport för 2022 i kommunfullmäktige beslutades om riktade insatser för att förbättra arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning i Göteborgs stad. Staden ska se över rekryteringsprocesser och förbättra möjligheten för personer med funktionsnedsättning att erhålla, arbete, sysselsättning eller praktik.

5.7.1 Resultat

Indikator 1: Antal anställda med lönebidrag i Göteborgs Stad

2020	2022
244	200

Källa: Stadsledningskontoret

Indikator 2: Andel (%) som angett arbete som sysselsättning, 16-84 år

	Samtliga		Med funktionsnedsättning	
	2020	2022	2020	2022
Göteborg	59	61	39	40
- varav kvinnor	54	57	35	38
- varav män	63	64	42	43
Regionen	58	59	38	40

Källa: Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

Indikator 3: Andel (%) som angett arbetslös som sysselsättning, 16-84 år

	Samtliga		Med funktionsnedsättning	
	2020	2022	2020	2022
Göteborg	5	5	7	8
- varav kvinnor	5	5	5	8
- varav män	5	5	9	8
Regionen	4	4	6	6

Källa: Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

5.8 Rätten till fungerande bostad

Personer med funktionsnedsättning har rätt till en tillgänglig bostad och att leva ett självständigt liv i ett samhälle med lika valmöjligheter som andra. Det inkluderar rätten till att ha inflytande över bostadsform med eller utan stöd och att välja bostadsort. Bostaden ska vara tillgänglig och bidra till en tillfredställande levnadsstandard och därmed inte bli ett ekonomiskt hinder. Fungerande bostadssituation ska utformas i samverkan med personer med funktionsnedsättning.

För att tillgodose rätten till bostad ska staden enligt programmet för full delaktighet tillämpa och ställa krav på universell utformning vid nybyggnation av bostäder. Stadens verksamheter ska systematiskt inventera och åtgärda identifierade hinder i bostäder. Stadens verksamheter ska arbeta systematiskt med inventering och åtgärda identifierade hinder i bostäder. Vid större renoveringar ska staden verka för att öka antalet tillgängliga och användbara bostäder.

I Göteborgs Stads översiktsplan för stadens stadsutveckling anges att vissa grupper har särskilt svårt att tillgodose sina behov. I översiktsplanen anges att för personer med funktionsnedsättning är planering för ett varierat utbud av olika former av bostäder särskilt viktigt.

I budgeten för 2021 angavs ett särskilt samverkansuppdrag till nämnden för funktionsstöd och dåvarande fastighetsnämnden för att öka tillgången av bostäder med särskild service, BmSS. Under 2022 utökades samverkan att också omfatta dåvarande byggnadsnämnden.

Förvaltningen för funktionsstöd konstaterar i sin senaste lokalbehovsplan att behovet av nybyggnation av bostad med särskild service, BmSS, inte kommer att tillgodoses under en femårsperiod. Det bedömda behovet är 400 lägenheter och nybyggnationen under perioden bedöms bli 290 lägenheter.

Inspektionen för vård och omsorg anger medianväntetiden för boende enligt LSS. För Göteborgs Stad är medianväntetiden för barn- och ungdomar 15 månader för 2022. För vuxna är medianväntetiden 10 månader för 2022.

Underskott på tillgängliga bostäder för sökande enligt LSS kvarstår. Det saknas också kunskap om tillgängligheten kring befintligt bostadsbestånd, TIBB, då uppföljning av 2018 års inventering ännu inte är planerad.

5.8.1 Resultat

Indikator 1: Andel (%) tillgänglighetsmärkta bostäder i kommunalt bostadsbestånd

2020	2022
24	31

Källa: Boplatz Göteborg

Indikator 2: Tillgänglighet i anslutande miljö i befintligt bostadsbestånd (TIBB)

Nivå	2020	2022
0,1 eller 2	94%	*
3, 4 eller 5	6%	*

Källa: Fastighetskontoret 2020. Data saknas för 2022. Under bilagor längre ner finns en förklaring till de olika TIBB-nivåerna. En högre nivå innebär bättre tillgänglighet i den omgivande miljön.

Indikator 3: Andel (%) avvikelser rörande tillgänglighet i nybyggnation

2020	2022
<1	7

Källa: Stadsbyggnadsförvaltningen. 2020 års siffror rör jan-apr 2021.

5.9 Rätten att kunna förflytta sig i och använda Göteborgs inne- och utemiljöer

Personer med funktionsnedsättning har rätt till en tillgänglig och användbar inne- och utemiljö. Tillgängliga och användbara transporter och miljöer är en förutsättning för att uppnå full delaktighet på lika villkor för personer med funktionsnedsättning.

För att tillgodose rättigheterna ställer staden krav på universell utformning vid stadsplanering samt ny- och ombyggnationer av stadens inne- och utemiljöer. Stadens verksamheter ska åtgärda enkelt avhjälpta hinder i inne- och utemiljöer. Stadens verksamheter ska säkerställa tillgång till flexibla och tillgängliga transporter så att personer med funktionsnedsättning kan förflytta sig på lika villkor som andra.

Att kunna förflytta sig i alla inne- och utemiljöer är en förutsättning för ett självständigt liv. För individen är det här avgörande. När staden förbättrar tillgängligheten avtar behov av individuella stöd. Synskadade riksförbund har i flera sammanhang pekat på att de individuella stöden försämras utan att tillgängliga miljöer ökar i motsvarande takt. Det leder till isolering och utanförskap.

Enligt uppgift är risken för tillgänglighetshinder stor i byggnationers slutfas. En väl genomtänkt ritning kan i byggnationen resultera i ett hinder för personer med funktionsnedsättning om avvikelser sker i val av annat material, minskade mått i utrymmen och liknande. Ett särskilt utsatt område är övergången mellan bebyggd tomt och omgivande yta. Det är av vikt att väl genomtänkta tillgänglighetsplaner genomförs under hela byggnationsfasen.

Ansvar för enkelt avhjälpta hinder, EAH, vilar på den som har rådighet. I de flesta fallen är det byggnadsägaren eller den allmänna platsens huvudman. Efter omorganiseringen av Göteborgs Stads stadsutvecklande förvaltningar är det Stadsmiljönämnden som har ett övergripande ansvar för EAH och tillgänglighet. Stadsmiljönämnden fördelar medel ur budget för insatser kopplade till EAH.

Trafikanalys skriver i sin rapport om tillgänglighet i kollektivtrafiken att utvecklingen av tillgängliga hållplatser i riket pekar i positiv riktning men utvecklingen av tillgängligheten av information inte förändrats från tidigare mätning. Underlag från Västtrafik visar att andelen tillgängliga hållplatser inte ökat på samma sätt som i övriga landet. Det bekräftas i indikatorn längre ner.

5.9.1 Resultat

Indikator 1: Andel (%) åtgärdade anläggningar med avseende på enkelt avhjälpna hinder, EAH⁴

2020	2022
88	86

Källa: Fastighetskontoret.

Indikator 2: Andel (%) hållplatser anpassade för personer med funktionsnedsättning. Tabellen anger status i arbetet att tillgängliggöra hållplatserna.

	Status	2020	2022
Göteborg	Åtgärdade	56	57
	Nästan åtgärdade	33	32
	Ej åtgärdade	12	11
Regionen	Åtgärdade		64
	Nästan åtgärdade		19
	Ej åtgärdade		17

Källa: Västtrafik. I bilagorna finns en förklaring till de olika begreppen som används i ovan tabell. Procentsumman för år 2020, Göteborg Stad, blir 101 vilket beror på avrundning.

Indikator 3: Nöjdhet (%) färdtjänstresor Göteborgs Stad

2020	2022
91	90

Källa: Stadsmiljöförvaltningen - Brukarenkät färdtjänst

⁴ Procentsatsen räknas ut genom att antalet åtgärdade anläggningar delas med antalet anläggningar. Att procentsatsen för 2022 är lägre kan bero på att antalet anläggningar ökat eller att antalet åtgärdade anläggningar minskat. Från och med 2023 rapporterar Stadsmiljöförvaltningen för området enkelt avhjälpna hinder.

5.10 Rätten till en meningsfull fritid

Med rätt till en meningsfull fritid menas att personer med funktionsnedsättning på lika villkor som andra ska kunna välja innehållet i och utforma sin fritid. Det kan vara att ta del av och utöva exempelvis kultur, idrott eller friluftsliv.

För att tillgodose rättigheten för målgruppen ska staden samverka och åtgärda hinder så att personer med funktionsnedsättning ska kunna ha en meningsfull fritid på lika villkor som andra. Stadens föreningsbidrag och annat stöd till föreningar ska bidra till att personer med funktionsnedsättning ska kunna ha en meningsfull fritid på lika villkor som andra.

Sverige med deltagare från Göteborg tog guld i basket under special Olympic Games för personer med intellektuella funktionsnedsättningar sommaren 2023. En fantastisk insats av deltagarna och deras ledare. Men verkligheten ser annorlunda ut för de allra flesta personer med funktionsnedsättning. Vart tredje person med funktionsnedsättning behöver särskilda hjälpmedel för sitt utövande. Dessa särskilda hjälpmedel för utövande av fritid och kultur förskrivs nästan aldrig som ett sedvanligt hjälpmedel utan hänvisar den enskilde till olika former av egenfinansieringen. MFD rapporterar att det är vanligt att personer med funktionsnedsättning avstår från dyra fritidsaktiviteter. Likaså att deltagarnivån är lägre för personer med funktionsnedsättning. DHR⁵ med flera anser att rätten till fritidshjälpmedel bör vara inskriven i lag.

5.10.1 Resultat

Indikator 1: Andel (%) som ägnar sig åt fysisk aktivitet mer än 30 min/vecka, 16-84 år

	Samtliga		Med funktionsnedsättning	
	2020	2022	2020	2022
Göteborg	65	58	46	42
- varav kvinnor	63	57	46	41
- varav män	66	60	46	43
Regionen	65	60	48	40

Källa: Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

⁵ DHR står för Delaktighet, Handlingskraft och Rörelsefrihet. DHR är en brukarorganisation.

Indikator 2: Andel (%) som tagit del av idrottsevenemang senaste året, 16-84 år

	Samtliga		Med funktionsnedsättning	
	2020	2022	2020	2022
Göteborg	39	28	23	17
- varav kvinnor	32	21	18	12
- varav män	46	35	29	22
Regionen	41	29	25	17

Källa; Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

Indikator 3: Andel (%) som tagit del av kulturella aktiviteter senaste året, 16-84 år

	Samtliga		Med funktionsnedsättning	
	2020	2022	2020	2022
Göteborg	68	51	51	36
- varav kvinnor	71	53	54	39
- varav män	65	50	47	33
Regionen	64	45	49	34

Källa: Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

Indikator 4: Andel (%) åtgärdade idrottsanläggningar och badhus med avseende på enkelt avhjälpna hinder

2020	2022
94	92

Källa: Idrotts- och föreningsförvaltningen. Procentsatsen räknas ut genom att antalet åtgärdade anläggningar delas med antalet anläggningar

Indikator 5: Andel (%) åtgärdade kulturanläggningar med avseende på enkelt avhjälpna hinder

2020	2022
73	100

Källa: HIGAB. Se avsnitt 5.9.1 fotnot nummer fyra för förklaring

Indikator 6: Andel (%) kultur- och idrottsaktiviteter i stadens kalendarium som har information om tillgänglighet

År		2020	2022
Göteborg	Kultur- och idrottsanläggningar	58	
	Kulturanläggningar		53
	Idrottsanläggningar		38

Källa: Demokrati och medborgarservice. Från och med 2022 delas data upp i de olika anläggningstyperna

6 Analys och slutsats

I 2022 års indikatorrapport har underlag inkommit på 32 indikatorer av 42. Av de tio som saknas är det sju som skulle ha redovisats från utbildningsområdet. Underlag till indikatorn gällande tillgänglighet kring och till befintligt bostadsbestånd, TIBB är i början av 2023 fortsatt en del av omorganiseringen av stadsutveckling. Två indikatorer från utbildningsområdet var tänkta att användas inom rättighetsområdena demokratisk delaktighet, trygghet och utbildning.

Indikatorrapporten är nummer två av fyra vilket gör att ett enskilt år för rapportering inte påverkar utvärderingen på lång sikt. Detta under förutsättning att underlag inkommer för återstående uppföljningar.

Indikatorrapporten har till uppgift att ge en bild av utveckling i staden under den period som programmet för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning är giltigt.

Den sammantagna bilden av 2022 är att det inte går att fastställa en säkerställd förändring. De strukturella skillnader som beskrev att levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning behöver förbättras kvarstår alltjämt. Majoriteten av förvaltningarna och bolagen är aktiva inom de ansvarsområden som är utdelade men effekten på en övergripande nivå går ännu inte att avläsa i de brukarundersökningar som genomförts. Effekten av verksamheternas enskilda aktiviteter redovisas i framtida rapporter.

Funktionshinderombudsmannens intryck är att de lokala insatserna under valet har varit väl genomtänkta och välriktade. De behöver återkomma vid varje val samt att demokratiarbetet mellan valen behöver utvecklas för målgruppen.

Ett annat exempel är att vid inledningen av pandemin saknade många myndigheter och stadens verksamheter tillgänglig information för personer med funktionsnedsättning. Efter hand utökades möjligheten för målgruppen att på Stadens hemsida kunna ta del av information på lika villkor. När Ukrainakrisen blev verklighet var fler myndigheter och stadens informationssidor tidigt ute för att även nå personer med funktionsnedsättning.

Vid basmätningen 2020 gjordes en kvalitetsbedömning om huruvida de efterfrågade underlagen och data kommer att kunna samlas in 2022, 2024 och 2026. Sannolikheten för avbrott i insamlingen bedömdes som låg. Efter insamlingen av underlag för indikatorrapport 2022 har en justering i bedömning gjorts att risken ökat till medel att inte alla indikatorer kan beskrivas 2024 och 2026. Utöver angiven händelse med uteblivna data från utbildningsområdet är det mer idag som talar för att leverantörer utanför Göteborgs Stad inte kommer att hålla samma frekvens i sina brukarundersökningar.

Erfarenheten av insamling av data för 2022 har varit varierande. På en samhällsnivå har SCB och Folkhälsomyndigheten utvecklat sina metoder vad

gäller definitioner och genomförande i en positiv riktning. I staden har exempelvis förvaltningen för funktionsstöd utvecklat sin statistikredovisning och anslutit sig till den nationella databasen KOLADA. Men fortfarande saknas det tydlighet i stadens övriga verksamhet hur man tar sig an strategi 3:3 i programmet om att alla uppföljningar och enkäter ska kunna gå att analyseras utifrån diskrimineringsgrunderna. Ett mer aktivt arbete med strategi 3:3 skulle möjliggöra ett större underlag och därmed bättre stöd i stadens arbete.

7 Underlag i framtagandet av den här rapporten

Boverket (2023). Bostadsmarknadsenkäten 2023.

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/bostadsmarknad/en/bostadsmarknadsenkaten/> Hämtad 2023-05-31.

Dagens Samhälle (2023). Skriv in rätten till fritidshjälpmedel i lagen.

Publicerad 2023-05-03. Länk: [”Lagen måste definiera fritidshjälpmedel” - Dagens Samhälle \(dagenssamhalle.se\)](https://dagenssamhalle.se/2023/05/03/lagen-maste-definiera-fritidshjelpmedel/)

Diskrimineringsombudsmannen (2023), Förekomst av diskriminering 2023. Rapport 2023:3. Stockholm.

Folkhälsomyndigheten (2023). Skolbarns hälsovanor i Sverige 2021/22. Regionala resultat. Stockholm.

Förvaltningen för demokrati och medborgarservice (2023). Invånarnas möjligheter till demokratisk delaktighet och inflytande. Kartläggning av Göteborg Stads arbete under 2022.

Göteborg Stad (2023). Demokrati och Medborgarservice rapport: Invånarnas möjligheter till demokratisk delaktighet och Inflytande. Kartläggning av Göteborg Stads arbete under 2022. 2023-03-01. Göteborg.

Göteborgs Stad (2020). Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2016. Göteborg

Göteborgs Stad (2022). Granskning av måluppfyllelse för elever med intellektuell funktionsnedsättning 2022-12-13. Dnr: 0221/22

Göteborgs Stad (2023). Förvaltningen för funktionsstöd: Lokalbehovsplan 2023.

Göteborgs Stad (2023). Översiktsplan. Stadsbyggnadskontoret

Myndigheten för delaktighet (2020). Skapa en trygg skola Genom trygghetsvandringar med elever med funktionsnedsättning. Stockholm.

Myndigheten för delaktighet (2023). Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning. Samhällets kunskap, åtgärder och insatser.

Myndigheten för delaktighet (2023). Uppföljning av funktionshinderspolitiken. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022. Stockholm

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2022. Jag är inte ensam, det finns andra som jag. Unga hbtqi-personers levnadsvillkor.

Rådet för främjande av kommunala analyser, RKA. Databas KOLADA.
<https://www.kolada.se/verktyg/jamforaren/?focus=16699&report=130255>

Socialdepartementet (2023). Ds2023:10 En registerlag för Myndigheten för vård- och omsorgsanalys. Stockholm

Socialdepartementet (2023). Ds2023:13 En registerlag för Inspektionen för socialförsäkringen. Stockholm

SOM-Institutet (2023). Demokrati och delaktighet i Göteborg. SOM-rapport nr 2023:20. Göteborg

Statistiska centralbyrån (2021) Statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Slutrapport av regeringsuppdrag. Stockholm

Statistiska centralbyrån (2022) Definition av funktionsnedsättning i Undersökningarna av levnadsförhållanden, Delrapportering av regeringsuppdrag. Stockholm

Statistiska centralbyrån (2023). Personer med funktionsnedsättning i bostad med särskild service enligt LSS - Sysselsättning och inkomster Arbetsmarknad och funktionsnedsättning, 2023:3. Stockholm

Statistiska centralbyrån (2023). Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2022. Stockholm

Stiftelsen Friends (2023). Friendsrapporten 2023. Mobbning och psykisk ohälsa. Stockholm.

Synskadades Riksförbund (2023) Angående utredning om tillgängliga valsedlar. Skrivelse till Justitiedepartementet, SRF-Dnr 31/2023.

Trafikanalys (2023). Kollektivtrafikens tillgänglighet för personer med funktions-nedsättning 2023. PM: 2023:2. Stockholm

Trafikanalys (2023). Tydligare kriterier för färdtjänstillstånd – redovisning av regeringsuppdrag. Rapport 2023:3. Stockholm

Utbildningsdepartementet (2022). Mer kunskap om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet, Kommittédirektiv 2022:73. Stockholm

Vårt Göteborg (2023). Guld till dambasketlaget i Special Olympic Games. Publicerad 2023-07-10. Länk: [Guld till dambasketlaget i Special Olympic Games » Vårt Göteborg \(vartgoteborg.se\)](https://vartgoteborg.se/guld-til-dambasketlaget-i-special-olympic-games)

8 Bilagor

8.1 TIBB

Tabell: Likheter och skillnader mellan nivå 1 och nivå 5 enligt TIBB, Tillgänglighet till bostaden i det befintliga bostadsbeståndet. Om en byggnad registreras på nivå 1 innebär det att de förkryssade villkoren är uppfyllda. Tidigare var det Fastighetskontoret som administrerade TIBB. Efter omorganisering av stadens stadsutvecklande förvaltningar har enligt uppgift förvaltandet av TIBB förlagts till verksamhetskluster bostäder.

	TIBB Nivå 1	TIBB Nivå 5
Entrén fungerar för personer som kan gå i trappor och inte använder gånghjälpmedel, möjligtvis käpp, men som kan ha balanssvårigheter samt som kan ha nedsatt syn	X	X
Entrén fungerar för personer som inte kan gå i trappor och som använder rollator eller rullstol och måste ha med dem hela vägen in i bostaden.		X
God belysning vid gångvägar, entré och i trapphus	X	X
Gångväg fram till entrén är fast, jämn och tydligt markerad mot angörande mark	X	X
Ledstänger vid trappor och ramper	X	X
Kontrastmarkerade trappor i trapphus	X	X
Gångväg fram till entrén utan trappsteg		X
Nivåfritt eller ramp/hiss vid entrén		X
Tillräckligt stor plan yta utanför entrén (vilplan)		X
Automatisk dörröppnare		X
Hiss med minimimått 1100x1400 cm, nåbar utan trappsteg		X

Som framgår av tabellen handlar TIBB om den tillgängliga miljön utanför lägenheten. Dvs hur pass tillgänglig är den omgivande miljön för personer med funktionsnedsättning så att de kan ta sig till och från sin bostad.

8.2 Hållplatser

De åtgärder som vidtas för att förbättra tillgängligheten vid hållplatser är följande:

Åtgärd	Förklaring
Väderskydd	Ska skydda mot väder och vind
Bänk	Bänk ska finnas för att resenärer ska kunna vila när de väntar
Resningshandtag	Handtag ska finnas på bänken som stöd för att kunna ta sig upp
Belysning	Belysning ska finnas i väderskydd och på hållplatsytan
Realtid	Kriteriet är egentligen att det ska finnas information om trafiken. Här redovisas om realtidsskylt är installerad
17-sten	Kantsten ska finnas som är 17 cm hög
Ledstråk	Det ska finnas taktilt ledstråk fram till påstigningspunkten på hållplatsytan
Kontrastmarkering	Ska markera gränsen mot vägbanan
Plats för ramp	Det ska finnas plats på hållplatsytan för att kunna fälla ut en ramp och ta sig av och på fordonet med rullstol

Källa: Västtrafik

Med åtgärdade hållplatser menas att samtliga delar är tillgodosedda förutom väderskydd och realtid. Med nästan åtgärdade menas att minst kantsten, ledstråk och kontrastmarkering ska finnas. Övriga hållplatser bedöms inte vara åtgärdade.

8.3 Källor till indikatorerna

Källor till indikatorerna	Indikator
BoPlats Göteborg AB	8.1
Folkhälsomyndigheten – Nationella folkhälsoenkäten, Hälsa på lika villkor	1.1, 1.2, 1.3, 3.5, 4.1, 4.6, 4.7, 5.1, 5.2, 5.3, 7.2, 7.3, 10.1, 10.2, 10.3
Förvaltnings AB Framtiden	8.2
Grundskolenämnden	3.2, 3.3, 4.2, 4.3, 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5
Higab AB	10.5
Idrotts- och föreningsnämnden	10.4
Institutet för kvalitetsindikatorer	2.3, 3.4
KEKS	3.1, 4.4
Kommunstyrelsen - Stadsledningskontoret	2.1, 7.1
Nämnden för Demokrati och medborgarservice	2.2, 3.6, 10.6
RKA KOLADA	4.5
Stadsbyggnadsnämnden	8.3
Stadsmiljönämnden	9.1, 9.3
Västtrafik AB	9.2

Stadsledningskontoret

Telefon: 031-365 00 00 (kontaktcenter)

E-post: stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se

